

2016-imut aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq

Missingersuusioneremut Inatsit naapertorlugu Naalakkersuiut ukiumoortumik aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarummik Inatsiartut upernaanerani ataatsimiinneranni saqqummiussisartussaapput.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerat kiisalu isertitaat aningaasartuutaallu ataatsimut isigalugit misissuiffigineqartarnissaasa saniatigut, qitiusumik aningaasartuuteqarfiusartumi isertitaqarfiusartumilu ataatsimi arlalinniluunniit, matumani aningaasanut inatsimmi anguniakkanut tunngaviusut ilanngullugit, aningaasaqarnikkut suliasanillu ingerlatsinerup misissuiffigeqqissaarneqartarnissaa siunertaavoq.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussani aningaasaqarnerup annerusumik paasissutissiissutiginnissaa nalunaarusiap siunertaraa taamaalillunilu Namminersorlutik Oqartussat iluani Kalaallillu Nunaat tamaat isigalugu oqallinnissamut tunngavissiissalluni.

Nalunaarummi aamma siunertaavoq immikkut ajornartorsiuteqarfiusut ineriartorfiusussallu erseqqissarneqarnissaat, aningaasaqarnerullu ineriartortinneqarnissaa pingaarnertinneqarnissaalu pillugit Naalakkersuisut Inatsisartullu eqqarsaasersuutaannut ilaatillugu inatsisit malillugit ilusilersorneqassallutik.

Naalakkersuisut 2016-imut aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiaat manna, Naalakkersuisut 2017-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutissamik suliaqarneranut atatillugu isigineqassaaq.

IMAI

1	Siulequt	3
2	Aallaqqaasiut	4
	2.1 Aningaasaqarnikkut inissisimaneq aaqqissuussaankullu ajornartorsiutit.....	6
	2.2 Nunatta karsiata aningaasaqarnera.....	11
	2.3 Akiitsut ineriartornerat.....	18
3	Attassisinnaanermut siuariartornermullu pilersaarut	20
4	2016-imut nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammik suliaqarnermi killiffik	22
5	2016-imut Aningaasanut inatsimmut sinaakkutit AIS 2017-imillu piareersaateqarneq	24

1 SIULEQUT

Assiliisoq: Helle Nørregaard

*Randi Vestergaard Evaldsen,
Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer*

Ukiuimoortumik Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq suliniutinik Naalakkersuisut ukiumi pineqartumi ukiunilu tulliuuttuni aallartinnialersaagaannik qimerluuiffiuvoq. 2016-imullu nalunaarusiaq allaanerussuteqanngilaq, taamaattoq taanna ukiut siulianut sanilliullugu allaanerusumik suliarineqarpoq.

2016-imut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiami aningaasaqarnikkut maanna pissutsit, attanneqarsinnaasumillu ineriartornermik qulakkeerisumik unammilligassat annertuut nassuiarneqarput, taakkulu ukiuni kingullerni Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit ukiuimoortumik nalunaarusiaani Akileraartarnermullu Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiisutaanni ilanngunneqarput.

Nutaatullu Aningaasaqarnikut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq Naalakkersuisut siunissamut ungasinnerusumut sammititamik pilersaarutaannik aaqqiissutissatut periarfissanik aalajangersimasunik arlalinnik imaqarpoq, taannalu tassaavoq "Patajaatsunnissamik siuariartornissamullu pilersaarut" siusinnerusukkut nalunaarutigineqareersoq.

Pilersaarutip nunatta aningaasaqarnerata pitsaasumik patajaatsumillu siunissamullu sammisunik aningaasalinnissamut periarfissiilluni sivisuumik attanneqartumik patajaatsumillu siuariartornissaa qulakkiissavaa.

Inuiaqatigiinni ineriartornissamut pingaartitagut paariinarlugit atugarissaarnissamillu qulakkeerinntumik aammali kinguaassatsinnut atugarissaarnissamik qulakkeerinntumik, unammilligassanik qanoq aaqqiisinaanitsinnut pilersaarut politikikkut isummerfigininneruvoq.

Taamaallunilu iluarsartuusseqqinnerit aamma ineriartornissamut suliniutit, aamma inooqatigiinnermut oqi-

maaqatigiissitsisut aqutugalugit, Naalakkersuisut kisaatigaat nunatta aningaasaqarnerata aqunneqarneranut tatiginninnerup qulakkeeqqinneqarnissaa.

Suliassaq oqitsuinnaanngilaq. Namminersorlutik Oqartus-sat kiisalu kommunit pingaarnersuiissapput ingerlaavartumillu pisariillisaasassallutik. Aningaasaqarnikkut immi-nut pilersornerusinnaaneq, suliffeqarfinni ineriartorneq kiisalu ilaqutariinni ataasiakkaani atugassarititaasut pitsaanerulersinniarninik anguniakkagut angussagutsigit, nutaamik eqqarsartoqarlunilu piviusumik iliuuseqartoqar-tariaqarpoq. Taamaattumik kajumissaarutigaarput, iluar-sartuusseqqinnerit pillugit kinguneqartussamik oqaloqa-tigiittoqassasoq, taakkulu piviusunngortinnissaannut kikkut tamarmik peqataassasut.

Iluarsartuusseqqinnerit piviusumik atortussaapput. Tamanna tulluarsaanernut, sulinerup aaqqissuunneqarnera-nut nutaamik periuseqalernermit kiisalu pisinnaasat qaf-fanneqarnissaannut piunasaqaateqalersitsisinnaavoq. Ilaannut eqqissisimananngissinnaavoq, illua-tungiali ajor-neruvoq, soorlu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap oqaatigereeraa: akileraarutit qaffak-kiartornissaannut aarlerinaat, atugarissaarnikkut tapisiat tatineqarnerat kiisalu avammut nuttarneq. Naatsorsue-qqissaartarfimmit innuttaasut pillugit kisitsisit kingulliit takutippaat, taaneqartoq kingulleq qunusaarutaannaana-ni piviusunngoreersimasoq. 2016-ip aallartinnerani inuit amerlassusaat ukiuni 20-ni appasinnerpaamiippoq. Ine-riartorneq tamanna ataatsimut mumisitassaraarput. Avis-saartuunnissamut sulianullu ataasiakkaanut ukkataqar-nissamut piffissaanngilaq, suliassalli angisuut kivinnis-saannut ataqatigiinnerunissamut piffissaalluni.

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarummik ma-tumanga, attassisinnaanissamut siuarsaanissamullu pilere-saarummik ersarissunik naleralimmik kiisalu politikkimut siun-nissamut qularnaarinnittumut innersuutilimmik immikkut sammisaqartumik, Naalakkersuisut suliamik tigusipput.

Erseqqarippoq, pilersaarummi kikkut tamarmik suut ta-maasa isumaqatigiissutigissanngikkaat. Tamannalu ajunn-gilaq. Ineriartornissamut atasinnaasumut pilersitseqataa-sussamik, pilersaarummit piigaqarusukkaanni, Naalaker-suisut isumaqarput, piigaqarusuttoq nammineq pilersaa-rummik atasinnaasumik qulakkeerinntumik allamik siun-nersuuteqassasoq.

Atuarluarnissannik kissaappakkit, oqallinnerup ingerlaq-qinnissaanut qilanaarlunga.

Inussiarnersumik Inuulluaqqusillunga
Randi Vestergaard Evaldsen, Aningaasaqarnermut Aatsi-tassanullu Naalakkersuisoq

2 AALLAQQAASIUT

Ukiuni pingasuni aningaasarsiornikkut kinguariartorneq pereersaq, aningaasarsiorneq siumut aallaqqippoq. Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisooqatigiit 2015-imi nalunaarusiamini inuiaqatigiit pisuussutit pilersitaat 2015-imi 2,7 procentinik, 2016-imi 2,9 procentinik siuariarnissaat ilimagaat. Kingornalu ilaatigut Pinngortitaleriffiup raajartassat pillugit pitsaasumik siunnersuina pivoq. Naalakkersuisullu taanna tunuliaqutaralugu raajartassiisutit qaffappaat, taannalu 2016-imi aningaasarsiornikkut suliffissaqartitsinikkullu siuariarnermut sulii ilapittueqataassaaq. Taamaasillunilu 2016-imi siuariarnissamut ilimagisat Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit september 2015-imi ilimagisaannit qaffasinnerussaaq.

Tamanna soorunami pitsaavoq, piffissamili aalajangersimasumi siuariarnissamut ersiutit pisuussutit inuiaqatigiinni aqqissuusaanikkut sivisuumillu piusussanik ajornartorsiutinut aqqiissutigalugit sinnassaatitut atorneqassanngillat:

- Ukiuni qulikkaani aggersuni ikinnerusut utoqqarnik amerliartortunik isumaginninnissaat passussinnaasariaqarparput.
- Inuusuttut ilarpasui aarlerinartumik amerlassusillit inuusutissarsiutitigut piginnaaneqalissutaasumik ilinigaqalertannginnerat, kingusissukkulluunniit ilinniagaqalersarnerat iliuuseqarfigissavarput.
- Sulisinnaassusillit sapinngisamik amerlanerpaat suliffeqarnermi isumalluutaalernissaat aalajangersimasumillu suliffeqarlernissaat – piffissalluunniit annersaani pisortanit ikiorsiissutinik tiguisartuunnarnatik suliffeqarnermik inuunermut qaninnerulernissaat sulissutigissavarput.
- Kommunini sisamani tamani siuariartornikkut eqaannerusumik inuusutissarsiutitigut ineriartorneq qulakkiissavarput, nunattalu inuttakilliarternera unitsissavarput.
- Inuusutissarsiutinik ingerlatsinerit amerlanerusut ineriartortissavavut, taamaaliornikkut aalisarnermik inuusutissarsiorerup kisimi nunatsinnut avammut tunisatigut isaatitsisuunera isumalluutigiunnaassallutigu.
- Taamaammat nunatta unammillersinnaassusia aqqissuusaasumik pitsanngorsarniarlugu sulissaagut, taamaalilluni nunatsinni nunanillu allanit suiffeqarfinit aningaasaliivissatut pilerinartunngorteqqullugu.
- Tamakku nassatarsiaanik ataqatigiissunik eqaatsunik attaveqaatinik nunatsinnik pitsaanerusumik akikinnerusumillu pituttuisussanik, niuernernullu takornarianullu pitsaanerusumik atugassiiisunik pilersitsissaagut.
- Innuttaasunut ataasiakkaanut, ilaqutariinnut inuiaqatigiinnullu ilinniartitaanernik piginnaanngorsaanikkullu ineriartortitsinernik siunertaqartunik akikitsunillu aningaasaliuussaagut.

Ukiok manna Aningaasaqarneq pillugu Ingerlatsinermi na-

lunaarutip qanoq ililluta pisortat aningaasaqarneranni ungasissumut sammisumik oqimaaqatigiissumik aningaasaqarnermik qulakkeerinissaq, Kalaallit Nunaat tamakkiinerusoq, isumaginninnikkut oqimaaqatigiinnerusoq, ataasiakkaat imminut napatinnissamik piumassuseqarnerunerannik kiisalu namminersorlutik inuusutissarsiortuni suli-sorineqartut amerlinissaannik pingaarnertut anguniagaq takukitsinissamik siunertaqarpoq.

Nalunaarusiap patajaatsuunissamik siuariartornissamullu pilersaarutitaata, qanoq aqutsinermit sakkussagissaarnerulluta piffissaagallartillugu tullerriaarinissamik qulakkeerinnaanerput qulakkeerisariaqarnerpullu ersarinerulersippaa, taannalu peqatigisaanik ataqatigiissumik siunissamullu sammisumik politikimut tunaartatut atorneqarsinnaavoq.

Aningaasaliinerit annertunerusut aamma namminersortunit aningaasaliivigineqarsinnaanissaat Naalakkersuisut kissaatigaat, taamaalillutit taakku taamaallaat pisortanit aningaasaliivigineqarlutik ingerlanneqartaqqunagit. Taamaamallu Naalakkersuisut sinaakkutissanik patajaatsunik pitsaasunik tunngavissanillu naapertuuttunik pilersitsiniarput, taamaaliornikkut aningaasaliisartut suleqatigisallu nunatsinneersut nunanilu allaneersut politikki ingerlanneqartoq tatigalugu aningaasaliinikkut isumagisassanik annertuunik isumaginnissamik kissaateqarsinnaaleqqullugit. Tamannalu siunissami nunatta karsiata aningaasatigut iliuuserisinnaasai annikillinngikkaluarlugit, inuiaqatigiit annertuumik aningaasaliinernik kivitsineranut peqataaqataassaaq. Taamaaliornikkullu aamma pisortat pingaarnertut isumagisassaattut isigineqartut ajornartorsiutit pisariaqartut allat, pissusissamisoortumik akileraarutitigut akitsuutitigullu aningaasalersorneqarlutik isumalluutinik atuiffiusinnaanissaat anguneqarsinnaassaaq.

2015-imi naatsorsuutit inernerigallagaasa, inuiaqatigiinni annertusiartortumik suliaqarnerit akitsuutitigut akileraarutitigullu isertitat qaffariarnerat takutippaat. Ineriartorneq tamanna 2016-imi 2017-imi attatiinnarneqassasoq ilimagineqarpoq, tamannali aamma aningaasartuutit annertusiartornerannut sanilliullugu isiginiarneqassaaq, 2016-imut aningaasanut inatsit, piffissami 2015-imit 2018-imut ataatsimut isigalugu oqimaaqatigiitsiarpoq. Inernerisassatut missingiunneqartoq ilaatigut pisortat ingerlatsineranni pisariillisaanernik nutarterinertigullu nutaanik isertitaqalernissaannik toqqammaveqarpoq. Taamaammat pissutsit massakkutut inneranni immikkoortuni arlalinni sullissinerit pitsanngornissaat neriorsuutigineqarsinnaanngilaq. Taamaaliorneq akisussaannigsumik iliornerussaaq.

Aningaasat atugassanngorsinnaasut politikikkut tullerriaakkanik siursaassutinut aningaasartuutikillisaaner-

mulluunniit suliniutinut atorpeqassapput. Tamanna Naalakkersuisut partiinik aningaasanut inatsit pillugu oqaloqatiginninnissaminut allaavigissavaat, taakkunanilu patajaatsuunissamik siuariartornissamullu pilersaarutip malitseqartinnera sukumiisunngortinneralu qitiutinneqassaaq.

2.1 Aningaasaqarnikkut inissisimaneq aqqissuussaaniikkullu ajornartorsiutit

Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisooqatigiit 2015-imi septembarimi nalunaarusiartik kingulleq saqqummiuppaat. Ukiuni arlalinni pitsaanngitsumik ineriartortoqarreersoq 2015-imi 2016-imilu aningaasarsiornikkut siuariartortoqalernissaa naliliutigineqarpoq, tamannalu ilaatigut sanaartornermik suliniutit annertuut suliaqarnernik kivitsigallannerisa kingorna pivoq.

Aningaasaqarnikkut ineriartornermi kisitsisiviusut misingiutillu takussutissiaq 1-imi takutinneqarput.

2014-imi aatsitassarsiornermut aningaasaliinerit ukiunut siuliinut tallimanut sanilliullugit annikinnerujussuunerat ilanngullugu oqaatigineqassaaq. Tamannalu ilaatigut uuliasiornermut atatillugu qillerisoqannginnerata kinguneranik ilaatigullu ukiuni kingullerni nunarsuarmi aningaasarsiornikkut unittoqqanerup ingammik aatsitassarsiornermik inuussutissarsioritunut annertuumik sunniinerata kingunerigunarpaat.

Takussutissiaq 1: Pilersuinerimi oqimaaqatigiissitsineq, BNP-p aningaasaliinerillu ukiumoortumik siuariarnerat.

		2014-imi BNP-ip ilaa	Siuarlaat procentinggorlugu.						
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Faste 2005-priser	Inuinnaat atuinerat	47,4	-0,7%	1,7%	2,7%	-1,8%	-0,3%	-1,7%	1,1%
	Pisortat atuinerat	55,6	3,7%	-1,4%	-1,1%	-0,5%	2,2%	0,6%	0,5%
	Aalajangersimasumik aningaasaliinerit	17,8	-23,7%	75,2%	27,4%	-40,6%	-22,8%	-44,0%	26,8%
	- aatsitassarsiornermut aningaasaliinerit ilanngunnagit	14,7	-23,4%	4,1%	15,4%	-10,9%	-8,3%	-38,1%	42,3%
	Nioqqutsissanik sullississutinillu avammut nioqquteqarnerit	32,1	-11,3%	12,5%	-1,7%	-3,9%	-1,5%	0,9%	-1,5%
	Pilersuineq katillugu / atuinerit katillugit	152,9	-6,7%	16,5%	7,9%	-14,9%	-5,0%	-8,5%	3,9%
	Nioqqutsissanik sullississutinillu eqqussukat	52,9	-14,6%	37,6%	14,2%	-29,3%	-10,2%	-19,2%	5,9%
	Inuiaqatigiinni pisuussutit pilersineqartut ataatsimut katillugit	100,0	-0,7%	2,5%	2,2%	-0,5%	-1,3%	-1,6%	2,7%
	Aningaasartuutit 1000 kr-inngorlugit.								
		Aningaasaliinerit katillugit	3.442.687	6.030.731	7.681.810	4.560.351	3.519.644	1.969.601	
	Aatsitassanik uuliamillu ujalernerit	771.658	3.249.346	4.472.461	1.699.377	895.077	345.829		
	Aningaasaliinerit tamakkiisut, aatsitassanik ujalernerit minillugit	2.671.029	2.781.385	3.209.349	2.860.974	2.624.567	1.623.772		

Anm: 2009-2012-imut kisitsisit inaarutaasumik kisitsisaapput, 2013-2014-imilu kisitsisit Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisaataagallartut atorpeqarput.

* 2015-imut kisitsisit Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisooqatigiit naliliigallannerat. Kisitsisit aatsaat 16. november 2016-imi pissarineqarsinnaalissapput.

Aningaasaqarnerlu pillugu Siunnersuisooqatigiit 2015-imi septembarimi ukiumoortumik nalunaarusaata saqqummereernerani, Kalaallit Nunaata kitaani raajartassiissutit annertuseriarput. Taamaammallu siunnersuisooqatigiit 2016-imi 2,9 procentinik siuariarnissamik siulit-tuutigisaanik annertunerusumik siuariarnissaq ilimanaa-teqarpoq.

AALISARNEQ

Aalisarnej suli avammut niuernermi pingaarnersaavoq. Titartagaq 1-imi qalerallit akii 2013-ip ukiuata affaani kingullermi 2015-imilu qaammata pingasuni kingullerni ukiuni kingullerni tallimat aatsaat taamak qaffasitsigine-rat takutippaat.

Saarullit akii 2011-p kingorna appariartortuarsimasut, 2013-imi qaammata pingasuni kingullerni qaffakkiartu-lerput. 2015-imilu qaammata pingasuni kingullermi akit, 2011-mi akusutut inissisimaqqilerput.

Raajat akii 2010-imili qaffakkiartorput. Naak 2013-imi appatsiaraluarlutik, ukiuni tallimani kingullerni akit marlo-riat sinnerlugu qaffapput. Raajat akigissaarneri piffissa-mi tassani pisassiissutit appariartoraluartut, raajarniar-nermi inertitat qaffasinnerannut peqqutaqaataapput.

Titartagaq 1. Aalisakkat qaleruallillu agguaqatigiissillugu kiilumut akiinut takussutissiaq

Kilde: Issuaaffik Naatsorsueqqissaartarfik. Akit nalingi: 2010=100

Takussutissiaq 2-mi Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisarineqartartut pingaarnert pingasut avaleraasartuullu tullaanneqartarnerannik takutitsivoq.

Takussutissiaq 2: Aalisartut angallatillu nunatsinni pisassiissutini pisaat

Tons	2012	2013	2014	2015
Avaleraasartuut, katillugit	5.284	52.797	78.670	30.428
Saarullit, katillugit	21.625	25.504	31.372	49.005
Saarullit, Avataani	11.010	11.976	12.874	23.648
Saarullit, Sinerissami	10.615	13.528	18.497	25.357
Qalerallit, katillugit	34.622	34.829	38.213	38.178
Qalerallit, Avataani	13.062	11.348	11.464	13.318
Qalerallit, Sinerissami	21.560	23.481	26.749	24.860
Raajat, katillugit	109.256	88.531	83.329	71.009
Raajat, Avataani	51.169	44.879	45.265	36.398
Raajat, Sinerissami	58.086	43.652	38.064	34.612

Issuaaffik: Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfik.

Raajarniarnej Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutit suli pingaarnersaraat, tassanngalu avammut tunisat nalingisa 50 procentii sinnerlugit isertinneqartarput. 2015-imi Kalaallit Nunaata kitaani pisassat 73.000 tonsimut inissinneqarput. Tamannalu 2007-ip kingorna 61.000 tonsinik appariarneruvoq. 2016-imullu biologit siunnersuinerat 90.000 tonsinut pitsanngoriartinneqarpoq. Taamaammallu 2016-imi pisassiissutit 85.000 tonsinut inissinneqarput, tamannalu 2015-imut sanilliullugu 12.000 tonsinik qaffariarneruvoq.

Kalaallit Nunaata Kangiani raajartassatut biologit siunnersuinerat ukiuni arlalinni 12.400 tonsinut inisseqqavoq. 2016-imi pisassiissutit 5.300 tonsinut inissinneqarput, taakkunannga 5.100 tonsit EU-mut tunniunneqarput isumaqatigiissut naapertorlugu. Taassuma saniatigut Kalaallit Nunatta avannaani Qimusseriarsuarmi misileraalluni aalisarnermut 2015-imi raajanik 3.000 tonsinik pisassiisoqarpoq. 2016-imi misileraalluni aalisarnermut pisassiissutit aamma 3.000 tonsimut inissinneqarpoq.

Avaleraasartuunik aalisarnikkut siammassinnerusumik isertitassanik toqqammaveqalernissaq ilimagineqarpoq, tamannalu ikerinnarsiortunik aalisarnerup ineriartortinera aqqutigalugu aalisarnikkut inuussutissarsiornermi siuariarnermik pilersitsissaaq. 2013-imi avaleraasartuut 50.000 tonsinut annertunerusut pisarineqarput, taamaattoq kiilumut nalingat aalisakkanit allanit taaneqartunit appasinnerujussuuvoq. 2014-imi Kalaallit Nunaanni 100.000 tonsinik pisassiisoqarpoq, taakkunanngalu 78.670 tonsit aalisarneqarput.

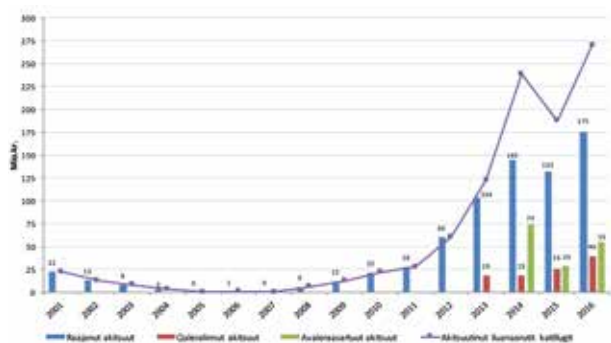
2015-imi avaleraasartoortaat 30.428 tonsiinnapput, taakkulu pisassiissutigineqartut affaanit tonsiupput. Tu-

numi avaleraasartoortassat saniatigut Kalaallit Nunaata kitaani misileraalluni pisassanik 10.000 tonsinik pisassii-soqarpoq, taakkulu atorpeqangillat.

Takussutissaq 2-mi takuneqarsinnaasutut, qaleralittat ukiuni sisamani aalaakkaasumik inissisimapput, raajartarineqartullu nikiffiungaatsiarput taamatullu saarullittat marloriaat sinnerlugu qaffariarlutik.

Siuliani allassimasut eqqarsaatigalugit, avaleraasartuunillu aalisakkanillu allanik nutaanik ikerinnarsiortunillu aalisarneq sillimmartaarutigalugu, aalisarneq ataatsimut isigalugu siunissami qaninnermi siuariarnissaq killeqartut taaneqartariaqarpoq. Peqatigisaanillu aalisarnerup ataatsimut isigalugu imminut akilersinnaassusaa kingunerannik aalisariutit ukiuni aggersuni amerleriarnissaat ilimanaateqanngilaq. Tamakkulu namminersorluni inuussutissarsiutit allat ineriartortinnissaat nutarterinernillu ingerlatsinissat pingaarutaat erseqqissarpaa.

Titartagaq 2. 2011-imit 2016-imut aalisarnermi akitsuutinit isertitat, million kr-inngorlugit (2016-imi missingersuutini kisitsisit)

Issuaaffik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Aalisarneq pisortat karsiinut annertooujussuarmik ilapituisuuvoq. Taakkunungalu aalisarnermi akitsuutit (pissuutit iluaquteqarnermi akileraarutit) aatsaat taamak qaffasitsigilerlutik annertusipput, ilaatigut tassani ukiuni kingullermik ingammik avaleraasartoorniarnermi akitsuutit nutaanik annertuunik isertitaqalerneq pissutigalugu, takuuk titartagaq 2.

Pisortat isertitaasa ilaat taamak annertutigisut aalisarnermi akitsuutineersuunerat aarlerinaateqarsinnaavoq, aalisarnikkummi isertinneqartartut misilittakkat aallaavigalugit nikeriarsinnaasarput. Tamannali massakkut sulii anguneqarunangilaq. Akerlianilli aalisarnermi inuussutissarsiornikkut ingerlatat ilaat annertuut ullumikkut pissuutit iluaquteqarnermut akileraarusersorneqangillat. Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq 2016 aallarnerfigalugu, sinerissap qanittuani aalisarnermi kisiartaal-

luni akitsuuserneqarpoq. Tamannalu aalisarnermi taassannga ingerlatsineri isertitaqarluarneq aallaavigalugu, aalisarnermi ingerlatsinerit allat isertitaqarfiulluurtut assigalugit akitsuusiinnaaneq pisinnaalerpoq.

AATSITASSAT

Ukiuni kingulliunerusuni aatsitassanut uuliamillu ujarlernerimik ingerlatsinerit nunarsuarmi Kalaallillu Nunatsinni annikilliarporput. Ingerlatallu annikilliarpornerannut aatsitassarsiornermik ingerlatsisut saviminissanik, aatsitassanik uuliallu akiinik appariornermik nalaataqarnerat patissaaavoq. Taamatullu ineriartorneq 2015-imi 2016-imi lu nangittumik ingerlavoq.

Aatsitassarsiornermillu ingerlatsisut Kalaallit Nunaanni ujarlernerit iluaquteqarnermillu aningaasaliinissamut soqutiginnittuaannarnissaat qulakkeerniarlugu, sinaakuttissat patajaatsutut siunissamut sammisut qulakkeernissaat, paasisutissanik pisariitsumik piniarsinnaaneq Kalaallillu Nunaata aatsitassarsiornermik periarfissaqarnerata nittarsaanissaa pingaaruteqarpoq. Taakkulu saniatigut ineriartorneqarup kissaatigineqartup siuarsarnissaa siunertaralugu, pisortat suliamik ingerlatsinerata eqqaallissarnissaanik periarfissat nalinginnaasumillu atugassarititaasut aqqigallernissaat ingerlanneqassaaq.

Aningaasarsiornermik nammineernerunissamik kissaatqarnerup angunissaanut, suliat ingerlanneqartut amerlineqarnissaat pingaaruteqarpoq. Aatsitassarsiornermi ineriartorneq maanna ingerlasoq pitsaasuvoq, ingammik aatsitassarsiornermik ingerlatsisut nunarsuarmi manna inissisimanerat eqqarsaatigalugu.

True North Gems Greenland A/S-ip Aappaluttumi rubiiniinik safirinillu suliniutaani sanaartorneq maanna naammasseqqajarneqarpoq, tunisarsiornerlu 2016-imi ukiup affaani siullermi aallartissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Hudson Greenland A/s-ip 2015-imi qalluinissamik akuersissummik pissarsinerata kingorna, Naajani anorthositimik suliniutimmi sanaartorneq suliniutitip 2017-imi ingerlanneqarnissaa ilimagineqarpoq.

Ironbark Zinc Ltd-p zinkimik aqerlumillu suliniutaa kiisalu Greenland Minerals and Energy Ltd-p aatsitassanik qaqtigoortunik, uranimik zinkimillu suliniutaasa qalluinissamut akuersissummik pissarsinissamik suliniarnerat siuarsimalereerpoq.

Takussutissaq 2. Aatsitassarsionernik suliniutit maanna ingerlasut (ukioq allanneqartoq siusinnerpaamik aallartiffissaavoq)

Suliniut	Killiffik	Sulisussatut ilimagineqartut (Sanaartorneq) ingerlatsineq
Aappaluttoq (rubinit safirillu)	Sanaartorneq (Qalluisinnaanermut akuersissut 2014 tunniunneqarpoq)	(2016-mi 35-50) 2016-mi 80
Naajat/Kangerlussuaq (anorthosit)	Qalluisinnaanermut akuersissut 2015 tunniunneqarpoq	(2016-mi 20) 2017-imi 61
Citronen Fjord (Zn, Pb)	Qinnuteqaat 2015-imi tiguneqarpoq	(2018-imi 300) 2020-imi 475
Kuannersuit (REE, U, Zn, fluorite)	Qinnuteqaatip 2016-imi tiguneqarnissaa ilimagineqarpoq	(2018-imi 1.) 2020-imi 785
Isukasia (Fe)	Qalluisinnaanermut akuersissut 2013 tunniunneqarpoq	(2018-imi 1.500-3.300) 2020-imi 680-810
Killavaat Alannuat (Zr, REE, Nb, Ta, Y)	Qinnuteqaat 2013-imi tiguneqarpoq	Qinnuteqaatip suliarinera utaqqineqarpoq
Maarmorilik (Zn, Pb)	Misissuineq (Qalluisinnaanermut akuersissut 2008-mi tunniunneqarpoq)	Misissuinerit inernerit utaqqineqarput
Nalunaq A/S (Au)	Misissuinerit (Qalluisinnaanermut akuersissut 2003-mi tunniunneqarpoq)	Misissuinerit inernerit utaqqineqarput

Issuaaffik: Aatsitassanut Aqutsisoqarfik

Suliniutinut qalluisinnaanermut akuersissutinik pigisartunut London Mining Greenland A/S-ip Isukasiani saviminissamik suliniutaa, suliffeqarfiup piginnittaata akiliisinnaajunnaarnerata kingorna General Nice Development Ltd-mit tiguneqartoq ilaavoq.

Takussutissiaq 2-mi aatsitassarsionernik suliniutini toqqakkani takuneqarsinnaasutut, arlallit qalluisinnaanermik akuerissummik peqareerlutiluunniit qanittumi pisarsinissartik siunniuteqqavaat.

Akuersissutinik tunniussineq aatsitassarsiorfimmik sanaartornermik qalluinermilluunniit ingerlaannaq aallartitsinerimik kinguneqartanngilaq, taatigut aningaasalersuinissamik periarfissat aatsitassat akiisa ineriartorneranik sunnerneqartarnerat pissutaalluni. Taamaammallu suliniutit ataasiakkaat piviusunngortinneqassanersut, qaqugukkulluunniit tamanna pissanersoq nalilissallugu ajorna-kusoortarpoq.

Siuliani suliniutit taaneqartut saniatigut 2016-imi aatsitassanik ujarlernernik suliat allat ingerlanneqarnissaat ilimagine

qarpoq, ukiunilu kingullerni Kalaallit Nunaata kangiata avannaani uuliasionernik ingerlatat 2016-imi nanginneqassapput.

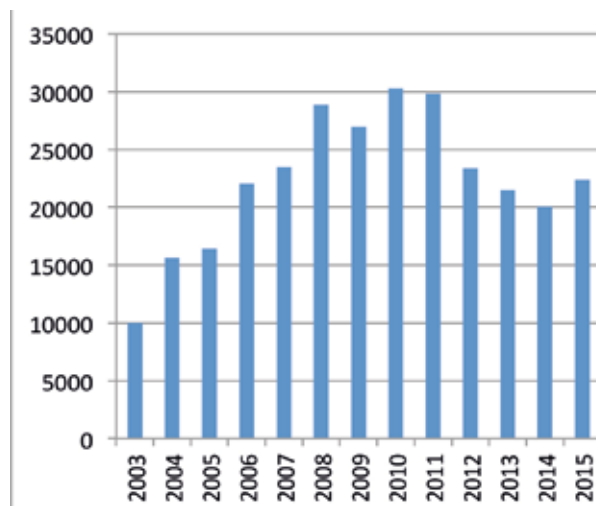
Atasisinnaanermut siuariartornermullu pilersaarummi aatsitassarsionernik tunngasuni siunissami periusissaq erseqqinnerusumik nassuiaavigineqarpoq.

TAKORNARIARTITSINEQ

Takornariartitsinerimik piffissamit 2011-mit 2014-imut umiarsuartigut takornariat misinnaatilimmik apparparput, akerlianillu timmisartumik ilaasut hotelinilu unniusartut taamaaginnarput.

Naalakkersuisut 2015-imi pineqartumi unammillersinnaassuseq patajaallisarniarlugu, umiarsuarnik takornariartaatinut ilaasunut akitsuut nutarteriffigaat. Nutarterinerimilu Kalaallit Nunarput akitsuutinut tunngatillugu Atlantikup avannaani ornittakkanut allanut assigiissinneqarpoq. Titartagaq 4-imi umiarsuarnik takornariartaatinik ilaasut ikileriarnertat 2015-imi maanna illuatungaanut saattoq takuneqarsinnaavoq.

Titartagaq 4. Umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasartut ukukkaartumik

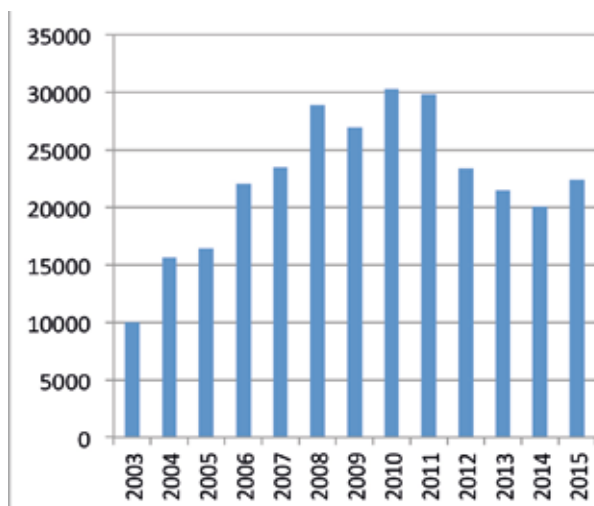

Issuaaffik: Naatsorsueqissaartarfik 2016

Taamattaarlu hotelini unnuisartut 2014-imit 2015-imut pitsaasumik ineriartorput. Nunatta Naatsorsueqqissaartarfianit unnuisarnernut kisitsisit unnuinerni (titartagaq 5 takuuk) kiisalu hoteliniittunik kisitsisit qaffariaataat takutippaat. Hotelimiittartut 2015-imi 9,2 procentinik qaffariarput. Taakkulu ilaat arlallit nunami maani najugaqartuupput.

Titartagaq 5 Hotelini unnuisartut ukiukkaartumik

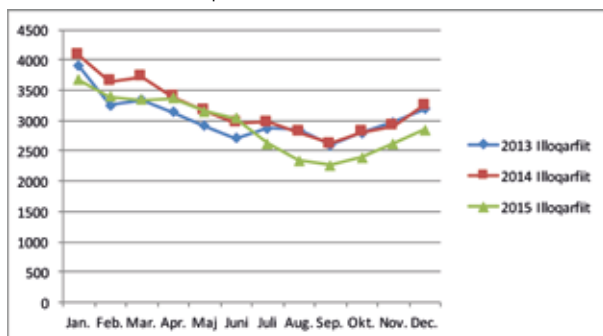
Issuaaffik: Naatsorsueqqissaartarfik 2016

2016-imi februarimi Naalakkersuisut takornariartitsineq pillugu pilersaarutitut periusissiamik annertuumik, umiarsuarnik takornariartaatinut ilaasunut akitsuutit appartinernerannik, tikittarfinnik pitsanngorsaarnernik, attaveqaatinik pitsannguineramik kiisalu nunap immikkoortuini suliniutinik annertuumik suliniuteqarfiusussamik akuersipput. Periusissiaq sukumienerusumik atasisinnaanermut siuariartornermullu pilersaarummi erseqqinnerusumik nasuiaavigineqarpoq.

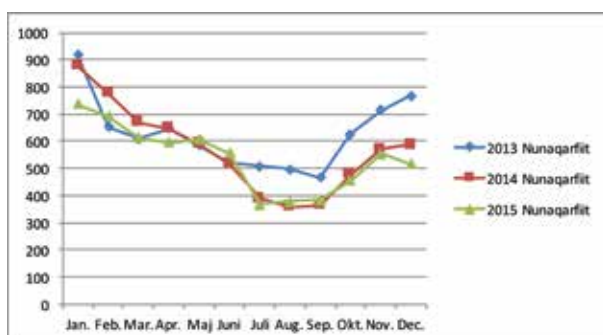
SULIFFISSAALEQISUT

Titartagaq 6-imi 7-imilu 2014-imi suliffissarsiorlutut al-latsissimasut najukkamut qaammammullu agguarneri takuneqarsinnaapput.

Titartagaq 6. 2013-15-imut illoqarfinni suliffissarsiorlutut nalunaarsorsimasut, qaammattikkaartumik

Titartagaq 6. 2013-15-imut illoqarfinni suliffissarsiorlutut nalunaarsorsimasut, qaammattikkaartumik

Issuaaffik: Naatsorsueqqissaartarfik 2016

Titartakkani marlunni tupaallannangitsumik ukiuunerani suliffissaaleqisut amerlanerusarnerat erserpoq. Ingammillu nunaqarfiit ukiup qanoq ilinerani suliffissaaleqinermik nalaanneqartarput. Ukiup qanoq ilinerani suliffissaaleqisarneq, ilaatigut aalisarnermut sinaakkutissat nalimassarneqarnerisigut annikillisinnaaneranut periarfissat misissorreqarnissaat pisariaqarpoq.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu suliffissaaleqisutut nalunaarsorsimasut ukiut siuliinut sanilliullugu appariarput. Suliffissaaleqinermut suliniutit politikikkut annertuumik iliuuseqarfigineqarput, minnerunngitsumik ataqtigiissumik suliffissaqartitsinermik periusissiamik akuersinikkut.

Suliffissaaleqineq aningaasaqarnerup pitsaannginneranik kisimi patsiseqarani, aamma aqqissuussinikkut ajornartorsiuqarnermut ataqtigiissuteqarpoq, tassunga ilanngullugit isumaginninnikkut inatsisini pilerilersitsinikkut akuutitsinikkullu ajornartorsiuqarnermi. Suliffissaaleqineq nunaqarfinni inuusuttullu akornanni annertunermik atornerarpoq. Suliffissaaleqisuni ilinniarsimangitsut amerlavallaarput. Inuusuttullu suliffissaaleqisarnerannut tunngatillugu, taakkunani amerlasuut meeqqat atuarfian-

nit naammassinerminni ilinniagaqalertannginnerat unammillernartuuvooq, allallu inuusuttut ilinniarfiini kingusisukkut allartittarput.

Taamaalilluni inuusuttorpassuit suliffeqarnatillu ilinniagaqanngillat, taakku inuusuttut saaffigisatut taaneqartut. Naalakkersuisut eqimattat taakku passunneqarnissaanut iliuusissatut pilersaarummik ataatsimoortumik salliutitamillu suliniarnermik aallartitsipput.

Ilinniagakinneq annertuunillu inuuniarnikkut ajornartorsiuteqarneq, amerlasuut suliffeqarnermut tamatikkartumik attuumassuteqannginnerat, atorfinnillu pissarsiffiuluarsinnaasunik atorfinnissamat piginnaasaqannginnerat nassataraa. Isumaginninnikkut aaqqissuussaannikkut unammillernartut suliniuteqajaarnikkut aaqqinneqassapput, taamaalilluni meeqqat tamarmik meeqqat atuarfianni ilinniartitaanermut periarfissinneqarlutillu piviusumik periarfissamik pissiarsinnaaqqullugit, taamaalillutillu meeqqat atuarfianni naammassinerminni piginnaanngorsarfiusumik inuussutissarsiornermi ilinniartitaanermik naammassininnissamat piareersinnaaqqullugit.

Suliffeqarnermilu aaqqissuussaannikkut ajornartorsiuteqarneq, amerlasuut suliffissaaleqinerat peqatigalugu sulisartunik ilinniarsimangitsunik nunasisoqartarneratigut takuneqarsinnaavoq. Taamattaarlu nunap immikkoortuisa akornanni aporfissaqarpoq, suliffeqarnermi ilaqutariit tamarmik nuussinnaaneramik annertuumik piumaffiginnippooq.

Ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut periarfissani aatsitassarsiornermik ingerlatsinerit allatigullu inuussutissarsiutitigut ingerlatsinerit appariornerisut massakkutulluunniit iinnassanersut apeqqutaajumaassaaq. Suliniutit taamaattut siuariartornermik nutaamik suliffinnillu amerlanerusunik toqqammavissiisnaapput. Immikkoortuni taakkunani suliniutinik aallartitsisoqassappat, kalaallit sulisartut pisariaqartinneqartunik piginnaasaqarnissaat pingaaruteqassaaq. Taamaammatt suliffissaaleqisunut suliniutit suliffissaaleqisut piginnaanngorsarnerannut sammitinneqarput, taamaalillutik aalisarnermi suliffinni, aatsitassarsiorfinni suliffissaasinnaasuni kiisalu takornariaqarnermi sulilersinnaaqqullugit.

2.2 Nunatta karsiata aningaasaqarnera

Pisortat aningaasaqarnerat soorunami inuiaqatigiinni siuariartortoqarneranik suliffeqartoqarneranillu sunnerneqartarpoq. Amerlasuut suliffissaaleqitillugit, amerlasuullu pisortanit isumagineartillugit, tamanna nunatta karsianut kommunillu aningaasaqarnerannut nanertuutaasarpoq.

Nunatta karsiata naatsorsuutai tulliuuttumi saqqumiunneqartut Namminersorlutik Oqartussani kontonut agguataarinninnermik aallaaveqarpoq, 2015-imummi kisitsisit maannakkuugallartoq missingiussaagallarmata. Kisitsisit minusimiittut isertitaaneratsinneqartoortaanerat, kisitsisillu minuseqanngitsut aningaasartuutaaneratsinneqartoortaanerat oqaatigineqassaaq.

2015-imi naatsorsuutini kisitsisaagallartut (takussutisiaq 3), Namminersorlutik Oqartussat akileraarutinit akitsuutinnillu isertitaat kiisalu Naalagaaffimmit EU-millu tapiissutisiaat 2015-imi annertuseriartut takutippaat. Tamannalu ukiuni arlalinni nunatta karsiata isertitaasa annikilliartoererneranni pivoq. Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfinnik ingerlatsinerimut aningaasartuutaat tapiissutaallu ukiut siuliini pingasuni ukiumut 100 million koruuninik annertusereerlutik aamma 2015-imi appariarput.

Isertitani aningaasartuutinilu pitsaasumik ineriartornerup, nunatta karsiata 2015-imi ilimagisamit pitsaanagerusumik angusaqarnissaa ilimagineqarpoq. Ingammilu 2015-ip qaammataani kingullerni isertitat ineriartornerat pitsaavoq. Nunattalu karsiata sanaartornerimut aningaasartuutai, ukiut siuliinut sanilliullutik annertusipput.

Nunatta karsiata 2015-imut naatsorsuutai.

Nunatta karsiata naatsorsuutai IST-mi 150-175 million koruuninik annertussusilinnik sinneqartoortuunissaat ilimagineqarpoq. Massakkullu IST-p inernissaatut ilimagineqartoq, immikkut aningaasaliissutit ilanngullugit, aningaasanut inatsimmi ilimagineqartumit 190 million koruuninik pitsaaneruvoq. IS-illu inernera ilimagisamit 180 million koruuninik pitsaanerussasoq ilimagineqarpoq.

Ilanngullugulu isertitat aningaasanut inatsimmi missingersuutigineqartumit 50 million koruunit missaannik amerlanerupput. Annertuumik allannguutit nunamut tamarmut akileraarummeerput, eqquusuinerimut akitsuummeerlutik, avaleraasartuunut akitsuummeerlutik suliffeqarfinnillu iluanaarutisianeerlutik.

Takussutissiaq 3. Nunatta karsiata 2008-mit 2015-imut naatsorsuutai million koruuninngorlugit (2015-mut kisitsisaagallartut)

Millioninngorlugit

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Isertitat	-5.259	-5.379	-5.716	-5.832	-5.952	-5.868	-5.947	-6.091
71. Akileraarutit, akitsuutit, pisussaaffigalugu tapiissutit, akili-gassiussat	-1.669	-1.606	-1.886	-1.969	-2.030	-1.892	-1.980	-2.053
73. Ikiorssiussutit	-3.590	-3.774	-3.830	-3.864	-3.922	-3.976	-3.967	-4.039
2. Ingerlatsineq tapiissutillu	5.009	5.363	5.430	5.402	5.602	5.709	5.829	5.782
10. Akissarsiat	1.333	1.451	1.499	1.533	1.541	1.610	1.635	1.685
21. Sulisut siunnersortillu angalaneri	93	93	86	79	69	72	78	80
22. Illassinnittarneq	3	3	3	3	4	3	2	3
23. Pikkorissartitsinernernut akiliutit il.il.	27	39	40	33	42	35	35	35
24. Avataanit sullinneqarnerit	390	428	524	369	380	366	342	364
25. Sullitat ilinniartullu angallanneri	203	170	156	156	164	171	173	187
26. Atorfininnerni, suliunnaarnerni nuutitaanernilu angalaneri	57	72	46	28	30	32	30	30
27. Avatannit sullissinernik pisinerit	152	211	150	117	127	116	117	117
31. Nioqqutissat	241	266	275	278	279	300	296	301
32. Illuutit, biilit, angallatit il.il.	58	199	329	329	368	415	399	382
33. Pisiortornerit, IT, Iluarsartuussinerit aserfallatsaaliinerillu	400	241	155	122	131	132	162	139
50. Ingerlatsinermi isertitat	-382	-339	-435	-411	-397	-505	-645	-693
61. Inuussutissarsiornermut siunertanut tapiissutit	494	501	542	480	506	469	507	466
62. Kulturimut, sunngiffimmut ilinniartitaanermullu tapiisutit	394	449	447	494	470	584	598	622
63. Isumaginninnermut tapiissutit	681	661	702	665	662	683	679	681
64. Tapiissutit allat	48	45	21	27	32	37	38	27
65. Kommunitut tapiissutit	781	834	789	1.044	1.131	1.127	1.281	1.295
66. Nalikkilliliinerit	21	12	109	20	68	65	55	70
69. Ukiut aningaasanik inatsiseqarfiusut akornanni nuussinerit	14	29	-7	35	-5	-2	48	-11
3. Sanaartornermut aningaasartuutit	442	215	350	563	287	190	384	375
81. Sanaartornermut aningaasartuutit	442	215	350	563	287	190	384	375
4. Erniat	-171	-207	-331	-263	-342	-434	-409	-293
75. Iluanaarutisiat	-74	-60	-80	-68	-150	-238	-216	-146
76. Inissianit attartortitanut aningaasaliissutigisanit iluanaarutisiat	0	-60	-55	-53	-52	-53	-54	-49
77. Erniat, Royal Greenland	0	0	-13	-12	-9	-7	-2	-
78. Erniat, Nukissiorfiit	0	-65	-78	-95	-109	-117	-116	-109
79. Erniat allat, ilanngaaseereerluni	-97	-21	-105	-35	-22	-19	-20	-13
5. Taarsigassarsisitsineq	298	958	265	291	470	332	298	62
91. Sanaartornermut taarsigassarsiarititat (BSU ilanngunnagu)	-93	230	163	168	301	236	107	-7
92. Nukissiorfiit	338	132	223	277	263	42	160	87
93. Aktiat	26	285	12	-80	8	30	55	15
94. Kommunit, Taarsigassarsiarititat	0	53	-18	-18	1	15	8	-
96. Sikuki, Taarsigassarsiarititat	0	0	0	0	0	110	0	-
97. Royal Greenland, Akilersuutit	0	0	0	-50	-50	-50	100-	-
98. Taarsigassarsiaritat allat	27	258	-116	-6	-53	-50	-32	-32
IST inernera	321	950	7	159	67	-71	154	-166
IS inernera	98	515	-198	-51	-147	-78	222	-115

Takussutissiaq 4 2009-mit 2019-imut naatsorsuutit missingersuutillu kisitsisaannik pingaarnernik takussutissiivik. 2015-imut naatsorsuutit kisitsisitaat kisitsisaataagallartuupput (millioningorlugit)

	N2009	N2010	N2011	N2012	N2013	N2014	N2015*	AI16	UM17	UM18	UM19
Ingerlatsineq, tapiissutit & inatsisinik tunngavillit	6.052	5.464	5.456	5.622	5.854	5.888	5.851	6.009	5.891	5.885	5.877
Isertitat	-5.910	-6.185	-6.391	-6.526	-6.524	-6.630	-6.589	-6.594	-6.560	-6.575	6.574
Sanaartukkat	807	719	1.095	969	597	896	585	686	743	627	561
Taakkunannga sanaartorneq Nukissiorfiit taarsigassarsiaat ilanngunnagit	544	418	721	594	438	736	498	508	565	507	441
IST	950	-2	161	65	-71	154	-165	100	74	-64	-136
IS	515	-207	-49	-149	-78	222	-115	57	42	-31	-98

Kisitsisaataagallartut.

Namminersorlutik Oqartussat taarsigassarsisitsisarneranni taarsigassanngortinneqartartut assigiinngitsuupput. Ineqarnermullu tunngasuni, taarsigassarsisitsinerni toqqammavigititaasut annertuumik tapiissutinik ilaqarput. Taamaalillunilu taarsigassarsiarititat ilaannaat kingusinnerusukkat taarsersorneqarumaartut ilimagineqarsinnaavoq, soorluttaaq inissianut taarsigassarsisitsinermi erniatigut isertitat Namminersorlutik Oqartussat allani pissarsiarisinnaasaannit annikinnerungaatsiartoq.

Aningaasaliissutinilu allani 2015-imi atuinikinnerusoqarpoq. Tamanna pitsaanerumik aningaasaqarnermik aqutsinermik kiisalu aningaasartuutitut annertunerumik eqqummaarinninnermik patsiseqarsinnaavoq, ilaatigullu 2014-imi ukiakkut qinersisitsisoqarnerata nassatarsiaanik atuinnermut apparsimaartinneqarnera ilimagineqarsinnaavoq. Taakkulu saniatigut aningaasartuutit inatsisitigut piumasaqaataasut missingersuutigineqartunit annikinnerusimapput.

2015-imut naatsorsuutit sulii naammassineqanngillat, taamaalillunilu naatsorsuutitut inerneramik arlaannulluunniit nikisitsisinnasunik ikkutassaqaqarumaassaaq.

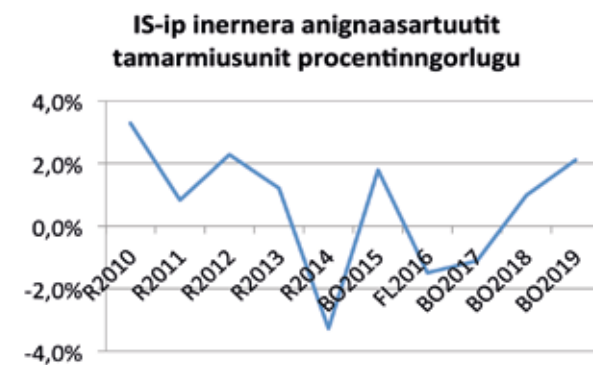
Titartagaq 7-imi tulliuuttumi nunatta karsiata 2009-mit ukioq missingersuusiorfiusoq kingulleq tikillugu ingerlatsinermi sanaartornermilu inernerne takuneqarsinnaapput. Takuneqarsinnaasutut 2010-ili kingorna annikitsuinnarnik allanngortarluni 0-p missarpiaanik inerneqartarpoq. Ukiumilu ataasiinnarmi 0-mik inernermit 3 procent sinnerlugu angusaqartoqarpoq.

Kommunit aningaasaqarnikkut ineriartornerannut ataqatigiissut

Pisortat aningaasaqarnerat imminut qanittumik ataqatigiippoq. Nunatta karsiani attanneqarsinnaanngitsumik ineriartorneq kommunit aningaasaqarnerannut periarfissaannullu annertuumik sunniuteqarpoq, killormullu. Tul-

liuttunilu kommunini pissutsit manna inissisimanerat siunissamilu qaninnermi ineriartornissaannut ilimagisat pingarnerit nassuiaatigineqarput.

Titartagaq 7. IS 2010-mit 2019-imut inernerne, aningaasanut inatsisimmi aningaasartuutit tamarmiusut procenterisaattut (N2015 kisitsisaatigineqarallartuupput, 2016-19 missingersuutitut kisitsisaapput)

Issuaaffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik.

Ingerlatat annertusiartornerat aalisarnermillu inuussutisarsiornermi avammut niuernerne akiitsut pitsanngoriarnerat, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitaannut sunniuteqarput. 2015-imilu qaammatini kingullerni toqqaanartunik akileraarutitit iluanaarutisiat qaffariaataat annertupput. Pissutsillu taamaannerat 2015-ip ukiuata affaani kingullermi suliffissaaleqisut appararnerat, titartagaq 6-imi titartagaq 7-imilu takussutissiarineqartoq patsisaasoq ilimanarpoq.

Akileraarutitigut toqqaannartumik isertitat taamaalillutik nunatta karsianut iluaqutaaginnarnatik, aamma kommunit annertuumik iluaqutsiippat, taakkumi akileraarutitit A-nit, suliffeqarfii akileraarutaannit iluanaarutisiallu aki-

leraarutaasigut ataatsimut isertitat 70 procentii kommuninut akileraarutigut kommuninullu ataatsimoortumik akileraarutikkut pissarsiarisarpaat.

Kommunit taarsigassarsiaat

2015-imut naatsorsuutaagallartut naapertorlugit, kommunit attartornermut pisussaaffii avataanillu taarsigassarsisitsisartunut 2015-ip naanerani akiitsui:

- Kommune Kujalleq 2015-imi 76 million koruunit missaannik annertussuseqartunik taarsigassarsiaqarpoq (taakkulu ilaat nunatta karsianut taarsigassarsiaapput) attartornermullu pisussaaffeqarani.
- Kommuneqarfik Sermersooq 16 million koruunit missaannik annertussuseqartunik taarsigassarsiaqarpoq attartornermullu pisussaaffeqarani.
- Qaasuitsup Kommunian 100 million koruunit missaannik annertussuseqartunik taarsigassarsiaqarpoq (amerlanerit piffissami sivikitsumi akiitsut) annertunngitsunillu nalilinnik attartornermut pisussaaffeqarluni.
- Qeqqata Kommunian taarsigassarsiaqarnanilu attartornermut pisussaaffeqanngilaq.

2015-mi naatsorsuutit (kisitsisaatigineqarallartut) 2016-imullu missingersuutit

Ataani takussutissiami kommunit 2015-imut naatsorsuutaanni kisitsisaataagallartut takutinneqarput. Naatsorsuutit sulii kukkunerisuiusunit oqaaseqarfigineqarnatillu, politikkikkut akuerineqannginnerat oqaatigineqassaaq. Kommunit 2015-imi 10 million koruunit 37 million koruunit akornanni annertussuseqartunik, sinneqartoorteqarsimanerat takuneqarsinnaavoq. 2016-imilu missingersuutini (Kommune Kujalleq eqqaassanngikkaanni) kommunit annertusiartortunik isertitaqarnissartik naatsorsuutilu inernerini sinneqartoornissartik naatsorsuutigaat. Taassumalu saniatigut kommunit 2015-imi naammassine-

qartumut sanilliullugu 2016-imi annertunerusumik sanaartornissaq pilersaarutigaat. Ineriartorneq tamanna pitsaasuvoq, taamaannerlu ukiuni aggersuni iluaqutaasumik ingerlaqqissinnaavoq.

Kommunini aningaasatigut aqutsineq

Kommunit aqunneqarnerat pillugu inatsimmi kapitali 7 naapertorlugi, Naalakkersuisut kommuninik nakkutilliususaatitaaput. Kommunit inatsisinik malinninnerat Naalakkersuisut siulittaasuata nakkutigisussaavaa, Aningaasaqarnermullu Naalakkersuisup kommunit aningaasaqarnerannik nakkutillineq isumagisaraa. Kingullermullu tunngatillugu ukiuni kingulliunerusuni annertusisamik nakkutillineq pillugu kommunit arlallit isumaqatigiissuteqarfigineqarput. Tamannalu akiitsunik appartitsinissamik isumaqatigiissutit eqqortinniarneqarnerinut, pisussaaffiilluunniit ataavartut akilernissaannut naammattunik aningaasanik tiguinnariaateqarnerup qulakkeernissaannut aningaasaqarnikkut unammillernartoqartisinerup nassarisaanik pivoq.

- Kommuneqarfik Sermersooq 2013-ip naanerani aningaasanik tiguinnariaateqarnerminik ajornartorsiuteqarpoq. Kingornalu kommunip aningaasanik tiguinnariaateqarnini aningaasaqarnerminillu aqutsinini patajaallisarppaa. Kommuneqarfik Sermersooq 2015-ip aallartinne-rani annertusisamik nakkutigineqarunnaarpoq.
- Kommune Kujalleq 2014-ip aallartinne-rani aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiornermi kingunerisaanik aningaasanik tiguinnariaateqarnermigut ajornartorsiorpoq, nunattalu karsianut taarsigassarsiaminik akilersuinissamat isumaqatigiissutiminik naammassinnissinnanani. Kommunillu annertusisamik isumaqatigiissuteqalernermini Naalakkersuisunik isumaqatigiissutini naapertorlugi akiitsuminik naafferartumik akilersuivoq,

Takussutissiaq 5. Kommunit aningaasaqarnerat 1000-koruunikkaartumik (kisitsisit minuseqanngitsut amigartoorutaapput)

	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qaasuitsup	Katillugit
2015-imut naatsorsuutit					
Ingerlatsineq	493.837	1.430.142	610.556	1.148.740	3.683.275
Sanaartorneq	9.364	225.898	60.646	33.559	329.467
Isertitat	-533.457	-1.679.266	-681.697	-1.219.659	-4.114.079
Inerpera	-30.256	-23.226	-10.495	-37.360	-101.337
2016-imut missingersuutit					
Ingerlatsineq	477.472	1.432.106	604.171	1.169.439	3.683.188
Sanaartorneq	36.600	232.560	52.649	80.000	401.809
Isertitat	531.920	-1.691.261	-683.329	-1.271.963	-4.178.473
Inerpera	-17.848	-26.595	-26.509	-22.524	-93.476

Issuaaffiit: Kommunit, MALUGIUK kisitsisaataagallartut matumani pineqarmata

atugassarititanik allanik malinnilluni kommunip aningaasaqarnera pitsanngortippaa. Taamaammallu Kommune Kujalleq 2016-ip aallartinnerani annertusisamik nakkutigineqarunnaarpoq.

- Qaasuitsup Kommunia 2015-ip aallartinnerani Kommunip taarsigassarsiaasa appartinnissaanik Naalakkersuisunik isumaqatigiissumminik eqquutsitsisinaanngilaq. Kingornalu Qaasuitsup Kommunia annertusisamik nakkutigisaalerpoq, ukiunilu aggersuni taarsigassarsiami appartinnissai pillugit Naalakkersuisunik isumaqatigiissuteqarluni. Qaasuitsup Kommuniata annertusisamik nakkutigisaanera 2016-imi atorunnaarsinneqarsinnaasoq Naalakkersuisut neriutigaat.

Annertusisamik nakkutilliinerit kommunit aningaasaqarnerminnik aqutsinerannik pitsannguisimasutut, aningaasaqarnermillu pitsanngorteqqinneqarnissaanut pisariaqartunik nuanniitsunik aalajangiinerannut ikiuussimasutut naliliutaavoq.

Pisortat ingerlataanni aningaasartuutit ineriartornerat

Kommunit Namminersorlutillu oqartussat ukiumut akissarsianut akiliutigisartagaat katillugit 2,6 milliard koruuninik annertussuseqarput, taannalu pisortat missingersuutaanni aningaasartuutit annertunersaraat. Taamaalillunilu aningasarsiat ineriartornerat nunatsinni aningaasat naleerukkiartornerannut sunniisinaannaasut annerit ilagaat. Naluneqanngitsutut aningaasat naleerukkiartornerannut sunniisartut amerlanerpaat Naalakkersuisut qanoq iliorfigisinaanngilaat – assersuutigalugu nunarsuarmi niuerfinni uuliap akiata qaffariarnera. Akerlianilli akissarsiat ineriartornerat Namminersorlutik Oqartussat sunniuteqarfigaat. Taamaammallu aningaasat naleerukkiartornerata minnerpaaffimminiitinniarlugu akissarsiat annikitsumik qaffannissaat pingaaruteqarpoq.

Aningaasat naleerukkiartornerat aningaasarsiatigullu ineriartorneq ukiut tamaasa aningaasanut inatsimmi akit aningaasarsiallu ineriartornerannut killiliisuusarpoq. Aningaasarsiat annikitsumik qaffariarnerisigut, taamaalillunilu aningaasat naleerukkiartornerisa appasinnerpaamiitinnissaat, Aningaasanut inatsimmi akit akissarsiallu nikerarnerannut aningaasartuutitut apparsimaartitsisuusarpoq.

Pisortat nunatsinni sulisitsisut annersaraat, taamaammallu pisortat suliffeqarfiini akissarsiat ineriartornerat namminersortut suliffeqarfiutaanni akissarsiat ineriartornerannut naleraasarpog. Pisortani akissarsiat qaffariaataasa appasitsinneratigut tamanna namminersortut suliffeqarfiutaannut sunniuteqartinneqarsinnaavoq, taamaalillunilu nunatta unammillersinnaassusaata pitsanngortinneratigut suliffinnik pilersitsisinnanermut periarfissanut sunniuteqarluni.

Namminersorlutik inuussutissarsiorlut siuariartornissaan-

nik qulakkeerinninnissamik pisariaqartitsineq, pisortanilu ataatsimut akissarsiat aamma ukiuni aggersuni apparsimaartinnerisigut aningaasartuutit ineriartornerat ingalasimaartinnissaa eqqarsaatigineqassaaq. Tamatumalu nasatarisaanik isumaqatigiissuteqarfiusuni assigiinngitsuni, pissutsit immikkut ittut patsisaatinnagit aningaasarsiat ineriartornerata apparsimaartinneqassaaq.

Akitsuutit

Ukiut ilungersornartut atoreerlugit maanna ineriartorneq pitsaanerorpasilerpoq. Taamaalillunilu akitsuutit aningaasarsiornermut sunniuteqarnerpaat aalaakkaanerulerlutilluunniit 2014-imut sanilliullugu annikitsuinnarmik siuarlaateqarput.

Naqissusiinermut akitsuutit inertsitat 2014-imi 22,4 million koruuniusimallutik, 2015-imi 25,4 million koruuniupput. Tassungali atatillugu 2015-ip aallartinnerani illuutillit amerlasuut aningaasalersuisarfinit attartukkatik appasinnermik ernialinnik taarsiinerat, taamaasiornikkullu taarsigassarsiat nutaat pilersinneqarnerini, qaffariaatip ilaanut patsisaanera erseqqissaatigineqassaaq.

Aningaasaqarnerullu illuata tungaanut aallarneranut ersiutit annikitsut ilaattut qamutitut motoorilinnut eqqusornerannut akitsuutip 30,4 million koruuniusimalluni 33,2 million koruuniunera taaneqarsinnaavoq, taannalu 9 procentimik qaffariarnermik naleqarpoq.

Taamaalillunilu eqquusuineri akitsuutit 2014-imi 475,8 million koruuniusimasut, 2015-imi 467,0 million koruuninik annertussuseqarput. Eqquusuineri akitsuutit appariarnerat pingaarnertut imigassat aalakoornartut tupallu eqqusorneqartut appariarnerannik patsiseqarneruvoq, taakkunaniami inertsitat 2014-imit 2015-imut 15,9 million koruuninik appariarput. "Toqunartulinnit akitsuutitut" taaneqartut appariarnerat pitsaasuuvoq. Tupanik imigassamillu aalakoornartulimmik atuiunerup appariarnera inuiaat peqqissusaannut iluaqutaasumik sunniutissaaq, ungasinnerusorlu isigalugu peqqinnissaqarfiup aningaasartuutaasa apparsimaartinneqarnerannut ilapittuutaassalluni.

Ukiunilu aggersuni eqquusuineri akitsuutit inertsitat 480 – 500 million koruuninik akornanni aalaakkaasunngornissaat suli ilimagineqarpoq. 2015-imut Aningaasaqarnermut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiami oqaatigineqartut qaffariartinnerat taamaallaat tupat pujoqanngitsut/sukuluut, qummoroortartut nutaamik akitsuuserneqarnerannik kiisalu mamakujuttut/sukkulaat akitsuutaasa qaffanneranik patsiseqarpoq.

Avataasiorluni raajarniarnermit, qalerallinniarnermit avaleraasartooriarnermillu akitsuutit 2015-imi toqqaannangitsumik akileraarutit 901,3 million koruuniusut 23,5 procentiisa missaanniipput.

2015-imi toqqaannangitsumik akileraarutitigut isertat 2014-imi isertinneqartunit 33,0 million koruunit missaanik appasinnerupput, tamannalu pingaarnertut umiarsuarut takornariartaatinut ilaasunut akitsuutip inatsisaata allanngortinnerannik patsiseqarneruvoq, tassanimi 2014-imut sanilliusilluni isertitat 8 million koruuninik appartinneqarput, kiisalu avaleraasartooniarneq iluatsisiviunani. Taamaallunilu avaleraasartooniarnermi akitsuutit 2014-imut sanilluullugu 2015-imi 46 million koruuninik appariarput.

Akiitsut

Akiitsut tamarmiusut 2015-ip ingerlanerani appariarput, taamaallunilu 2015-imi januaarimi 932 million koruuniusimallutik, 2016-imi januaarimi 875 million koruunit missaanniilerput, tamannalu 6,09 procentimik appariarnermik naleqarpoq. Appariaat tamanna pitsaasutut isigineqartariaqarpoq.

Immikkoortut akiitsoqarfigineqartuni annertuumik nikeriarfusut takussutissiami tulluuttumi takuneqarsinnaapput.

Akiitsunut suliassat suliassanik 14.500-nik qaffariarput, taakkunangalu eqqaavilerinermut akiligassanut tunngasut 11.000-init amerlanerupput. Eqqaavilerinermik suliassat amerliartortuarnerisa nassatarisaannik, 2016-imi januaarimi eqqaavilerinermi akiitsunik suliassat 100.000-it sinnerlugit amerlatigisut, suliama ataatsimi agguaqatigiissillugu 290 koruuninik akiligassaqarfusut uninngasuutigineqalernerat nassataraa.

Naallu eqqaavilerinermut tunngasuni akiitsut, akiitsunut tamarmiusunut sanilluullutik annertugisassaangikkaluartut, taamaattoq akiitsunik suliassat tamarmiusut taakku pingajorarterutaattut amerlassuseqarput. Akiitsuullu ataasiakkaat annertussusaat eqqarsaatiginagu, malittarisassat periutsillu malinneqartartussaapput, taamaammallu akiliitsiniarnermik sulinermik aqqissuussineq, eqqaavilerinermi akiitsorpasuaarnik "ipitinneqaratarsinnaavoq", tamannalu immikkoortunut allanut akornusiisaaq.

Takussutissaq 6. Akiitsut

Gruppi	Akiligassat suuneri	Jan. 2015		Jan. 2016	
		Suliat amerl.	Akiitsut annertussusaat	Suliat amerl.	Akiitsut annertussusaat
		Amerl.	Kr.	Stk.	Kr.
1	Meeqqanut akilersuutit	69.939	328.870.615	72.800	344.267.248
2	Akileraarutitut akiligassat	3.615	36.701.531	1.573	28.271.831
3	ESU	96	67.294.241	92	65.572.643
4	Akileraarutit A-t	2.597	182.703.816	2.462	135.768.805
5	Suliffeqarfinnut akileraarutit	73	2.275.425	65	2.137.707
6	Ineqarnermut akiliutit	11.658	81.107.104	6.358	68.771.213
7	Akileraarutit erniaat	1.280	2.379.212	1.525	2.193.233
8	Kommuninut akiitsut tamalaat	13.706	33.184.523	18.311	38.422.793
9	Ikorsisissutit taarsersugassat	5.470	24.892.076	5.581	26.223.801
10	Ilinniartut attartugaat	1.001	14.354.330	956	13.325.626
11	Meeqqeriviit	20.636	14.939.086	22.774	16.273.041
12	Eqqaavilerineq	89.080	24.611.568	100.273	29.997.122
13	Kommuninut inuussutissarsiutinut taarsersugassat	210	2.686.116	129	1.412.166
14	Akiitsut tamalaat	5.060	22.479.626	5.606	25.758.883
15	Boligstøttimut taarsigassat	298	29.050.223	242	13.570.409
16	Nammineq illuliortut taarsigassarsiaat	458	6.628.809	390	5.788.494
17	Innaallagiatq imerlu	10.226	4.311.272	8.972	3.924.954
18	Angerlarsimaffiit avataannut inissinneqartut angajoqqaavisa akiliutissaat	21.605	29.881.652	23.472	32.968.683
19	Nunat avannarliit akileqqusaat	1.295	20.926.529	1.225	18.038.871
20	Akiitsut allat	8.089	2.663.974	8.058	2.517.410
	Katillugit	266.392	931.941.728	280.864	875.204.933

Takussutissaq 7. Akiitsut ineriartornerat procentinngorlugu

Akiitsut suuneri	Allannguut %	Allannguut 1.000 kr.
Meeqqanut akilersuutit	4,68%	15.396
Akileraarutitut akileqqitassat	-22,97%	-8.429
Akileraarutit A-t	-25,69%	-46.935
Ineqarnermut akiliut	-15,21%	-12.335
Eqqaavilerineq	21,88%	5.385
Boligstøttimut taarsersugassat	-53,29%	-15.479

2016-imi januaarimi akiitsoqartut ataasiakkaat sumi najugaqarnerannik akiitsut immikkoortillugit nalunaarsorneranni, eqqaavilerinernut akiitsunik suliat 70 procentiisa inunnut Qaasuitsup Kommuniiani najugaqartunut attuumassuteqarnerat takuneqarsinnaavoq. Kisitsillu taanna anertoourujussuuvoq.

Immikkoortup matuma akiligassat aqutugalugit ataasiakkaanut akiligassiisutigisarluguluunniit toqqaannartumik akileraarutit aqutugalugit akilersortittalernissaata eqqarsaatiginissaa pissusissamisoorpoq.

Januaari 2015-imi akiitsut akiitsorineqartuni 248 million koruunit missaat iluatsittumik akilertinneqarput, taakkulu sulianut 55.000-inut agguarsimapput. Gruppini tamani suliat akiitsorineqartullu annertussusaat apparparput, appariaatilli akileraarutitut A-nut akiitsuni amerlanersaapput.

2015-imi sliat nutaat 67.500-t katillugit 191 million koruuninik akiitsunik nassatallit takkupput.

Akiitsut annertoqisut siunertaqarluartumik iliuuseqarnikkut appartinneqarnissaat anguniarlugu, Naalakkersuisut kommunit soqutigisaqatigiillu assigiinngitsut peqatigalugit misissueqqissaarnermik allartitsipput. Tassanilu aamma inuit akiitsullit immikkoortinneqarnissaat pingaaruteqarput, tassa tamanna akiliisinnaassuseqannginnermik akileerusunnginnermilluunniit aallaveqarnersoq.

2.3 Akiitsut ineriartornerat

Takussutissami tulliuuttumi pisortat ingerlataanni akiitsut ineriartornissaatut ilimagineqartut nalunaarsorneqarput, tassunga ilanngullugit aamma aktiaatileqatigiiffiit namminersorlutik oqartussanit pigineqartut ilanngullugit. Aalajangiussallu kiisalu aalajangiussassatut ilimagineqartut eqqarsaatigalugit pisortanut akiitsut annertussusaasa ukiumi aningaasanut inatsisiliorfiusumi tullermi, ukiunilu missingersuusiortarnermut kiisalu pigisanik nalilinnik tunisinernik patsiseqarpoq.

Aktiaatileqatigiiffiit namminersorlutik oqartussanit pigineqartut akiitsuia ineriartornerat ataatsimut isigalugu ukiumi kingullerni appariartorpoq. Tamannalu pingaartumik Royal Greenlandimut tunngavoq, taassumami akiitsui ernialersukkat 2010-mi 2.281 million koruuninut 2014-imi 1.033 million koruuninut appariarput. Tamannalu ingerlatsinermi angusarissaarnermut kiisalu pigisanik nalilinnik tunisinernik patsiseqarpoq.

Ataatsimullu isigalugu taarsersugassat qaffariartussaapput. Royal Arctic Line nunaqarfinnut assartuutunik aningaasalersuinissamut 900 million koruuninut missarluinnaanik taarsigassarsivoq. Taasumalu saniatigut Tele Greenlandip səkabelimut taarsigassarsiaasaatut ilimagisat kiisalu KNI-p akiitsuia annertusinissaat ilanngullugit oqaa-

tigineqassapput. Ingerlatseqatigiiffiilli akiitsui 2016-i aallarnerfigalugu appariartooqilersussatut ilimagineqarput.

Kommunit piffissami 2011-13 akiliisinnaassutsiminnut naapertuuttumik akiitsoqarput. Taakkuli 2013-ip kingorna ataavartumik akiliisinnaassutsiminnik pitsanngoriartortitsipput. Akiliisinnaassuseq taanna ukiumi aggersumi attanneqartussatut ilimagineqarpoq. Kommunit akiitsui 2018-p tungaanut appariartortussatut ilimagineqarput. Kommunini taarsigassarsineq Naalakkersuisunit akuerineqartartussaavoq, nunattami karsia taakku pisissaaffiit qularnaarisuusarpoq.

Kommunit namminersorlutillu oqartussat aktiaatileqatigiiffiisa pisussaaffii, Naalakkersuisut taarsigassarsinnaanermut periarfissaannut toqqaannartumik sunniuteqartarput. Namminersorlutik oqartussani kommuninilu taarsigassarsinerit tamarmik manna tikillugu akiitsunut aningaasalersuinerimullu periusissiami aningaasaqarnikkut politikkip atasinnaassusianut ikorfartuisussaapput. Pisortallu ingerlataannut tamarmut atuuttumik missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsissatut akuersissutigineqartussatut ilimagineqartumut atatillugu, periusissiat nutarsarneqartut ilanngunneqarnissaat ilimagineqarpoq.

Takussutissiaq 8. 2010 – 2018 Akiitsut erniallit ineriartornerat (2016-2018 missingersuutit)

Akiitsut erniallit	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ingerlatseqatigiiffiit annerit	3.707	3.845	3.452	3.422	3.225	5.307	5.175	5.050	5.486
Kommunit	119	38	22	18	160	26	115	88	47
Namminersorlutik Oqartussat	250	250	600	600	600	574	600	600	600
Katillugit	4.076	4.133	4.074	4.040	3.985	4.133	4.968	4.712	4.492
Akiitsut erniallit, millioningorlugit									
Ingerlatseqatigiiffiit annerit	2.975	2.909	2.494	2.615	2.490	3.593	4.301	4.421	4.812
Kommunit	102	24	48	31	-11	-141	-83	-151	-236
Namminersorlutik Oqartussat	-797	-677	-463	-539	-586	-716	-141	15	235
Katillugit	2.280	2.256	2.079	2.107	1.893	2.085	3.521	3.687	3.498

Issuaaffik: Ingerlatseqatigiiffinnit kommuniniillu, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmit paasissutissat. Akiitsuni aningaasat tiguinnariat akiitsunit ernialinnit ilanngaatigineqarput, namminersorlutillu oqartussat kommunillu akornanni akiitsut nalimassarneqarput.

Malugiuq: Ingerlatseqatigiiffiit annerit tassunga atatillugu ingerlatseqatigiiffinnut annerusumik akiitsulinnut atatinneqarput, tamatumani Namminersorlutik Oqartussat aktiat minnerpaamik affaat pigalugit: TELE Greenland A/S, Royal Greenland A/S, Great Greenland A/S, Visit Greenland A/S, Greenland Holding A/S, Illuut A/S, INI A/S, KNI A/S, Nunaoil A/S aamma Sikuki Nuuk harbour A/S.

Nunatta karsia 2015-ip naanerani 600 million koruuninik akiitsoqarpoq, 1.289 million koruuninillu tiguinnarianik aningaasaateqarluni. 2016-ip 2020-illu akornanni ernialersukkatut akiitsorineqartut annertusisineqarnissaat piasariaqaleratarsinnaavoq. Tamannalu Sanaartornermut lluarsartuussisarnermullu Aningaasaateqarfiup uninngasuutaanik ilimagisamik appartitsinissap Nukissiorfinnullu erngup nukinganik innaallagissiorfinnut attartortitsinerup kinguneranik pisinnaavoq.

Minnerunngitsumillu massakkuugallartoq mittarfiliassat ataatsimut aningaasalersornerat qanoq katiterneqassanersoq annertuumik nalornissutigineqarpoq, tassunga ilanngullugit nunatta karsianit aningaasalersuutit annertussusaat, taamaalillunilu aamma namminersorlutik oqartussat taarsigassarsiassaat. Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinnissaasa tungaannut namminersorlutik oqartussat missingersuusiorfiusup ingerlanerani taarsigassarsiassatut ilimagisaat tutsuiginarsarneqassapput.

3 2016-IMUT NUNA TAMAKKERLUGU PILERSAARUM- MUT NASSUIAAMMIK SULIAQARNEMI KILLIFFIK

Inatsisartut 2015-imi ukiaanerani ataatsimiinnerani nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaat "Ataqatigiissarineq pisariaqartoq" saqqummiunneqarlunilu tigulluarneqarpoq. Taannalu 1995-ip kingorna nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaatit siullersaraat. Naalakkersuisullu oqaatigineqareersutut malitseqaataasumik nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammik Inatsisartut 2016-imi ukiaanerani ataatsimiinneranni saqqummiussinissartik piareersarpaat.

2015-imi novembarip kingornali nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaatissamik suliaqarneq ingerlavoq. Sulinerlu immikkoortunut pingasunut avinneqarsinnaavoq:

1: 2016-imi marsi ilanngullugu: Tamanut saqqummiussinermik suliaqarneq.

Innuttaasunut, namminersorlutik inuussutissarsiortunut, kattuffinnut pisortallu allaffeqarfiinut siammasissumik saqqummiussinissaq siunertaavoq. Marsip aallartinnerata tungaanut Tasiilami, Sisimiuni, Ilulissani Qaortumilu innuttaasunik ataatsimiititsinerit ingerlanneqarput. Innuttaasunillu ataatsimiititsinerni innuttaasut qanoq inoqarfitta (illoqarfiit nunaqarfiillu) ataatsimut allaaveqartumik nalilerneqarnissaannut siunnersuusioqqullugit kaammattorneqarput. Innuttaasut ataatsimiitinneqartarneranni peqataasut 40-t 15-illu akornanniittarput. Peqataasullu pitsaasunik atorineqarsinnaasunillu saqqummiussipput.

Tamanut saqqummiussinerup ilaatut nuna tamakkerlugu pilersaarusionerq immikkoortunullu pilersaarutit februaarip qaammataani pisortat ingerlatsivii akimorlugit isumasioqatigiinnermi sammeneqarput. Ukiut pingajussaa pisortat suliffeqarfii akimorlugit suleqatigiissitat isumasioqatigiipput. Ukioq manna "Erseqqissumik nuna tamakkerlugu pilersaarusionerq immikkoortumillu pilersaarusionerq" qulequtarineqarput. Isumasioqatigiinnerullu qulequtaa 2015-imi nuna tamakkerlugu pilersaarusionerq nassuiaatip qulequtaanut "Ataqatigiissarineq pisariaqartoq"-mut tapiliutaavoq, ukioq manna nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaatip suliarinerani qulequtaanut "Tulleriarineq pisariaqartoq"-mut piareersaataalluni. Naammattumik ataqatigiissarinissaq tulleriarinissarlu qulakkeerniarlugit ilaatigut nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammik immikkoortunullu pilersaarutit sulinerup erseqqissuunissaa pisariaqarpoq.

Ingerlatsiviit akimorlugit isumasioqatigiinnermi atorfillit kommuninit sisamaneersut Namminersorlutillu Oqartussaneersut kiisalu Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaannit kattuffinneersullu pilersaarusionerq sulinerup qanoq pitsaanerumik ataqatigiissarneqarlunilu taasuma anguniaagaanik oqalliginninnissamut periarfisinneqarput.

2: Marsimit maaji ilanngullugu: Allannermik akuerineqarneranillu suliaqarneq.

Qaammattini tassani 2016-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaat allanneqassaaq. Ilaatigullu tamanut saqqummiunneqarnerani isummat tunniunneqartut ilanngunneqassapput. Naalakkersuisut maajimi missingiummik saqqummiussivineqassapput.

3: Maajip naanerani augusti ilanngullugu: Tusarniaaneq:

2016-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammut missingiut sapaatit akunnerani tallimani tusarniutigineqassaaq. Tusarniaaneq juunip naanerani naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumalu kingorna 2016-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaatip Inatsisartunut saqqummiutinnginnerani, tusarniaanermi akissutisat pisariaqartitsineq naapertorlugit ilanngunneqassapput.

2016-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammip pingaarnertut makku saqqummiunneqartussatut ilimaqineqarput:

- **Sulianik isumagisassanillu assigiinngitsumik agguassineq:** Nunap ineriartortinnerata ilaa nunarsuup sinneranut naleqqersuunneqassaaq. Taamattaarluni inoqarfiit quleriiaarneqarnerat sullissinerillu immikkuullarissunngorsarneqarnerat suliarineqassapput.
- **Attaveqaatit annertuut:** Attaveqaatinut atorlut pigineqareersut pilersaarutigineqartullu killiffiat nassuiaaneqassaaq. Atortorissaarutit taakku inuiaqatigiinnut qitiusumik inissisimapput. Taammaammallu taakku pilersaarusionerq allanut sinaakkusiiisuusarput.
- **Kommuninut nunamullu tamarmut pilersaarutit ataqatigiissarnerat:** Ukioq mannataaq immikkoortunut pilersaarutit killiffiat qitiusumik qulequtserneqassaaq. AIS 2017-ip nassuiaarneqarnerani takuneqarsinnaasutut, naalakkersuisoqarfiit atuussinnaasunik immikkoortunut pilersaarusionerq nassuiaatip qulequtaanut "Ataqatigiissarineq pisariaqartoq"-mut tapiliutaavoq, ukioq manna nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaatip suliarinerani qulequtaanut "Tulleriarineq pisariaqartoq"-mut piareersaataalluni. Naammattumik ataqatigiissarinissaq tulleriarinissarlu qulakkeerniarlugit ilaatigut nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammik immikkoortunullu pilersaarutit sulinerup erseqqissuunissaa pisariaqarpoq.
- **Inoqarfeqariaaseq:** Innuttaasut katitigaaneranni, aningaasaqarnermi, inuussutissarsiortnermi, attaveqaatini, ilinniartitaanerani, sulisiinnaasuni, isumaginninnermut immikkoortuni, peqqussutsimi, silaannaap pissusaani kulturimullu tunngasuni toqqammavinni arlalinni inoqarfinnut ataasiakkaanut ilisarnaatit nalunaarsorneqassapput. Naassuiaasiat aasigiissitaartuunerat, taamaallutillu inoqarfiit akornini sanillersuunneqarsinnaassusaat qulakkeerneqassaaq.

Akisussaaffiit isumagisassallu assigiingitsut agguataarnerannut tunngasumik kapitalimi, Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaat ilaatigut kommunit ataatsimut ineriartornermut ilanngussaata sammineqassapput. Kommune Kujallip, Qeqqata Kommuniata Qaasuitsullu Kommuniata borgmesteriisa februaarimi nalunaarusiaq "Naligiimmik siunissaqarneq", kommunit qanoq oqimaaqatigiinnerusumik ineriartornissaannut siunnersuutinik imaqartoq saqqummiuppaat. Nalunaarusiamilu Namminersorlutik Oqartussani suliffiit 600-t Nuummit nunap sinneranut nuunneqarnissaat ilaatigut siunnersuutigineqarpoq. Taamattaarlu Aaqqissuusseqqinermut ataatsimiititaliar-suup akisussaaffinnik Namminersorlutik Oqartussanit kommuninut nussuinissamik kaammattuutaat erseqqissaatigineqarput. Marsimilu Kommuneqarfik Sermersuup pingaarnertut periusissiani saqqummiuppaat.

Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaat nunamut tamarmut isiginnissaaq. Siunissami akisussaaffinnik isumagisassanillu agguataarinissamut politikikkut siunniussat aallaaviussapput, ilaatigullu Naalakkersuisut 2015-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammi siuleqtsiunneqartunik, nunatsinni ineriartornermut tunngatillugu pingaarnertut kissaataannik aallaaveqassalluni:

"Naalakkersuisut nunatsinni equngassutaasussamik pilersitsiniangillat. Naalakkersuisut kommunini tamani ineriartortitsinissaq aningaasaqarnikkullu pisortat suliffiutaanni tamani ineriartortitsinissaq kissaatigivaat."

2016-imi nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammi inoqarfiit qanoq innerat pillugu kapitali, siunissami akisussaaffiit pisussaaffillu agguataarnerat pillugu politikikkut oqallinnermik nalimmaassaaqataassaaq. Tassungalu atatillugu inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinissamut periarfissat tulleriarinissamullu qanoq kinguneqasnerat immikkut pingaarutilimmik oqallisigineqassaaq.

Taakkulu toqqarniarneqarneranni suliaq annertoq ingerlanneqarpoq. Innuttaasut ataatsimiitinneqarneranni peqataasut pitsaasunik saqqummiussipput. Taamattaarlu naalakkersuisoqarfiit, aqutsisoqarfiit, pisortat suliffeqarfii, kommunit namminersorlutillu inuussutissarsiortut aamma pitsaasunik ilanngussaqrput.

Inoqarfiit qanoq issusiannik ilanngutissallugit piukkunnartunik kisitsisitigut naatsorsuqqissaakkat arlallit pilersinninissaat ukiuni arlalinnik siviussuseqassasoq erseqqippoq. Taamaammallu inoqarfiit qanoq innerannik saqqummiussat 2016-imi Nuna tamakkerlugu pilersaarummut nassuiaammi ilaatinneqartussani paasissutissat ukiuni aggersuni ilaartorneqaluarsinnaapput. Taamaammallu paasissutissanik attuumassuteqartunik, tutsuiginartunil-

lu katersineq kiisalu paasissutissanik tunniussisartut Nunattalu Naatsorsuqqissaartarfiata akornanni suleqatigiillutik taakkuninnga qulakkeerinninniarnertat nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermik suliaqarnermi oqallinnerit pingaarutilimmik ilagaat.

4 2016-IMUT ANINGAASANUT INATSIMMUT SINAAKKUTIT AIS 2017-IMILLU PIAREERSAATEQARNEQ

AIS 17-imut piareersaateqarnerit piffissami ukiuni arlalini pitsaanngitsumik ineriartortoqareernerani aningaasarsiornerup pitsanngoriartornerata nalaani pivoq. Aningaasarsiornikkut ineriartorneq suli nalorninartorsiorfiuvoq.

Aalisarnikkut inuussutissarsiortut amerlasuut suli raajaniermimik ingerlatsinermeersuupput. Norskit aalisarnermik ilisimatusarnermut institutiati 2016-imi marsip aallartinnerani Canadami, Kalaallit Nunaanni (kitaani tunumilu) kiisalu atlantikorsuup imartaani raajaqassutsip ineriartornera pillugu saqqummiussivoq. Tamanna North Atlantic Seafood Forum Conferencemi pivoq.

Norskit aalisarnermik ilisimatusarnermut institutiata Canadap eqqaani raajaqassutsip ineriartornera pitsaanngitsaq, appariaortorlu oqaatigaa. Kalaallillu raajaataannut tunngatillugu naak 2016-imut siunnersuineq pitsaagaluartoq, peqassuseq appariaortorsinnaavoq. Pinngortitaleriffilli tunngaviatigut akerliunngilaq. Siunissamili qaninnermi nunatsinni raajaqassutsip ineriartornera annertuumik nalorniffiusoq erseqqissaatigaat.

2017-imut aningaasanut inatsimmi raajanut akitsuutitigut isertitassatut ilimagineqartut eqqarsaatigeqqinnissaat taamaallilluni pisariaqarsinnaavoq, kingusinnerpaamillu ukiau 2017-imut raajartassanut siunnersuinerup nutaap takkunnerani. Taamatuttaaq raajat akiisa ineriartornerata eqqummaariffigineqarnissaa pingaaruteqarpoq, taannami aamma raajanut akitsuumit isertitanut annertuumik sunniuteqarpoq.

Taamatuttaarlu ilaatigut avaleraasartoornermi isertitassatut ilimagisanut atatillugu mianersortoqarnissaa pisariaqarpoq. Ikerinnarsiortunik aalisarnerup ineriartortineqarnera suli pingaartinneqarpoq. Taamaaliormilulu kalaallit aalisariutitaarneratigut kalaallillu aalisarnermi inuttarineqalernerisigut aalaakkaanerusumik isertitaqarnissap eqqummaariffigineqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Taamattaarlu Pituffimmi sakkutooqarfimmi ingerlatsinermut aserfallatsaaliinermullu sullissinissamik isumaqatigiissummit aallaaveqartunik siunissami isertitaqarnissamut tunngasut suli nalorniffiupput. Aningaasanullu inatsissamat siunnersuummi tamanna eqqummaariffigineqassaaq.

Aningaasartuutissatut kissaatit nutaat passunneqarneri
Ingerlatanit assigiinngitsunit aningaasaliinerunissat kissaatigineqartaannarput. Taakkulu tamaasa AIS 2017-imut ilanngunnissaat, peqatigisaanillu piffissami 2017 – 2020-imut IS-imi oqimaaqatigiissitsinermik qulakkeerinneq pisinnaajunnangilaq. Naalakkersuisulli Naalakkersuisut anigaasaqarnermut politikimut anguniakkatut periusissiatullu akuersissutigalugu aalajangiussaanni, piffissami oqimaaqatigiittoqarnissaa aalajangiussimavaat,

tamannalumi aamma missingersuutitut naatsorsuutinullu inatsimmut nutaassamat saqqummiussinermi toqqamma-viussaaq.

Taamaammallu oqartussaaffeqarfimmi aalajangersimasumi aningaasartuuteqarnerunissamik kissaateqarneq, ajornanngiffiatigut nammineq sinaakkutarisat iluanni sipaaruteqarnikkut illuatungilerneqartassasoq aallaavigineqarpoq. Naalakkersuisut AIS 2017-p aappassaaneerneranut atatillugu allannguutissatut siunnersuutissaat aningaasalersorneqarsimasuussapput.

Taamaammallu aningaasanut inatsisip politikikkut suliareqqinneqarnerani, tassungalu atatillugu partiinik isumaqatiginninniarnerni siunnersuutit aningaasalersorneqanngitsut akuersissutigineqarnissaat inissaqartinneqanngilaq, soorluttaaq AI 2016-imut atatillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutit akuerineqassappata aningaasartuuteqarnissamik pisariaqartitsisut aamma aningaasalersorneqarsimasuussasut.

Taamaammallu aalajangiiffigisassatut siunnersuutit taamaattut aningaasanut inatsimmi isumaqatiginninniarnernut ilanngunneqartarnissaat pingaartuuvuq, taamaallitullu pingaarnersiunerit nalinginnaasut, akimuisut pingaarnersiullunilu tullerriaarnerit avataannut, aningaasanut inatsisip inernerani ilanngunneqartussat avataanniisanatik.

Tamannalu Naalakkersuisut partiinik oqaloqatiginninissaanni aggersuni aallaaviussaaq. Naalakkersuisullu tamatumu politikikkut siammasissumik paasineqarnissaa neriuutigaat, tassunga ilanngullugit Aningaasanut Akilerartarnermullu Ataatsimiititaliamik suleqateqarnissami kiisalu AIS 2017-imut atatillugu aningaasanut inatsisissatut siunnersuut pillugu isumaqatigiissutaajumaartussami.

AIS 20170 piareersarnera

2015-imut 2016-imullu aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiissutit AIS 2017-imik suliaqarnermut naleralersuisuupput. Oqallinnerit aggersut pereerneranni sammisat pingaarutillit pillugit allakkatigut partiinik isumaqatigiinnernik aamma 2017-imut aningaasanut inatsit pillugu isumaqatiginninniarnernit inerneqarnissaat siunertaavoq. Isumaqatiginninniarnernit taakku 2015-imi anguneqarsimasunit 2016-imi siusinnerusukkut aallartinniarnearput.

Peqatigisaanillu Naalakkersuisut AIS 2017-imut siunnersuummini allaffissornermi ingerlatsinermilu sillimmatini atorineqanngitsoortunik sipaaruteqarnissaaq pingitsoortissallugu anguniagaqarput, soorlu tamanna 2016-imi augustimi saqqummiunneqarpoq.

Ukiuni aggersuni aningaasanut inatsisissat akuersissutigineqarnissaat sioqqullugu suleriesissat pitsangorsarnis-

saannut siunnersuut tamanna partiit tigulluassagaat Naalakkersuisut neriutigaat.

Taamatuttaaq ukioq manna oqimaaqatigiissitsinissaq, siuarsaataasunillillu nutaanut suliniuteqarnissap inissaqartinnissaa taamatullu immaqa sullissinerup pitsanngorsarnissaa angujuminaassaaq.

Suliassaq tamanna Naalakkersuisut tigorussuppaat, tullerriiaarinissamummi qunujaassuseqarnissamik inuiaatigiillu ineriartortinnissaannut ungasissumik isigisumik anguniagaqarnissaq politikikkut pingaarutilimmik suliassaamat.

Ataatsimmullu isigalugu inuiaqatigiit tunngaviusumik aqqissuussaannikkut ajornartorsiutaasa aqqiivigineqarnissaat pingaartillugu aningaasanik siunissamut sammisumik politikikkut pingaarnersuisoqarnissata pingaaruteqarluinnartuullunilu naalakkersuisooqatigiit attaveqarnermut atasumik isumaqatigiissutaannut naapertuuppoq. Tamannalu siunertamut immikkut pingaarnersuiuinissamut immikkoortitanik pilersitsinikkut siuarsarneqarsinnaavoq. Tamannalu aningaasanut inatsit pillugu oqallinnissami aggersumi qaqilerneqassaaq.

Anguniagaq pingarneq taanna tulluullugit anguniagassanut sisamanut, aamma taama pingaartigisunut avinneqarsinnaavoq:

1. Akileraarusiissutit ataatsimoortut qaffannaveersaasavavut, soorluttaaq pisariaqanngitsumik akiitsornissaq pinngitsoortissagipput.

Tamatumalu akileraarutit akitsuutillu ataasiakkaat allangortissinnaannginnerannik paasineqassanngilaq, sulinermilli isertitat nalinginnaasumik akileraaruserneqarnerat qaffassanngilaq.

Tamannalu aamma attaveqaatinik ilinniartitaanernillu pitsaanerusunik silatusaartumik aningaasaliinissatsinnik, imminut akilersinnaanerannik paasisaqarfigisatsinnik, taamaalillunilu aningaasaliinerit silatusaarnerunerannik aamma isumaqarpoq.

2. Sullissinermik pitsannguinermut taarsiullugu aningaasaqarnikkut siuviaataasunik aqqissuussaannikkullu pitsannguiffiusunik suliniutinik pingaarnerutitsineq.

Innuttaasorpasuit ikiorsiissutit qaffasinnerunissaannik pitsaanerusumillu sullineqarnissamik kissaateqarnerat tamatta nalunngilarput, tamakkuli akissaqartissagutsigit, peqatigisaanillu aningaasaqarnikkut pisariaqartumik patajaassuseqarluta, taava ersarissumik siunertaqartumillu tullerriiaarinissamik politikikkut akisussaaffimmik tiguisinnaaneq pingaaruteqassaaq. Naalakkersuisut isumaginninnikkut meeqqanut inuusuttunullu suliniuteqajaartarnerup pingaartinneqarnissaa,

tunngaviusumillu ilinniartitaanerni angusaasartut pitsanngortinneqarnissaat siunniuppaat. Pineqartumi tassani eqqortumik aningaasaliinerit aningaasartuutit qaffakkiartornerisa apparsimaartinnerannut peqataaqataalunilu immikkoortuni allani tamangajanni siuariartornermik pilersitseqataassaaq.

3. Immikkoortuni tamani sanaartornermi pilersaarutininik pitsaanerusunik ataqatigiissarineq.

Naalakkersuisut kommunillu sanaartornermut immikkoortunut pilersaarutininik suliaqarnerat aatsaat aallarnisarfimmiippoq, immikkoortullu ataasiakkaat suli pilersaarutiminnik naammassinninatilluunniit suli aallartinnigillat. Namminersorlutillu oqartussat immikkoortunut pilersaarusionerisa, kommunillu taakkunangga pilersaarusionerisa assigiissarnissaat pingaaruteqarpoq. Taamattaarlu attaveqaatinut pilersuinermillu ingerlataqartunut angisuunut tunngatillugu pilersaarutimik assigiissartarnissaat aamma. Immikkoortunut taakkunangga immikkoortunut pilersaarutininut allanut arlalitsigut toqqammaviusarput.

Sanaartornermi immikkoortuninik pilersaarutit siunissami namminersorlutik oqartussat sanaartornermut aningaasaliissutaasa tullerriiaarnerannut atorneqarnerannullu pisariaqartumik toqqammaviusapput. Tamatumalu aamma immikkoortut pilersaarutininut taamaattunut ilaatinneqanngitsut namminersorlutik oqartussat sanaartornermut aningaasaliissutaanni tullerriiaarinnernut ilanngunnarinnissaat ajornartorujuussaaq.

Tassungalu atatillugu immikkoortunut pilersaarutit avataanit aningaasaliisut, soorlu fondit, aningaaseriviit soaraarnerussutisiassanillu katersiviit peqataanissamut pilerrilernerannik nassataqarsinnaanerit eqqaasitsissutigineqassaaq. Suliarilluakkanik politikikkullu akuerisanik immikkoortunut pilersaaruteqarnera patajaatsumik ungasissumullu sammisumik pilersaarusionerimut takutitsisuuvoq. Tamannalu aningaasaliisartut annertuumik pingaartittarpat.

Sanaartornermut immikkoortunut pilersaarusionerimik kommuninullu ilimagisanik assigiissarineq, kommunit Naalakkersuisullu isumaqatigiissutaat naapertorlugu, ukiuni aggersuni sanaartornermut tunngasut ilaannut erseqqinnerusunik kommuninik isumaqatiginninniarnissani pingaarutilimmik toqqammaviusaaq.

4. Inuusutissarsiornerup ineriartortinneranut sinaakuttissat pitsaanerusunut.

Inuusutissarsiornerimik ingerlatanut imminnut akilersinnaanngitsunut tapiissutit qaffanneqarnissaat matumani anguniarneqanngilaq, akerlianilli namminersorlutik suliffiutilinni ataavartumik suliffissat toqqammavissat pilersinniarneqarput.

Ullumikkut pisortat aningaasaqarneranni pisortat suliffeqarfii inituupilussuupput. Tamanna aningaasaqarnikkut siuariarnissamut killiliisuullunilu, innuttaasut pisortat suliaassanik aqqiinerannik ilimagisaasa piviusorsiortuunnigitsumik qaffasittarnerat kinguneraa. Sulisinnaassusillit suliaassallu pisortanit namminersortuinnut nussornerata, suliniuteqartuarnissaq piginnaasanillu qaffaasaanerup ingerlaqqinnissaa pisariaqartippaat.

2017-imullu aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik piareersaanermut atatillugu, immikkoortunut arlinnut siunnersuutit piareersarneqarput.

Tassanilu anguniakkat suliniutillu siusinnerusukkat aningaasanut inatsisit pillugit isumaqatigiissutini, Inatsisartunilu aalajangiiffigisassatut siunnersuutini kiisalu kommuninut atatillugu suliniutinut ilaapput:

- Mittarfinnik aqqiissuussinerup pitsanngorsarnissaanut aningaasaliinissamut aningaasalersuinissamullu pilersaarutip ingerlanneqa.
- Sanaartornermut immikkoortunut pilersaarutinut siunnersuutit, immikkoortunilu pingaarutinilli, AIS 2017-imi sanaartornermut tunngasuni ilanngussassanut aningaasalersuinissaq.
- Ilaasunik angallassinermut nioqqutissanillu pilersuinermut tunngasuni sullissinissamik isumaqatigiissutinik nutaanik piareersaasiorneq. Aningaasatigullu sinaakkutissat AI 2016-imi ukiunut missingersuorsiorfiusunut kitsitsisini takuneqarsinnaapput, taakkuli piareersarnerannut suliaaqqinnerni taakku allanngortinneqarnissaat pisariaqalersinnaavoq. Aningaasartuutaanerusinnaasut aningaasalersorneqartariaqassapput.
- Misileraalluni aalisarnerit ineriartortinneqarnerannut sinaakkutit ineriartorteqqinneqarneri, aalisakkanillu pisuussutinit naleqarnerulersitsinerup annertusineqarnera. Illuatungeriit peqatigalugit ikerinnarsiortumik aalisarnermut periusissamik ineriartortitsineq kiisalu aalisarnikkut inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut siunertaqartumik alisarnerup ineriartortinneqarneranut aningaasaliissutinik atuineq. 2015-ip naanerani aalisarnermut aningaasaliissutini 25 million koruunit missaat uninngassutigineqarput.
- Suliffeqarfiiit pilersinneqarnerannut ineriartortinneqarnerannullu pitsaanerusumik sinaakkutitut atugassaqartitsinnaasunik suliniutit.
- Aalisakkanik suliffissuit immikkut innaallagissamut imermullu akiliutaasa nalilersuiffigineqarnerat.
- Attassisinnaanermut siuariartornissamullu pilersaarummi nutarterinissatut toqqammaviit piviusunngortinneqarnissaannut inatsisiliorneq.
- Pitsaasumik suleriuseqarneq, ataqatigiissumik ataatsimullu aqqiissuussineq annertuukkaanik ingerlatsinerup iluaqutaanut toqqammavigalugu, taamaalillunilu ukiuni aggersuni sipaaruteqarneq aqqutigalugu pisariitsumik,

isumannaatsumik aningaasartuutinullu tappissumik IT-mik ingerlatsineq Namminersorlutik Oqartussani immikkoortut IT-visa patajaallisarnissaannut piareersarneq.

- Annertuukkaanik ingerlatsinerup iluaqtissartai allaffissornermilu naammassineqartut ineriartortinnissaat ingerlatsinerlu pitsanngortinniarlugu suliniutinik piareersaasiorneq, tassunga ilanngullugit pisortat ataatsimoortumik aqqiissutaasa atorneri.
- Sipaarutaasinnaasutut siunnersuutaasinnaasunut imaluunniit sullissinerup pitsaassusaanik, assersuutigalugu isumagininnermut tunngasuni sulianik ingerlatsinermi, aningaasartuutinik misissueqqissaarnerit amerlanerusut ingerlanneqarnerat.
- Inuusuttunut sammisanut taaneqartunut tunngatillugu annertusisamik suliniuteqarnissamut tullerriaakkamik pilersaarusioneq.
- UKA 2015-imi aalajangiiffigisassatut siunnersuutit, ingerlatsineranut, tapiissutinullu aningaasartuutinut suniuteqarsinnaasut malitseqartinnerat, tassunga ilanngullugu FN-ip meeqqanut innarluutilinnullu atatillugu isumaqatigiissutaanik inatsisinut ilanngussuineq (2016-imi ukiup affani siullermi).
- Ilaatigut anguniakkanik naammassisaqartarneq, taakkulu angunissaannut kajuminnissamik, ilaatigullu taakkununga tunngasunik piffissamik sivisunerusumik atuutitsinissamik kommuninik ataatsimoortumik tapiissutinik isumaqatigiissutit nutarsarnerinik suliaqarnerup ingerlateqqinnera.
- Pisortat ingerlataanni tamani aningaasaqarnikkut ineriartornerata aqunneqarnissaanut sinaakkutinik pitsaanerusunik pilersitsineq, tassunga ilanngullugit pisortat ingerlataanni missingersuutinut naatsorsuutinullu inatsisissap nutaap malitseqartinneqarnera.

NAPATITSINERMUT SIUARIARTORTITSINISSAMULLU PILLERSAARUMMI TAKORLUUKKAT TUNNGAVIILLU ATATITSISUT

IMAI

Aallaqqaasiut	26
Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi takorluukkat tunngaviillu atatitsisut.....	29
Iluarsaaqqinnermi sammiviit pingaannerit sisamat.....	33
Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 1:	
Ilinniartitaanerup pitsanngorsarnissaa	45
Sammisanut assigiinngitsunut atatillugu atuartut piginnaasaasa qaffassarnissaat	
– amerlanerusut ilinniagaqalersinnaaqqullugit.....	48
Amerlanerusut ilinniagaqalernissaat – ilinniakkaminnik naammassisaqartartut amerlisarnissaat.....	55
Ilinniartitaanerup aaqqissuusaaanerup naammassisaqarfiunerunissaa	
– piaarnerusumik suliffeqarfeqarfimmut akulerunnissaq.....	56
Siunniussat sunniutillu.....	58
Iluarsaaqqinnermi sammivik 2:	
Annertusaanermut aningaasatigullu arlalinnik isumalluuteqalernerup ikaarsaariarnerup iluaqtissat	59
Siunertaq toraarlugu atassuteqaqatigiinnermut aningasaliissutit.....	62
Uuliamut atortussiassanullu tunngasut.....	74
Takornariaqarneq.....	81
Aalisarneq.....	93
Inuussutissarsiornermi killiliussanik aamma suliffeqarnermik nutarterineq.....	97
Anguniakkat sunniutillu.....	107
Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 3:	
Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq	108
Pisortat ingerlataqarfiini tamarmiisuni aningaasaqarnikkut aqutsineq pitsaanusooq.....	109
Suleriaatsini, suliassanik naammassisaqarnermi, pilersaarusiornerni innuttaasunillu	
kiffartuussinermi digitalinngortitsineq.....	119
Siusissukkut pitsaaliuilluni suliniutit.....	124
Anguniakkat sunniutillu.....	118
Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 4:	
Atugarissaarnissamut ikiorsiissutinik, akileraartitsisoqarfimmik	
ineqarnermullu suliassaqarfimmik iluarsaaqqinnikkut annertusisamik imminut pilersuilerneq	129
Imminut pilersugarineq.....	132
Inissamik imminik pilersugarineq.....	137
Utoqqalinerup imminut pilersugaqarneq.....	143
Pilersitat.....	144
Anguniakkat sunniutillu.....	162
Bilagit	163

AALLAQQAASIUT

Ingerlataqarfiit arlallit iluanni ineriartorneq taakkulu akornanni sunniiveqatigiilluarneq, pisortat namminersortullu suleqatigiilluarnerat kiisalu nunap immikkoortuisa iluanni, nunat immikkoortuisa akornanni aamma nunap nunanik allanik niueqateqarnerani suleqateqarnermi ineriartorneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut inuiaqatigiinnullu apeqqutaapput.

Pitsaasumik inuiaqatigiinni ineriartorup kissaatigisap angunissaa taamaattumik suliannaangilaq oqitsuinnaasoq. Peqatigisaanik suliassaavoq sammivia ingerlaavartumik annikitsumik aaqqiiffigineqartariaqartartoq akuttunngitsumillu annertunerusumik iluarsaaqinnikkut suliniuteqarnissamik pisariaqartitsisoq.

Tamatuma ingerlannissaanut pikkorikkaanni – minnerunngitsumillu piffissaq eqqorlugu iliuuseqaraanni –kissaatigisatut sunniutissap anguneqarnissaa ilimanarnerulisaaq. Assersuuteqarniaraanni motorimut eqqaanarpoq. Kikkut tamarmik umiatsiaaraqartut imaluunniit biileqartut motoorip eqqumiikajaartumik pissuseqarsinnaanera nalunngilaat. Paarilluannikkaanni sukkanerusumik asersaaq. Iluarsaassinerit akisupput siusinnaartumillu taarsinerit akisuujullutik.

Soorunami inuiaqatigiit motooriunngillat. Inuiaqatigiit tassaapput inuit, ataatsimoornerit, pisortat ingerlatsinerat suliffeqarfiillu, inatsisit maleruagassallu. Taakku ataqatigiippat imminnullu nermussimallutik. Qujanartumik inuiaqatigiit motoorisullu aserorsinnaanngillat, kisiannili inuiaqatigiit pitsaavallaanngitsumik ingerlasinnaallutik. Tamanna assigiinngitsutigit takuneqarsinnaavoq:

- Assersuutigalugu inuit amerlavallaartut suliffeqanngippata, suliffissaaleqisut inuillu nungullarsimasut, sulinerikkut ajoqusersimanertik imaluunniit atornerluisuusimanertik pissutigalugu, taamaalilluni tamanna inuiaqatigiinni annertuumik ajornartorsiutaalerluni.
- Inuusuttut inersimasullu amerlasoorpassuit taamaallaat meeqqat atuarfianiit naggammik soraarummeersimaneq – immaqalu taanna angusimanagu – qaffasinnerpaatut ilinniagarisimappassuk, tamanna aamma inuiaqatigiinnut suliassaavoq annertooujussuaq ilungersunartorlu.
- Imaluunniit nunami ikittunik imaluunniit killormut ineriartorfiusunik immikkoortoqarpat, tamannalu pissutigalugu innuttaasut nutaalialasut nunaminnut naatsorsuutigisaasa eqqortinnissaat ajornakusoortinneqarpat.

Assersuutinut pingasunut naleqqiullugu kisitsisitigit paa-sissutissat erseqqissumik oqariartuuteqarput, inernilii-nerlu erseqqilluni:

Qujanartumillu iluatsitsinerit aamma malunnartinniarneqarsinnaagaluartut iluariinnarsinnaanngilagut. Inuiaqati-

giinni toqqissisimanerunissaq ilimanaateqarnerunissarlugu anguniarlugu immikkoortuni arlalinni naammattumik ineriartornissarput pisariaqartipparput.

Taamaattumik uagutsinnut pinngitsoorata aperisariaqar-pugut: Pitsaanerulaartumik iliuuseqarsinnaanngilagut?

Ilumut. Nassuerutigisariaqarparpullu sunniutit kissaati-gineqartut takkutissappata inuiaqatigiit aqqissugaane-ranni assigiinngitsorpasuartigit iluarsisinnaagatta, siu-nissami kinguaariit pigissarnissaat atugarissaarnissaallu qulakkeerniarlugit taamaalillutik tamatsinnut toqqamma-viulerlutik.

Taamaattumik inuiaqatigiinni unammilligassanik arlalini-aq qaqiinnissamut Naalakkersuisut ataatsimut siunner-suutaat maannakkut saqqummiunneqarpoq. Tamanna Napatitsinissamut siuariartornissamullu pilersaarutikkut pi-voq, inuiaqatigiinni aqqissugaaneq tunuanilu sulianik in-gerlataqarnerit qanoq pitsaanerpaamik aqqissuussane-rannik eqqartuisoq, taamaalilluta suliassagut annertuut ilungersunartullu ataatsimoorluta iluarsisinnaallutigit.

Pingaarnertigit pilersaarut iluarsaaqqinnermi sammivin-nik sisamanik makkuninnga imaqarpoq:

- Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinissaa
- Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivi-limmu aningaasaqarnermut allanngortitsineq
- Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq
- Atugarissaarnermi pisartagarisat siunissamut qu-lakkeerneqarneri

Iluarsaaqqinnermi sanmmiviit taakku sisamat immikkoor-tuupput pingaarutiterujussuit inuiaqatigiunittinnut pin-gaarutiterujussuit. Suut tamarmik kalluarneqassapput, tassunga atatillugit peqqinnissaq, isumaginninnermut tunngasut aamma suliffeqarnermut pissutsiniit allaffis-sornikkut, akileraarutitigit, attaveqaatinik inuusutissar-siutinilu siuarsaaneq.

Inuiaqatigiit pitsaaneruset ingerlalluartullu qanoq piler-sinnissaannut napatitsinerit siuariartortitsinissamullu pilersaarut toqqammavinnik inissiissaq. Kisiannili uagut innuttaasut, suliffeqarfiit namminersortut aamma pisor-tat suliffeqarfii toqqammavinnik immersuissaagut.

Taamaattumik inuiaqatigiinni pingaarnertigit suliassat annertuut ilungersunartullu aaqqiiffiginissaannut kikkut tamarmik ikiunnissaat kaammattuutigissavara, taamaa-lilluni nunarput inuuffigissallugu toqqissimanartuulerluni pilerinartuulerluni aamma piujuartitsinermit tunngave-qartumik suliffeqarfinni aningaasaliinissamut ingerlatsi-nissamullu pisortat tungaanniit pitsaasunik toqqamma-vissiiisoqarluni. Peqatigisaanik Kalaallit Nunaat suli issit-

tumi ingerlataqartuussaaq peqataasorlu malunnaatilik. Kalaallit Nunaata tamarmi tamanna iluanaarutigissuaa. Sammisaaq pillugu Inatsisartut ataatsimiittarfianni pissarsiffiulluurtumik oqallinnissamut qilanaarpunga, inuiaqatigiinni suliassatta annertuut ilungersunartullu ataatsimoorluta qanoq aaqqiiffiginissaannut partiit siunnersuutissaat qilarnaaralugit.

Siunertaqarpormi pingaarutilimmik: Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut suliamik naggasiinngilaq. Aatsaat maannakkut suliap ingerlanera iluamik aallartippoq. Suliap ingerlanera qanoq sivisutigissanersoq arlaannataluunniit suli ilisimanngilaa. Neriuppungali Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarutikkut ukiorpassuarni aggersuni inuiaqatigiinni qanoq ineriartortitsinissarput pillugu oqallinnissanut iluamik tunngavissaqalerluta.

Atuarluarnissamik oqalliluarnissamullu kissaassillunga!
Ikinngutinnersumik inuulluaqqusillunga

Randi Vestergaard Evaldsen
Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi takorluukkat tunngaviillu atatitsisut

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut pillugu Naalakkersuisut pingaarnertigut takorluugaqarput, tassa *Kalaallit Nunaat annertusiartuaartumik aningaasarsiornikkut imminut napatilissaaq siunissamilu ungasinnerusumi Danmarkimiit ataatsimoortumik tapiissutit isumalluutigunnaarlugit.*

Takorluukkami pisariaqarpoq pisortani atasinnaasumik aningaasaqarnerup aamma namminersortut ingerlataqarfiini pigissaarnikkut qaffariarnerup qulakkeerreqarnisaat.

Naalagaaffimmiit suliassat nutaat tiguneqarnissaannut aamma aningaasaqarnikkut taamaalillunilu politikikkut annertunerusumik namminersinnaanerup anguneqarnissaanut tamanna pisariaqarpoq, tamanna politikikkut innuttaasunilu tapersorsorneqarluni.

Taamatut takorluukkap taassumalu iluani aningaasarsiornikkut siuariarnej pillugu anguniakkap eqqortinnissaa suliangngilaq pisariittoq, tassa siuariartorneq ataavassappat piujuartinneqassappallu ingerlataqarfiit arlallit iluani ajungitsumik ineriartortoqarnissaanik tamanna piunarsaqarpat. Aamma takorluukkap ukiumit siullermiit tulliani eqqortinneqarnissaa siunertaangilaq, kisiannili ataatsimoorluni suliniuteqarnikkut tamaviaarnikkullu.

Piviusumik annertusiartuaartumik inuiaqatigiinni immikkoortumi pingaarutilinni arlalinni ataatsimoortumik siunnerfeqartunik sammivimmi kissaatigineqartumi ingerlasariaqarpugut, tassunga ilanngullugit ilinniartitaanermut, suliffeqarnermut, inuussutissarsiornermut isumagininnermullu tunngasut kiisalu inissianut attaveqarnermullu tunngasuni aningaasaliinerit.

Immikkoortut imminnut ataqatigiinnerinik tamanna naammassiuminaallisarnejarpog. Immikkoortumi ataatsimi iluatsitsineq immikkoortuni allani taamaaqataanik iluatsitsinissamut periarfissanut aamma ingerlataqartut arlallit suliniutini pingaarutilinni assigiingitsuni arlalissuutigut peqataanerannut pingaaruteqarpoq. Piviusunngortitsinissaq allaanerusinnaangilaq. Ataqatigiissaarinissamut tamanna annertuumik piunarsaqateqarpoq aamma allangortitsinernut pisariaqartunut aamma immikkoortuni pingaarutilinni suliniutit pillugit ataatsimoorluni anguniakkat pillugit aallaaviusumik ataatsimut isiginne-riaatsimut.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut tassaavoq ataatsimut Naalakkersuisut titartaaniarnerat, takorluukkap piviusumik qaninnerulernissaanut iluarsaasinerit sunniutaasa kissaatigineqartut taakkunilu tamani pingaarnertigut suliniutit angunissaasa sammiviinik titartaasoq.

Iluarsaassinermi suliniutit ataqatigiilersinniarlugit Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarutit iluarsaaqqinnermi sammiviit sisamat pillugit tamanut tunngasut tunngaviit atatitsisut tallimat taamaattumik ataaniitumi saqqummiunneqarput.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut pillugu tunngaviit tamanut tunngasut atatitsisullu

Piujuartitsineq.

Inuiaqatigiinnik ineriartortitsinermut piujuartitsinerusaaq aamma inuiaqatigiinni immikkoortut tamarmik ilaasallutik, tassunga ilanngullugit aningaasaqarnej, ataatsimoornerit aamma pinngortitamit isumalluutit ingerlat-sineq.

Imminut pilersorneq annertusisimasog.

Innuttaasut ataasiakkaat nammineq inuunerminnut ilaqu-tariillu inuunerannut annertunerusumik akisussaassap-pat, imminnut pilersorlutik aamma toqqammavinnik pilersitsissallutik. Imminut pilersortoqarsinnaassaaq, imminul-lu pilersorneq pilerinartuussalluni. Tassunga ilanngullugit nammineq inissiamik piginnittuonissamut amerlanerit pe-riarfissaqalersinneqassappat, taamaalilluni innuttaasut ataasiakkaat nammineq illuminni ittuusinnaalerlutik ta-matumalu malitsigisaanik akisussaalerlutik periarfissaqa-lerlutillu.

Tamanna pisariaqartinneqartillugu siunnerfeqartumik pi-sortaniit ikiorserneqarnissaaq periarfissiisunik isumagin-nikkut suli aqqissuussinernik peqassuugut, aamma inunnut inissiatigut imminut pilersorsinnaangitsunut inissianik pilersuinermit pisortat suliassaqarlutik.

Namminersortut aningaasaliinerannullu toqqammaviit pitsaasut patajaatsullu.

Namminersortutut ingerlataqartut allanut naleqqiullugit kisitsisitigullu alliartorsinnaalersillugit, politikikkut al-laffissornikkullu toqqammavinnik pilersitsinissaaq pi-sortat ataatsimoorlutik suliassaraat pingaaruteqartoq. Tas-sunga ilanngullugu ullumikkut pisortanit isumagineqartu-nik suliassanik tigusinnaaneq ajornarunnaarsillugu.

Atorfinnik ataavartunik pilersitsinissaasunik aamma pi-gissaarnermik annertusitsinissaasunik aningaasaliinernik kajungilersitsinissaaq pillugu Kalaallit Nunaat nunarsuup sinneranut toqqaannartumik unammillertuuvoq. Nunar-suarmioqatigiit aningaasarsiornerannut ilaavugut. Taa-maattumik nunap unammillersinnaassusianik nukittorsaa-sumik aqqissugaasumik siunnerfeqartumillu sulissaagut. Attaveqaatini isumatuunik aningaasaliissaagut aamma annertunerusumik niueqatigiinnermi iluaqutit atorluar-niarlugit aamma periarfissat taakkunneri naapertorlugit niueqatigeeriaaseq inerisarlugi.

Ataatsimut sammisumik kinguneqarluartumillu suliassanik naammassisaqarneq.

Pisortat ingerlataqarfii pingaaruteqarluinnartumik inissisimasuupput, minnerunngitsumik nunami inukitsuarsuararmi nunarujussuarimi nunaqarfippassuit siaruarsimaffiani. Namminersorlutik Oqartussat pisortani ingerlataqarfiiit tulluurtumik aamma nutaalianik atasinnaasunillu aqqiisunik aqqissugaanerup aqqissuunnissaannut kommunit suleqatigissavaat, innuttaasunut pitsaanerpaamik iluaqutaasumik tassani qanorlu aqqiiffigineri aallaavigalugit.

Nunat allat kikkugaluartulluunniit assigalugit suliassarpassuaqarpugut annertuunik ilungersunartunillu. Taakkuninnga aqqiineq ataatsimoorluni suliassaavoq, ingerlataqartut akornanni suleqatigiinnermik tatiginninnermillu tunngaveqartussa: ingerlataqarfiiit akornanni, pisortat ataatsimoorlutik aqqiineri amerlanertigullu namminersortut ingerlataqartut suleqatigiiffiillu kajumissuseq tunngavigalugu peqataasut iluaqutaasumik sunniiveqatigiinnerisigut.

Ataatsimoorfiup ilaatut alliartorfigissallugu najugaqarfigissallugulu pilerinartoq.

Inuiaqatigiiffippat tassaassaaq pitsaasumik inuuneqarnissamut ataatsimoorinnissamullu toqqammavisoq, inuuf-figissallugu peqataaffigissallugulu pilerinartoq kiisalu nunani allani ilinniareernerup kingorna nunasiffissaasoq. Suliniutinut anginerusunut aamma suliassanut allanut pingaaruteqartunut sulisussanik pisariaqartitsinikkut pilerisunnermut atasumik maani najugaqarnissamik toqqaasimasunut inunnt ilaqutariinnullu tikilluaqqusilluassaagut.

Ilinniarfinnik atugarissaarnikkullu aqqissuussinernik tanngassimaarutigisinnaasatsinnik pilersitsinitsigut inuit ataasiakkaat inuttut ineriartornissaat ajunngitsunillu toqqaanissamut periarfissaqarfiusunik assigiimmik kikkunut tamanut periarfissiissaagut – aamma inuk qitiutillugu. Pinngortitap tungaaniit paarilluagassatsinnik avatangii-seqarpugut asseqanngitsumik, aamma nunagisagut najugaqarfigissallugit tikiffigissallugillu pitsaasuutissuagut. Kalaallit inuusaasiat, ataatsimoorluta pingaartitagit oqaatsigullu inuiaqatigiit ineriartornerannut tunngaviupput qajannaatsut, tunngavigisinnaasagut aamma silarsuup sinneranik naapitsinerput aallaavigalugu ineriartorfigisinnaasagut.

Pingaarnertigut aqqissugaanikkut ajornartorsiutit taakkulu akuerineri

Inuiaqatigiit aningaasarsiornikkut suliassaqaqput anner-tuunik ilungersunartunillu aamma inuiaqatigiit atugaris-saartut maannakkut aqqissugaaner at siumut sammisumik aningaasaqarnikkut atasinnaanani, tamannali suli-nikkut iliuuseqarfigineqarsinnaallunilu iliuuseqarfigine-qassaaq. Takussutissiaq 1.1-ip siuariartornermut ilaalersitsinermilu pingaarnertigut aporfiit ilai takutippai.

Politikkikkut iliuuseqartoqanngippat innuttaasut nali-giinnginnerat, allanut nuunnerit amerliartussapput aam-ma inuiaqatigiit pillugit pisortanit aqqiiffiginissaannik kissaatigisagut suliassat kivinnissaannut pisortat ingerla-taqarfii nukissaqanngitsut.

Iluarsaaqqinnerit aqutigalugit taakku ataanni ineriartor-nermi pisinnaasunut arlalinnut sillimasoqassaaq:

- Ukiuni aggersuni amerlanerit suliffeqarfii qimassa-vaat, qujanartumilli sivisunerusumik inuusartut amer-liartussallutik. Ataatsimut isigalugu taamaattumik ikin-nerusut siunissami pilersugassaat amerlanerulissapput.
- Ilinniartitaaneq pillugu piumasaqaatit nalinginnaasumik ataavartumik suliffimmik nassaarnissamut naleqqiullu-gu qaffakkiartorput.
- Kalaallit Nunaat nunarsuarmioqatigiit imminnut qanil-liartuinnartut ilagaat aamma unammilleqatigiinneq an-nerusiartuinnarluni ilaatigut aningaasaliisinnaasut pi-lerisut silerniarlugit, ilaatigut suliffeqarfii atasinnaas-ut aalajangiussimanissaannut naleqqiullugu.
- Ukiuni kingullerni 50-ini nalinginnaasumik – nunarsuar-milu – pissusiulersoq tassaavoq amerlanerit najugaqar-fiusunut anginerusunut nutsernerat.

Tunngaviusuni taakkunani pingaaruteqartuni inuiaqatigiit atugarissaartut siunissami aqqissugaanissaat oqallisi-gineqassatillugu aqqissuunneqassatillugillu pisariaqar-poq politikkikkut isummernissaq.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit takutippaat inuiaqatigiit katitigaanikkut ineriartornerat maannakkullu aqqissugaanikkut ajornartorsiutit, sulisinnaasutut ukiul-lit arlalissuit suliffeqarnerat imaluunniit appasissumik isertitaqarnerat, pisortat aningaasaqarneranni aqqissu-gaasumik amigartooruteqarnermik kinguneqarsinnaasoq inuiaqatigiinnillu unammilligassat qaffakkiartorsinnaas-ut.

Aningaasarsiornermi kisitsisit pingaarutillit ilai qiimmas-saataavallaanngillat. ukiuni arlaqartuni inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut siuariartorneq appasissimavoq naammassisaqarsinnaassuserlu appasissimalluni.

Pisortat ingerlataqarfii, allannguisoqanngippat, aningaa-salersuineri annertusiartuinnartumik ajornartorsiuteqa-lissapput. Iluarsaaqqinnerit aningaasaqarnikkut sunniu-taannik naatsorsuineq Aningaasaqarnermi Siunnersuiso-qatigiit napatitsisinnaaneq pillugu ilusiliaanni suliarine-qassaaq. Napatitsisinnaaneq pillugu ilusiliaq Aningaasa-qarnermut Naalakkersuisoqarfimmi tunngaveqarpoq, Aningaasaqarnermi Siunnersuisoqatigiit peqatigalugit ilu-siliap inerisarnissaanut nutarternissaanullu isumaginnit-tuullutik. Takussutissiaq 1.2-mi takutinneqarpoq pisortat ingerlataqarfiini isertitat aningaasartuutillu tamarmi-sut ineriartorneri 2030-mi 1 mia. kr.-ingjannik ukiumut ami-gartooruteqarnermik kinguneqarsinnaasut, suliassat an-neruut ilungersunartullu aqqiiffigineqanngippata. Taas-

Takussutissiaq 1.1. Inuiaqatigiit ineriartorneranni siuariartornermut ilaalersitsinermilu aporfiit

Siuariartornermut aporfiit

- *Unammillersinnaassuseq nalinginnaasumik appasippoq*
- *Avammut niuernerq annertunersaatigut aalisarnermik ingerlataqarnerneersuvoq*
- *Aqqissuugaanermi suliffissaaleqineq*
- *Niuerfiit mikisut annikitsunillu ingerlatsinermi akornutit*
- *Niuernerup ilusaa attaveqaatillu oqaluttuarisaanermik tunngaveqartut*

Inuiaqatigiit ineriartorneranni ilaalersitsinermi aporfiit

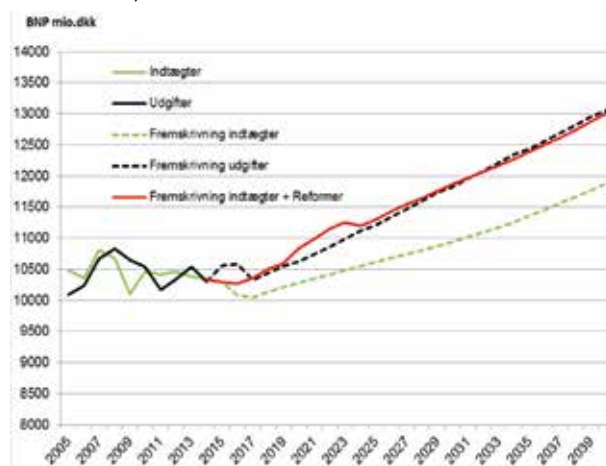
- *Piginnaasatigut katataasimaneq*
- *Naligiinnginneq soqutaanngilersitsinerlu*
- *Inuuniarnikkut ajortumik kingornussineq*
- *Ilinniarfeqarfinni ingerlaqqinnissamut akornutit*
- *Atornerluinermik ajornartorsiutit*

sumali aamma takutippaa taakku aaqqiiffigineqarsinnaasut. Takussutissiami titarnerup aappaluttup takutippaa napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi iluarsaaqqinnerni sammivinni sisamani imarineqartut iluarsaaqqinnerit naammassineqarnerini pisortat iserti-taasa siumut naatsorsorneri.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarutit pingaarnertigut anguniagai, takussutissiaq 1.3-mi takune-qarsinnaasut pisortat aningaasaqarneranni siuariartorne-rup napatitsinerullu ilanngunneqarneri pillugit takorluuk-kamik tapersersuipput.

Aalajangersimasunik anguniagalersornermi iluaqutaasoq tassaavoq inuiaqatigiit sammivimmumt eqqortumut inger-lanersoq nalilersuisoqarsinnaammat. Ukiumoortumik aningaasanut inatsimmi pingaarnersuisoqassatillugu ta-matuma nalilersuinernut ilanngunneqarnissaa pingaar-poq. Taamaattorli aamma anguniakkani kisitsisit kisiisa isiginiarneqarnerini tamakkiisumik takusaqarsinnaaneq annaaratarneqarsinnaavoq. Taamaattumik politikikkut siunertani uuttuutini toqqarneqartuni ineriartornerup nassuiarnissaa pingaarpoq.

Takussutissiaq 1.2: Pisortat isertitaasat, aningaasartuutaasa aamma isertitat + iluarsaaqqinnerit ineriartorneri (mio.kr., 2014-mi akit)

Pissarsiffiusooq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Nass.: Siumut naatsorsuineq inuiaqatigiit katitigaanerisa ineriartornerat immikkuullarissooq pillugu ilimagisat tunuliaqtaralugit. Ilanngussaq X-mi siumut naatsorsuinerup tunuani ilimagisanik erseqqinnerusumik misissu-isoqarpoq.

Takussutissiaq 1.3: Napatitsineri siuariartortitsinissamullu pilersaarummi anguniakkat pingaarnertit

Aningaasaqarnikkut ineriartorneq siuariartorfiusooq suliaqarfiusorlu

TAN 2030 tikillugu agguaqatigiissillugu siuariartornerup 2000-2014-mi siuariartorsimaneq qaangerlugu

Sulisooqarsinnaassuseq 80 pct.-imiilluni

SIK-p minnerpaamik akissaataani sulineri isertitaqartut 2030-mi 5 pct.-imut appartinneqartut

Inuiaqatigiit ineriartorneranni kikkut tamarmik ilaatinneri

Ukioqatigiiaat 70 %-ii, 2015-mi meeqqat atuarfianni naammassisut, 35-nik ukioqalersinnatik, inuussutissarsiutitigut piginnaalersitsisumik ilinniagaqarlersimassapput Amerlanerit nuuttarneri 2020-mi inuit amerliartornerulernerannut muminneqassaaq Inuuniarnikkut pitsannguutit uuttorneqarsinnaasut inuillu peqqissusianni siuariarneq

Inuit ikinnerpaamik 66 pct.-ii 2020-mi sukkasuumik internetikkut atassuteqalissapput

Pisortat aningaasaqarneranni oqimaaqatigiinneq

Pisortat aningaasaqarneranni oqimaaqatigiinneq - aamma siunissami ungasinnerusumi 2030-p tungaanut

Pisortat ingerlataqarfiini ingerlaavartumik naammassisaqarsinnaassutsikkut ineriartorneq

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Politikkikkut anguniakkat suliassallu tassaapput:

- toqqammavinnik pitsaasunik patajaatsunillu pilersitsinissaq, aningaasaliinerit annertusinerinik, siuariartornerup qaffanneranik, namminersortut ingerlataqarfiini atorfinnik akissarsiaqissaarfiusunik amerlanernik pilersitsinermik aamma avammut niuernerinik inuussutissarsiummi napassutaasunik marlunnik-pingasunik nutaanik pilersitsinermik kinguneqarsinnaasunik,
- nalinginnaasumik ilinniagaqassutsip qaffasissusianik annertuumik kivitsineq, ilinniagaqareernerup kingorna sukkanerusumik ataavartumillu amerlanerit suliarsillugit aamma imminut pilersorsinnaaneq qaffallugu, aamma
- pisortat ingerlataqarfii pingaarnertut suliassaminni ilinniartitaanermut, suliffeqarnermut, isumaginninnermut peqqinnissamullu tunngasuni aningaasartuutitut naapertuuttunik aaqqiinarnermik aallussissapput. Pisortat ingerlataqarfii ajunngitsumik inuussutissarsiuinik ineriartortitsinissamik inissamik pilersitsissapput kiisalu tamanna iluaqutaatillugu pisortat namminersortullu suleqatigiilersinnaallutik.

Aningaasarsiornikkut suliassat annertuut ilungersunartullu aaqqiiffigineqarsinnaanngillat inuuniarnikkut ajornartorsiutit aqqinniaqqaarnagit aamma inuuniarnermi kingornussanik ajortunik nungusitsinnaasunik suliniutinik pilersitseqqaarnani. Innuttaasut inuussutissarsiorsinnaasutut ukiullit ilarjussui inuuniarnikkut ajornartorsiuteqarnerup kingunerisaanik suliffeqarnermut aalajangersimasumik atassuteqanngillat. Tassunga pissutaasut arlalissuupput, inuillu ataasiakkaat misigisinnaallutik ajornartorsiutit ataatsikkoorlutik sumit tamaniit takkuttut.

Tassani pisariaqarpoq uagut inuiaqatigiittut inuit ataasiakkaat piginnaasaatigut kivitsinikkut inuiaqatigiit ineriartorneranni ajunngitsumik peqataasussanngorlugit aningaasaliinissarput allamullu sangusoorsinnaasut – imaluunniit allamut sangusoorsimasut – pimoorussilluta ikiorniartugit. Pissutsit taakku kipisinnissaat ataatsimoorlutik inuiaqatigiit suliassaraat, soorlu aamma inuit ataasiakkaat aamma sulinikkut ataatsimoorfiusumut ilaallernissamut akisussaaffeqartut.

Tamatuma peqatigisaanik pisortat ingerlataqarfiinik nutaaliaasunik tamanna pisariaqartitsivoq, innuttaasut ajornartorsiutaannik pisariusunik aaqqiinarinissamut aqqisugaanikkut killit apeqquataatinnagit suleqatigiinnissamut annertuutitigut pininnaassuseqartoq. Taamaattumik napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut aningaasaqarnermut tunngasuinnaat saniatigut sammisatigut amerlanerusutit uuttorneqarsinnaassaaq siuariarnerup assiliartaa takutinniartugut, tassunga ilanngullugut inuiaqatigiit ineriartorneranni amerlanerit ilaallersinnissaannut naleqqiullugu.

Iluarsaaqqinnermi sammiviit pingaarnertit sisamat

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut iluarsaaqqinnermi sisamanik sammiveqarpoq, tamarmik immikkut pingaarnertigut anguniakkat anguneqarnissaannut tapertaasussat. Namminersortut ingerlataqarfiini peqataalersitsisumik siuariartornermik aamma pisortat aningaasaqarneranni atasinnaassusermik pilersitsisoqarnissaa pillugu takorluukkanut tapersersuissapput.

Pilersaarummi Naalakkersuisut pingaarnertigut anguniagaat tassaavoq annertusiartortinneqartumik ataatsimoorlutik tapiissutinik isumalluuteqarunnaarnissaq kiisalu inuiaqatigiit aningaasarsiornikkut aamma inuuniarnermik atasinnaasut, innuttaasut ataasiakkaat sapinggisaminnik imminnut pilersorsinnaallutik.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut iluarsaaqqinnermi sammivinnut sisamanut ukununga agguarsimavoq:

1. Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinera
2. Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allanngortitsineq
3. Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq
4. Atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnermik aqqisugaaneq inissiaqarnermullu tunngasut iluarsaaffiginerisigut imminut pilersorsinnaanerup qaffannera

Iluarsaaqqinnermi sammiviit taakku sisamat imminnut at-taviitsunngillat, kisiannili imminnut tunngaviusutut isigineqassallutik. Assersuutigalugu innuttaasut inuussutissarsiutit taakku iluanni atorfiit amerlanersaannik sulinissamut pisariaqartinneqartumik piginnaasaqanngippata imaluunniit piginnaasaqalinnngippata inuiaqatigiinni atasinnaasumik inuussutissarsiutit nutaat inuussutissarsiu-titut napassutaasut kivitsinissaat ajornarpoq.

Iluarsaaqqinnermi sammivinnut sisamanut immikkut arlalinnik anguneqarsinnaasunik anguniagalortoqarpoq, taakku inuiaqatigiittut kissaatigisatsinnut ingerlanersugut najoqqutassaassapput. Anguniagaasinnaapput 2030-mi angoreerreqartussat (ataasiakkaani 2040-mi) imaluunniit piffissami qaninnerusumi. Siuariartorneq ingerlaavartumik malittarineqassaaq. Tamanna pininnaavoq ukiumoorlutik Aningaasaqarnermik ingerlatsineq pillugu nalunaarut atorlugu, suliassaqarfiillu ataasiakkaat iluanni nalunaaruteqaa-siornikkut.

Anguniakkat ilaatigut ingerlataqarfimmi periusissanit pio-

reersunit tigusaapput imaluunniit napatitsinissamut siuariartornissamullu pilersaarutip suliarinerani erseqqissarneqarsimallutik. Anguniakkat ataani allassimapput iluarsaaqqinnermilu sammivinni sisamaasuni tamarmik nasuiarneqarlutik. Anguniakkat ataasiakkaat eqqarsaatigalugit, anguniakkamik anguneqarsinnaasumik naleqquttumut oqaasertaliornermut tunngaviusussamik baseline-mik suliaqartoqassaaq. Tamanna iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mi immikkut atuuppoq, pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq aamma iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mi, atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnikkut aaqqissugaaneq inissaqarnermullu tunngasut iluarsaaffiginerisigut immi- nut pilersorsinnaanerup qaffannera.

Anguniakkat taakku angussagaanni sulisariaqarpoq. Immikkoortuni suliniuteqarfiusuni arlalinni pingaarnersiui- nissaq anguniagaqartumillu suliniutiniarnissaq pingaaruteqarpoq – taakkuninngalu aaqqissuulluakkamik ataqati- giissaarinissaq.

Iluarsaaqqinnermi sammiviit taakku tamarmik arlalinnik suliniuteqarfiupput, tulluuttumi naatsumik allaaserineqar- tut aamma napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pi- lersaarummi immikkut pingaarnertut immikkoortuni itisi- lerneqarlutik.

Iluarsaaqqinnermi sammivik 1: Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinera

Ilinniarsimassutsip qaffasissusia namminersortut aamma pisortat ingerlataqarfiini inuiaqatigiit ineriartortinnerannut pingaarluinnarpoq. Inuiaqatigiit tamakkerlugit piginnaasat qaffasissusiata annertusineqarnissaa aamma ilinniarfeqarfii sunniteqarluartut qulakkeerneqarnissaat Naalakkersuisut kissaatigaat, inuusuttut ilinniakkaminnik sukkasuumik naammaasisaqaqartarlutik aamma iluatsilluurtumik suliffeqarfinni aallartittarlutik.

Takussutissiaq 1.4: Iluarsaassinnermi sammivik 1-imi – Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinerani pingaarnertut suliniuteqarfii

Iluarsaaqqinnermi sammivik 1-imi pingaarnertut suliniuteqarfii

Atuartut ilinniartitsissutitigut piginnaasat qaffalugu, taamaalilluni amerlanerusut ilinniagaqalerlutik

- Tamakkiisumik sammisumik siusissukkut suliniuteqarneq
- Tunngaviusumik atuarfik tunngavittut – Atualertusat aamma Meeqqat atuarfiat
- Kalaallisut, tuluttut, danskisut aamma matematik annertunerusumik aallullugit
- Inuusuttunut siunnerfigineqartunut sammisumik suliniutit salliutinneri
- Ilinniartitaanermi aningaasaliineq pillugu ingerlataqarfimmi pilersaarut – annertussutsikkut ajornartorsiutit peerneqarneri aamma ilinniarnissamut inissanik amerlanernik pilersitsineq

Ilinniarfeqarfinni ingerlalluarneq annertusillugu – pitsaannerusumik sukkanerusumillu suliffeqarfinnut

- IKT-ip atorineqarnera ilinniarfeqarfinnut atasup ilaatut
- Pitsaannerusumik nunalu tamakkerlugu ilitersuussineq – taamaattarnerit annikillisillugit
- Amerlanerusut sukkanerusumik ilinniarfeqarfikkut suliffeqarfinnut appakaatsillugit – ilinniagaqarnerisutit iluarsaaqqinneq

Paasisutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiaq 1.4: Iluarsaaqqinnermi sammivik 1-imut anguniakkat – Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinera

Iluarsaaqqinnermi sammivik 1-imut anguniakkat

- Meeqqat tamarmik minnerpaamik 85%-ii 2024-mi ulluunerani neqeroorutiniissapput
- Ullukkut paaqqinnittarfinni sulisut tamarmik 70%-ii 2024-mi ilinniarsimasuussapput
- Meeqqat atuarfianni sulisut tamarmik 92%-ii 2024-mi ilinniarsimasuussapput
- Atuartut meeqqat atuarfianni naammassisut ukiorlu taanna ingerlaannarlutik inuusuttut ilinniarfiini aallartitsisartut 2024-mi minnerpaamik 30%-iussapput
- 16-init 18-inut ukiullit tamarmik piareersarluakkanik ilinniagaqarnissamut neqeroorfigineqarnerisigut aallartisarneqassapput, anguniagaavorlu, inuusuttut sullinniakkat (inuusuttut ilinniagaqaratillu suliffeqanngitsut) 2024-mi innerpaamik 25%-imut ikilisinneqassasut
- 2024-mi suliffeqarfimmi ilinniarfissat 2015-imit ikinnerpaamik 246-nik ikannerussapput tamanna 32%-imik qaffaannerussaaq, inuussutissarsiutitigullu ilinniartitaanerit 2015-imit 2024-mut inuninik 98-inik qaffassinnaapput, tamanna 22%-imik qaffaannerussaaq.
- 2015-imit maannakkut kisitsisinit, ilinniakkamik naammassinnittarnerit 2024-mi ima qaffatsigisimassapput:
  1. GUX - 50%-imit 2024-mi 75%-imut
  - EUD – 47%-imit 2024-mi 65%-imut
  - KVU – 59%-imit 2024-mi 60%-imut
  - Bachelor – 45%-imit 2024-mi 60%-imut
  - Kandidat – 71%-imit 2024-mi 85%-imut
- Ullumikkumit ilinniakkamik naammassinninnermi ukiut 2024-mi ima appartigisimassapput
  1. GU – 22-nit 2024-mi 20,5-inut
  2. EUD – 29,1-init 2024-mi 26,0-inut
  3. KVU – 33,3-nit 2024-mi 26,0-inut
  4. Bachelor – 33,3-nit 2024-mi 26-nut
  5. Kandidat – 31,4-nit 2024-mi 28,0-inut

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2: Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allangortitsineq

Namminersortut ingerlataqarfiini siuariartornermik pilersitsinikkut sulisullu amerlinerisigut isertitatigut tunngaviit anertunerusut pilersinneqassapput. Siuariartorneq sulisoqarnerlu taanna ingerlataqarfimmi ataasiinnarmi pilersinneqassanngilaq, akerlianilli ingerlataqarfimmi arlalinni, taamaalilluni "sammivinni amerlanerni ingerlatsisoqarluni". Tamanna unammillersinnaassutsip pitsaanerulerneranik aamma aatsitassarsiornerup aamma takornariaqarnikkut inuussutissarsiutip iluani inuussutissarsiutitigut siursaasunik suliniuteqarnissaq pisariaqartitsivoq peqatigisaanillu aalisarnerup ineriartorteqqinnissaanut toqqammaviit pitsaanerusut pilersinneqassallutik.

Takussutissiaq 1.5: Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mi – Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allangortitsinnermi suliniutit pingaarnerit

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mi pingaarnertut suliniuteqarfiit

Siuariartorneq aamma suliffinnik atasinnaasunik pilersitsinissamut toqqammavitsigut atukkat pitsaanerusut

- Unammillersinnaassutsip pitsaanerulernissaa aallullugu
- Attaveqaatit pitsaanerusut – mittarfeqarfiit, umiarsualiviit, oqarasuaatikku attaveqarneq, nukissiorneq nunallu assigisigut tunngaviit
- Inuussutissarsiortut akileraarternerinik naleqqussaaneq

Aalisarneq inuussutissarsiutini suli pingaarnersaasoq

- Aalisarneq pillugu inatsisip aamma pisuussutini iluanaarutit akileraarusersornerisa akornanni ataqatigiinneq
- Aalisakkat nutaat aamma aalisakkap tamarmiusup iluaqutigineqarnera
- Sinerissamut qanittumi aalisarnerup nutarterneqarnera

Aatsitassanut tungasut ineriartorteqqinneqassapput

- Ilinniartitaanermut, suliffeqarnermut, isumaginninnermut peqqinnissamullu ingerlataqarfimmi kiisalu attaveqaatinik kinguneqarluartumik sunniiveqatigiinneq qulakkeerlugu
- Aatsitassarsiornerup iluani suliffinnik misiliisarfinnik pilersitsineq
- Kommunini suliffissarsiuussisarfii aamma aatsitassarsiornermi suliffeqarfiit akornanni pitsaanerusumik suleqatigiinneq
- Kalaallit suliffeqarfiisa mikisut akunnattullu pitsaaningortinneri aamma aatsitassarsiornermi ingerlatseqatigiiffiit sumiiffinnilu suliffeqarfiit akornanni suleqatigiinnermik pilersitsineq
- Pisortat tusarniaasarnerat nukittorsarlugu

Takornariaqarneq siunissami inuussutissarsiutit napatitsisutut

- Silaannakku angallannermi akitsuutit aqqissugaanerinik iluarsaaqqinneq
- Attaveqaatit pitsaanerulersinneri

Suliffeqarfik ataqatigiissoq uummaarissorlu

- Suliffeqarnermi, ilinniartitaanermi, isumaginninnermi peqqinnissamilu ingerlataqarfiit pitsaanerusumik sunniiveqatigiinneri qulakkeerlugu
- Siunnerfeqartumik suliniuteqarnissamut pitsaasumik tulluarfigisanik inissiisarneq aallaavittut
- Suliassamik paasisimasaqarneq nunamilu nuttarsinnaaneq annertusillugu
- Suliffeqarfik inissaqarluartitsisoq

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiaq 1.7: Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mi – Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allanngortitsinermi suliniutit pingaarnerit

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mut anguniakkat

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mut anguniakkat pingaarnerit

- Inuussutissarsiutini attaveqaqatigiinnerullu ineriartortinissaanut, nunanit allanit aningaasalerneqarnissamut kajungernerunissamut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata kajungerinarneranut assersuussinernik pitsanngorsaansamut anguniagaq

Attaveqaqatigiinnermi aningaasaliinerit anguniakkat aalajangiisut

- Amerikap avannaanit Europamillu illoqarfinit annernit Diskobugtimut illoqarfiillu pingaarnersaannut 2020-mi timmisartukkat attaveqarnek toqqaannartoq
- Nukissiorfiit nukissiorneranni 2030-mi nukissamit ataavartumit nukik atorneqartoq minnerpaamik 90%-iussaaq

Aatsitassarsiorfik

- Ukiut 5-it ingerlaneranni aatsitassarsiorfinnik 2-3-nik pilersitsineq, matuma ataani aatsitassarsiorfik annerusoq
- Aatsitassanik uuliamillu misissuinerit minnerpaamik 2015-imitut akulikitsigisut

Takornariaqarnek

- Nunami takornariaqarnek 2040-mi 74.500-nut qaffassapput
- Takornariartaammik takornariartartut 2040-mi 39.000-inut qaffassapput

Aalisarnek

- Sinerissap qanittuani aalisarnermi isertitat aallartissutitut aalisakkanik inuussutissarsiuteqarnerup nunataani akissarsiat qaffakkiartornerat arriinnerussanngilaq

Suliffeqarnek

- Suliffissarsiorlutut nalunaarsorsimasut amerlanerusut tulluartsarsiuukkani 1-imiissasut, taamaasillutillu sulinisaminnut piareersimassasut imaluunniit piareersarneqassasut
- Suliffeqarnek ataqatigiittoq, nuna akimorlugu nuttarnerunermik uuttoqartoq
- Inuusuttut 18-iniit 29-nut ukiullit akornanni suliffeqannginneq 2015-imut naleqqiullugu 2030-mi affaannanngortinneqassaaq

Iluarsaaqqinnermi sammivik 3: Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq

Pisortat ingerlataqarfii inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa tamarmiusup ilagaa annertoq. Pingaarpoq pisortani isumalluutit sapinngisamik pitsaanerpaamik atornerqarnisaat.

Tamanna pissaaq pisariillisaanikkut aamma naleqquttumik aqqissuussinikkut sulianillu agguaanikkut. Allatut

eqqarsarnek aamma atortorissaarutit nutaat aamma digitalikkut periarfissat iluaqutiginerisigut annertuumik periarfissaqarpoq. Taakku saniatigut pisortat suliniutaasa nalilersorneqartarnerat qulakkiissavarput, aamma Namminersorlutik Oqartussani aamma Kommunini aningaasaqarnermik sunniuteqarluartumik aqutsisoqarluni.

Takussutissiaq 1.6: Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mi – Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterinermi pingaarnertut suliniuteqarfiit

Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mi suliniutit pingaarnertit

Pisortani ingerlataqarfinni tamarmiusuni aningaasatigut aqutsineq pitsaanerusoq

- Missingersuutit naatsorsuutillu pillugit inatsit nutaaq
- Pisortat ingerlataqarfiini aningaasatigut aqutsinermi piginnaasanik inerisaaneq
- Aningaasartuutinik misissuinerit
- Anguniakkat angusassanillu aqutsineq

Tulluarnerusumik aqqissugaaneq aamma nunami oqimaaqatigiissumik ineriartorneq

- Aqqissuussaaneermik iluarsaaqqinnerup malitseqartinnera – pisortani ingerlataqarfiit pitsaanerusumik aqqissugaaneri
- Naligiissaarinermi aqqissuussinerup nutaap piareersarnera
- Ingerlataqarfinnik pilersaarusionerq
- Sulisut aqutsisullu piginnaasallit

Suleriaatsit, suliassanik naammassinninnerit, pilersaarusionerup aamma innuttaasunik kiffartuussinerup digitalinngortinnerat

- Tunngaviusumik paasissutissaasivik, digitalinngortitsinerup ingerlaqqinnissaanut pisortat ataatsimoorlutik aqqissuussineri
- Digitalinngortitsinermi suliniutit isumannaallisarneri
- Atugarissaarnek, kinaassuseq, innuttaasut tamallu oqartussaaqataanerat digitalikkut periusissiap ingerlaqqinnissaanut aallaavik

Aaqqiinerit nutaaliaanerusat aamma inuinnaat suliniuteqarnerinut pitsaanerusumik inissaqartitsineq

- Elektroniskimik akiligassiissutit suliarisarneri
- Illunik ingerlatsinerup aserfallatsaaliinerullu suliatiqut pikkorissuseqarnek
- Pisortani ataatsimoorussanik ataqatigiissarneqartunik suliaraqarfinnik pilersitsineq
- Pitsaanerusumik pisiortorneq

Siusissukkut pitsaaliuilluni suliniutit

- Peqqinnissaqarfiup ingerlataqarfiillu allat akornanni sunniiveqatigiinneq pitsaanerulersillugu
- Meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut isumaginnikkut ingerlatsinermi periusissiaq nutaaq

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiaq 1.8: Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mut anguniakkat – Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq

Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mut anguniakkat

Anguniakkat pingaarnerit

- Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu tamarmiusuni sisamani kingusinnerpaamik 2018-imi aningaasaqarnerup oqimaatigiinnissaa
- Pisortat ingerlataqarfiini tamarmiusumi aningaasanik aqutsineq pitsaannerusoq
- Tunngaviumik paasisutissat ataatsimoortut kingusinnerpaamik 2020-mi Suleriaatsinik, sulinermik, pilersaarusionermik aamma innuttaasunik sullissinermik digitalingorsaaneq
- Innuttaasut saaffiginnissutaannut naleqqiullugu digitalingorsaaneermik anguniakkat anguneqarsinnaasut
- Pinaversaatsinermi siusinaarluni suliniuteqarneq
- Isumaginninnermi kiisalu peqqinnissaqarfimmi pinaversaartitsinermi siusinaarluni suliniutit pillugit anguniakkat anguneqarsinnaasut

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4: Atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnikkut aaqqissugaaneq inissiaqar- nermullu tunngasut iluarsaaffiginerisigut imminut pilersorsinnaanerup qaffannera

Inuiaqatigiit atugarissaartut aaqqissuuneqassapput, taamaalilluni innuttaasunut aningaasaqarnikkut isumannaallisaa-
nertut ingerlalluni. Pisortanit pisartakkat innuttaasunut annertunerpaamik pisariartitsisunut tutsinneqassapput, peqa-
tigisaanillu atugarissaarnikkut aaqqissuussineq imminut pilersornissamut suliffeqarfinnilu peqataanissamut kajumissu-
seqalersissalluni.

Takussutissiaq 1.7: Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mi - Atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnikkut aaqqissugaaneq inissiaqar-
nermullu tunngasut iluarsaaffiginerisigut imminut pilersorsinnaanerup qaffannerani pingaarnertigut suliniuteqarfiit

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mi pingaarnertigut suliniutit

Aningaasaqarnikkut siuariartornermut kikkut tamarmik tapersiissapput pissarsiffigalugulu

- Appasinnerpaamik akunnattumillu isertitaqartunut akileraarutitigut oqilisaassinerit – sulinnermut ilanngaot
- Sunniiveqatigiinnermi ajornartorsiutinik aaqqiineq – ilaqtariit meerallit isiginiarneqarlutik
- Maannakkut aaqqissuussinnermi akiitsutigut akiliisinnaassutsikkullu ajornartorsiutinik aaqqiineq
- Siunnerfilimmik atugarissaarnikkut pisartagartitsineq
- Isumaginninnermi pisartakkanut tamanut akigititanik naleqqussaaneq
- Siusinaartumik pensionisialinnut iluarsaaqqinnerup atuutilerana – Pitsaanagerusumik innersuussisarneq – atorfiit
mianersuussisut sungiusarfiusullu amerlanerit
- Namminersorlutik oqartussat kommunillu akornanni utertitsisarnermik aaqqissuussinernik naleqqussaaneq

Akileraartarnermut tunngaviusoq siaarlugu

- Aningaasaatinit iluanaarutit akileraarusersorneri
- A-mik akileraartarnermi taaguutip sukateriffiginera
- Ilanngasivik – akileraartarnermik ingerlallualersitsineq pisariillisaarnerlu

Inissiaqarnermut tunngasuni imminut pilersornerup annertusinera

- Aserfallatsaaliinikkut kinguaattoornerit siunissami pinngitsoortinneri – ineqarnermut akiliutikkut aserfallatsaali-
nermi aningaasat qulakkeerlugit
- Amerlanerusut nammineq inissiamik pigisaqarnissamut periarfissaqassapput – sulisunut inissiat atorunnaarsik-
kiartorneri
- Inissianut tapiissutit siunnerfeqartut – inissianik attartortittakkanik nutaanik sanaartorneq annerusumik akissar-
siakinnerusunut – inissiat mikisut
- Pisortani taarsigassarsinissamut periarfissat inissiaqarnermut naleqqussarlugit – inissiamut taarsigassarsinnermi
ernianut tapiissutit
- Inissianik sanaartornermi namminersortut aningaasaliinissaannut inissaqartitsineq – OPP-mik aaqqiinerit ator-
qarnissaat eqqarsaatigineqassaaq
- Pisortat piginnittuunerat inissianillu aqutsineq pitsaanagerusumik aaqqissuullugu

Pensioneqartarnerup siunissamut qulakkeerneqarnera

- Suliffeqarfinni pensionit annertunerusumik matussusiineri
- Sapinngisamik amerlanerit nammineq pensioninut ileqqaarsinnaassapput
- Suliffeqarfimmiiginnarnissamut kajumissaat annertusillugu – sunniiveqatigiinnermi ajornartorsiutit aaqqiiffalugit
- Nunani allani suliffeqarnermi pensionit akileraarusersorneri siuartillugu

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiaq 1.10: Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mut anguniaakkat – Atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnikkut aaqqissugaaneq inissiaqarnermullu tunngasut iluarsaaffiginerisigut imminut pilersorsinnaaneq

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mut anguniaakkat

Anguniaakkat pingaarnerit

- Sulinermi akileraarutinit ilanngaat tamarmi atuleruni, akissarsisartumut SIK-p ataaniittumut qaammammut 1.000 kr.-nik isertitai annertusisimassapput. Tamanna pineqartunut akileraartarnikkut 10 procentit missaannik oqilisaa-nerussaaq
- Pisortanit pilersugarineqartut amerlanerit sulilernissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Innuttaasut sivilunerusumik pisortanit ikiorsiissutisartut 2030-mi annikillissarnissaannut anguniagaq angusinnaa-
saq
- Innuttaasut amerlanerit namminneq annertunerusumillu soraarnerussutisiassaminnut katersaqarnissaannut angu-
niagaq angusinnaasaq
- Amerlanerusut inimik pisinissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Inissiat pisortanit tapiiffigineqarsimasut innuttaasunut, nammineq inimik pisinnaanngitsunut inigitinneqarnissaat
anguniarneqassaaq, 2030-llu tungaanut inissialiornermi tapiiffigineqarnissamut pisariaqartitsinerup appartinne-
qarnissaanut anguniakkamik aalajangiisoqassaaq.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi iluarsaaqqinnermi sammiviit sisamat suliniutinik pilersitsiniarnernillu arlalissuarnik imaqarpoq, siunissami aningaasaliinertut isigineqartussat. Tassaasinnaapput attaveqaatit pitsanngortinnerini aningaasaliinerit, iluanaaruteqartitsisut nutaanillu periarfissiisut. Aamma tassaasinnaapput ataasiakkaanut periarfissanik pitsaanerusunik pilersitsiniarluni aningaasaliinerit taamaalillunilu kikkut tamarmik periarfissaqalernerannik iluaqutaasoq.

Iluarsaaqqinnermi sammiviit taakku sisamat ukiut arlallit ingerlaneranni naammassineqartussaassapput. Annertusiartortumik isertitat annertusiartornerannik imaluunniit pisortat ingerlataqarfiini ileqqaarnermik pilersitsissapput. Tassani aningaasaqarnikkut iliuuseqarfigisassatut pilersinneqartoq suliniutinut atorineqassaaq, ilaatigut pisortat ingerlataqarfiini pingaarnertigut akiliutit tunngaviusut allanngortinnagit, ilaatigut pisortat ingerlataqarfiini atasinnaasumik aningaasaqarnerup aamma siunissami ungasinnerusumi namminersortut ingerlataqarfiini siuariartornerup ingerlatiinnarnissaanut qulakkeerinnermut aningaasaliinernut.

Iluarsaaqqinnermi sammiviit sisamat taakku tamakkiisumik sunniutaat

Iluarsaaqqinnermi sammiviit sisamat taakku tamakkiisumik sunniutaat

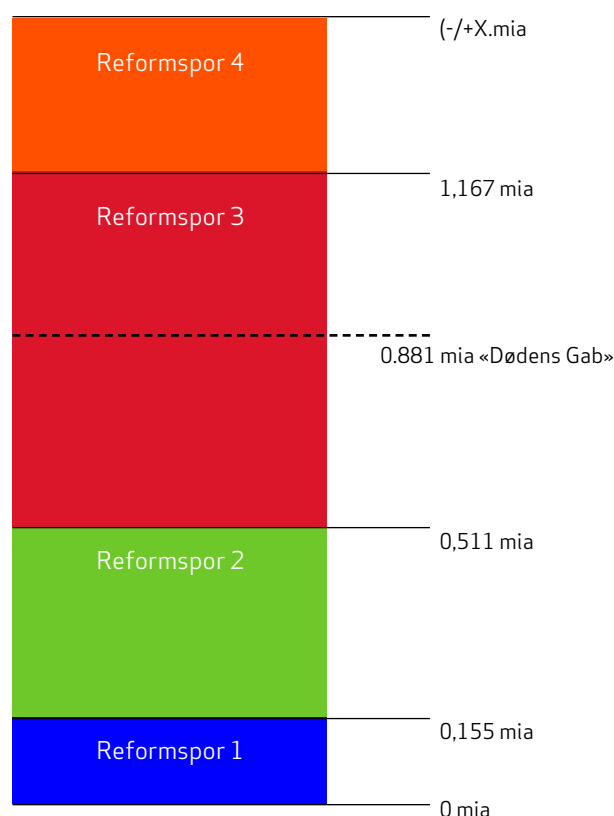
Siuliani taaneqartut iluarsaaqqinnermi sammiviit sisamat 2030-mi pisortat aningaasaqarnerisa pitsaaningortinnissaanut katillugit X mio. kr.-inik iluaqutaassapput, takujuk takussutissiaq 1.3.

1. Ilinniarsimassutsip qaffasissusiata annertusinera, 155 mio. kr.
2. Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allanngortitsineq, 356 mio. kr.
3. Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq, 656 mio. kr.
4. Atugarissaarnermi pisartagarisat, akileraartarnikkut aqqissugaaneq inissiaqarnermullu tunngasut iluarsaaqqinnerisigut imminut pilersorsinnaanerup qaffanera, X mio. kr.

Iluarsaaqqinnermi sammiviit taakku sisamat iluaqutigalugit aningaasartuutit isetitallu akornat matuneqassaaq, pisortani aningaasaqarnermi napatitsinissamut ajoqutaasut taaneqartartoq, tassa 880 mio. kr.-it missaaniittut, Takussutissiaq 1.3 naap. Iluarsaaqqinnermi sammiviit taakku sisamat inneri soorunami qularnartoqarput aamma ilaatigut aningaasartuutit isetitallu akornata¹ eqqoqqissaartumik annertussusia pillugu taamatut oqortoqarsinnaavoq. Qularutigineqassanngilarli isertitat aningaasartuutit ilu akornanni nikinganerujussuup matuneqarnissaanut

iluarsaaqqinnerit pisariaqartinneqarmata. Allatut oqaatigalugu aningaasaqarnermi oqimaatigiinneq anguniarlugu iliuuseqartoqassaaq taamaalillunilu siunissami atugarissaarnerneq pigissaarnerlu qulakkeerneqarlutik.

Takussutissiaq 1.3 Iluarsaaqqinnermi sammivinni sisamani kiliffik

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

¹ Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiinnit atorineqartoq napatitsinissamut najoqqutartartartoq, pisortat aningaasartuutit isetitallu ukiunut arlalinnut siunniut naatsorsorneqassatillugit, tunngavinnik arlalinnik tunngaveqarpoq, tassunga ilanngullugit TAN ineriartornerat pillugu kisitsisit pingaarnert, aningaasat naleerukkiartornera aamma pisortat atuinerannut siuartorneq. Napatitsinissamut najoqqutartartartoq aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pisortat aningaasaqarneranni 2030 tikillugu – aamma sivisunerusumut – atasinnaasumik ineriartortitsineroq qulaaqaaffiginiarlugu atorineqartarpoq. Ukiuni taamatut amerlatigisuni kisitsisit pingaarnert taakku qanoq ineriartussanersut siuoorumik oqaatiginissaat soorunami ajornakusoortoq, kisianni Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit oqaluttuarisaanermi paasissutissat aallaavigalugit tunngaviit piukkunnaateqartut aningaasaqarnerillu assersuunneqarsinnaasut atortarpaat. Napatitsinissamut najoqqutami 2013-mi pisortat aningaasaqarnermi amigartoorut naatsorsorneqartoq maannakkut tassaavoq 880 mio. kr.-it missaat (2015-mi kisitsisit) aamma kisitsisit pingaarnert taaneqartut saniatigut aamma inuiaqatigiit agguataarnerannit sunnerneqartarluni. Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummi kisitsisit pingaarnert aamma inuit siunniut naatsorsorneri assigi tunngaviusumik atorineqarput, iluarsaaqqinnerit taaneqartut saniatigut aamma inuiaqatigiit sammiveqartumik sunniuteqassanngippata. Tamatumunnga assersuut tassaavoq pisortat ingerlataqarfiit pillugit missingersuutinut naatsorsuutinilu inatsisissamut nutaamut siunnersuut, pisortani aningaasartuutini piviusumik siuariartornermik apparititsinnaasoq taamaalillunilu 2013-mi pisortat aningaasaqarneranni siunniut naatsorsorneqartut amigartoorutissat apparititsinnaanut peqataalluni ("Akornutinut pisoorneq"-up matunissaanut iluaqutaalluni).

SIUNISSAMUT UNGASITTUMUT POLITIKIKKUT ANGUNI- AKKAT NUNAMI MAANI NUNANILU TAMALAANI AQUTSI- NERMI SAKKUTUT

Siunissamut ungasittumut anguniagaqarneq nunani tama-
laani annertusiartuinnartumik isiginiarneqalerpoq. Inger-
lataqarfinni ataasiakkani aamma aningaasaqarnikkut in-
gerlatsinerni nunami maani inuiaqatigiit ineriartorneran-
nik naalakkersuinikkut aqutsinermi annertusiartuinnartu-
mik taakku ilaalernikuupput.

Pingaartumik ilinniartitaanermut tunngasuni ilinniartita-
nermut periusissiat pilersaarutillu ukiut qulit sinnerlugit
nikittaqaattaarsimasut siunissamut ungasinnerusumut pol-
itikkikkut anguniagassanik saqqummiussaqaarsimapput
aamma siuariarnerit uuttorniarlugit takussutissanik to-
qqaaffiusimallutik. Anguniakkat Naalakkersuisunit oqaa-
sertalersorneqarput lnatsisartunillu akuerineqarlutik, pe-
qatigisaanilli EU-mik peqateqarnermi isumaqatigiissuti-
nut ilaallutik. Peqatigisaanik taakku malitsigisaannik an-
guniakkat saqqummiunneqartut arlallit anguneqartus-
saallutik EU-mit tamakkiisumik akiliisoqarnissaa angu-
niarlugu.

EU taamaaqataanik siunissamut ungasinnerusumut angu-
niakkanik atuivoq, tassunga ilanngullugit isumaginniner-
mut tunngasuni 2020-mi anguniakkatut taaneqartut. An-
guniakkat taamatut ittut aamma nunat killeqarfii aporfigi-
nagit ineriartornerit assersuunnerini atorneqartarput,
tassunga ilanngullugit aamma nunat akornanni unammil-
lersinnaassutsimut naleqqiullugu. Tamanna ilaatigut pi-
voq aatsitassanut tunngasuni Fraser-instituttimi taane-
qartumit amerlanerusunillu World Eonomi Forumip unam-
millersinnaassuseq pillugu ukiumoortumik nalunaarusiaa
aqqutigalugu inuussutissarsiutitigut ineriartornermut
naleqqiullugu.

Uuttuinerit taamatut ittut politikikkut oqallinnerit pin-
gaarnerisuiinerillu takorluuiffiginissaannut iluaqutaasin-
naapput, aamma maani nunami. Tassunga ilanngullugu na-
linginnaasumik assersuuffigisartakkatsinnit nunanit alla-
niit isumassarsinissamut iluaqutaasinnaapput, taamaalil-
lunilu ajornartorsiutit aaqqiiffiginissaannut periutsinut
nutaanut.

Napatitsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarut
siunissamut ungasissumoortuuvog aamma atasinnaasu-
mik ineriartornermik pilersitsinissamut isiginiarneqar-
tuartussat immikkoortut pingaarnerit saqqummiullugit.
Sunniutit ilai siviisunerusumik takorluuinerusinnaapput,
allalli siviisinnerusumut sammillutik. Pingaarpoq siunissa-
mut ungasinnerusumut sunniutit aamma aqqissugaa-
nikkut pitsanngoriaatit pilersitsiniarnerni angisuuni ta-
maani eqqarsaatiginissaat, taamaalilluni atasinnaasumik
aningaasaqarnikkut ineriartornermut iluaqutaallutik,
aamma ingerlataqarfiiit ataasiakkaat iluanni ingerlaavar-
tumik siuariartortoqlarluni.

Kalaallit Nunaat Nunani Avannarlerni, Issittumi Siunner-
suisoqatigiinni aamma NP-ni nunanut tamalaanut atasu-
nut assigiinngitsuni peqataasarpoq. Atasut ilaanni Kalaal-
lit Nunaannut pituttuisumik nunani allanik isumaqatigiis-
suteqartoqarsimavoq imaluunniit isumaqatigiissutinik
akuersisoqarsimalluni. Taamaattumik tulluassaaq atasu-
nut taakkununga assersuussisinnaaneq ingerlaavartu-
millu nalunaarusiortoqartarluni, ilaatigut NP-ni isumaqa-
tigiissutinut akuerisimasanut naleqqiullugu.

Allaaserisaq 1.1-imi NP nunarsuarmi ineriartornissamut
anguniakkat 17-it akornanni ataqatigiinnerit aamma napa-
titsinermut siuariartortitsinissamullu pilersaarutit ilaati-
gut ilaatut Kalaallit Nunaanni atasinnaasumik ineriartor-
nermik suliaqarneq allaaserineqarput.

Allaaserisaq 1.1. NP nunarsuarmi ineriartornermi anguniagai 17-it ineriartorneq piujuartitsisoq pillugu Kalaallit Nunaata anguniagaanut ataqtigii

NP ataatsimeersuarnermini piujuartitsisumik ineriartorneq pillugu imaluunniit Sustainable Development Goals (SDG) nunarsuarmiut anguniagassaat 17-it ulloq 25. september 2015-mi akuerivaat. Ineriartornermut anguniakkat 17-it taakku nunarsuarmut tamarmut tunngasuuppt nunanullu tamanut atuullutik.

Naatsorsuutigineqarpoq nunarsuarmiut anguniagaat tunngavigalugit aamma nunarsuarmiut anguniagaattut qaffasis-sutsumik ilitersuunneqartumik nunami anguniakkanik anguniakkallu ilaani nunat oqaasertalersuissasut. NP 2030-mut oqaluuserisaanni anguniakkat pissutsimikkut annertooujussuupput pingaarnernullu tunngasuullutik, kisiannili nunar-suarmioqatigiit maannakkut nunarsuarmi oqallisigisassatut inississimasaanni suliniutinut pingaarnersiuiernullu erse-qqissumik naleraallutik.

Tassani pineqarput naligiissitaaneq, meeqqat pisinnaatitaaffii, kikkut tamarmik ilinniagaqarnissaat, inuiaqatigiit eqqis-sisimasut aamma inatsisitigut isumannaatsuuneq, imeq, nukik, avatangiisit aamma silap pissusaa, akiitsut ineriartorne-ri, piujuartitsineq ilanngullugulu siuariartorneq, nungusaataannngitsumik isumalluutinik iluaquteqarneq, kulturikkut as-sigiinngisitaartuuneq aamma annertunerusuni iluarsaaqqinninnermi inuit ataqtigiissinnaaneri aamma inuussutissarsi-utitigut aaqqissugaanermi allannguinerit anginerusut. Tamanna Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarluinnarpoq.

Nunani tamalaani nunanilu avannarlerni isiginninnermi ukiorpasuaru pingasunik sammivilimmik piujuartitsineq/atasin-naaneq pillugu taaguut atorineqarsimavoq: aningaasaqarnikkut atasinnaaneq, inuuniarnermi atasinnaaneq aamma avatangiisitigut atasinnaaneq. Kalaallit Nunaata kulturikkut sammivik nammineerluni ilanngussimavaa, taamaalilluni nu-nami maani atasinnaassutsimik/piujuartitsisumik suliaqarneq aningaasarsiornermik, inuuniarnermik, avatangiisitigut kulturikkullu sammiveqarluni.

Piujuartitsisumik ineriartorneq siunissaq pillugu takorluukkatut allaaserineqarsinnaavoq. Piujuartitsisumik ineriartor-neq tassaavoq maannakkut maani iliuuserisatta inernerinut akisussaaffeqarneq, peqatigisaanillu siunissami ungasis-sumi allanut, imaluunniit allanut sumiiffimmi allami najugaqartunut kinguneqartussaalluni. Tassani pineqarpoq inuiaqa-tigiit maannakkorpiaq pisariaqartitaannik akuersisumik ineriartornermik qulakkeerineq, siunissami kinguaariit nammi-neq pisariaqartitaminnik qulakkeerinissamut periarfissaat pilliutiginaqit.

Nordisk Ministerrådiup ataani nunani avannarlerni suleqatigiinnermi piujuartitsisumik ineriartornermik suliaqarneq si-visuumik salluutinneqarsimavoq. Nunani avannarlerni napatitsinerit siuariartortitsinissamullu periusissiat tassungalu atasut takussutissat ukiuni arlalinni suleqatigiinnermut naleqqatut atorineqarsimapput. NP SDG pillugu oqaluuserisaa-nut malitsigisatut aalajangiisoqarpoq nunani avannarlerni suleqatigiinnermi piujuartitsisumik ineriartornermik sulineq ineriartornermut anguniakkanut 17-inut ataqtigiissarneqassasoq. Tassunga ilanngullugu nunani avannarlerni piujuar-titsinermik ingerlatsinerit takussutissat piusut nutarterneqassanersut qulaajarneqassalluni.

Kalaallit Nunaata SDG 2030-mi oqaluuserisanik nunami malitseqartitsinerani piviusunngortitsineranilu siullermik pilers-itsinerit periusissiallu pioreersut aaqqissugaasumik qulaajaanermut tunngasuussapput.

NP ineriartornermut anguniagai 17-it 2016-mi pisortat assigiinngitsut isumasioqatigiinneranni kommuniniit pilersaar-u-siortartunut aamma Namminersorlutik Oqartussani naalakkersuisoqarfanni ingerlataqarfinit akisussaasunut saqqum-miunneqarput.

Piujuartitsisumik ineriartornerup qulakkeerneqarnissaanik sulineq periusissatigut ineriartornermi nalinginnaasumik so-orunami ilanngunneqarpoq. Piujuartitsineq pillugu politikkikkut anguniakkat aalajangersimasumik iliuuseqarnermut ti-mitalerneqassappata tamanna asuliinnaq immikkut soqutigisalinnik suliaasaanngilaq. NP nunarsuarmi ineriartornissa-mut anguniagaat pitsaasuupput, siunissamut qanittumut aamma siunissamut ungasinnerusumut suliniutit pilersinniak-kallu akornanni annertunerusumik paasiuminartuuneq ataqtigiinnerlu qulakkeerneqassappat, taamaalilluni piujuartit-sisumik ineriartorneq aallaaviulerluni aamma ingerlataqarfanni periusissiat ilaattut ilaalertutik.

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Aaqqissusseqqinnermi sammivik 1:

ILINNIARTITAANERUP PITSANNGORSARNISSAA

Iluarsaaqqinnermi sammivik 1-imut anguniakkat

- Meeqqat tamarmik minnerpaamik 85%-ii 2024-mi ulluunerani neqeroorutiniissapput
  - Ullukkut paaqqinnittarfinni sulisut tamarmik 70%-ii 2024-mi ilinniarsimasuussapput
  - Meeqqat atuarianni sulisut tamarmik 92%-ii 2024-mi ilinniarsimasuussapput
  - Atuartut meeqqat atuarianni naammassisut ukiorlu taanna ingerlaannarlutik inuusuttut ilinniarfiini aallartitsisartut 2024-mi minnerpaamik 30%-iussapput
  - 16-iniit 18-inut ukiullit tamarmik piareersarluakkanik ilinniagaqarnissamut neqeroorfingeqarnerisigut aallartisar-neqassapput, anguniagaavorlu, inuusuttut sullinniakkat (inuusuttut ilinniagaqaratillu suliffeqanngitsut) 2024-mi annerpaamik 25%-imut ikilisinneqassasut
  - 2024-mi suliffeqarfimmi ilinniarfissat 2015-imit ikinnerpaamik 246-nik ikannerussapput tamanna 32%-imik qaffa-nerussaaq, inuussutissarsiutitigullu ilinniartitaanerit 2015-imit 2024-mut inunnik 98-inik qaffassinnaapput, tamanna 22%-imik qaffa-nerussaaq.
  - 2015-imit maannakkut kisitsisinit, ilinniakkamik naammassinnittarnerit 2024-mi ima qaffatsigisimassapput;
  - GUX - 50%-imit 2024-mi 75%-imut
  - EUD - 47%-imit 2024-mi 65%-imut
  - KVV - 59%-imit 2024-mi 60%-imut
  - Bachelor - 45%-imit 2024-mi 60%-imut
  - Kandidat - 71%-imit 2024-mi 85%-imut
  - Ullumikkumit ilinniakkamik naammassinninnermi ukiut 2024-mi ima appartigisimassapput
1. GU - 22-nit 2024-mi 20,5-inut
  2. EUD - 29,1-iniit 2024-mi 26,0-inut
  3. KVV - 33,3-nit 2024-mi 26,0-inut
  4. Bachelor - 33,3-nit 2024-mi 26-nut
  5. Kandidat - 31,4-nit 2024-mi 28,0-inut

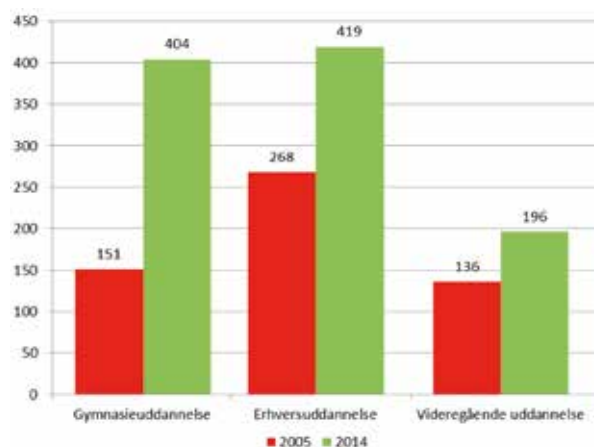
Inuit Nunatsinni isumalluutissat pingaarnersaraat. Pisorta qarfiit immikkoortortaanni arlalinni suliniuteqaatini tamanna ersertariaqarpoq, soorlu suliffissaqartitsiniarluni suliniutini, inunnik isumaginninnermut ataqatigiissakkamik aqqissuussinermi, minnerunngitsumillu ilinniartitaanermik isumaginnittoqarfiup iluani. Inuiaqatigiinni innuttaasut taama ikitsigimmata, inuit ataasiakkaat piginnaasaasa piukkunnaataasalu atorluarneqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq.

Taamaammat inuiaqatigiinnut innuttaasunullu ataasiakkaanut pingaaruteqarpoq, pitsaasumik ilinniagaqarnissamut periarfissat Nunatsinni tamanut neqeroorutigineqarnissaat. Ilinniartitaanermi ataqatigiissakkamik aqqissuussinermi periarfissat assigiinngitsut imminnut ataqatigiittariaqarput tamatigullu ingerlaqqeriartoqarsinnaasariaqarluni, soorlu aamma ilinniartitaanerit pitsaassusaat annertunerusumik eqqumaniarfigisaqartut. Aningaasatigut periusissatigullu pilersaarusiolarnerunikkut, Nunatsinni inuit piginnaasaat iluaqutiginerulersinnaavagut.

Suliffeqarfiit naammattumik piginnaanilinnik sulisussaqarnerat, Nunatta unammillersinnaassusaanut uuttuutisaavoq pingaarutilik. Taamaammat ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqissuussaana, ilinniartitaanerup pitsaassusaanut nunat tamat akornanni nalinginnaasumik naliliissutaasartunut angummassinnaasariaqarpoq, ilinniakkaminnillu naammassinnittut piginnaasaat nunani unammillertitsinni ilinniakkaminnik naammassinnittut piginnaasaannut sanillersuussinnaasariaqarlutik. Nunat tamat imminnut sunneqatigiinnerisa annertusiartornerata kinguneranik, ilinniarnermut ilanngullugu ilaatigut nunani allani ilinniartortornerat aamma naleqqunneruleriartuinnarpoq. Suliffeqarfeqarfimmi sulisussatut nunanit allaneersunit unammillerneqarnissamut, ilinniartut taamaalilutik patajaannerusumik inississapput, suliffeqarfiillu avataaneersut Nunatsinni aningaasaliissuteqassatillugit sulisorerusunneqarnerussallutik.

Ilinniartitaanermut pilersaarusiaq siulleq 2005imi saqqummerpoq. Tamatumalu kignorna ilinniakkaminnik naammassinnittartut malunnaatilimmik amerliartuarnikuullutik. Piginnaaniliissutaasumik ilinniakkaminnik naammassinnittut 2005imut sanilliullugit 2014imi naammassinnittut 86 procentimik amerlanerupput. Tamatuma kinguneranik, inuiaqatigiit akornanni inuussutissarsiornissamut piginnaaniliissutaasumik ilinniagallit piffissami tassani 4 procent-pointimik amerleriarput. Taamatut ilorraap tungaanut ineriartortoqarpoq, siunissamilu taamatut ineriartortoqartuarnissaa qulakkeertariaqarparput.

Takussutissaq 1.1. Ilinniartut ilinniakkaminnik naammassinnittartut amerlassusaat; 2005+2014

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Ilinniartitaanermut atatillugu manna tikillugu siuariarnerit qaavisigut, ataqatigiissakkamik anguniakkamillu toraagaqarluni inerisaqqinnissaq pingaaruteqarpoq, inuiaqatigiit ineriartorneranni ilinniartitaaneq qitiulluinnartuummat.

Suli amerlanerusut ilinniakkaminnik naammassinnittar-nissaat, taamaalillutillu imminnut ilaquuttaminnullu pilersuisuusinnaanissaminnut periarfissarissaanerulernissaat, Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Tunngaviusumik atuarfiup pitsanngorsaaffigineqarnissaa, amerlanerusulu inuussutissarsiornissaminnut piginnaannguutaasumik ilinniagaqarnissaat eqqumaffiginiarneqarnerussaaq. Tamatuma isumaginissaa Nunatsinni tamanit pingaarnerpaavoq.

Nunatsinni sumiiffinni susassaqarfinnilu tamani sulisussaaleqivugut, taamaamallu suliffissarpassuarnut sulisussaqaarniarluta avataaneersut pisariaqartillutigit. Ineriartornermut isiginnaartuinnanngooqqunata suliffissallu amerlanerusut akornatsinnit inuttalersorinnaalerniarlugit, ilinniartitaanerup pitsaassusaata piginnaasallu qaffassarnissaannut innuttaasut ataasiakkaarlutik, ilaqutariit, inuiaqatigiit, ilinniartit kiisalu suliffeqarfiit akisussaaffimmik tiguisariaqarput.

Innuttaasut ataasiakkaarlugit naatsorsuiffigineranni, Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermut aningaasartuutaasartut, nunat tamat akornanni annertunerpaat ilagaat. Ilinniartitaanermut tunngasut siuariartoraluurtut, aningaasaliissutit qanoq siuriartuutaatiginerat suli naammaginann-gilaq. Nunanit nalinginnaasumik assersuutigisartakkatsin-nit angusaqarnerlunnerusaqaagut. Taamaammat ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqissuussaanaeranut

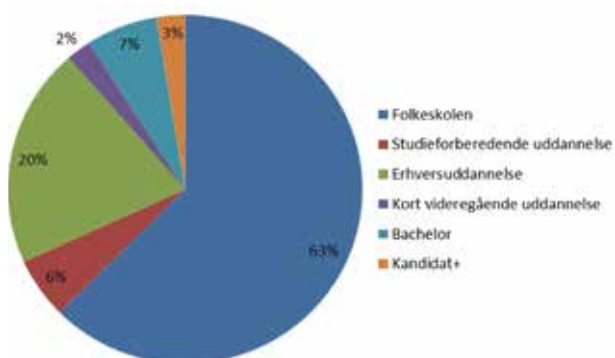
anigaasartuutit annertunerusumik naammassisaqaataa- nissaat anguniarlugu, suliniutit patajaallisartariaqarput anguniagarlu toraarnerullugu suliniuteqartoqartariaqar- luni, ilinniartitaanerup pitsaassusaa ataatsimut isigalugu qaffanneqarsinnaaqullugu kiisalu sulisut qaffasinneru- jartuinnartumik piginnaaneqarnissaat piunasaqaatigine- qartuartilugulu, inuiaqatigiit akornanni piginnaasat pigin- naasanut suliffeqarfeqarfimmi pisariaqartinneqartunut sanillersuussinnaanerunissaat anguniarlugu.

Taamaammat suliffeqarfeqarfimmi pisariaqartinneqartut naapertorlugit ilinniartitaanerit inerisarneqartariaqarput, piginnaasat suliffeqarfeqarfimmit piunaneqartut pigin- naanerineqartunut naapertuteqqullugit. Suliffeqarfiit ingerlatsiviillu pioreersut ullumikkut siunissamilu pisa- riaqartitassamittut naatsorsuutigisaat kiisalu inuussutis- sarsiutinik annertusarneqarsinnaasunik nutaanik pilersit- sinerit naapertorlugit inerisaasoqartariaqarpoq.

Ilinniartitaanerit pitsaassusaasa qaffanneri aamma an- nertusaassutaqaataasinnaapput namminersorlutillu inuussutissarsiortut akornanni annertunerusumik ineri- saanermik kinguneqassallutik.

Takussutissaq 1.2mi takutinneqarpoq, innuttaasut 15it 69illu akornanni ukiullit taamaallaat 32 procentii inuussu- tissarsiornissamut piginnaaniliissutaasumik ilinniagaqar- nikuusut, 63 procentiilu qaffasinnerpaamik meeqqat atuarfiannik naammassinninnikuusut. Ilinniartitaanerup pitsaassusaa ukiuni kingullerni qaffakkiartornikuugaluar- toq, ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqqissuun- nissaa eqqarsaatigalugu sulii annertuumik unammilligas- saqartoqarpoq.

Takussutissaq 1.2. Inuiaqatigiinni ilinniakkaminnik naammassin- nittut qaffasinnerpaamik angusaat, 15iniit 69inut ukiullit (2014)

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqqissuussaane- ratigut ullutsinni unammilligassat

Inuusuttut amerlavallaat meeqqat atuarfiat naammassi- sarpaat oqaatsinut matematikkimullu piginnaanikippal- laarlutik. Meeqqat atuarfianni 2015imi naggammik soraar- rummeertut 60 procentiisa tuluit oqaasiini matematikki- milu misilitsinnerminni qaffasinnerpaamik karaktereraat E. Taamaammat inuusuttut taakkua akornanni amerlaqisut ilinniagaqarniarunik piginnaanngorsaqqittussaassapput.

Tamatuma kinguneranik, atuartut 41 procentii 2014imi meeqqat atuarfianniit inuusuttut ilinniarfiini efterskolini- luunniit toqqaannartumik ilinniartunngunngillat. Meeqqat atuarfianniit naggammik soraarummeertut taamaallaat 15 procentiisa missaat, meeqqat atuarfianniit to- qqaannartumik inuusuttut ilinniarfiini ilinniartunngorput (inuussutissarsiornermik ilinniarfiini imaluunniit ilinnia- gassaminut piareersaataasumik ilinnialerlutik). Kisitsisit taakkua nunalluunniit tamat akornanni kisitsisinit appa- sinneroqaat.

Inuusuttut sunniuteqarfiginiakkat 16iniit 18it tikillugit ukiullit, sulii inuusuttut ilinniarfiini ilinniagaqalinngitsut imaluunniit efterskolinut ingerlaqqinngitsut, 2014imi 63,5 procentiupput.

Efterskolini Piareersarfinnilu ullutsinni piginnaanngor- saasarnert Nunatta karsiata ukiumut 100 mio. koruuninik aningaasartuutigisarpaa. Taakkua qaavisigut Piareersar- fiit ukiumut 50 mio. koruuninik kommuninut aningaasar- tuutigineqartarlutik. Tamakkua ikaarsaariarnermi suliniu- tinut aningaasaliissutit 16iniit 18inut ukiulinnarnut ator- neqartaratik aamma utoqqaanerusunut atorneqartarput. Kikkulluunniit sunniuteqarfiginiaraluaaraanni aningaasar- tuutit amerlaqaat, meeqqallu atuarfianni naammassisar- tut toqqaannartumik inuusuttut ilinniarfiini ilinniagaqa- lernissaminut piareersimanngitsut taama amerlatigitil- lugit, tunngaviusumik pingaarnersiuisoqartariaqarluni. Ikaarsaariarnermi suliniutinut inuiaqatigiit taama amerla- tigisunik aningaasartuuteqartariaqarnerannut, meeqqat atuarfianni piginnaanngorsaasarnert kingunerisa naam- maginanginneri pissutaapput.

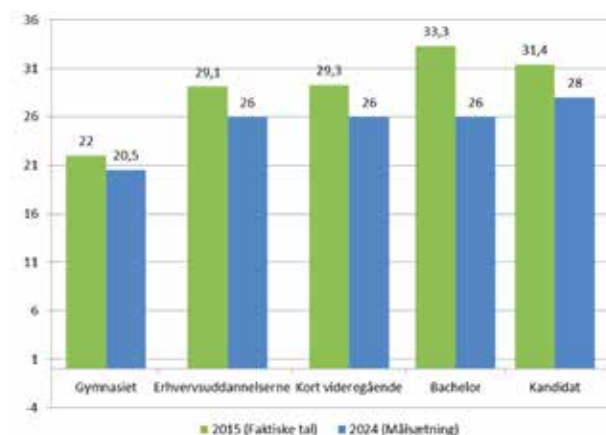
Piginnaanngorsarnernut taamatut aningaasartuuteqarti- gisaraanni, ataqatigiissakkamik aqqqissuussineq tunnga- vigalugu ilinniagaqarnissamut neqeroorutit ineriartortin- nissaat kukkunerstortarnissaallu, soorunami qulakkeer- neqartariaqarpoq. Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq, kikkut piginnaanngorsarnernut sorlernut peqataanersut ataqatigiissakkamik nalunaarsorneqartarnissaat, pigin- naanngorsarnerup kingorna ukiuni tulluuttuni peqataasut malinnaaffigineqarsinnaaqullugit.

Piginnaanngorsarnernut peqataasut pillugit paasissutis- sat, inuillu taakkua pillugit naatsorsueqqissaartarfimmit

nalunaarsorneqarsimasut ataatsimut katiterneqarsinnaa sariaqarput. Assersuutigalugu piginnaangorsartitsinerni peqataasut suliffissarsiaarnerusarnerusut imaluunniit amerlanerusut inuusuttut ilinniarsiini ilinniartunngortarnerusut paasinissaat pingaaruteqarpoq.

Inuusuttut taama amerlatigisut ilinniagaqalingikkaangamik imaluunniit aatsaat kingusissukkut ilinniagaqaleraangamik, inuunerminni akissarsiaassanik taaneqartartutigit eqqorneqartarpoq, inuiaqatigiillu akileraarutitigit isertitakinneqarluullu inunnik isumaginninnermut aningaasartuutit annertunerulertarlutik. Inuusuttut kingusissukkut ilinniakkaminnik naammassinnittarnerat, kommuninamminersorlutik Oqartussallu aningaasatigit allangujaatumik ingerlatsiniarnerminni ajornartorsiornerannik malunnaatilimmik annertusaaqataavoq. Ilinniartut ilinniakkaminnik naammassinninnermik nalaanni ukioqqortarsarnerat, Takussutissaq 1.3-mi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissaq 1.3. Ilinniakkamik naammassinnittut ukiui aguaqatigiissillugit

Najoqqutaq: Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Ilimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (Ilinniartitaanermut periusissatut pilersaarut 2014)

Meeqqat atuarfiata pitsanngorsarnissaa kiisalu atuartut meeqqat atuarfianni naammassigaangamik ilinniartitaanerup iluaniisiinnarnissaa, Inuusuttut ilinniagaqalersinniarneranni pingaaruteqarput.

Inuusuttut piaarnerusumik ilinniagaqalersinnissaa sarniatigit aamma ilinniakkaminnik naammassinninnissaa isumaginissaa pingaaruteqarpoq. Takussutissaq 1.8-mi takuneqarsinnaasut, ilinniakkaminnik unitsitsiinnartartut ullutsinni amerlasoorujussuupput, agguaqatigiissillugu 50 procentimiit amerlanerullutik.

Qaffasinnerusumik ilinniarnertit sivilissusigisartagaat

aamma naatsorsuutigineqartumit sivilissusarput (1.10 takuuk). Ilinniakkamik unitsitsisarnerpassuit ilinniarnermillu sivilissarsarnerit, ilinniartumut namminerit Nunattalu karsianut akisoqaat. Ilinniakkamik unitsitsiinnartarnerpassuit kinguneranik ilinniartitsinissamut aningaasartuutit maanngaannartinneqartarput, ilinniakkamilu sivilissarsarnerit ilinniarnermi tapiissutitigit kollegianilu inissaqartitsiniarnikkut aningaasartuutit annertusisarlutik. Tamatuma saniatigit ilinniartup ilinniakkani naammassereeruniuk annertunerusumik isertitaqarnissaraluanu annaasarpaa, annertunerusumillu akileraarutiginneqartussangaluit Nunatta karsiatu annaasarlugit. Ilinniakkaminnik unitsitsiinnartartut amerlaqisut pimoorullugu appartinniarlugit, suut pissutaanersut ataqatigiissumik aqqissuussamik paasiniarneqartariaqarput.

Naalakkersuisut ilinniartitaanermi periusissatut pilersaarussiaat

Ilinniartitaanermi periusissatut pilersaarut ilinniartitaaneq ataatsimut isigalugu ilinniagassatullu sammiviit immikkuutitaarlutik anguniagassaat pillugit, Naalakkersuisut takorluugaannik imaqqarpoq. Inuusuttut sukkanerusumik ilinniakkaminnik naammassinnittarnerissaat aallaqqaataaniillu suliffeqarfeqarfinni iluatsitsilluarlutik sulilernissaa anguniarlugu, inuiaqatigiit akornanni tamani piginnaasat qaffanneqarnissaa kiisalu inuiaqatigiinni ilinniartaanerup ataqatigiissumik aqqissuussaanerata naammassisaqaataalluarnissaa, Naalakkersuisut qullakkeerniarpaat. Ilinniartitaanermi anguniakkat pingaarnersiorlugit imatut isikkoqarput:

Meeqqat atuarfianni 2015imi naammassisut 70 procentii 35inik ukioqalersigatik inuusutissarsiuutissatut piginnaaniliissutaasumik ilinniagaqareersimassapput.

Takorluukkat anguniarlugit kiisalu ilinniartitaanermi periusissatut pilersaarummi siunniunneqartut suliniummuk akulerunneqarnissannik, Ilinniartitaanermut pilersaarut II imaqqarpoq.

1.1 Sammisanut assigiinngitsunut atatillugu atuartut piginnaasaasa qaffassarnissaa – amerlanerusut ilinniagaqalersinnaaqqullugit

Inuiaqatigiit akornanni tamani ilinniartitaanerup pitsaasusaa qaffanniarlugu, piaartumik pissutsit tamaasa eqqumaffigalugit suliniuteqartoqarnissaa pingaaruteqarpoq. Meeqqat atualinginneranni meeqqallu atuarfianni pissutsit qanoq innerat Naalakkersuisut immikkut eqqumaffigat, meeqqat sammisassatigit assigiinngitsutigit piginnaasaasa namminerlu inuttut piginnaasaasa ineriartornerannut taakkua annerpaamik sunniuteqarmata, ilinniartitaanerullu aqqissuussaanerata iluani ingerlaqqeriarnissamut aqutissiissutaassusaallutik.

Meeqqat atuarfiat sioqqullugu pissutsit

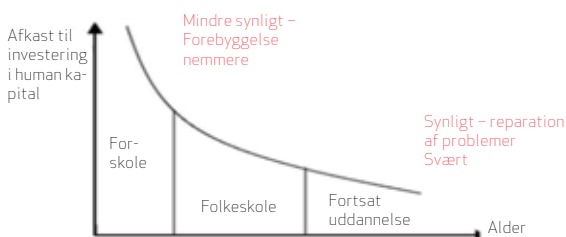
Meeqqat atuarfianni tamatumalu kingorna ilinnialernerminni ilinniagaqarsinnaanissaannut pitsaanerpaamik piukkunnarsarniarlugit, atualinginnermi meeqqanut tamanut pisortat neqerooruteqartarnissaat Naalakkersuisut qulakkeerusuppaat. Sumiiffinni ullumikkut ulluklut neqerooruteqarfiunngitsuni, naluqqussaanertigut sinaakkutaasullu neeruttorsarnerisigut ulluklut neqerooruteqartarnissaq inerisarniarneqassaaq. Kommunit tamatumani aningaasaleeqataasariaqarnissaat naatsorsuutigineqartariaqarmat, tamanna pillugu Naalakkersuisut kommuninik isumasioqateqassapput, atualinginnermi siunertaqarluartumik amerlanerujussuarnut aqqissuussisooqarsinnaallunilu aningaasaliissuteqartoqarsinnaaneralu eqqartussallugit. 2024imi meeqqat tamarmik 85 procentii ulluklut neqeroorutinut peqataasalissappata, tamanna sanaartornermut aningaasartuutit ilanngunnagit ukiumut 43 mio. koruuninik aningaasartuutaassaaq. Taamatut naatsorsuinnermi meeqqamut ataatsimut 86.000 koruuninik aningaasartuuteqartarnissaq ilanngunneqareerpoq. 2024mi meeqqat 85 procentiisa inissaqartinneqarnissaat anguniarlugu, inissat 500t amigaataassapput.

Ulluklut paaqqinnittarfinni sulisut pisariaqartitaminnik atortoqarnissaat meeqqallu minnerunngitsumik immikkut pisariaqartitsisut peroriartorneranni ikorfartuinissaminut piginnaaneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Taamaammat perorsaat amerlanerusut ilinniartitaanissaat sulisutigineqarpoq, ilinniartitaanernilu meeqqat qanorluunniit atukkatigut tunuliaqutaqaralarpata, pisariaqartitaminnik piginnaaneqarnissaat sulisutigineqarluni. Ulluklut paaqqinnittarfinni sulisut 56 procentiinnaat ullumikkut ilinniarsimasuupput, kommunillu sulimik sulisoriinnarnissaat ajornartorsuutigalugu nalunaarlutik. Taamaammat sulisut (aningaasarsiamikkut) atugaasa misissuataarnissaat pingaaruteqarpoq ullukkullu paaqqinnittarfinni sulisut ilinniakkaminnik naammassinnissimasut amerlanerusut sulisoriniarlugit sulisoriinnarnissaasalu qulakkeernissaat pillugu iliuuserineqarsinnaasut misissorneqartariaqarput. Tamakkununga tunngasut pillugit kattuffiit aamma isumasioqatigineqartariaqassapput.

Pitsaanerpaamik ilinniagaqarnissaq ineriartornissarlu qulakkeerniarlugit, meeqqat peqqissusaasa, ineriartornerisa kiisalu atualernissaminut qanoq piareersimatiginerisa misissuiffigisarnissaannut sakkussanik inerisaasoqartoqartariaqarpoq. Misissuinerit takutinnikuuaat, meeqqat sumiginnakkat atualinninneranni ikorsiiffigigaanni suniuteqarnerusartoq – Takussutissaq 1.4. takuuk. Atualinginnermi suliniuteqarneq siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaliissuteqarneq, inuiaqatigiinnut meeqqamullu namminermt iluaqutaanerpaassaaq.

Takussutissaq 1.4. Killiffinni assigiinngitsuni innunut aningaasaliissutit pissarsiaqarfigineri (Heckmann kurven)

Betydningen af tidlig indsats

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit (James Heckman naapertorlugu)

Aaqqissuusseqqinnermi 3mi sammivik, pisortaqarfiit nutarternissaannut tunngasup ataani, peqqinnissamut innunilu isumaginninnermut atatillugu piartumik pinaveersaartitsinermt tunngasunik suliniuteqarnissamut tunngasumik immikkoortoqarpoq. Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 1imi – ilinniartitaaneq pillugu pitsaasumik suniuteqartussatut naatsorsuutigineqartumik.

Atualinginnermi – suliniutit

- Tamanut ulluunerani neqeroorutit
- Sulisunik ilinniartitsineq piginnaasanillu qaffassaaneq
- Meeqqerivitsialaap atuutsinneqalernera
- Tamakkiisumik sammisumik siusissuklut suliniuteqarneq

Meeqqat atuarfiat

Ilinniartitaanermi meeqqat atuarfianni suliniuteqarnissaq pingaarnerpaavoq. Meeqqat atuarfianni ilinniaqqinnissaq tunngavilerneqartussaavoq. Inuusuttut meeqqat atuarfianni naammassigaangamik, inuusuttut ilinniarfiini ilinnialernissaminut naammattunik piginnaaneqartariaqarput.

2015imi meeqqat atuarfiata nalilersuiffigeqqereernerata nangillugulu misissuiffiginerata kingorna, meeqqat atuarfiat pitsaanerup pilersinnissaa qulakkeerniarlugu, 2003mi meeqqat atuarfianni aqqissueqqinnermi siunniussat anguniarlugit assigiinngitsutigut suliteqartoqarsinnaavoq:

Meeqqat atuariat – suliniutit

- *Atuarfiup ineriartortinnera pitsaassutsillu qaffassarnera – atuarfiup ataqatigiissaarnera*
- *Atuarfimmil aqutsisutut ilinniagaq – ilinniartitsisunik ilinniartitsineq piginnaasanillu qaffassaaneq*
- *Iliuussatut pilersaarutunik elevmappinillu ineriartortitsineq*
- *Allamiut oqaasii matematikkilu annertunermik sammineqarnerussaaq – atuartitsinermit IKT-p atornerqarnerussaaq*
- *Atuartunut angajullernut immikkut suliniuteqarneq*
- *Ataqatigiissunik suliniuteqarneq – atuarfiup angerlarsimaffiullu suleqatigiinnerat nukittorsarnera*

Ilinniartitaanerup atuartullu piginnaasaasa pitsaassusaat qaffassarniarlugu, meeqqat atuarianni ilinniarsimasunik naammattunik piginnaanilinnik ilinniartitsisoqarnissaa Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Meeqqat atuariannik ilinniartitsisutullu atorfimmik kingumut ataqqinnitoqalertariaqarpoq. Meeqqat atuarianni pissutsit pillugit soqutigisaqatigiit tamarmik tamanna akisussaaffigaat.

Ilinniartitaanermi siunniussat periusissatullu pilersaarutit meeqqat atuariisa suliarisariaqarpaat, atuartut tamarmik atuagarsornikkut unammillerneqarsinnaaqullugit. Periusissanik pilersaarusiormi siunertaavoq, atuartut immikkuutitaarlutik ilinniagassatut qitiusumit aalajangikkanik naammassinninersut uppersaasernissaat.

2014imi nunaqarfinni ilinniartitsisut 51 procentii taamaallaat ilinniarnikuupput. Taamaammat ukiuni tullitunip pikkorissaasarneq najornanilu ilinniartitsinerup atugaa-nera pitsanngorsaaffigineqassapput, kiisalu ilinniartitsisutut ilinniarsimasut pikkorissut piginnaasaasa atorluarneqarnissaannut periarfissat pitsaanerpaat qanoq pilersinneqarsinnaanersut misissorneqartariaqarlutik. Tasunga atatillugu, ilinniartitsisut amerlanerusut immikkut ilinniartitsissutissatut linjefagerisatit ilinniartitsissutigisarnissaat sapinngisamik periarfissinniarneqartariaqarpoq, pingaarnertullu sammisassani, soorlu kalaallisut oqaasiinik, allamiut oqaasiinik kiisalu matematikkimik ilinniartitsisut, taakkunannga linjefagillit naammattumik piginnaanillit sapinngisamik amerlanerpaat ilinniartitsisoneqartarnissaannut periarfissat aamma misissorneqartariaqarput.

Tamatuma saniatigit, ilinniartitsisut sulingitsuukulanerannik tunniusimanerisalu nikerarnerat pillugu nalunaarutigineqartartut ilungersuullugit eqqarsaatigisariaqarput. Meeqqat atuarianni sulisut avatangiisaat ilinniartitsisut kattuffiat, IMAK, isumasioqatigalugu pingaarnersiuffigisariaqarlunilu pitsanngorsaataanernik kinguneqarta-

riaqarpoq. Ilinniartitsisutut atorfiup kingumut ataqqineqaaq qilernissaa pingaaruteqarpoq, inuusuttut ilinniartut pikkorissut ilinniartitsisunngorusunneruleqqullugit.

Panelimik paasisimasalinnik pilersitsinikkut ilinniakkallu pitsaassusaanik qaammarsaasumik paasisutissanik nalilersuinerinillu aallernikkut, Ilinniartitsisunngorusunnersaannut Ilisimatusarfik suliniuteqarsimavoq.

Nalilersuinerup takutippaa ilinniartitaaneq ullumikkut pitsaassutsikkut annertuumik unammilligassaqartoq, kultur-meeqqallu atuarianni ilinniartitsisunik piukkunnaateqartunik pisariaqartitsineq naammaginnartumik naammassinnigikkaa. Panelip pilersinneqartup innersuussutigaa ilisimatusarfik suliniuteqassasoq ilinniartitaanerup annertuumik inerisaqqinnissaanut, ilinniartitsisunngorniernerup nutaaliaasumut pitsaasumullu, meeqqat atuariannut pitsaanerumumik atassuteqarnerumumik aammalu ilinniartut akornanni suliamut tunngasunik ilisimasaqarnerulersitsiniernermik, ilinniartitsisinnaassusermik suliamullu suliaqarsinnaassutsimik pitsaasumik inerisaanissaq ukkatarineqassasoq.

Innersuussineq tamanna nalilersuinerup inernerinik makkuninnga tunngaveqarpoq:

- Ilinniartitsisunngorlaat naammaginnangitsumik piginnaanillit
- Ilinniartitaaneq appasippallaarpoq ilinniartitsisinnaassutsimillu ilinniartitsinermik imakippallaarluni
- Ilisimatusarnerup tunngavia sakkukitsoq ilinniartitsisutullu inuuniutilinnut attaveqarneq annikitsoq
- Ilinniartunik annikippallaamik piukkunnaatilinnik amerlavallaanik tigusaqartarneq
- Aqutsisut tusarsaanngitsut pisussaanngissuserlu

Nalunaarusiaq pissutsit mumisinnissaanut innersuussutininik nassuarluakkanik arlalinnik imaqarpoq, matuma ataaningelraannarluni malunniuttussanik pisariitsumillu naammassineqarsinnaasunik. Naalakkersuisut illua-tungillu attuunngassuteqartut kingunerisanik malittarinnissapput, ilinniartitsisunngorniernerup meeqqat atuariannut, taamatullu inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqarnera peqqutigalugu.

Meeqqat atuarianni atuartut amerlaqisut ullumikkut ilinniagaqalernissaminnut naammattumik piginnaaneqarneq ajorput. Minnerunngitsumik allamiut oqaasiinik piginnaanikitarneq pissutigalugu, inuusuttut amerlaqisut ullumikkut meeqqat atuarianni naammassigaangamik ilinniagaqalersinnaasannigillat, suliffeqarfimmillu ilinniartitsisassaqaarniernerit ajornartorsiutigisarlugu. Taamaammat allamiut oqaasiinik ilinniartitsineq, oqaasiinik assigiinnigitsunik kiisalu ilinniarnissaannut isiginneriaaseq patajaallisarlugulu inerisarniarlugu, kommunit meeqqallu atuarianni peqatigalugit aalajangersimasunik innersuussu-

teqartussanik immikkut ilisimasalinnik isumasioqatigiit-tussanik Naalakkersuisut pilersitsipput.

Kalaallisut oqaatsitta saniatigut oqaatsit nunarsuatsinni atornerqarnerpaat ilaannik atuisinnaagutta, inuiattut nukittunerulluta inississinnaasugut Naalakkersuisut tungnaviusumik isumaqarput. Taamatut allannguinnikkut nunarsuatsinni nunat tamat akornanni soorlu niuernikkut Kalaallit Nunaata periarfissarissaarnerulissaanik siunniusap anguniarnera oqilisaaneqassaaq. Tamatuma saniatigut, qallunaat nunaanni nunanilu avannarlerni ilinniartitsitaanermut ataqatigiissakkamik aaqqissuussap iluaqitigisinnaaneranut periarfissap atorluarsinnaajuarnissaa, Naalakkersuisut kissaatigaat. Tamanna anguneqarsinnaavoq, 2017imi ukiaanerani ataatsimiinnermi Naalakkersuisut Inatsisartullu meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmut allannguutissamik siunnersuuteqarnerisigut, 2018imi aggusti aallarnerfigalugu meeqqat atuarfianni atuartut inuiaat allat oqaasiinik ilinniarnerni tuluttut oqaatsit salliutinneqalernissaat danskillu oqaasiisa salliit tulliit ilinniartitsissutigineqarnissaat ilaatigut siunnersuutigineqassalluni.

Allannguutigineqarsinnaasumut atatillugu aningaasatigut allaffissornikkullu sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartut pillugit sukumiinerusumik nassuiaatitalimmik, aalajangiinissamut tunngavissiami aggersumi suliaqarnermut ilanngullugu nalunaajaasiortoqassaaq. Meeqqat qanoq amerlatigisut danskisut inuiaallu allat oqaasiinik ilitsoqussatut immikkut ilinniartittariaqassanersut aamma qulaajaneqassaaq. Taamatut Inatsisartut aalajangiinissaminnut sukumiisumik tunngavissaqalissapput, kingornagullu allannguisoqassappat tamatumunnga piareersimaluarnerusoqassalluni.

Ukiut tamaasa tamanna pillugu pikkorissaasoqartarpoq, ilitsoqussarinagulu oqaatsitut danskit oqaasiinik ilinniarnerni qaffasissumik ilinniagassaq soraarummeernermi allagattaliissutaasoq 2015imi aggustimi aallartippoq. Ilinniartitsisunngorniat ilinniartitaanerat aamma misissuiffigineqarpoq, siunissami ilinniartitsisuusussat piginnaanerissuunissaat qulakkerumallugu.

Paasissutissiinissamut atassuteqaqatigiinnermullu teknologimik (IKT) atuinissamut kikkut tamarmik piginnaaneqarnissaat, inummut namminermt inuiaqatigiinnullu pingaaruteqarpoq. Taamammat atuartut meeqqat atuarfianni naammassisut tamarmik IKTmik atuisinnaasariaqarput.

Meeqqat atuarfianni ilinniartitsinermi IKTp atorluarnissaanut periarfissarissaarnerulersinniarlugu atuarfinni paasissutissat qarasaasiakkut ataqatigiissakkat annertusartariaqarput. Najorani ilinniartitsinissamut periarfissat atassuteqaqatigiinnissamut periarfissat annertusarneri-

sigut ikorfartorneqassaaq. Qarasaasiakkut isaariaq ilinniartitaanermut atornerqartussaq maannakkut aamma inerisarneqarpoq.

Ilinniartitaanermi IKTp atornerqarnerata ineriartortinnera qulaaniit aqunneqarsinnaananilu aqunneqassanngilaq. Taanna inuit tunniusimallutik piunassusillit assigiinngitsorpasuarunik tunuliaqutillit ilaatigut nunaniit allaniit assigiinngitsorpasuarutigut siuarsimanagerusuneersut suleqatigiillutik aallartitserusunnerisigut pilersinneqarpoq. Ilinniartitaanermi I-Padsit atornerqarnissaannik suliniut kommuninit marlunnit assigiinngitsunik, ilaatigut Villumfondenimit aningaasaliiffigineqartoq, boksimi oqaasertaligaq 1imi nassuiarneqarpoq. Suliariniakkamut tassunga atatillugu Qeqqata Kommunian pitsaasunik misilittagaqalereerpoq, siunniunneqartorli piviusunngortissagaanni sunneeqataasinnaasut tamaasa eqqumaffigalugit ataqatigiissakkamik suliniuteqartoqartariaqarpoq, qitiusumiillu tamatuma tapersorneqartariaqarnera tikkuarneqarpoq.

Soqutigisaqatigiit pingaarnersut sunneeqatigiillutik meeqqat atuarfiannik inerisaanissaat, minnerunngitsumillu atuartut ilinniagarisassa at illugit atuarfiup angerlarsimaffiullu assigiimmik anguniagaqarnissaat qitiulluinarput. Angerlarsimaffimmi atuarfimmilu ilimasuutigineqarlutillu atukkanut sinaakkutaatinneqartut, ingammik atuartut annerit meeqqat atuarfianni angusarisarta gaannut sunniuteqartarsinnaanersut, Naalakkersuisut ukiuni tulliuttuni eqqumaffigerusuppaat. 7. klassit misilitsinnerminni angusaasa takutippaat, atuartut piginnaasaat ukiuni kingullerni pitsanngoriarsimangitsut. Atuartut angajullit misilitsinneranni angusarineqartu aamma taama isikkoqarput, uppernarsarlugulu naggataasumik soraarummeernissamik tungaanut piginnaasaat pitsanngoriartorneq ajortut. Tamanna eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni ineriartorneq nunani allani amerlanerni ineriartornermit allaaneruvoq, nunanimi amerlanerni atuartut angajullit ukiuni kingullerni atuarnerninni piginnaasaat pitsanngoriartortarput. Taamaammat atuartunut angajuller nut sammisumik immikkut ittumik suliniuteqartoqartariaqarpoq.

Boksi oqaasertalik 1.1 Ilinniartitaanermi IKTp atornerqarneruler-nissaanut kommunimiit suliniut

Unammilligassaq aqqissorneqarpoq – Nunarsuatta ilagiinnarpaa

Qeqqata Kommuni Kummune Kujallermilu iPads pillugit sulariniagaq VILLUMFONDENip 2013imi 17 mio. koruuninik aningaasaliiffigaa. Suliariniakkamut atatillugu kommunini taakkunani marlunni meeqqat atuarfianni atuartut ilinniartitsisullu tamarmik iPadsinik pitsinneqarput. Tamatumani saniatigut klassit inaat tamarmik seqertaatinik allisitsisutinik atortulerneqartiterput, ullukkullu paaqqinnittarfiit tamarmik immikkut iPadsinik 10nik tunineqarlutik. Kommunini taakkunani marlunni inoqarfiiit tamarmik wifi atorlugu attaveqaatit iver-tissorneqarput, atuarfiup avataani aamma atuarfiup serveriit internetimullu atassuteqartoqarsinnaanngorlugu. IT pillugu allaffissortut atorfinitsinnerannut, wifi-ip ingerlatin-neranut, iPadsit taarsersornerannut minnerunngitsumillu ilin-niartitsisut perorsaasullu IKTmut tunngasutigit piginnaanngorsarnissaannut Qeqqata Kommunia 2 mio. koruuninik Kom-mune Kujallerlu 10 mio. koruuninik aningaasaliissuteqartarput.

iPads pillugit suliariniakkami siunertarinerqarpoq ilinniartita-nerup pitsanngorsaaffiginissaa kiisalu IKTp internetillu atu-artunit ilinniartitsisunillu tamatigit atornerqarsinnaajualernis-saat. Digitalimik atassuteqarsinnaanikkut inuiaqatigiinni nu-narsuatsinnillu sumiikkaluartut tamaasa atassuteqarfiginisna-allugit, ilinniartitsinerumt ilanngukkuminarnerussapput. Assi-giinngiiaartumik ilinniartitsisinnaaneq oqilissaaq, atuartut ataasiakkaarlutik imaluunniit eqimattakkaarlutik iPadsini apps kiisalu assiliinerumt videolionermullu atortorissaarutinik atu-isinnaalerpata.

Angajoqqaat toqqaannartumik iPad atorlugu atuarfimmil atassuteqatigiiffimmu isersinnaalerpata, atuarfiup angerlar-simaffiullu suleqatigiinnerat pitsaanerulissaaq, tassani ilin-niartitaanermi pilersaarutit, ilinniagassat, atuanngitsoonerit paasissutissallu allat nalunaarsorneqartarmata. Sumiiffiit ila-anni atuarfimmil siulersuisut suliniutini siuttuusarput. Ilinniartitsisut atuartullu atuanngitsooneri qarasaasiakkut toqqaan-nartumik nalunaarsorneqarnerisigit paasissutissiissutigine-qarnerisigullu, atuarfimmil allaffeqarfik oqilisaanneqassaaq.

iPads pillugit suliniut ingerlaavartumik inerisarneqarpoq, 2015imilu nunaqarfinni marlunni, tassa Atammimmi Kangaami-unilu Granny Cloud aallartinneqarpoq. Tassani atuartut Cana-dameersunik, Hond Kongimeersunik, Tuluit Nunaanneersunik, Afrika Kujallermeersunik nunanillu allaneersunik soraarninn-goornikunil ilinniartitsisoqarlutik tuluit oqaasiinik ilinniartar-put. Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiat nunarsuup sinnerani pissutsinut akulerukkaluttuinnarpoq.

Najoqutaq: Qeqqata Kommunia

Ullumikkut kommunit meeqqat atuarfiisa ingerlanneqar-nerannut akisussaasuupput. Namminersorlutik Oqartus-sallu immikkoortortaqarfiit assigiinngitsut aqqutigalugit ilinniartitsisunngorniat ilinniartitaanerat ilinniaqqinnerat, inatsisilerinikkut meeqqat atuarfiat sioqqullugu meeqqal-

lu atuarfianni immikkoortumi inerisaanissamut suliniutit ilaatigut ilinniutissanik saqqummersitsisarnikkut, pikko-rissaatitsisarnikkut, killiffiit nalilersorniarlugit suliniute-qartarnikkut, misissueqqissaartarnikkut, paasissutissii-sarnikkut kiisalu inatsisit naapertorlugit meeqqat atua-linginneranni meeqqallu atuarfianni kommunit naam-massisassaasa nakkutiginerisigit, meeqqat atualinggin-neranni meeqqallu atuarfianni anguniagaq toraarlugu ine-risaasoqarnissaa akisussaaffigalugu. Meeqqat atuarfianni nalilersuinerit takutippaat, sunniutaasut tamaasa eqqar-saatigalugit aqutseriaaseqartoqarnissaa qulakkeerneqar-tariaqartoq, susassaartut akornanni akisussaaffinnik er-seqqarissumik agguataarisoqartariaqartoq sukumiisumil-lu ataqatigiissaarisooqarluni, inerisaaniarnermi pisariaqar-tinneqartut taama erseqqaritsisigit meeqqat atuarfianni naammassineqarsinnaassapput. Pissutsit tamakku ilaa-tigut pissutigalugit, ilinniartitaanermut Naalakkersuiso-qarfiup ataani ilinniartitaanermut aqutsisoqarfik pilersin-neqarpoq kiisalu meeqqat atuarfiannut atatillugu suliniut-it aningaasartuutissallu pillugit kommunit Namminersor-lutik Oqartussallu sukumiinerusumik isumasioqatigiitta-lerlutik.

Kommunit immikkuutitaarlutik meeqqat atuarfianni aa-qqissuussaanerup ilusaa pillugu maannakkut isummerta-riaqarput, tamanna inoqarfinni ataasiakkaani atuarfiit qassinik atuartoqarsinnaanerit kiisalu atuartut najuga-qarfissaannik pisariaqartitsinissaaq eqqarsaatigalugu, sa-naartugassat pilersaaruisinissaannut pingaaruteqarmat. Tamatumunnga ilanngullugu, ilinniartitsisut ilinniarsima-sut, aningaasaqarniarnerup, ilinniartitaanerullu pitsaas-susaata innimigisariaqarnera eqqarsaatigisariaqarput kii-salu meeqqat ilaqutariillu kissaatigisaattut ilinniartita-nerup pitsaassuseqarnissaa innimigisariaqarluni.

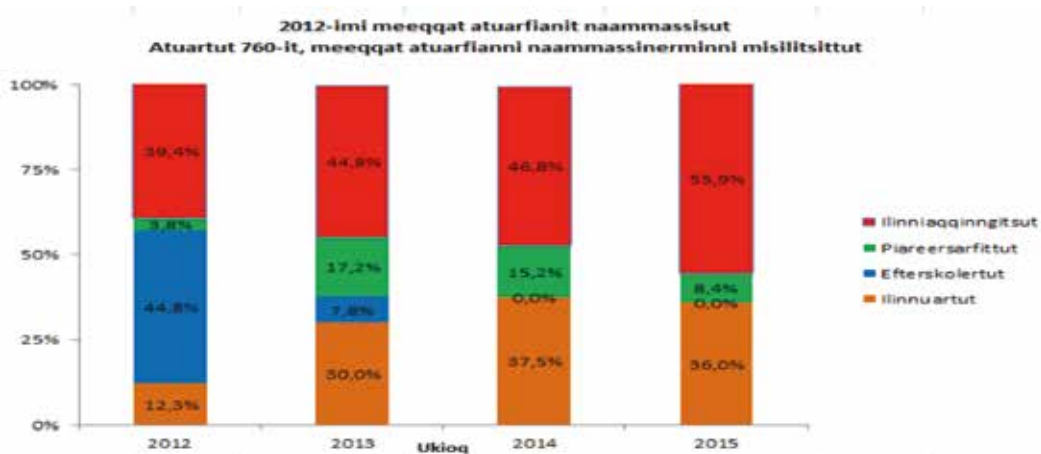
Inuusuttut suliniuteqarfigneqartut

Inuusuttut amerlavallaat ilinnialernissaminnut amigartu-nik piginnaasaqarlutik immaqalu inuttut aamma piginnaa-saqarlutik meeqqat atuarfiat naammassisarpaat. Taa-maammatt inuusuttut 16it 18illu akornanni ukiullit amerla-qisut ilinnialernikuunngillat. 2012imi meeqqat atuarfianni naammassisut kingorna ilinniagaqalernerannut tunngasut misissoqqissaarneranni inernerit, Takussutissaaq 1.5.-imi takutinneqarput.

Takussutissaaq 1.5-mi takuneqarsinnaavoq, atuareernermi ukiut siullit marlussuit ingerlaneranni ilinniagaqalersut amerliallakkaluartut tamatumali kingorna amerliartorun-naartut, ukiullu pingasut qaangjunnerani amerlanerpa-suit ilinniagaqalersimangillat. Taamatut ingerlaannarto-qarsinnaangilaq.

Inuusuttut ilinniartitaanermi kingusissukku ilinnialersima-gaanni, imminut inuiaqatigiinnullu aningaasatigit taper-siisinnaaneq aamma kingusissukku pisinnaasarpoq. Ta-

Takussutissaq 1.5. inuusuttut suliniuteqarfigineqartut

Najoqqutaq: Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik

matuma kinguneranik amerlavallaat ilinniagassaminnik aallartitsinngitsoortarput suliffeqarfeqarfimmilu inisikkuminaannerulerlutik. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueq-qissaartarfik nalunaarsukkanik katiterisimavoq, ukiut ingerlanerini inuusuttut suliniuteqarfigineqartut malinnaaffigineqarsinnaangorlugit. Kisitsisit kingulliit takutip-paat, inuusuttut 16it 18illu akornanni ukiullit ilinniagaqal-ersimangitsut, efterskolimiinngitsut suliffeqanngitsullu amerliartuaartut. Inuusuttut 16it 18illu akornanni ukiullit ilinniagaqalersimangitsut suliffeqalersimangitsullu ataatsimut isigalugit 2009mi 44 procentimiit 2014imi 52 procentit missaanik amerlassuseqalersimasut. Inuusut-tup nammineq aalajangersimasumik ilinniagaqarnissara-luani inuiaqatigiinnullu iluaqutaanissaraluani qatangiin-nartittarpaa.

Taamaamat inuusuttut sullinniarneqartut assiigiinngit-sunik suliniuteqarnikkut, soorlu pitsaanerusumik ilitser-suunneqarnikkut, ilinniarfissarsiornikkut, sammsaanik ataasiakkaanik piginnaasaqarnissaq sukkasuumik pigin-naangorsarnissamat ikorfartuutissanik kiisalu ilinniar-nerminni piffissamik sivitsuisoortut allanillu ajornartor-siutillit ikiorsernissaat pillugu, Naalackersuisut kommuni-nik suleqatiserinnipput. Tamatumani siunertaavoq, inuu-suttut piginnaangorsarneqarnissaat, amerlanerusut ilin-niagaqaannaqqullugit ilinniakkaminnullu naammassinne-qqullugit.

Kommunit Namminersorlutik Oqartussallu 2015imi 2016imilu suleqatigiillutik qulaajaanerisa takutip-paat, inuusuttut meeqqat atuarfianni naammassisut, to-qqaannartumik efterskolimut ingerlaqqigatilluunniit ilin-niagaqalinnngitsut pitsaanerusumik ilitersuisoqarnissa-minnik 11. klassinilu pilersitsinikkut periarfissinneqar-

nissaminnik pisariaqartitsisut. 11. klassini nutaani atuar-tussat atuarfinni najugaqarfiutigisuni sisamani, sammisa-ni pingaarnerni sisamani (matematik, kalaallit oqaasii, danskit oqaasii kiisalu tuluit oqaasii) piginnaangorsarfi-gisinnaasaanni kiisalu inuit akornanniinnissaminni nammi-nerlu inuttut ineriartorfigisinnaasaanni katersuutsinnis-saat siunnersuutigineqarpoq. Taamatut suliniuteqarnermi inuusuttut amerlanerit ilinniagaqalernissaminnut piareer-simasalernissaat siunertarineqarpoq.

Inuusuttut ilinniarfiini aamma inuusuttut sammisani ikit-tuinnarni piginnaangorsartariaqartut piginnaangorsar-nissaminnut periarfissaqartarput. Ilinniartunngornermut ikaarsaariarnerup iluatsinnissaa taamatut qulakkeerniar-neqarpoq, inuusuttut sukkanerusumik ilinniagaqalertar-nissaat anguniarlugu, ukiunilu arlalinni ilinniagaqaratik pi-ginnaangorsarnissaminnik utaqqisarnerat pinngitsoor-niarlugu. Tamanna ullumikkut ajoraluartumik nalinginnaa-voq, inuusuttullu amerlaqisut suliaqaratik naammassisa-qassanatillu inuunermik sungiussisarlutik.

Inuusuttut pineqartut ikaarsaariarinnissaannut suliniutit aaqqissuunnerat ajornaatsutinniarlugu siunertarlut to-raarnerullugu suliniarusulluni siunnersuutigineqarpoq, maannakkumiit FAmi (AUEmi misilitsittarneq atorunnaar-poq) atualernissaq kisimi piginnaangorsarnissamat ne-qeroorutigineqartalissasoq ukiullu inuusuttut pigin-naangorsarnissaminnut utaqqisarneri ikilisarlugit.

Tamatuma saniatigut inuusuttut ilinniarfigisinnaasaat amerlanerusut pilersinnissaat qulakkeertariaqarput, inuu-suttulu ilinniarfissaminnik namminneq nassaarsinnaann-gitsut atuarfinniit suliffeqarfimmik misiliiinnissaminnut pe-riarfissarissaarnerulertariaqarput, sivikitsumik ilinniar-

nissaminnut isumaqatigiissuteqarsinnaallutik kiisalu inuusutissarsiummik ilinniagassat modulinut sivikitsukaanut agguataakkat amerlisariaqarlutik.

**Boksi oqaasertalik 1.2 Inuusutissarsiummik ilinniagaqalerner-
mut ikaarsaariarnermi oqilisaanissaq pillugu suleqatigiissinna-
anermut assersuut**

**Unamilligassaq aaqiiffiginiarneqarpoq – Meeqqat atuarfi-
ata Campus Kujalliullu suleqatigiinnissaannut periarfissaq**

Nunap sinnerani pissutsit assigalugit, inuusuttut amerlavallaat piginnaaniliissutaasumik ilinniagalertannginnerat Kommune Kujallermi maluginiarneqarpoq. Meeqqat atuarfianniit ilinniagaqalernissamut ikaarsaariarnermi inuusuttut ajornartorsiuteqartarnerat suli aaqiiffigineqanngilaq.

Siorna novembarimi Qaqortumi qitiusumik ilinniarfeqarfiup Campus Kujalliup meeqqallu atuarfiata suleqatigiilersinnaaner-
rat isumassarsiarineqarpoq. Decembarip aallartinnerani suliut pillugu nassuiaasinnaasussat pilersinnissaat siunnersuutigineqarpoq, ajornanngippat 2016imi aggustimi meeqqat atuarfiisa aallartinneranni misiliutaasumik suliariniakkap piviusunngortinnissaanut.

Kommunip ataani suliariniakkamik isumaginnittussat pilersinneqarput, Campus Kujallermili pisortaq suliariniakkamut akissusaasuulluni. Januaarip naalernerani ikaarsaariarnermut suliniutissat nutaat inerisarnissaannut tunngaviusussaq siunnersuutigineqarpoq. Pingaernerutillugu siunertarineqarpoq, meeqqat atuarfiata Campus Kujalliullu suliniutiminnut atatil-
lugu kattusseqatigiissinnaanissaat.

Misiliutaasumik suliariniakkap inerisarnerani, soorlu kommunip atuarfeqarnermut ingerlatsiveqarfia kiisalu namminersorlutik Oqartussat ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiata peqataatinnaasaa suli inissilluarneqanngillat. Isumaqatigiissutit kingulliit, suliariniakkallu piviusunngortinnissaannut aalajanger-
tariaqartut maannakkut suliarineqarput.

Najoqqutaq: Kommune Kujalleq

Tamatuma saniatigut amerlanerit ilinniarnissamut piareersarniarlugit højskoliniut inatsisit misissorneqarnissaat piareersarneqarpoq. Ukiumut ilinniartumut ataatsimut højskolet akigitittagaat agguaqatigiissillugu anner-
toorujussuuvog. Højskolini inissat atorluarneruniarlugit taamatullu højskolini ilinniarnissamut amerlanerusut periarfissikkusullugit, misissuinikkut pilerinarsaataasinnasut ilaatigut qualakkearniarneqarput.

Inuusuttut Danmarkimi efterskolernissaannut angajoqqaat minnerpaaffissaminiittumik akiliisariaqartarnerat, suleqatigiillutik qulaajaasut taaneqartut ilaatigut siunnersuutigaat unitsinneqassasoq, inuusuttut ilaqutariinnit pissaatikinnerusuneersut efterskolernissaannut periarfissikkusullugit.

Ajornartorsiutit tamakkua allallumi sapinngisamik aa-

qqiiffigineqartariaqarput, inusuttut amerlanerusut inuusutissarsiu-
taasinnaasumik ilinniagaqalersinniarlugit. Taamaammatt inuusuttut suliniuteqarfiginiakkat angusaqarluarnerunissaat eqqumaffigalugu, Ilinniartitaanermut atatil-
lugu sanaartornissamut pilersaarusiortoqassaaq.

Inuusuttut suliniuteqarfiginiakkat - pilersinniakkat

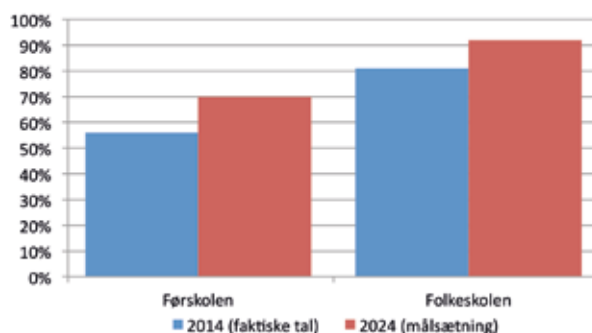
- Ilinniartitaanerup aaqqissuussaanerani tamatigut pit-
saanerusumik ilitersuineq
- Atuartut toqqaannartumik ilinniagaqalernissaminnut piginnaanngorsartariaqartut 11. klassimi atuarnissaminnut periarfissaqarnissaat
- Ilinniarfeqarfinnut atasumik sukkasuumik piginnaanngorsaanerit
- Sivilunerusumik piginnaanngorsartitsinerit ajornaanerusumik anguniagarlu toraarnerullugu aaqqissuunneqarnissaat
- Inuusuttut amerlanerusut højskolersinnaaqquullugit inatsisit pitsanngorsarnissaat
- Inuusuttut Danmarkimi efterskorlernissaminnut aningaasatigut akornutaasa piarnissaat
- Ilinniarfissaaleqineri ajornartorsiutit aaqqiiviginissaat – atuarfinniit suliffeqarfinnik misiliisarnerit, ilinniarfissat amerlanerit kiisalu eqaatsumik ingerlaaseqarnissaat
- Qanoq amerlatigisunik ilinniartuuteqarsinnaanermi ajornartorsiutit sanaartornerup pilersaarusiornerni naleqqussaaffigineqassapput

Siunniussat sunniutillu

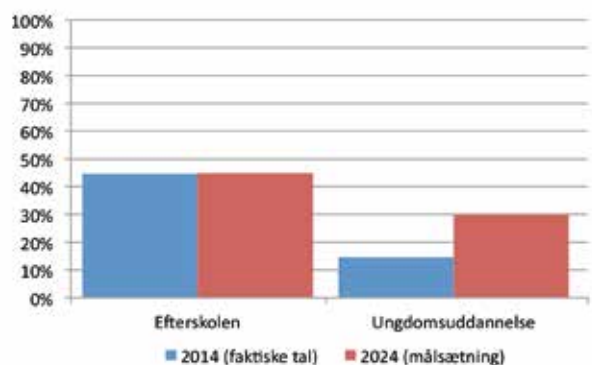
Pilersinniakkat qulaani taaneqartut pitsaanerusumik sammisanullu piginnaaneqarneruneg kingunerisussaavaat, atuartut amerlanerusut ilinniagaqalersinnaaqquullugit.

Ilinniartitaanermut pilersaarummi kiisalu sulisut akornanni ilinniarsimasut qanoq amerlatiginissaannut meeqqallu atuarfianni naammassiinnarlutik ilinniagaqalertartut pillugit EUmik isumaqatigiissutit naapertorlugit Naalakkersuisut aalajangersimasunik siunniussa-
qarput, Takussutissaq 1.6imi kiisalu Takussutissaq 1.7imi takuneqarsinnaasumik. Naalakkersuisut tunngaviusumik kissaatigaat, 16it 18illu akornanni ukiullit ilinniarfissani aaqqissuussaareersunik ilinniagaqalertarnissaat, 2014imullu inuusuttut suliniuteqarfigineqartut 25 procentimik apparnissaat siunniunneqarluni.

Takussutissaq 1.6. Sulisut akornanni ilinniarsimasut amerlasu-
sissaattut siunniussat

Takussutissaq 1.7. Meeqqat atuarianni naggataamik soraarum-
meertut akornanni toqqaannartumik ilinniagaqalartatut amer-
lassusissaattut siunniussat

Najoqutaq: Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Iisimatusarnermut Ilageeqa-
rnermullu Naalakkersuisoqarfik (2014imi ilinniartitaanermut atatillugu
periusissatut pilersaarut)

2024-mi anguniakkat angusaqarfigineruniarlugit qanoq
iliortoqassanersoq oqalisigineqarsinnaapput. Meeqqat
atuarianni pitsaasumik angusaqartarnikkut kiisalu inuu-
suttut inuusutissarsiutitut piginnaaniliissutaasumik
piaartumik ilinniagaqalartarnerisigut inuiaqatigiit anner-
tuumik iluanaaruteqarsinnaammata, iliuusissat politik-
kikkut amerlanernit isumaqatigiissutigineqarsinnaasa-
riaqarput pingaarnersiunerillu pisariaqartinneqartut
naammassineqartariaqarlutik.

Taamaammat ilinniartitaaneq pillugu misissuinissamut
atatillugu, annerusumik angusaqarnissamut siunniussa-
qarsinnaaneq Naalakkersuisut ilanngukkusuppaat.

1.2 Amerlanerusut ilinniagaqalernissaat – ilinniakkaminnik naammassisaqartar- tut amerlisarnissaat

Inuttaasut amerlanerusut ilinniagaqalernissaat pe-
riarfissinniarlugu, ilinniarfissat amerlineqartariaqarlutillu
ilinniartorisinnaasat amerlineqartariaqarput. Ingammik
ullumi ilinniarfissat pilerigineqarnerit kiisalu suliffeqar-
fiit sungiusarfiusinnaasut amigaataanerannut atatillugu
pissutsit taamaapput.

Suliffimmik sungiusarfissamik amigaateqartarnerup inuu-
suttut inuusutissarsiummik ilinniagaqalartatut, inuusut-
tut suliniuteqarfigineqartut pillugit immikkoortortami al-
laaserineqartut killilersimaarpaat. Taamaammat pisortat
namminersortullu suliffeqarfiutaasa kiisalu Danmarkimi
suliffeqarfinni amerlanerusunik ilinniarfissaqarnissaq
Naalakkersuisut eqqumaffigaat. Tamatuma saniatigut
atuarfimiit suliffeqarfinni sungiusarneqartatut aamma
amerlisarniarneqarput.

Nunatsinni ilinniarfissat amerlanerusunik ilinniartuute-
qarsinnaalernissaat aamma kissaatigineqarpoq. Qaffasis-
sumik ilinniagaqartut amerlisarniarlugit, bachelorinnor-
niarnerit aalajangersimasumik sammivillit Naalakkersui-
sut amerlisarusuppaat kiisalu soorlu Qitiusumik Issittumi
Teknologimik (ARTEK) ilinniarfissat, nunani allani ilinni-
arfimmik suleqateqarluni ingerlanneqartatut amerlisaru-
sullugit. Tamannali pissaaq, pitsaassutisimik pisarialimmik
kiisalu aningaasatigut akisussaassuilimmik ilinniarfissa-
nik amerlisaanikkut, soorlu aamma ilinniartitaanermut
atasunik sanaartortoqassatillugu aamma sanaartorne-
mut immikkoortortaqaarfiup pilersaarusiernermi sooruna-
mi naleqqussaasoqassalluni.

Tamakkua saniatigut inuusutissarsiummik ilinniakkat si-
vikitsut nutaat aallartinneqarput, ingammik sanaartorne-
rup iluani ilinniagaqanngitsut piginnaanngorsarniarlugit.
Amerlanerusut ilinniagaqartarnissaat anguniartillugu
aamma Danmarkimi nunanilu allani ilinniarfisinnissaat
atorluartariaqarput, inuusuttummi ilinniartut tamarmik
Nunatsinni ilinniakkaminnik naammassinninnissaat piviu-
sorpalaaranilu kissaatiginanngimmat. Taamaammat inuu-
suttut Danmarkimi nunanilu allani ilinniarnissaminnut pe-
riarfissat pillugit paasissutissinneqartariaqarput.

Ilinniagaqarniartut amerlinerisa, pingaarnersiunerimi pin-
gartinneqanngippallaarsimanerisa kiisalu ilinniartunut
inissiat qanganitsertut oqoqalernerisa kingunerannik, il-
inniartunut inissiat ullumi suli amigaataaqaat. Ilinniartu-
nut inissiani inissaqannginneq ilinniagassamik aallartit-
singinnermut pequtaakkajuppoq. Inissianut ilinnialer-
sut inigisinnaasaannut ukiut tamaasa Nunatta karsia an-
nertoqisumik aningaasaliissuteqartarpoq. Ilinniartunut

inissiat pillugit aqqissusseqqinnikkut ullumikkut inissiaareersut amerlanerusunit atorluarneqarnerunissaat anguniagaavoq. Tamatuma saniatigut aqqissusseqqinnermi inimit akiliut nalimassarneqassaaq. Ilinniartunut inissiat amerlanerulersinniarlugit, nutaanik sanaartornisamat aningaasaateqarfinnik suleqatiginnittoqarpoq.

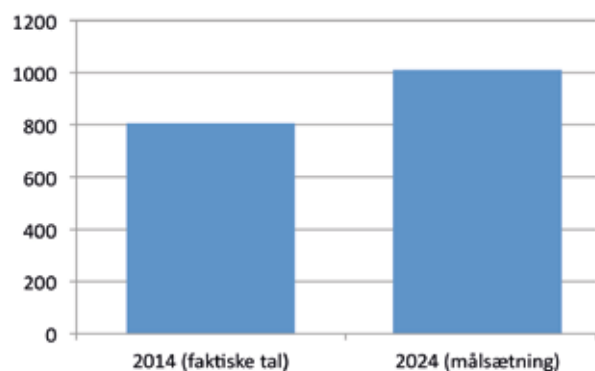
Ilinniartut ineqartinnissaannut atatillugu Naalackersuisut aningaasaateqarfinnik suleqateqaraluartut, ilinniartut inissaqartinniarnerannut ukiumut aningaasartuutaasartut 12-15 mio. koruunit ilinniartunut inissianik sanaartornermut nuunnarneqarput. Sanaartornermut aningaasartuutissat pingaarnersiornerisigut, pisortat akiligassarsillutik sanaartortitsinerisut, pisortat namminersortullu suleqatigiilernerisigut, soorlu soraarnersiuteqarnissamat aningaasaateqarfinnik suleqateqarnikkut tamanna pisinnaavoq. Tamanna pitsaanerpaamik kinguneqaruni, ilinniartitaanerup qaffaallanneranik kiisalu pisortat aningaasartuutisartagaasa aannertunerunerannik kinguneqassaaq.

Siunniussat sunniutillu

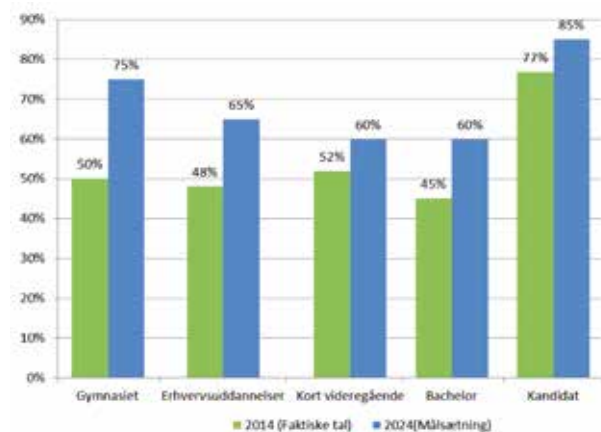
Suliniutit qulaani allasimasut amerlanerusut inuussutisarsiummik ilinniagaqalernissaannut kaammassaataasapput, taamaalillutillu inuiaqatigiinni ilinniartitaanermut qaffassaaqataassallutik.

Naalackersuisut siunniussaata aalajangersimasut immikkuualunngorlugit Takussutissaq 1.8mi kiisalu Takussutissaq 1.9mi takuneqarsinnaapput. 2024mi suliffeqarfinni ilinniartissat 246-nik amerlisimanissaat Naalackersuisut siunniuppaat, kiisalu 2015-imiit 2024-mut inuussutisarsiuutitigut ilinniartut naammassisartut 98-inik, tassa 22 procentimik, amerlinissaat siunniullugu.

Takussutissaq 1.8. Suliffeqarfinni lærlingetut ilinniartit amerlassusissaattut siunniussaq

Takussutissaq 1.9. Ilinniakkaminnik naammassinnittut amerlassusaat

Najoqqutaq: Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik (2014imi ilinniartitaanermi periusissatut pilersaarut)

1.3 Ilinniartitaanermut aqqissuussaanerup naammassisaqarfiunerunissaa – piaarnerusumik suliffeqarfeqarfimmut akulerunnissaq

Amerlanerpaat ilinniakkaminnik naammassinnittarnissaat anguniarlugu ilinniakkaminnik unitsitsinnartartut ikilisarneqartariaqarput. Inuusuttut amerlavallaat ullumikkut ilinniakkatik naammassisangilaat. Tamanna mumisinniarlugu sakkussat pingaarnersaasa ilagaat, inuusuttut ilinniagassarsiornerminni kiisalu ilinniarnermik nalaani ilitersuunneqarluartarnissaat. Ilinnialerniartut ilinnialinninnerminni ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqisuunneqarnerani periarfissatik imminnut tulluurtut pillugit ilitersuunneqartariaqarput paasisuttissinneqartarlutilluer passer til dem. Ilinniartut aamma ilinniarnermik nalaani sammisatigut inuttullu ajornartorsiutitit pillugit tapserneqarsinnaallutillu ikiorserneqarsinnaasariaqarput. Ilitersuussinissaq pingaartinneqarpoq taamaammallu Nunatsinni Qitiusumik Ilitersuussisarfik pilersinneqarnikuulluni, tassani ilaatigut ilinniartut tarnikkut inuttullu siunnersorneqarnissaminnut peqqissarnissamillu neqeroorfigineqartarlutik. Tamatuma saniatigut, ilinniakkaminnik unitsitsinnartarnek akiorniarlugu immikkut ittumik aningaasaliissuteqartoqarpoq, taakkualu ingerlatsiviniit unitsitsinnartarnermik akiuiniarnerminnut aningaasartuutissanik qinnuteqaateqarfisinnaavaat.

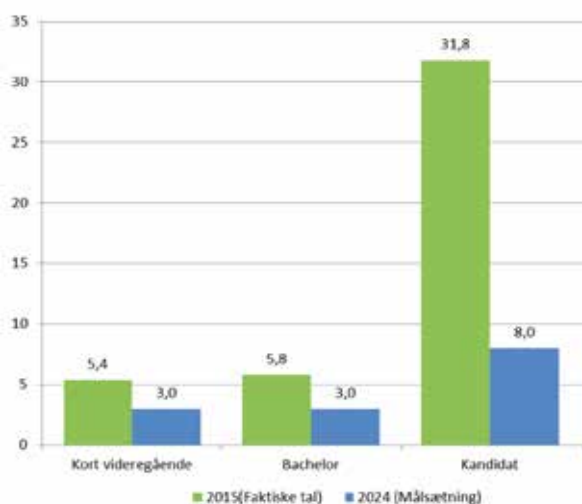
Nunatsinni Qitiusumik Ilitersuussisarfiup aamma meeqqat atuarfianni inuusuttunik atuarunnaarnikuullu ilinniagaqalernikuunngitsunik ilitersuussisarnek pitsanngorsarpa. Inuusuttut tamakkua meeqqat atuarfianni naam-

massisut ilaat amerlaqisut, ingerlaannarlutik ilinniagaqalertannginnamik ilinniagaqalernissaraluartik kinguarsartarpaat.

Ilinniartut aamma piffissaq eqqorlugu ilinniakkaminnik naammassisaqarnissaminnut pilerisunnerulernissaat anguniarlugu aningaasatigut ajunngitsorsiassaqaarnissaat Naalakkersuisut sulissutigaa. Ilinniartunut tapiissutit aaqqissuuteqqinnerisigut tamanna aaqqinneqassaaq. Inuusuttut sumiluunniit najugaqaraluarunik qanorlu inuttut tuniaqutaqaraluarunik ilinniagaqarnissaminnut periarfissinneqarnissaat, aaqqissuusseqqinnikkut qulakkeerneqassaaq kiisalu ilinniakkap naammassinissaanut pilerunerulertoqassalluni, ilinniartunut tapiissutaasartut inuusuttunit "suliaqaratik" pilerisuutiginnarnissaat pingitsoorniarlugu. Takussutissaq 1.10mi takuneqarsinnaapput, ilinniartitaanerup pilersaarusiernerani ilinniakkat assigiingitsut nalinginnaasumik sivilissusissaannik sippuinerit qaammatikkaarlugit naatsorsorneri.

Takussutissaq 1.10. Ilinniarnarup nalinginnaasumik sivilissusannik sippuinerit (qaammatikkaarlugit)

Najoqqutaq: Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Nalakkersuisoqarfik (2014imi Ilinniartitaanermi periusissatut pilersaarut)

Tassunga atatillugu maluginiarneqarpoq, bachelorit pineqartillugit professionsbachelorit immikkut sammisaqarlutik bachelorinnngortut ilisimatusarnikkullu bachelorit. Kingulliullugit taaneqartut amerlasuut kandidatinnngorniarlutik ingerlaqqikkajupput. Ingerlaqqiffiusumik ilinniakkat assigalugit inuusutissarsiutinik ilinniartut ukiui uniinnartartullu qaffasipput. Inuusuttut suliffeqarfimmik ilinniartuuffissaaleqipput, ilinniartut angajullerusut suliffeqarfiit piumanerusarmatigik. Inuusutissarsiummik ilinniagaqalernermi ukioq ataaseq tunngaviusumik ilin-

niaqqaartarnissap pilersinneqarnissaa ilimagineqarpoq, tamannalu inuusuttut ukiukinnerullutik ilinniagaqalertalernerannik kinguneqassasoq ilimagineqarluni. Tunngaviusumik ilinniarnermi ilinniagassatut sammiviit assigiingitsut pillugit ilisimaqarnerulertoqassaaq, ukiullu ingerlanerani suliffeqarfimmik ilinniarfissarsiornermut ikiorserneqarsinnaassalluni. Tamatuma kinguneranik aamma amerlanerusut atuarfimmii suliffeqarfimmi misiliffigisaminni aamma ilinniartunngortartut amerlinissaat kiisalu ilinniartut amerlanerit kattunermikkut ilinniakkaminnik ingerlatsiinnarusunnerannik kinguneqassasoq ilimanarpoq, angallanermullu aningaasartuutitigut sipaartoqarsinnaassalluni.

Inuusuttut inuusutissarsiutigisinnaasaminnik ilinniagaqarnissaat inuiaqatigiit kisimik akisussaaffiginnigilaat. Inuusuttut ilinniagaqarlutik imminnut napatissinnaalernissaannik inuiaqatigiit pissusissamisoortumik ilimasuuteqarnerattut inuuneqalernissaminnut, suliffeqalerlutik inuiaqatigiit atugarissaarnerannut tapeeqataanissaminnut, inuusuttut nammineq ilaqaataasullu annertuumik akisussaaffeqarput. Taamaallutik ilinniartup pisinnaati-taaffii pissusaassutsillu iluaqutaasumik oqimaqatigiis-sinneqassammata.

Meeqqat atuarfianniit ilisimatusarfimmut ilinniartitaanerni inuusuttut nammineq suliffeqarfimmik aallartissinissamut paasisstissinneqarlutillu pilersaarneqarnerusaeriaqarput. Taamaammat ilinniartitaanerup tamarmi ataqatigiissakkamik aaqqissuusaaanerani nammineq suliffeqarfiuteqalersinnaaneq sammineqarnerusariaqarpoq, taamatullu suliniutit ataqatigiissarneqarlutillu aaqqissuunneqartariaqarlutik. Taamatut suliniuteqarnek assigiingitsutigut iluaqutaasumik sunniuteqarsinnaavoq kiisalu pisortat namminersortullu suliffeqarfiutaanni inerisaanissamut ikorfartuutaassalluni, inuusutissarsiutillu iluarusunnartumik inerisarnissaannut aquttissiuutaassalluni.

Boksi oqaasertalik 3. Ilinniartitaanermi nammineq suliffeqarfiuteqalersinnaanerup sammineqarnissaa inuiaqatigiit ineriartornerannut pingaaruteqarpoq

Nammineq suliffeqarfiuteqarneq siuarsarniarlugu anguniagaq toraarlugu ilinniartitsisoqassaaq

Ilisimatuussutsikkut misissuinerit takutippaat, nammineq suliffeqarfiuteqalernissamut ilinniartitaaneq inuusuttut periuserisartagaannut annertuumik sunniuteqartartoq, nammineq suliffeqarfiuteqalernissamut kiisalu suleqataasutut inerisarusunnerusarnerannut sunniuteqartarluni. Misissuinerit aamma takutippaat, inuusuttut taamatut arlaleriarlutik ilinniartinneqarnerminni sunnertinnerat tamatigut pitsaanerullunilu ilu-aqutaanerustartoq, siusissukkullu taamatut ilinniartinneqalertarnerat aamma taamatut sunniuteqartarluni.

Nammineq suliffeqarfimmik pilersitsinissamut ilinniartitaanerup sunniutai malunnaateqarnerit uppernarsaaserneqartullu ilagaat:

Nammineq suliffeqarfiuteqarnissamut kiisalu innuttaaqataasutut atuartunut ilinniartunullu tapeeqataasarnissamut kajumissuseqarnerulerneq.
 Atuarusunnerulerneq kiisalu ilinniaqqikkusunnerulerneq.
 Atuarfiup avataani ilinniarnerrullu nalaani ilinniartut namminersortoorunnerannut malunniuttarpoq.
 Meeqqat atuarfianni nammineq suliffeqarfiuteqarnissamut ilinniartitsineq, kingorna qaffasilliartuaartumik ilinniaqarnermi sunniuteqarnerusarpoq.
 Inuunerim kingusinnerusukkut akissarsiaqissaarnerunermik kinguneqassaaq – namminersortuuguni akissarsiaqartinneqarluniluunniit sulisuunera apeqqutaanani.
 Ilinniartut inuiaqatigiinnut tapeeqataasinnaanertik qularinnaariartortarpaat.

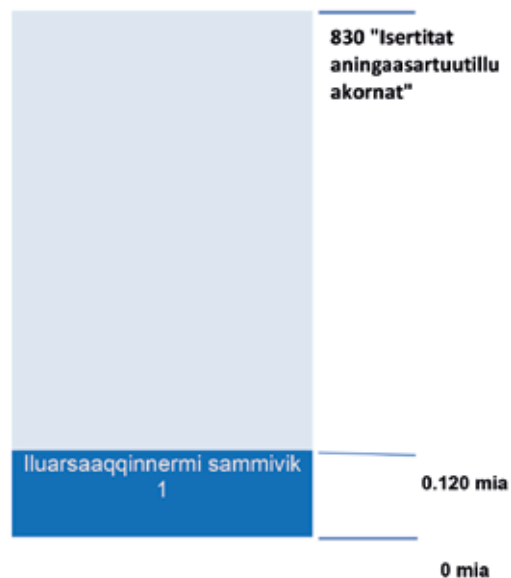
Najoqqutaq: Fonden for Entreprenørskab

Taamaammat maannakkut Fonden for Entreprenørskabip suleqatigisinnaanera misissorneqarpoq, aningaasaateqarfiup Savalimmiuni isumaqatigiissuteqarluni suleqateqarnerata assiganik suleqateqarsinnaaneq misissorneqarluni.

Siunniussat sunniutillu

Suliutiginiakkat qulaani allassimasut, allanut ilanngullugit inernerissavaat, ilinniartitaanerup ataqatigiissakkamik aqqissuussaanerani naammassisaqarnerusalerneq, ilinniartut amerlanerusut ilinniakkaminnik naammassinnittalernerisigut kiisalu amerlanerusut nalinginnaasumik piffissaliussaq atorlugu ilinniakkaminnik naammassinninnerisigut. Naalakkersuisut siunniussaattut ilinniakkaminnik naammassinnittartut procentilersorneri, ilinniakkanut imikkuitartaatunut piffissaliussat kiisalu ilinniakkaminnik naammassinninnermik nalaani qassinik ukioqarnerisa nalunaarsorneri Takussutissani 1.9mi, 1.10mi kiisalu 1.3-mi takuneqarsinnaapput. Aqqissuusseqqinnerup 1ip katillugu sunniutaa 2030mi 155 mio. koruunit missaanniissaaq.

Takussutissaq 1.11 Aqqissuusseqqinneq 1ip 2030mi katillugu sunniutaa.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Iluarsaaqqinnermi sammivik 1	mio
Amerlanerit sukkanermik ilinniarnermik naammassisarnissaat	195
Meeqqat amerlanerit ulluunerani paaqqinnittarfinniinnissaanut aningaasartuutit	-17
11. klassernissamut neqeroorut	-31
Ilinniartut ikinnerit aallartittartut	4
Praktikkerfiit - aturfiimmit praktikkerneq	-9
Inuussutissarsiutitigut ilinniakkat sivikinnerit	-2
Pinngortitalerinnermik inatsisilerinnermillu ilinniarnerit nutaat	-14
Samlet nettoeffekt	126

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2:

ANNERTUSAANERMUT ANINGAASATIGULLU ARLALINNIK ISUMALLUUTEQALERNERMUT IKAARSAARIARNERMUT ILUAQUTISSAT

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mut anguniakkat

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mut anguniakkat pingaernerit

- Inuussutissarsiutini attaveqaqatigiinnerullu ineriartortinissaanut, nunanit allanit aningaasalerneqarnissamut kajungernerunerunissamut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata kajungerinarneranut assersuussinernik pitsanngorsaanissamut anguniagaq

Attaveqaqatigiinnermi aningaasaliinerit anguniakkat aalajangiisut

- Amerikap avannaanit Europamillu illoqarfinnit annernit Diskobugtimut illoqarfiillu pingaarnersaannut 2020-mi timmisartukkut attaveqarneq toqqaannartoq
- Nukissiorfiit nukissiorneranni 2030-mi nukissamit ataavartumit nukik atorneqartoq minnerpaamik 90%-iussaaq

Aatsitassarsiorfik

- Ukiut 5-it ingerlaneranni aatsitassarsiorfinnik 2-3-nik pilersitsineq, matuma ataani aatsitassarsiorfik annerusoq
- Aatsitassanik uuliamillu misissuinerit minnerpaamik 2015-imitut akulikitsigisut

Takornariaqarneq

- Nunami takornariaqarneq 2040-mi 74.500-nut qaffassapput
- Takornariartaammik takornariartartut 2040-mi 39.000-inut qaffassapput

Aalisarneq

- Sinerissap qanittuani aalisarnermi isertitat aallartissutitut aalisakkanik inuussutissarsiuteqarnerup nunataani akissarsiat qaffakkiartornerat arrinnerussangilaq

Suliffeqarneq

- Suliffissarsiortutut nalunaarsorsimasut amerlanerusut tulluurtussarsiukkani 1-imiissasut, taamaasillutillu sulinisaminnut piareersimassasut imaluunniit piareersarneqassasut
- Suliffeqarneq ataqaqatigiittoq, nuna akimorlugu nuttarnernerumik uuttorneqartartoq
- Inuusuttut 18-iniit 29-nut ukiullit akornanni suliffeqannginneq 2015-imitut naleqqiullugu 2030-mi affaannangortinneqassaaq

Siunissami atugarissaarnerup pigissaarnerullu tunngavis-saa qulakkeerniarlugu, namminersortut akornanni anner-tusaasoqarnerullunilu amerlanerusunik suliffissaqartitsi-soqartariaqarpoq. Isumaginnittoqarfiup ataasiinnaap iluaniunngitsaq isumaginnittoqarfinnili arlalinni annertu-saasoqarlunilu amerlanerusunik suliffissaqartariaqarpoq, avammut tunisisarnermi pissutsit allanngorarnerannit Ka-laallit Nunaat sunnerneqajavallaassanngippat, soorlu ta-manna ullumikkut aalisarnerup iluani tamanna atuuttoq.

Inuussutissarsiutit isumalluutit arlallit inerisarnerisigut Nunatsinni oqimaatigiissaarnerusumik ineriartortoqar-nissaanut periarfissivoq kiisalu suliffissat amerlassusaa-sa aningaasatigullu kaaviaartinneqartut ataatsimut isiga-

lugit nikerarpallaannginnissaannut iluaqutaallutik.

Aningaasaliissuteqarsinnaasut akornanni periarfissanik unammillersinnaanermillu pitsanngorsaaneq

Inuussutissarsiutitigit inerisaasariaqarneq nammineq pi-viusunngornaviannngilaq. Tamatumunnga nutaanik anin-gaasaliisoqarlunilu unammillersinnaassuseq ataqatigiis-sakkamik aaqqissuullugu pitsanngorsaaffigineqarta-riaqarpoq. Pisortat namminersortullu isumaginnittoqar-fiini pilersaarusiortartut 2016imi februaarimi paasiniaa-qatigiinnermi Sulisitsisut aggersarneqarput, Nunatsinni aningaasaliissuteqartarnerit qanoq annertusarnissaanut aaqqissuussinikkut isummeriaaseq isummerfigeqqullugu. Tamanna boksi oqaasertalik 2.1.-mi takuneqarsinnaavoq.

Boksi oqaasertalik 2.1. Kalaallit Nunaanni aningaasaliissuteqartarnerit qanoq annertusarneqarsinnaappat?

Avataaniit Kalaallit Nunaanut annertuumik aningaasaliissuteqarsinnaasut ingammik makkununnga atatillugu aninga-asaleerusuttarput:

- Aatsitassanut tunngasut (Nunap akuini qaqutigooortuni savimerngit, kuulti, nikkeli, savimineq, zinki, rubinit il.il.)
- Erngup nukiga atorlugu nukissiorsinnaassuseq annertoorujussuuvog
- Takornariaqarnermut tunngasut annertuumik periarfissaqarfiupput
- Atassuteqaqatigiinnermut periarfissat annertusarneqartariaqarput

Kalaallit Nunaanni nunanit allaniit aningaasaliissutaasartut ataatsimut isigalugit annikippat, taamaallaallu annertu-mik uuliasiortoqalernerata nalaani annertusigaluarnikuullutik. Unammilligassat tassaapput:

- Aningaasaliissuteqartartut akornanni ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunatta ilimaneqanngippallaarnera
- Aningaasaqarninikkut qajannartorujussuuneq (isertitat amerlanersaat aalisarnermit naalagaffiullu tapiissuta-aneersuupput)
- Aningaasaqarniarnermi isumagisassat assigiinngitsorpasuit (niuerfeqarfiit mikisut)
- Namminersortut ikippallaarneri
- Ilinniartitaanerup appasinnera
- Ingerlatsinermit aningaasartuutit qaffasissut

Aningaasaliissuteqartitsiniarnermi aporfiiit:

- Nunanit allaniit aningaasaliissutaasut qanoq aaqqissuussaaneer pillugit annikippallaamik paasinnissinnaaneq
- Peqquserluffigineqarnissamut aarlerineq – iluanaarutinit pissusissamisoorutumik agguagassarsinerpugut?
- Sinaakkutit aalajangersakkat amigaataanerat (aningaasaliissuteqarnissamut inatsisitigit piumasaaqatit akut-tunngitsumik allanngortinneqartarneri)
- Allaffissornikkut piginnaasat isumalluutigisinnaasallu amigaataanerat
- Allanut sanilliullugu qaffasissumik suliffeqarfiit akileraaruteqartarnerat

Periussisaq 1: Avataaneersut aningaasaliissutaasa ataatsimut isigalugit qanoq isumaqarfigineqartarnerisa paasinnip-palaarnerulernissaat, taakkuami aamma

- Kalaallinut suliffissanik pilersitsiortorput,
- Ilinniartitaaneq qaffassarpaat,
- Inuussutissarsiornikkut aaqqissuussineq assigiinngiaartinnerulerpaat,
- Akileraaruteqartarput, aningaasaliissuteqartulli naammaginartumik iluanaaruteqartarnissaat eqqarsaatigineqarta-riaqarluni

Periussisaq 2: Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu sinaakkusersuinikkut aningaasaliissuteqartarnissaasa qulakkeernissaat

Najoqutaq: Sulisitsisut

Nunat atlantikup avannaaniittut qiviaraanni Kalaallit Nunaanni ingammik aatsitassanut takornariartitsinermullu tunngasut

suli atorluarneqanngitsunik inuussutissarsiornikkut siuarsaasoqarsinnaasoq qularineqarsinnaanngilaq.

Atorluaanissamat periarfissat tamakkua iluatsissagutsigit, unammillersinnaaneq pitsanngorsarniarlugu suliniuteqartoqartariaqarpoq, inuussutissarsiutitigut naleqqusakkamik ineriartornissaq anguniarlugu.

Tamanna anguniarlugu sammisaqarfinnut arlariinnut sunniutaasunik sinaakkutit kiisalu inuussutissarsiutinut pingaaruteqarnernik periarfissalinnillu siuarsaasarneq kiisalu nittarsaassisarnermut tuniniaanermullu suliniutit pitsanngorsartariaqarput, suliffeqarfeqarfnermullu eqiimsamik politikkeqartoqartariaqarluni.

Kalaallit Nunaata misissuiffigalugulu nalilersuiffigineqartarnissaa pillugu Nunatta unammillersinnaatiginera ukiu-moortumik nalilersortittarniarlugu, soorlu World Economic Forumip tamakkunangga suliaqartartup saaffiginissaa eqqarsaatigineqartariaqarpoq, naleqq. Boksi oqaasertalik 2.2.

Boksi oqaasertalik 2.2 World Economic Forumip ukiu-moortumik nunat unammillersinnaassusaanik uuttortasarfik

World Economic Forumip (WEF) ukiumoortumik nunat 140t sinnillit unammillersinnaassusaat uuttortartarpa. Tamanna pisarpoq unammillersinnaassutsimut tunngaviusumik sunniuteqartut 12it assigiimmik aallaaveqarluni uuttortarnerisigut.

Nunat tamakkua WEFip immikkoortiterisarnera atorlugu ataani nalunaarsorneqarput, nunallu inuussutissarsiornikkut qanoq inerisimatigilererat nunamilu agguaqatigiissillugu akissarsiat annertussusaat naapertorlugit, unammillersinnaanermut nalilersuutaasut sunniutaat allanngorartarpoq. Nalilersuutaasumi nunat (aningaasaasa nalingi) imatut pingasunngorlugit immikkoortiterneqartarput.

1. ilinniagaqarnikuunngitsut annertuumik sulisorlugit pisariaqartitat aningaasarsiutiginerisigut nunami aningaasat naleqartinneqartut,
2. nunat aningaasaasa nalingi annertunerusumik tunisassiornikkut inerisakkanillu pitsaasunik tuniniaanermikkut kiisalu annertuumik ilinnagaqarnikunin immikkullu ilisimasalinnik sulisoqarnikkut ingerlatsisut, kiisalu
3. inerisaanikkut aningaasat naleqartinneqartut, nioqqutissanik sullissinernillu nalinginnaasumik qaffasissumik ilisimasaqarlualarnermik pisariaqartitsisunik neqerooteqartarnikkut kiisalu nunarsuatsinni niuernikkut unammillersinnaajuarumallutik nutarteriuartariaqartut.

Nunat aningaasaasa nalingi allanngoriartuaartarput. Taamaammallu nunat ilaat ikaarsaarialernerminni nunat immikkoortinneqarneranni 1ip 2llu akornanni inissisimasut ilaat 2p 3llu akornanni inissisimapput.

Unammillersinnaassutsimut nalilersuutigineqartut 12it taakkua, nunap aningaasaata nalinganut qanoq pingaaruteqartigineri naapertorlugit nalunaarsorneqarput. Nalilersuutigineqartut pineqartut tassaapput:

- A. A. Ingerlatsineri sinaakkutit, atassuterqaqatigiinnermut aqqissuussat, nunami aningaasat kaaviiartinneqartut aalaakkaanerat, meeqqat atuarfiat / peqqinnissaq
- B. B. Ilinniagaqaaqqinnikuuneq, nioqqutissatigut sullissinikkullu kiisalu suliffeqarfeqarfimmi naammassisaqarlualarnerneq, aningaasaqarniarnikkut inerisimaneq, teknologiip atornissaanut piareersimaneq kiisalu niuerfiusinnaasup annertussusaa
- C. C. Nunap niuernikkut atassuteqarfiiisa pitsaassusaat kiisalu suliffeqarfiiit immikkuutitaarlutik ingerlatsinerisa pitsaassusaat kiisalu inuussutissarsiornikkut periusissatut pilersaarutit inerisaanerillu.

Kalaallit Nunaat WEFip misissorlugit nalilersortagaannut (suli) ilanngutinngilaq, aningaasaqarnikkullumi aqqissuusaneq pissutigalugu immaqa aamma aningaasat nalingannut nalilersuutaasut immikkoortut pingasut arlaannaanulluunniit inissikkuminaassalluni. Tamatumunnga pissutaavoq, Kalaallit Nunaanni aningaasat nalingannut annertoorujussuarmik avataaniit tapiissutit nunamilu namminermit tunisassionermit isertitaanngitsut apeqqutaanerat.

Kalaallit Nunaattut nalilersukkanik aningaasaqartut unammillersinnaaneri pitsanngorsarniaraanni, nalilersuummi A-mi ilaatigullu B-mi inissinnissaq pisariaqassaaq.

Najoqqutaq: World Economic Forum

Tunisassiorneq naammassisaqarnerunissarlu pillugit 2016imi aprillimi Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit tamanna pillugu isumasioqatigiinnerminni isumiussaat naapertorlugit, Kalaallit Nunaat aamma allatuti-liorluni misissorneqarlunilu nalilersorneqarsinnaassaaq. 2003p kingornali nalunaarusiat "Doing Business" Verdensbankenip saqqummersittarpai.

Ukiut tamaasa nunat, nunat immikkoortuusa kiisalu illoqarfiit annerit immikkut aningaasallit assigiinngitsut 189it inuussutissarsiornikkut atugassarititaat imminnut assersuunneqartarput. "Doing Business" atorlugu inuussutissarsiornikkut killilersuinerup qanoq pitsaassutsimik qanorlu naammassisaqartiginermik sunnuteqartigineri assersuunneqartarput, taakkunani inatsisit malittarisassallu qanoq ilusilersugaaneri kiisalu allaffissornerup pissusisamisut ingerlanera apeqqutaatinneqartarlutik. Assersuutigalugu nammineq suliffeqarfimmik nutamik aallartitsinissaq qanoq ajornartigaa? Tamatumani pisortat sussaqaarfii qassit aqqusaarneqartariaqarpat akuersissutillu pisariaqartitat qanoq sivisutigisumik piniarneqartarpat? Suliffeqarfiup nalunaarsuivimmu ilanngunnissaa qanoq akeqarpa?

Inuussutissarsiutit oqimaaqatigiiaartumik ingerlasinnaanerannut pingaarutillit katillugit 11it misissuinnermi nalilersuinnermilu nalilersuutigineqarput: suliffeqarfimmik nutaanik aallartitsinerit, sanaartornissamut akuersissutit allaffissornikkut isumagineqarneri, innaallagissamik pissarsisinnaaneq, nammineq piginnittutut pisinnaatitaaffiit nalunaarsorneqarneri, aningaasaqarnikkut pissutsit, aki-leraartarnerup allaffissornikkut ingerlanera, nunat tamamat akornanni niuernerumut atatillugu allaffissornikkut aporfissat, piginnittuunerumut uppersaasatit akiat illersorneqarnerat kiisalu inuussutissarsiornikkut aaqqia- giinngittoqarnerani naammassinnilluarnissamut sakkusaalluurtumik inatsiseqarnerumut aaqqissuussaqarneq kiisalu suliffeqarfeqarnerup killilersuiffigisinnaanera. Inuussutissarsiutit oqimaaqatigiissumik ineriartoqqullugit, Kalaallit Nunaat avataaniit aningaasaliisussanik pile-risaarissappat soorunami apeqqutit tamakkua pingaaruteqarput. Taamaammatt Verdensbankenip misissuillunilu nalilersuisarneranut "Doing Business"-imut Kalaallit Nunaata ilanngunneqartalernissaanut periarfissat Naalakkersuisut misissorusuppaat.

Boksi oqaasertalimmi 2.2-mi takuneqarsinnaasutut, tunn-gaviummik pissutsit soorlu ilinniartitaanerup peqqinnis-saqarfiullu iluani pissutsit kiisalu pisortat aningaasaqarnermik aqutsinerat, nunap qanoq unamillersinnaatigineranut pingaaruteqarput. Tamakkua qajannaallisaanerumut annertusaanermullu aaqqissuusseqqinnermi sammivik 1imi 3milu sukumiinerusumik sammineqarput.

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 2mi unamillersinna-

assutsimut nalilersuutit allat pingaarutillit sammineqarput, soorlu atassuteqatigiinnissamut aaqqissuussaq, unamillerniarnermi suliffeqarfeqarfimmilu pissutsit kiisalu ingerlatsivinnut sinaakkutaasut pitsaasuuneri.

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornermi sinaakkutissanik ataatsimut nutarsaanissarujussuarmut siunertaqartu-nik, ataatsimiinnerni kingullerni siunnersuutinik Inatsisartut suliaqarlutillu akuersisarnikuupput. Iluarsaaqqinnermi sammivik manna ataatsimiinnissani aggersuni Naalakkersuisut aalajangiusimaniarlugu ingerlateqqinniarlugulu pilersaarput. Ingerlatseqatigiiffiit pillugit inatsit, naatsorsuutit pillugit inatsisit, unammilleqatigiinneq pillugu inatsit aamma inuussutissarsiorneq pillugu inatsit uani tamar-mik pineqarput.

Siunertaq toraarlugu atassuteqatigiinnermut aningasaliissutit

Atassuteqatigiinnermut aaqqissuussaq atorneqarlua-sinnaasooq atorlugu nunami imminnut atassuteqatigittogarsinnaasariaqarpoq kiisalu assartugassat angallattullu assartornerat qulakkeerneqassalluni. Atassuteqatigiinnermut aaqqissuussaq maannakkut atorluarsinnaangaluarluni Nunatsinni inuussutissarsiornikkut ineriartornermi periarfissat atorluarniassagaanni nutarter-tariaqarpoq.

Misissuinerpassuartigut takuneqarsinnaavoq, atassuteqatigiinnissamut pitsaasumik aaqqissuussineq anner-tusaanerlu imminnut ataqatigiissuteqartut. Atassuteqatigiinniarnermut pitsaanermik akikinnermillu aaqqis-suussigaanni, tamanna tunisassiornermik annertuneru-sumik ingerlatsisoqarnissaanut periarfissiissaaq, unamill-ersinnaassutsimik pitsaanerulersitsilluni kiisalu angal-lattut amerlinissaannut periarfissiissalluni. Taamaalluni pitsaanerumik atassuteqatigiinnissamut aaqqissuus-sigaanni tamanna takornariaqarnikkut aatsitassarsior-nikkullu kissaatigineqartumik aqutissiuussisoqarsin-naassaaq.

Nunatsinni angallanneq eqaannerulersinniarlugu inuussu-tissarsiornikkullu ineriartorneq siuarsarniarlugu, 2015imi ukiaanerani Inatsisartut ataatsimiinneranni mittarfiit aaqqissuussaanerisa nutarternissaannut aningaasaliissute-qarnissaq amerlasuunit politikikkut tapersorsorneqar-poq.

Silaannakkut angallannerumut tunngasut

Silaannakkut angallannerup aaqqissuussaana ullu-mikkutut ittoq ingerlanniarlugu akisuallaarlunilu ullutsin-nut naleeqqukkunnaarnikuuvoq. Angalasut ataasiarlutik arlaleriarlutillunniit arlaannut meqqaarlutik aatsaat or-nitaminnut apuukkajuttarput. Kalaallit Nunaata iluani ima-

luunniit Nunatsinniit avammut avataaniilluunniit Nunatsinnut angalasut arlaannut mittariaqaqqaartarput. Ingammik inuussutissarsiortunut sivisuumik assartuisarnerit aningaasartuutaasaqaat.

Takornariaqarnerup inuussutissarsiutiginerata inerisarnissaanut silaannakkut angallannerup aqqissuussaanaera akornutaavoq. Atlantikup avannaani nunani soorlu Islandimi Savalimmiunilu, silaannakkut angallannerup aqqissuussaanaeranut naleqquttumut aningaasaliissuteqarnermikkut, takornariaqarnerup inuussutissarsiutiginerata pitsaaningortillugulu avataaniit allat aningaasaannik isertitaqartoqarnerulerpoq. Kalaallit Nunaanni takornariaqarnerup inuussutissarsiutitut tapeeqataasartut inissinnissaa Naalakkersuisut taskorloorpaat, tamannalu Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 2mi takornariaqarneq pilugulu immikkoortotami allaaserineqarpoq.

Taamaammat silaannakkut angallannermut atatillugu pilersaarutini inuiaqatigiit ineriartornerat kisimi eqqumaffiginiarneqarani aammali inuussutissarsiutitigit takornariaqarnekullu ineriartortoqarnissaata periarfissiisoqarnissaa eqqumaffigineqarpoq. Inuiaqatigiinni aningaasatigit akilersinnaasumik ingerlatsisoqarnera ingerlatsinikkullu akilersinnaasumik ingerlatsisoqarnera aallaavigalugit, sanaartugassat pingaarnersiornissaannut, angallannermut pilersaarut pissutsinik qulaajaaqataallunilu tunngaviliisussaa voq. Atassuteqaqatigiinni arnerup aqqissuussaanaerata tutsuiginarluni, ullutsinnut naleqquttumik ataqatigiissarnikuunissaa innuttaasunit inuussutissarsiortunillu – ingammillu takornarialerisunit – pisariaqartinneqarmat, angallannermut pilersaarusernermi silaannakkut angallannermut atatillugu, mittarfiit makkua sanaartorneqarnissaat Inatsisartut akuersissutigaa:

- Nuuk: Mittarfiup nunanit allaneersunik mittoqarsinnaangorlugulu tallineqarnissaa (2.200 m)
- Ilulissat: Mittarfiup nunanit allaneersunik mittoqarsinnaangorlugulu tallineqarnissaa (2.200 m)
- Qaqortoq: Atlantikup avannaani angallattunut mittarfiup sanaartornissaa. (1.499 m)
- Tasiilaq: Atlantikup avannaani angallattunut mittarfiup sanaartornissaa. (1.499 m)
- Ittoqqortoormiit: Nunap immikkoortortaani angallattunut mittarfiup sanaartornissaa

Tamakkua saniatigit Kangerlussuarmi mittarfimmut aningaasaliinissamik pisariaqartitsinerup atatillugu suli pitsaassuseq qanoq periarfissiisoqarnissaalu misissorneqassapput.

Mittarfinnut aningaasaliissutit nutaat immikkut eqqarsaatigalugit ingerlatsinikkut aningaasartuutit kisiisa eqqarsaatigalugit siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu iluanaarutaasinnaanerukkajupput. Tamatuma saniatigit eqqaamasariaqarpoq, atassuteqaqatigiinnissa-

mut ataasiakkaanut arlalinnut aningaasaliissuteqartarani, inuiaqatigiit tamarmik ataqatigiissumik atassuteqaqatigiinnissaanissaat periarfissillugu aqqissuussisoqartariaqarpoq. Tamatuma kinguneranik niuernerit iluarinannigtsut ataatsimut sunniutaat ataqatigiissitsinerallu kiisalu sunniutai pitsaassuteqarsinnaasut, soorlu pisortat sullissinissamut isumaqatigiissutaat naapertorlugit tapiisoqartarneranik pisariaqartitsisoqarunnaarsinnaanera eqqarsaatigilluarneqartariaqarput.

Nuummi, Ilulissani Qaqortumilu mittarfinnut aningaasaliissarnissamut ingerlatsiviup pilersinneqarnera

Mittarfinni suliariniakkat suliarineqarnissaannut atornerqartussamik, Namminersorlutik Oqartussat pigisaannik aktiaatileqatigiiffiliortoqarnissaa Naalakkersuisut pissuussamisoorsoraat. Taama ittumik ingerlatsiviliornikkut timmisartoqarfinni suliariniakkat piginnaanilinnit ilisimaqartunillu ataatsimoortunit isumagineqarnissaat periarfissinneqassaaq. Sanaartugassat sanaartorneqarnissaasa sapinngisamik siuarternerannik piaartumillu sanaartorneqalernissaannik kinguneqartumik, piginnittut aallaqqaammiit ingerlatsiviup siulersuisuunut piumasaqateqarnissaat ilimagineqarpoq.

Ingerlatsivik Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartussat siunnersuutigineqartoq, Nuummi talittarfiup sanaartorneqarnissaanut ingerlatsiviliornermi, SIKUKI Nuuk Harbour A/S-imik pilersitsinermi ilusilersuutaasat atornerqarnissaa siunnersuutigineqarpoq, aallaqqaamullu Ilulissani, Nuummi Qaqortumilu mittarfinnit aningaasalersuunikkut, sanaartornikkut ingerlatsinikkullu ilusilersuutaasinnaasut arlallit misilittarneqaaqqaassapput.

Mittarfiliortitsisoqarnerani pingaarnertut anguniarneqarpoq innuttaasunut sumiikkaluartunut, inuussutissarsiortunut minnerunngitsumillu takornariaqarnerup inerisarneratigit unammillertoqarnerulerneranik, assartuineq ataatsimut eqqarsaatigalugu bilitsinillu akikillisaasoqarneranik kiisalu ullumikkut assartuinerup akisuallaarneranik pisariuneranillu akornuserneqarnerat akiorniarlugulu angallannermut aqqisoqassaaq. Tamatuma saniatigit, silaannakkut assartuinerup nutamik aqqissuunneqarneratigit, sumiiffinniit amerlasuunik inulinniit amerlanerusunik inulinnut killormullu assartuinerup pisortaqarfiit tapiissuteqartarnerisigit sipaartoqarnissaa kiisalu timmisartumik angalanissanut pisortat bilitsisisarnerminni akikillisaaffigineqarnissaat anguniarneqarpoq.

Mittarfiliassat sanaartornerannut aningaasartuutissatut pisariaqartinneqartussat mittarfinnut atatillugu ingerlatsiviliassamik sukumiinerusumik naatsorsorneqassapput. Ingerlatsiviup isumaqatiginninniartarnissaa kiisalu Naalakkersuisut akuersereernerisigit, timmisartoqarfiilissatut siunnersuutigineqartunut pisariusussanut aningaasalik iligassarsiniarsinnaanissaa naatsorsuutigineqar-

poq. Mittarfiit pillugit teknikkikkut manna tikillugu misisuinerit kiisalu aktiaatileqatigiiffiup suleqatigisinnaasaminik aningaasaliissuteqarsinnaasunillu isumaqatiginniniarnerit aallaavigalugit, ingerlatsiviup aningaasatigut pisariaqartitassaasa suli sukumiinerusumik naatsorsorneqarsinnaanissaat ilimagineqartariaqarpoq. Piginnittup aningaasaliissuteqarneratigut imaluunniit ingerlatsiviup akiligassarsineratigut aningaasaliissutit tamakkua pisarsiarineqartarnissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

Timmisartoqarfiit sanaartorneqarnissaannut aningaasartuutissat ingerlatsiviup isumaqatiginniniarnermigut akiligassarsiortornermigullu isumagissagai naatsorsuutigineqarpoq. Akiligassarsisarnermut aalajangersakkat tunngaviusullu, Aningaasartuutissatut missingersuutit Naatsorsuutillu pillugit Naalakkersuisut FM2016imi siunnersuutaat nutaat ataqqillugit akiligassarsinissaq Naalakkersuisunit aalajangerneqarsinnaassaaq.

Piginnittuunerup naggasiutaasumik ilusissaa – Timmisartoqarfinnut aningaasaliissuteqarnissamut atatillugu suleqatigiinneq OPP-tut aqqissuunneqarsinnaavoq

Suliniuteqarnermi piaarnerpaamik aalajangerneqassaaq, suleriaqqinnermi qanoq ilusilersuisoqassanersoq. Ilulissani, Nuummi Qaartumilu mittarfiit, aningaasartuutissatut missingersuutit ataatsimullu aningaasaqarniarneq ininimigalugu taaneqartut tulleriinneri naapertorlugit meterinik 2.200inik, 2.200inik kiisalu 1.499inik takissuseqartussat piaarnerpaamik naammassineqarnissaat, ingerlatsiviup malittarisassaani siunertamut paragraffimi ilanngunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Sanaartugassat piaarnerusumik naammassinissaannut imaluunniit suliariniagaq ataatsimut isigalugu aningaasaqarniarnermut iluaqutaassussatut ingerlatsiviup siulersuisunit nalilerneqarpat, Naalakkersuisut akuersissuteqarnerisigut namminersortunik suleqateqartoqalersinnaassaaq.

Avataaniit aningaasaleeqataasinnaasut tassaasinnaapput kommunit imaluunniit namminersortut, taakkualu kingusinnerusukkut ingerlatsiviup aningaasaqarniarneratigut tunngaviusumilluunniit ilisimatigut patajaallisaaqataajumallutik imaluunniit sumiiffimmi piginnittoqaqqullugu aktiasinermikkut piginneqataalersinnaassapput.

Suleqatigiinneq OPP naapertorlugu mittarfiit sanaartorneqarsinnaassappata, aktiaatileqatigiiffittut pisortanik pigineqartutut pilersinneqartussami pisortat peqataatitaat piginneqataasutut inississaaq. Mittarfiit sanaartorneqarnissaasa piareersarneqarneranni, sanaartornerup nalaani imaluunniit ingerlatsilernermi OPP naapertorlugu iluaqutaasumik suleqatigiittoqarsinnaanersoq, ingerlatsiviup akissarsiutigalugu siulersuisunut nalilersorneqagasannngortinneqassaaq, piginnittullu akuersaarnerisigut pi-

sariaqartitanik isumaqatigiissusiortoqarsinnaassalluni.

Ataqatigiissarluakkamik mittarfeqarfiit aqqissuussivigineqarnissaannut aningaasaliissutigerikkat saniatigut aningaasaliissutissat

Aningaasaliissutissat qulaani allaaserineqartut saniatigut, Nunatsinni assartuinermut aningaasartuutit appar-tinniarlugit, timmisartut tamanut aqqusaakulaarnerulernissaannut kiisalu unammillersinnaanerup pitsanngorsarnissaa periarfissinniarlugu, qinigaaffimmi uani mittarfinnik sanaartornissamut Naalakkersuisut Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuuteqarnissaat Inatsisartunit akuerineqarpoq.

Tamanna anguneqassaaq mittarfioreersut nutarteriffiginnginnerullugit qulimiguulinnut mittarfiit timmisartunit 19inik ilaasoqarsinnaasunik miffigineqarsinnaanngortitsinikkut. Tamatumalu kinguneranik illoqarfinni arlalinni nunap immikkoortortaani timmisartuussisarnermi mittarfigineqarsinnaasut mikisut sanaartorneqartariaqarput, pisortat pilersuinissamut isumaqatigiissutaat naapertorlugit aningaasaliisarnerit unitsikkiartuaarnissaannik periarfissiisussaammata. Inatsisissamut piareersarnermi aningaasartuutaasussat iluanaarutissallu paasinianeqassapput.

Umiarsualivinnut tunngasut

Ataqatigiissakkamik atassuteqatigiinnissamut aqqissuussinikkut Nunatta immikkoortortaasa tamarmi Nunattalumi tamarmi ataqatigiinnerusumik aqqissuussiviginiarlugu kiisalu siunissami niueqatigiinnikkut aqqutissarissaarnerulernissaq anguniarlugu atassuteqatigiinniarneq ataatsimut isigalugu aqqissuussisoqartariaqarpoq, assartugassat ataqatigiissakkamik ataatsikkut assartorneqartalernissaat ilanngullugu. Taamaammat timmisartoqarfeqarnerup iluani kisimi aningaasaliissuteqarnissanik pisariaqartitsinngilaq.

Umiarsualiviit mittarfeqarfiillu avataaniit Nunatsinnut pingaarnertut tikittarfiupput. Taamaammat inuussutisarsiorinikkut oqimaaqatigiiaartumik ineriartortitsisoqarniarnerani umiarsualivinnut tunngasut pingaaruteqarput. Nunatsinni umiarsualiviit qitiulluinnartumik inissisimapput. Aalisarnermik, takornarialerineramik, angallassinissanik piareersaasarfiit kiisalu sanaartuinermillu suliallit tamarmik umiarsualiviit ingerllalluarnissaat pisariaqartilluinnarpaat. Sineriammi inunnik angallassinarneq kiisalu inuussutisarsior-tunut kiisalu illoqarfinni nunaqarfinnilu najugalinnut assartugassatigut aamma soorunami ingerllalluarnissaasumik umiarsualiveqarnissaanut tulaffigiar-tornissaanullu pitsaasumik aqqissuussisoqarsimanissaa pisariaqarluinnarpoq.

Umiarsualiviit ataatsimut isigalugit pilersaarut, Nunatsinni umiarsualiviit siunissami inerisarnissaannut aalajangi-

nissamat tunngaviliisuusaaq. Pilersaarummi tassani pingaarnersiuiinermi ilaatigut inoqarfiit ataasiakkaat qanoq amerlatigisunik inoqarnerat taakkualu inerisaanissaannik ilimasuutit, taakkua avatangiisaanni inuussutissarsior-nikkut periarfissat kiisalu inerisaanissamat annertusaa-nissamullu periarfissat aallaavigineqarput.

Umiarsualiviit isaterneqarnissaannik imaluunniit kommu-ninut namminersorlutilluunniit suliffeqarfiutilinnut tun-niunneqarsinnaanerit pilersaarummi aamma periarfissin-neqarpoq. Tamatumungna pissutaavoq, umiarsualiviit 70it qanganitserlutik isatigassanngorsimeneri, taamaalillutil-lu illoqarfinni nunaqarfinnilu arlalinni annertusaanermut killiliisinnaallutik.

Umiarsualiviit katillutik 165it Namminersorlutik Oqartus-sat ullumikkut ingerlataasa akornanni 95it Namminersor-lutik Oqartussanit suli aserfallatsaaliinissamat periusis-saminni pilersaarutaat naapertorlugu aserfallatsaaline-qartarnissaat pingaarnersiuiinermi aalajangerneqarpoq. Umiarsualiviit taakkua 95it ukiut qulit qaangiunneranni nutarterneqartariaqassapput, taamaalillutik assigiinngit-sorpasuarnerut atorineqarsinnaasutut atorineqarsinnaas-sallutik. Allatut oqaatigalugu, umiarsualiviit taakkua assi-giinngitsunut soorlu aalisarnermut, takornariartitsiner-mut il.il. atorineqarsinnaassallutik.

Nuummi containerinut umiarsualivissamat maannakkut pilersinneqalersumut tapiliullugu umiarsualivinnut atatil-lugu annertunerusumik aningaasaliisoqassaaq. Pingaar-nersiuiinermi aajukua marluk pingaarnertut nalilikkat. Taakkua marluk umiarsualiviit isikkumikkut ilusaat kiisalu allisaanerit inuussutissarsiornermi periarfissanut – min-nerunngitsmik takornariaqarnermut atatillugu - iluaqu-taanissaat tunngavagalugit nalilersorneqarput.

Pingaarnersiuiineq 1

- Ilulissat. Umiarsualivik allisarneqassaaq takornariaqar-nermut, aalisarnermut inunnillu angallassinermut ilua-qutaasumik. Siullertut taasaq Ilulissat Kangerluani Qi-tiusumik takornariaqarfissap sanaartorneqarneranut kiisalu mittarfiup tallineqarneranut atatillugu isigine-qassaaq. Alliliinissap inuiaqatigiinnut sunniutissai sule-qatigiissit pilersinneqartut misissussavaat.
- Tasiilaq. Umiarsuanut imarpikkoortaatit talittarfik inissiivissarlu sanianiittoq allilernerneqassapput. Tasiilami takornariaqarnerup annertusiartornera innuttaasullu amerliartornerat tamatumungna pissutaapput.
- Kangerlussuaq. Umiarsualivik nutarsarneqassaaq. Mit-tarfimmulli tunngatillugu pilersaarutit umiarsualiviup nutarsarnissaanut sunniteqassapput. Nunaqarfik ta-kornariapassuarit tikinneqartarpoq containerinillu assartugassat ikinngutsut tikiunneqartarlutik. Sisimiut. Umiarsualiviit kommunip kiisalu Namminersorlutik Oqartussat pigisaasa ataatsimut katiterneqarnissaat

periarfissaavoq. Umiarsualiviit katitinnerneqarnissaat tek-nikkikkut annerusumik aporfissaqanngitsoq suleqati-giissitat naqissusernikuuat.

Pingaarnersiuiineq 2

- Narsaq/Qaqortoq. Narsap Qaqortullu akornanni umiar-suarnut atatillugu aaqqiissutissatut kissaatigineqartoq akuersaarlugu, Qaqortup nuuata avannarpasinnerusor-taani umiarsualiviliortoqassaaq.
- Narsarsuaq. Umiarsualivimmik aserfallatsaaneq nutar-terinerlu. Nunap immikkoortortaani silaannakkut angal-lannermut pilersaarutitut naleqqussarneqassaaq.
- Uummannaq og Upernavik. Sissamik aserfallatsaali-saaneq, qassaarsuit malerujussuillu umiarsualiviit ineri-sarnissaannut akornutaasarput.

Nalunaarasuaatitut atatillugu inerisaaneq

Nalunaarasuaatit aaqqiissuussaanerit inuiaqatigiit ineri-artornerannut atatillugu allanut aaqqiissuussanut nale-qquppuq. Taamaammata sinaakkusiunneqartartut nalunaa-rasuarnermut atatillugu atorluuaanerpaaniarluni eqqumaf-figineqartuartaqarput.

Nalunaarasuartaatitigut atassuteqarneq nalunaarasuar-taatitigullu kiffartuussinerit pillugit Inatsisartut peqqus-sutaat nr. 17, 20. november 2006-imeersumi § 2, imm. 1-imi, Naalakkersuisut tunngavissiippuq angallattakkati-gut ikkuffitsigullu oqarasuarnerup ammanerulersinneqar-nissaanut. Nalunaarasuartaatit pillugit peqqussumi § 2, imm. 3-p aamma Naalakkersuisut tunngavissippai, atortut ledningeqanngitsut atorlugit nuussisarneq aallaavigine-qarpat, aammalu taamaallaat illoqarfii imaluunniit nuna-qarfiit ataasiakkaat iluanni atorineqartussat ammaneru-lersinnissaannut.

Tamanna isumaqarpoq, inatsisit atuuttut naapertorlugit, nalunaarasuartaatitigut kiffartuussinerit tamarmik am-manerulersinneqarnissaannut tunngavissaqartoqartoq, kisianni nammineq atortut ledningeqanngitsut atorlugit nuussissummik imaluunniit ingerlatsisut nutaat Tele Greenland-ip attaveqaataannik (attaveqaatinik ataatsi-mut atuneq), soorlu Tele Greenlandip illoqarfinni ima-luunniit nunaqarfinni ataasiakkaani, radiokkut, qaamma-taasatigut, immallu iluatigut kabelikkut kobber- imaluun-nit fiberkabeliutaat atorsinnaanngorlugit pisinikkut pisi-sartunut nalunaarasuartaatitigut kiffartuussinerit tun-niunneqarsinnaapput.

Angallattakkatigut ikkuffitsigullu oqarasuarnerup amma-nerulersinneqarnissaata inuiaqatigiit aningaasaqarneran-ut kingunerisassai Naalakkersuisut misissoqqissaarlugu aallartereerpaat. Misissueqqissaarneq Nalunaarasuartaa-teqarnermi Aqutsisunit suliarineqarpoq, angallattakkati-gullu ikkuffitsigullu oqarasuarnermut kiffartuussinerit ammanerulersitsinissamat aalajangiinissamat, misissue-

qqissaarneq Naalakkersuisut aalajangiinissaminut tunn-gavissatut atussavaat.

Naalakkersuisut naatsorsuutigaat, angallattakkatigut ikkuffitsigullu oqarasuarnerup ammanerulersinneqarnis-saata inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisaa-saanik misissueqqissaarneq 2016-imi ukiup affaani siul-fermi naammassineqarsinnaassasoq, taamaasilluni 2016-ip naanerani imaluunniit 2017-ip aallartinnerani amman-erulersitsinissaq pillugu aalajangiineq atulersinneqarsin-naassamat.

Naalakkersuisut pilersaarutigaat, angallattakkatigut ikkuffitsigullu oqarasuarnerup ammanerulersinneqarnis-saanut aalajangiinnermit ukiup ataatsip missaanik piffissa-lissallugu, niuerfiit kiffaanngissusilissallugit, niuerfinni amingaataasunik aqqiinnissamat piffissamik pisariaqar-tumik qulakkeerinninniarlutik kiisalu ingerlatsisut niuer-fimmi pissutsit allanngorneranut naleqqussarnissaannut periarfissinniarlutigut.

Suli ammanerulersitsineruniarnermut isumaliutersuutit

Nalunaarasuaatinut atatillugu ilaatigut namminersor-tunngorsaasoqalereerpoq, Kalaallit Nunaata ilaani inter-netimut atassusiisoqarsinnaassanngilaq allatigullu niuer-nerpalaartumik nalunaarasuaatinut attuumassutilinnik neqerooruteqartoqarsinnaassanani. Taamaammat amma-nerulersitsineruniarneq kisimi sulissutigineqassanngilaq.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani innuttaasut tamarmik aalajangersimasumik pitsaassusilimmik oqarasuaatitigut internetikkullu atassuteqarsinnaassapput. Taamaammat atassuteqaatigiinnermut aqqissuussaq Nunatsinni ta-manik atassusiisinnaanermit tunngaviummat, ataatsimut ineriartornermut naleqqutumik ineriartortinneqarta-riaqarpoq. Sumiiffinni pilersuinissamat piumasaqaate-qarfiunngitsuni, unammillertoqarneratigut innuttaasut pitsaasumik sullinneqarnissaminut neqeroorfigineqar-tanngitsut, naak niuernerpalaartumik ingerlatsisoqarsin-naanngikkaluatoq, pitsaassutsimik aalajangersimasumik pilersuisorneqarnissaat, Naalakkersuisut isumagisassa-raat pingaartoq.

Taamaammat siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nalunaarasuaatinut attuumassutilinnut atassuteqaatigiinnermut aqqissuussinikkut annertunerusumik anin-gaasaliisoqarnissaanik piumasaqaateqartoqarsinnaaler-sinnaavoq – unammillersinnaanermullu sinaakkutit aala-jangersakkat equfitsinngitsut aningaasalersorneri – nu-nap ilaanut pilersuinissamat piumasaqaatigineqarfiusu-nut, siunissami pitsanngoriartortussanut sammitillugit.

Pilersuinerup qanoq pitsaatiginissaata toqqarniarneqar-nerani pingaarutilimmik oqimaaqatigiissitsisoqassaaq.

Ilaatigut imatut oqimaaqatigiissarisooqassaaq

- Neqeroorutigineqartup nalunaarasuaateqarnermut inuiaqatigiinni kikkut tamarmik peqataaffigisinnaa-saanik pitsaassusaata qaffasissuseqarnissaa innimi-galugu, kiisalu digitalinngortiterinerup atorluarnerati-gut innuttaasunik sullissinerup kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerisa annertusarneranut pitsaaqu-taasinnaanera periarfissillugu. Pitsaassutsip qaffasis-susaa aamma Digitalinngortitsiniarnermi periusissatut pilersaarutit naapertorlugit suliariinakkat naammassineqarsinnaanerannut annertunerusumillu digitalinn-gortitsinermi iluanaarutit piviusunngortissinnaaner-anut pingaaruteqarpoq, ilaatigullu
- Pilersuinissamat piumasaqaateqarnermi qaffasissumik pitsaassuseq piumasaqaatigineqarpat tamanna inter-netip allallu nalunaarasuaatit innuttaasunit suliffeqar-finnillu illoqarfinni anginerusuneersunit atornerqarnis-saanik akornusiisoqarsinnaavoq, amigartoorutaasumi taakkunannga matussuserneqartarmata.

Tamatuma piviusunngortinnerani pilersuinissamat piuma-saqaatit pitsaassusaasussatut Naalakkersuisunit aalajan-gerneqarnerat naapertorlugu, suliffeqarfiit ilaat, Tele Greenland A/S-iusinnaalluatoq, nalunaarasuarnermik ne-qerooruteqartussatut toqqarneqarsinnaassaaq. Pilersui-nissamik piumasaqaateqarnermi kikkut tamarmik naam-maginarumik pitsaassusilimmik pilersorneqarnissaat qulakkeerneqassaaq, akillu ullumerniit qaffasinnerunatik appasinneroqqunarlutik.

Suliffeqarfik isumaginnittussaq pilersuinermini piumasa-qaataasut naapertorlugit ingerlatsiniartilluni amigartoo-ruteqassaguni taakkua taarserneqassapput. Pilersuinis-samat piumasaqaatit naammassiniarlugit amigartoorute-qarnerit nalunaarasuaatitigut ungasissumut atassuteqar-nermi akitsuutinit, nalunaarasuaateqarnermik atuisunit tamanit assigiimmik tapiiffigineqartartumit aningaasa-lersorneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Nalunaara-suarnermik neqerooruteqartartut unammillersinnaa-nikkut assigiimmik taama iliornikkut inississapput, tama-tumalu saniatigut pitsaassutsimik naammaginarumik ta-manut pilersuisoqarnissaa qulakkeerneqarluni. Taamaam-mat nalunaarasuaatinik atuisartut nalunaarasuartaatiti-gut atassuteqaatigiinnissamat aqqissuussinermi an-nerusaanermik akiliisarnerat ingerlaqqiinnassaaq. Taa-matut aqqissuussinikkut inoqarfinniit annerusuniit min-nerusunut tapiisoqartassaaq ullumimiillu toqqaannar-ne-rusumik politikkikkut nakkutilliisoqassalluni.

Nikingassutip naleqqussarneranut akiliut qanoq annertu-tigissanersoq, pilersuinissamik piumasaqaatit aalajanger-sornerisigut politikkikkut aalajangerneqartarpoq. Nammi-nersortunik isumaginnittoqarnerulerpat taamaammat na-lunaarasuarnermik pitsaassuserineqartussaq kiisalu nalu-naarasuarnermut attuumassutilit sinneqartooruteqarfii-

sut amigartooruteqarfiusullu qanoq nalimmasaasoqar-nissaa Naalakkersuisut aalajangersinnaavaat.

Alliliinermut aningaasartuutissat taamaalillutik aallaaviu-sumik Nunatta Karsianut toqqaannartumik sunniute-qarssanngillat, pilersuinissamut piumasaqaatit aallaavi-galugit amigartoorutit naatsorsorneqartut pilersuinis-samut isumaqatigiissut aqcutigalugu matussuserneqar-nissaat aalajangerneqanngippat, soorlu ullumikkut taama-tut iliortoqartartoq. Iliuutsit tamanut ersarinnerulernerisigut kiisalu Namminersorlutik Oqartussat pitsaannerusu-mik pilersuisuusussamut (Tele Greenlandiussagunartu-mut) piumasaqaatigisaminik allattuinnissaannut taamatut periuseqarneq pinngitsoorani iluaqutaasussaavoq.

Namminersortunngorsaaneq naapertuuttunik piginnaane-qaraanni inuiaqatigiinnut aningaasatigut malunnaatilim-mik iluanaarutaasinnaasoq, angallattakkatigut oqarasuar-luni ammanerulersitsisinnaanermik inuiaqatigiit aningaa-saqarnerannik misissueqqissaarnermi inerniliigallarnerit takutippaat. Namminersortunngorsaanerli aamma anin-gaasartuutunik malitseqarpoq. Taamaammatt inuiaqatigiit aningaasartuuteqaannaratik aammali iluanaaruteqarsin-naaqqullugit, namminersortunngorsaaneermi naapertuut-tunik piginnaaneqartoqarinnissaa pingaaruteqarluinnar-poq. Allatut oqaatigalugu namminersortunngorsaaneq inuiaqatigiinnut iluaqutaasariaqarpoq.

Unamillertut naligiimmik inissinneqarsinnaappata, nam-minersortunngorsaaneq aatsaat iluatsittutut oqaatigine-qarsinnaassaaq. Tamatumani Tele Greenlandip aningaa-sartuutaanik akinillu aqqissuusaaanera oqimaaqatigiis-sinneqartariaqassapput. Niuerfiit assigiinngitsut ataa-siakkaat akorngini, soorlu Tele Greenlandimi internetimut mobiilinullu atassuteqartitsinermut tapiisoqassaassaaq. Tamatumani innuttaasunut sullissinertigut, pitsaassut-sikkut kiisalu akitigut politikikkut kissaatigineqartut pi-lersuinissamut piumasaqaatini ersarisarneqassapput, su-liffeqarfille pilersuisussaatitaasoq aningaasatigut uter-tiffigineqassalluni.

Nalunaarasuartaatinut tunngasut namminersortunngor-sarnerup annertussusaa sukkassusaalu nakkutigisinnaa-niarlugit kiisalu namminersortunngorsaaqqinnermi ilua-naaruteqartoqarsinnaanera qulakkeerniarlugu, nammi-nersortunngorsaassagaanni piginnaanerit piumasaqaati-gineqartut naammassineqarinnissaat saarliutillugit eqqu-maffigineqarput.

Piginnaanerit piumasaqaatit ilimagineqartutut ukiut 1-2t ingerlaneranni naammassippata, namminersortunngor-saaqqinnissaq tunngavilerneqassaaq. Piumasaqaatit an-neruumik aamma 2009mi 2014imilu namminersortunn-gorsaaneessamik aalajangiinerit kingunerannik inuiaqati-giit annerpaamik iluanaaruteqarinnissaannut piumasaqaa-

taapput. Taamaammatt qanorluunniit iliortoqassangaluar-pat, piginnaanerit piumasaqaatigineqartut tamarmik naammassineqartussaapput.

Namminersortunngorsaaqqissinnaanermut apeqqutit ilaatigut Nuup, Maniitsup, Sisimiut Aasiaallu akornanni im-map naqqatigut nutaamik kaabilitigut aqcutissiinissamut kiisalu Aasiaat Ilulissallu akornanni radiukkut sakkortu-saaviit sukkasuut aningaasaliiffiginissaannut Tele Gree-landip eqqarsaataanut sunniuteqartussaapput.

Inuiaqatigiit 2/3-liinut bredbåndikkut atassut sukkasooq

Immap naqqatigut kaabilip Nuummiit, Maniitsoq Sisimiullu aqqusaarlugit, Aasiannukartup tallineqarinnissaanut kiisalu Aasianniit Qasigiannuanut tassannaanniillu Ilulissanut radiukkut sakkortusaaviit sukkasuut atornerqarnermik na-laanni, isumagisinnaasatigut annertusaasoqarneratigut inuit nalinginnaat aningaasartuuteqarnerunissaat ilima-gineqarpoq, kisiannili Nuummiit Qeqertarsuup Tunuata tungaanut radiokkut sakkortusaaviit isumagisinnaasaasa annertusarnerinut taamatut periuseqarneq iluaqutaane-russalluni.

Taamaammatt immap naqqatigut kaabililiilluni nalunaara-suartaatitigut isumagisinnaasat malunnaatilimmik anner-tusinerat Naalakkersuisut aningaasaliiffigerusunneruaat. Tamatumuuna ataassuteqaqatigiinniarnermut aqqis-suussap pitsanngorsarneqarnermigut Nuup Ilulissallu akornanni IKTp atornerqarnerani nutaanik periarfissiis-saaq. Tamatuma kingorna ukiut 1-2t ingerlaneranni inuiaqatigiit 2/3-lit bredbåndimik sukkasuumik atassuser-neqarsinnaalernissaat ilimagineqarpoq. Nalunaarasuaati-nut atatillugu killilersuisoqarneratigut immap naqqatigut kaabilikkut atassuserneqarsinnaaneq atorluarneqarneru-lissaat.

Tamakkua tamarmik susassaqarfiit arlallit iluini digita-linngortiterinissamut suliniutinut pitsaannerusumik periar-fissiissapput, innuttaasunut nalinginnarnut suliffeqarfim-ullu kiisalu pisortaqarfimmut (ilinniartitaanermut peqqin-nissamullu tunngasut innuttaasunillu sullissinerit ilanngullugit) iluaqutaassaaq, inuiaqatigiinni aningaasaqar-niarnermut siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu annertuumik iluanaarutaassalluni. Nalunaarasuaatinut tunngasut namminersortunngorsarsinnaanerisa suliare-qqaarnerani sinaakkutit naleqquttut piareersarneranni, Tele Greenlandip iluani mobiilikkut atassuteqarnerup isu-magisassallu allat akorngini maannakkut annertuumik ta-piissuteqartarneq unitsinniarlugu, ikaarsaariarnermi nam-minersortunngorsaaneermi sinaakkutissat pillugit siunner-suutissap piareersarneqarpoq. Ikaarsaariarnermi anner-tuumik aningaasaliisoqarinnissaa eqqumaffigineqassaaq, Nuup, Maniitsup, Sisimiut Aasiaallu akornanni immap naqqatigut nutaamik kaabililiisoqarnerani kiisalu Aasiaat Ilulissallu akornanni radiokkut sakkortusaaviit sukkasuut pilersinneranni tamanna pisariaqarmat.

Isumagisassaqarfiit pilersaarusioneri kiisalu nukissiornermut aningaasaliissutit

Nukissiorneq pillugu politikki ukiorpassuarni inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut kiisalu avatangiisinik mingutsitsinningsumik nukissiornermut politikikkut isumaqatigiittoqarnikuuneranik tunngaveqarpoq. Taamatut isumaqatigiittoqarpoq, uuliamik pinngitsoorsinnaanngisap appartinnissaa, mingutsitsineq millisinniarlugu kiisalu silap pissusaata allanngoriartorneranut killilersueqataaniarluni.

Anguniakkat tamakkua annerusumik anguniarneqassaput nukissiamik atuineranut atatillugu sipaarniarikkut, tunisassiorfioreersunut pilersuinerullu ataqatigiiaaraluni aqqissuussatigit naammassisaqarnerunikkut kiisalu ataavartumik nukissiorfiit annertunerusumik atorluarneqarnerisigit.

Tamakkua tamarmik siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu nukissiornermut pilersaarusiortariaqarpugut, nukissiap siaruaanniarnani unammilligassat periarfissallu eqqumaffigalugit. Susassaqarfimmi nukissiornermut atatillugu pilersaarusionermit nukissiorfiusinnaasunik atorluaneerpaanissaaq naleqquttumillu pingaarnersuinnikkut kiisalu nukissiornermit ataqatigiissaaraluni aqqissuussap aamma siunissami najoqqutarissallugu naleqquttuunissaa qulakkeerniarlugu, pilersuineq atuinerlu ataasimut sinaakkusersorneqassaput.

Maannakkut uuliap nukissiassatut eqqussorneqartup pinngitsoorneqarsinnaannginnera nassuerutigalugu, nukissiornermut atatillugu pilersaarusiortoqartariaqarpoq. Anguniarneqartoq tassaavoq, uuliap eqqussorneqartup killilersornissaa, nukissiarisinnaasat ikumasinnaasut pinngitsoorsinnaannginnerat annikillisarumallugu. Nammineq imminut pilersorsinnaanerup annertusarneratigit, nunarsuatsinni niuerfinni uuliap akiata akuttunngitsumik nikisittariaqartarneranit sunnerneqarsinnaaneq killilersorneqassaaq.

Annertunerusumik nammineq imminut nukissiornermut pilersulernissamik takorluugaq angussagaanni, ataavartumik nukissiornermut annertuumik, piffissalli ingerlaneranut agguataarneqarsinnaasunik aningaasaliissuteqartoqartariaqarpoq. Nukissiorfiit nukissiorneranni 2030-mi nukissamit ataavartumit nukik atorneqartoq minnerpaamik 90%-iussaaq. 2014imi Nukissiorfiit nukissiarisaasa 67,8 procentii ataavartumik nukissiornermeersuupput, nunarput ataasimut isigalugu nammineq nukissiaq 17,4 procentiulluni.

Naak ukiuni kingullerni 30ni ataavartumik nukissiornermut annertuumik aningaasaliisoqarsimangaluartoq, soorlu erngup nukinganik nukissiorfiit Nunatsinni aningaasatigit

isertitat 1 procentiata miss. Ukiut ilaanni aningaasaliissutiginetartarnikuullutik, maannakkut siunissaq eqqarsaatigalugu nukissiornermut politikikkut angusaqarneruniarnissaq pisariaqarpoq.

Taamaammatt nukissiorfeqarnermut atatillugu nutaamik pilersaarusiortitsineq Naalakkersuisut aallartisippaat, taannalu ukiuni aggersuni Kalaallit Nunaanni nukissiamik pilersueriaasissamik tikkuussisussaavoq.

Nukissiorfeqarnermut atatillugu pilersaarusionermit malunnaatilimmik sunnuteqartoq tassaavoq ataavartumik nukissiornermut naleqqussarnissaaq. Taamaammatt siunissami aamma ataavartumik nukissiarineqarsinnaasunut aningaasaliissuteqartoqartassaaq. Ataavartumik nukissiorfiusinnaasut tassaapput eqqakkat ikuallannerannit kissarneq, seqernup qinngorneranik nukissiorfiit kiisalu anoraasiutit, Nunatsinnuli eqqakkallu ikuallanneqarnerinik nukik kiisalu erngup nukingata nukissiarinissaaq naleqqunneruvoq.

Kalaallit Nunaat imermik annertoorejussuarmik isumalluutissaqarpoq. Erngup nukinganik nukissiornermut periarfissat atorluarniarlugit ullumikkut nukissiorfiit tallimat sanaartorneqareerput. Erngup nukinganik nukissiorfik kingulliullugu atorneqalersooq Ilulissaniippoq 2013imi atorneqalersooq.

Ateq	Pilersuiffik	Atuutilersooq	Nukissiarisinnaasakatillugu
Kangerluarsunnguaq	Nuuk	1993	45 MW
Tasiilaq	Tasiilaq	2004	1,2 MW
Qorlortorsuaq	Narsaq aamma Qaqortoq	2008	7,6 MW
Sisimiut	Sisimiut	2010	15 MW
Paakitsoq	Ilulissat	2013	22,5 MW

Kalaallit Nunaanni erngup nukinganik isumalluutissat ullumikkut atorluarneqarneranut atatillugu, Qorlortorsuarmi erngup nukinganik nukissiorfiup allilerneqarnissaa 2016imi aningaasanut inatsimmut atatillugu Inatsisartut akuersissutigaa, soorlu aamma Tasiilami erngup nukinganik nukissiorfiup allilernissaa eqqarsaatiginetartoq.

Atassuteqatigiinnermut aqqissuussinermit nutaamik atatillugu aningaasaliissuteqartoqassappat, nukissiornermut tunngasut saqqummiunneqassapput, inuiaqatigiit aningaasaqarneranut sunniutaasut nalilersornerisa saqqummiunniissaannut ilitersuut Naalakkersuisunit akuerineqartoq atorlugu (apriili 2015).

Illoqarfinni erngup nukinganik nukissiorfinnik innaallagissamik kiassarnermillu pilersuisussamik sulit atorneqarne-

runissaat periarfissaqarpoq, nukissiamik arlalinnik sulit atorluarneqanngitsunik periarfissaqartoqarmat. Illoqarfinni erngup nukinganik nukissiorfiit pingaarnersiuinikkut allilerneqassappata, sanaartornermut aningaasartuutisat saniatigut aamma ullumikkut siunissamilu illoqarfimmi atuisartuusussatut ilimagisat tunngavigineqartussat eqqarsaatigalugit, dieselimik nukissiorfiit qaqugukkut aserfallatsaaliorneqartarnissaat innimigineqartariaqarpoq.

Aasiaat Qasigianguillu eqqaanni erngup nukinganik nukissiorfiliornissamat periarfissat maanna 2016imi misissorneqaaqilerput. Tamatuma ingerlannerata nalaani aamma sumiiffinni taakkungani allatigut mingutitsissutaanngitsumik nukissiortoqarsinnaanersoq misissorneqarpoq. Tamatuma saniatigut pisariaqalersinnaavoq illoqarfinni soorlu Maniitsumi, Paamiuni Nanortalimmilu erngup nukinganik nukissiorfiliornissaq. Erngulli nukinganik nukissiorfiliortoqarnissaanik aalajangiisoqannginnerani, immikkoortuni peqqissaartumik misissueqqaarnernik pisariaqartitsisoqassaaq.

Taakkua saniatigut aamma Kalaallit Nunaanni erngup nukinganik annikitsumik annertuumilluunniit nukissiorfiliornissamat periarfissanik misissueqqaartoqassaaq. Misissueqqaarnerni illoqarfiit qanitaanni erngup nukinganik nukissiorfiusinnaasut annertuut misissorneqarnerupput, nukissiamik annaasaqarpallaarani innuttaasut amerlasuut pilersornissaannut periarfissaqarmat. Siunissamilu misissueqqaarnernut ilanngullugu illoqarfinnik minnernik nunaqarfinnillu erngup nukinganik pilersuisinnaaneq taakkunungalu qanittuni nukissiorfiusinnaasunik minnernik misissuisoqassaaq. Tamakkua atorluarnerisigut ikummatissanik atuisariaqarneq annikillisinneqarsinnaavoq.

Erngup nukinganik nukissiorfioreersut ima annertutigisumik pilersuisinnaangaluarput, allaat nukissiap ilaa kiasarnermut atorneqarsinnaalluni. Erngup nukinganit innaallagiaq pilersinneqartoq kiassarnermut atorneqartoq iluaqutigalugu, ikummatissanik atuineq aamma sulit annikillisarneqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut aamma gasinik kissassaataasunik aniatitsineq aamma annikinnerulissaaq.

Erngup nukinganik nukissiamut atorneqanngitsumut ataitillugu taanna inuussutissarsiutinik siuarsaarnermut atorneqarsinnaanersoq sukumiinerusumik misissorneqassaaq. 2016imi aningaasanut inatsit naapertorlugu tamatuma oqaasertalerlugu maluginiagassanngortinnissaa periarfissiissutigineqarpoq, tamatumunngali attuumassutilit inerisarneri ingerlatiinnarneqassagunarput.

Eqqakkanik ikuallaasarneq nukissiamik pilersuutaasinnaasut pingaarutillit ilagaat, ataavartumillu nukissiuutisatut naatsorsuutigineqarsinnaalluni. Eqqakkat annertu-

nerusut ikuallannerannit nukissiaq assersuutigalugu inoqatigiit angerlarsimaffianni kiassarnermut atoraanni, uuliamik pisariaqartitsineq aamma sulit annikilleriassaaq. Tamatumani ungasissumiit kiassaateqarfimmiit siaruarterisinnaaneq pisariaqarpoq kiisalu eqqakkanik ikuallaavimmut atassuserteriaqassalluni. Eqqakkanik ikuallaasarneq nukissiuutinut allanut ataavartumik nukissiuutaasinnaasunut tapiliussinnaanerata ataqatigiissakkamik pilersaarusernermi siunissami nukissiamik pilersuutaasussatut qitiusumik suliniuteqarfigisassat ilagaat.

Amerlasuutigit kilowatttimep ataatsip sipaarniarnera kilowatttimep ataatsip tunisassiarineranit akikinnerusarpoq. Nutaaliamik minguinnerusumillu nukissiamik pilersuisoqalerneratigut, nukissiamik sipaarniarluni aqqisusussat iluaqutaapput aningaasaqarniarnermullu pitsanngorsaataallutik.

Tassunga ataitillugu nukissiaaereersup isumatusaarluni atorneqarsinnaanerata aningaasaliiffiginissaa pingaaruteqarpoq. Tamanna anguneqarsinnaavoq nukissiarineqartup annertunerusup atorluarneruneratigut, soorlu inuit immikkuutitaarlutik inissiani innaallagissamat kiassarnermullu atukkaminik akiliisarnerisigut, nukissiamik atuinginnerusunik nutaanik ivertissuinikkut kiisalu inissiat pitsaaneruserusumik oqorsaasersornerisigut. Tamatumani soqutigisaqatigiit, Namminersorlutik Oqartussat (Nukissiorfiit ilanngullugit) kiisalu kommunit aqqissuusammik suleqatigiittariaqarput.

Ataatsimut isigalugu nukissiamik sipaarniutaareersut kiisalu inuiaqatigiinni nukissiamik atunerunissamat aqqisusussat ingerlaavartumik pitsanngorsartariaqarput inerisarneqarlutillu. Susassaqarfinni tamani nukissiamik atuineq annikillisarnerlugu nutaanik allaaneruserunillu isumassarsiortoqartariaqarpoq, tamanna nukissiamik atuineq ataatsimut isigalugu annikillisaataassammattaa malillunilu aningaasartuutinut apparsaataassammatt. Nukissiamik atuilluarniarneq naleqquttunut tamanut akulerutitittariaqarpoq – angerlarsimaffinnut nalinginnaasunut, pisortat susassaqarfiinut, angallannermi suliaasaqarfimmut kiisalu inuussutissarsiornermut tunngasunut.

Susassaqarfimmi pilersaarusernermut nutaamut ilanngullugu, innaallagissamat, imermut kiassarnermullu akinik aalajangeeriaatsip allanngortinnissaa Naalakkersuisut sulissutigaaq, ataavartumik nukissiornermi nukissiamik atueruserulersiumalluni kiisalu nukissiamik atuineq ataatsimut isigalugu annikillisarnerlugu.

Ataavartumik nukissiuutinut aningaasaliissutinut nukissiamillu sipaarniutinut iluaqutaasussanngorlugit, nukissiamut akigitat aalajangerneqarsinnaapput. Assersuutigalugu kiassarnermut akikinnerutitsinikkut, ungasissumi kiassaaveqafinnut atuisartut atassuseruserulernerussap-

put imaluunniit uuliatortumik kiassaammut taarsiullugu innaallagissamik kiassaateqarnermi innaallagissap qaminneqarsinnaasunngortinnissaanut pilerisulertoqasamat. Taamaalluni illoqarfinni ataavartumik nukisuiutaasut – erngup nukinga kiisalu eqqakkat ikuallanerrannit kissarnej – sulii ullumimii atorluarneqarnerulissalutik. Nukissiamut akigititat ineriartornerat aalaakkaakannernissaat qulakkeertariaqarpoq, inoqarfinnilu najugallit akiligassaat ukiut tamaasa malunnaatilimmik allanngorartarunnaarlutik.

Ataavartumik nukissiamik atuinerulernej, nukissiamik atuilluarnerup ingerlaavartumik pitsanngorsarnera kiisalu uuliamik atuiunnaarnej, Kalaallit Nunaanni tamatigut mingutsitsissutaanngitsumik nukissiamik atuilernissamik siunniussap piviusunngortinniarnernani pingaaruteqarluinnarput.

Nunarsuarmi pissutsit eqqarsaatigalugit aamma naleqqussarnissaq pisariaqarpoq. 2015imi decembarimi nunarsuatinni nunat amerlanersaat nunarsuatsinni silap pissusaata allanngoriartornera pillugu nutaamik isumaqatigiissuteqarput. Ataavartumik nukissiorfinnut kiisalu nukissiarineqartup atorluarnerunissaanut siunissami aningaasaliissutaasussat taamaallutik nunarsuatsinni tamani nunatsinnilu silap pissusaanut pitsaasumik sunniuteqarlutillu silaannaap minguinnerulerneranik kinguneqasapput.

Silap pissusaa pillugu nunat tamat isumaqatigiissusiaanni anguniagassatut siunniussat Kalaallit Nunaata sutigut tamatigut tapersorpai, gassillu kissassaataasut aniatinernerannik annikillisaaneq sulissutigiuartuarumallugu kiisalu silap pissusaa pillugu isumaqatigiissut naapertorlugu ukiumoortumik nalunaarusianik tunniussisarumalluni. Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummi nutaami ataatsimut isigalugu anguniarneqartoq aamma lssittumi nunanut iluaqutaasussaavoq. Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutit nutaap ilusilersornera naapertorlugu Kalaallit Nunaata sumiiffia eqqarsaatigalugu nangaanartoqartitsisariaqassaaq, isumaqatigiissutit maannakkutut isikkoqarluni Kalaallit Nunaata ilaatigut aatsitassanut atatillugu inuussutissarsiutinik inerisaanermigut aningaasaqarniarnikkut periarfissaanik atorluaniarneq kingaallatsissamagu.

Erngup nukinganik isumalluutissat siunissami torluarnissaannut apeqquut, ataavartumik nukissiuutinik atuinerulernej kiisalu nukissiamik atorluarnerunissaq qanoq aningaasalersorneqaruni iluarnerussanersoq piffissap ingerlanerani eqqarsaatigineqartassaaq. Tassunga atatillugu avataaniit aningaasaliisoqarsinnaanera, soorlu pisortat avaminersortullu suleqatigiinnerisigut aningaasalersorneqassanersoq aalajangiinnissamut tunngaviusaaq.

Kalaallit Nunaat ukiuni 25ni kingullerni erngup nukinganut annertooujussuarmik aningaasaliissuteqartarnikuuvoq. Ulliallu akia qaffaraangat tamanna apeqquarneqarsinnaasannilaq. Maannakkut uuliap akia apparallarpoq taamaaginnassangatinneqaranili, imminulli akilersinnaasut sunnertiasullu pillugit misissueqqissaarnissaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

Tassunga atatillugu siunissami uuliap akigata qanoq ineriartornissaata ilimagineqarnera kisimi soqutiginaruunngilaq. Nukissiamilli atuinermi motorinik uuliatortunik benzinatortunillu kiisalu innaallagissamik ingerlatilinnit nukissiarineqartarnissaanut kiisalu siunissami nukissiap toqqortorneqarsinnaalernissaanut periarfissanut atattillugu ilimasuutissaqartoqarpoq. Taamaamat nukissiornermut atatillugu pilersaarusiornissami oqimaaqatigiisaarisooqartoqarpoq.

Nunap assigi aamma atassuteqaqatigiinnissamut atapput – nutaamik topografiskimik nunap assiliornera

Nunap assigi sukumiisumik nunamik takutitsisut inuiaqatigiinnut nutaaliaasunut tunngavissat ilagaat kiisalu inuiaqatigiinni suliaasat aaqquissuussallu assigiinngitsorpassuit piviusunngortinniarnernani nutaamik annertusarnissaannut inerisarnissaannullu sinaakkutissaliipput, soorlu illoqarfii ineriartortinneranni, aatsitassarsiornermi imaluunniit aatsitassanik piiaanermi, atassuteqaqatigiinnermut, pilersuinnermut imaluunniit nukissiornermi, silap pissusaata allanngoriartorneranut naleqqussarnermi, pinngortitap nakkutiginerani, sunngiffimmi susassaqartitsinermi, takornariaqarnermi il.il. aaqquissuussat nutaat eqqarsaatigalugit.

Aatsitassarsiornissamut uuliasiorinnissamut taakkungannagalu qalluinissamut avataaniit aningaasaliissuteqartussanik pilerisaariniarnerni Kalaallit Nunaat annertuumik unammilligassaqarpoq. Tassunga atatillugu nunap assigi nutaat sukumiisumik takutitsisut unammillerniarnerni pingaarutilimmik nalilersuutaasarput.

Aningaasaliissussat aningaasartuutissanik missingersuinnerannut, suliaasnik pilersaarusiornernannut kiisalu sumiiffinni atassuteqaqatigiinnissamut aaqquissuussassat annertuujukkajuttut pilersaarusiornernannut tunngavissarsarput, assersuutigalugu aatsitassanik piiaaffiup ingerlatluarnissaanut atatillugu missingersuinnermi. Namminer-sorlutik Oqartussat aatsitassanut atatillugu inerisaasinaanerannik kiisalu aatsitassanik piiaaffigineqartussat piginnaatitaaffiillu eqqoqqissaartumik nalunaarsornissaannik nunap assigi tunngavissarsarput, suliffeqarfiit aningaasaliissutiminnut atatillugu imminnut illersorsinnaqqullugit.

Silaannarmiit immap nunallu sukumiisumik maannakkut assiliornerani iluaqutigalugit imaani mingutsitsinerit an-

nertussusaat kiisalu avammut sineriammullu siaruaassinnaaneranik missingersuisoqarsinnaavoq. Taamaallilluni mingutsitsisoqartillugu sukumiisumik akiuisoqarsinnaavoq, issittumilu avatangiisinut qajannartunut innarliinissaa killilersorneqarsinnaassalluni.

Silap pissusaata allanngoriartornera Kalaallit Nunaannut nutaanik sinaakkutassii voq. Sermip aakkiartornera imaatalu qaffakkiartornera pilersaarutinut sunniuteqarsinnaasunik nutaanik aarleqqutissiipput, aammali inerisaanissamut nutaanik periarfissiillutik. Silap pissusaata allanngoriartornera Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit akornanni nunamilu oqimaaqatigiiaarinerulernermik kinguneqarpoq, tamatumalu kingunerisa allanngoriartortitsineri nunap assigini takuneqarsinnaasariaqarlutik.

Ingerlatsivippassuit Nunatsinni ilisimatuussutsikkut paasisassarsiorput. Kalaallit Nunaata nammineq ingerlatsinera aamma ilisimatuussutsikkut paasisassarsiorfigineqarluni. Kalaallit Nunaatali nunataa pingortitarlu nunarsuatsinni tamani soqutigineqartumik ilisimatuussutsikkut tunngaviumik paasisassarsionertut ittumik misissuinissamut immikkut ittunik periarfissaqarpoq. Paasisassarsionernik aaqjissuussinerpaat ilaat tassaapput Pinnngortitaleriffik. Kalaallit Nunaanni Misissueqqaarnerit (Asiaq), Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu Geologimik Misissuinerit (GEUS), Aarhusimi Universitetip kiisalu Danmarkimi Tekniskikket Universiteti (Avataarsua pillugu qitiumik paasisassarsiorfik kiisalu Issittumi Teknologip pillugu Qitiumik ingerlatsivik). Ingerlatsiviit ilisimatuussutsikkullu paasisassarsionerit nunap assiginik nutaanik pilersuinerimikkut kiisalu tunngaviumik paasisutissatigut annertuumik iluaqutaassapput.

Nunap assigi ullumikkut pissutsinik takutitsisut nunaminertanik atatillugu pitsaanerusumik eqaannerusumillu ingerlatsinnaanermut tunngavissiiipput, sumiiffimmi takornariaqarnikkut allatigullu inuussutissarsiutit inerisarnerannik ikorfartuisunik. Nunamik atuinnissamut pisinnaati-taaffeqarnermut piginnittutullu nalunaarsorneqarnermut nunap assigi tunngaviusarput, qularnaatsumillu akiligasarsinissamut aningaasaliinissamullu periarfiisarlutik.

Kalaallit Nunaat Issittorlu geologi pillugu politikkikkut annertusiartuinnartumik pingaartinneqarput. Tamanna pissutigalugu Kunneqarfiup Danmarkip killeqarfiup iluani piginnittuunermik illersuiniarlutik suli annertunerusumik alapernaarsuinissaat pisariaqartinneqarnerulerpoq. Tamanna pisarpoq timmisartumik qulaavaasarnikkut umiarsuarnillu najuuttarnikkut kiisalu nunami sulisoqarnikkut. Nunap assigi ullumikkut pissutsinik takutitsisut silaannarmiillu immamik assilisat, avinngarusimasuni tikikkuminaatsuni aaqjissuussamik pitsaasumillu piginnittuunermik illersuinnaanermut iluaqutaapput.

2015imi nunamut pilersaarutit pillugit nalunaajaammi allasimasutut aningaasaateqarfimmit aningaasaliissutit atorlugit piareersaatigalugu suliariniakkamik annertuumik aallartitsisoqarpoq, Kalaallit Nunaanilu nunap assiginik pitsaanerusunik nutaalianik nunap assiliorqarsinnaanissaa tamatumani siunertaavoq. Boksi oqaasertalik 2.3mi tamanna allaaserineqarpoq.

Boksi oqaasertalik 2.3. Qaammataasat atorlugit nunanik assiliornerit nutaaliat inerisarnissaannut suleqatigiinneq

Unammilligassaq suliarineqalerpoq – qaammataasaniit nutaalianik nunat assilioriaatsit inerisarneri pillugit suleqatigiinneq isumalluarnartoq

Piareersaataasumik suliariniagaq nutaaq iluaqutigalugu qaammataasaniit Kalaallit Nunaata nutaalianik assiliorinissaanut inerisaanermut tungnaviliissaaq. Kalaallit Nunaata nutaamik assiliorinissaanut 15 millioni koruuninik tapiiniarluni nalunaartoq tassaavoq aningaasaateqarfik 'A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal'.

Piareersaatigalugu ukiuni pingasuni suliariniakkami (2014-2017) qaammataasatigut assileeriaaq nutaaliaq atorlugit Nunatsinni sumiiffiit nunallu immikkoortortai – Tasiilaq, Tunumilu Zackenberg kiisalu Daneborg, Nunatta Kujataa kiisalu Avannaani Qeqertarsuup Tunua - assiliorqarpoq.

Piareersaatigalugu suliariniagassat taanna siullersarinnassagaat neriunartoq, Kalaallit Nunaanni sermeqannginnersat tamaasa topografi atorlugit nutaalamik nunap assiliorinissaanut misiliutit annertuut ilagaat.

Kalaallit Nunaata assiga maannakkut atorleqartoq 1937imi kiisalu 1970ikkunni/1980ikkunni timmisartumit assilisat tunngaviagalugit sananeqarnikuvoq. Ilaatigut silap pissusaata allanngoriartornera pissutigalugu, nunap isikkua taamanikkorniit allanngorujussuarnikuvoq. Tasamaamat assigiiaartumik takussutissiineq, tamanik takussutissiineq kiisalu sukumiisumik takussutissiinarneq nunap assigini maannakkut atorleqartuni allanngorartupilussuavoq. Nunap assigi taakkua pissusivinnik millititsilluni sanaajugamik, sumiiffiit portussusaat, ungasissusaat kiisalu sumiiffippiaat tamatigut eqquunneq ajorput. Assersuutigalugu taakkua qaammataasat atorlugit sumiissusersuiniarnermi atorleqarsinnaanngillat.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Pisortat namminersortullu suleqatigiinnerat

OPP aamma OPS tassaapput pisortat namminersortullu suleqatigeeriaasaannut assigiinngitsunut taaguutit naali-

sarneri. Suleqatigeeriaatsit assigiinngitsorpassuupput. Namminersortut suleqatigineqartut assigiinngitsutigut sullisinnaapput, soorlu ilusilersuineramik suliariniakkanillu pilersaarusiornernik, sanaartuinernik, ingerlatsineramik, aserfallatsaaliinernik kiisalu aningaasaliinernik tapiissuteqarsinnaasarput. Tamakkua tapiissutaasinnaasut pisortat namminersortullu suleqatigiinnissamut isumaqatigiisutaanni (OPP) tamarmik ilaannaalluunniit ilanngussorneqarsinnaasarput.

Nalinginnaasumik akiligassarsinissaq kisiat eqqarsaatigalugu OPP naapertorlugu suleqatigiittoqartillugu, nalinginnaasumik tamanna aningaasatigut orniginartuusangilaq. Siullermik OPP naapertorlugu suleqatigiinnikkut nalinginnaasumik akiligassarsinerami erniaritit qaffasinnerusarput. Aappassaattut OPP naapertorlugu suleqatigiinneq inatsisitigut pituttuineramik imaqarsinnaavoq, suliariniakkap ingerlannerani eqaatsumik aaqqiinernerami akornutaasinnaasunik. Taassumalli akerlianik aamma OPP naapertorlugu suleqatigiinneq orniginarsinnaavoq, soorlu aningaasaqarniarneq ataatsimut isigalugu pitsaannerusinnaamat, niuernikkut amerlanerusunik periarfissiisinnaamat, ilisimasaqarnerulersitsisinnaamat, aserfallatsaaliinermi nalinginnaasumik pitsaasumik aallaaveqartoqarsinnaamat assigisaallu pissutigalugit orniginartinneqarsinnaalluni.

Pisortat namminersortunit suleqatigisaminit pilersorneqarnerminut akiliutissaannut, pisortat namminersortullu akornanni aarleqqutaasinnasunik iluanaarutinillu agguqatigiinneq apeqqutaasarpog. Assersuutigalugu pisortat timmisartoqarfiliorniarnermi sanaartuinissamut aningaasartuutissatigut, erniat ineriartornerat eqqarsaatigalugu kiisalu mittarfeqarfimmiit sullinneqarnissamik qanoq noqqaasoqartigineratigut aarleqqutaasinnasunut annikitsuinnarmik akisussaaqataappata, namminersortunit akiliutigisassaat allanut sanilliullugit annertunerussapput. Suliariniakkami OPP naapertorlugu namminersortut aarlerinarsinnaasunut akisussaasuugunik tamatumunnga iluamik akilersinneqartarput. Aarleqqutaasut annerugaangata akiliutissaq aamma annerusarluni.

Suliassamiit suliassamut pisortat namminersortullu qanoq suleqatigiinnissaat nalilersorneqartarpoq. Suliassanik agguaqatigiinnissap siunertamut naleqqunnera kiisalu naammagintumik akilersittarnissaq ilanngullugit. Assersuutigalugu aarleqqutaasut sanaartuineq katillugu qanoq aningaasartuuteqarnissaq imaluunniit siunissami timmisartoqarfimmiit angalasussat amerlassusaannut atatilugu aarleequtigineqarsinnaasut, namminersortumik suleqatiginninniarnermi isumaqatigiissutissamut sunniuteqartarput.

Pisortat namminersortullu Nunatsinni suleqatigiinnerannut assersuutissat ilisimaneqarnera, Kangerluar-

sunnguami nukissiorfik iluatsilluartumik naammassineqartoq, naleqq. Boksi oqaasertalik 2.4.

Boksi oqaasertalik 2.4. Pisortat namminersortullu suleqatigiinnerat iluatsilluartoq – Kangerluarsunnguami nukissiorfiup pilersinnera

Pisortat namminersortullu suleqatigiinneri nutarterinermut piginnaasaqarnerulernermullu tapiisnaapput

Pisortat namminersortullu suleqatigiinnerannut iluatsilluartumut assersuutissaqqippog – ukiuni 1990imiit 1993ip tungaanut Kangerluarsunnguami erngup nukinganik nukissiorfissap sananeqarnerani suleqatigiinneq – kingornatigullu nukissiorfimmik ingerlatsineq.

Taamani Namminersornerullutik Oqartussat Norgemiullu ingerlatseqatigiit namminersortut akornanni isumaqatigiissusiortoqarpoq. Ingerlatseqatigiit pinganertut suliassaat tassaavoq sanaartugassat tamaasa isumaginissaat. Tamatuma saniatigut ingerlatseqatigiit aamma ukiuni 15ini ingerlatsinissaq nukissiorfiullu aserfallatsaalinnissaa isumagisussaallugu.

Taamatut iliuuseqartoqarpoq nukissiorfiup innaallagisamik tunisassiulernissaa qulakkeerniarlugu kiisalu taamani aamma Nukissiorfiit erngup nukinganik nukissiorfiup taama angitigisup ingerlatinnissaannut aserfallatsaalinnissaanullu immikkut ilisimasaqartoqangimmat. Ukiut 15it isumaqatigiissuteqarfiit qaangiummata- Nukissiorfiit piginnaangorsatitsinikuupput, tamatumalu kingorna Kangerluarsunnguami nukissiorfimmik ingerlatsinissaq aserfallatsaaliinissarlu Nukissiorfiit namminneq isumagisinnaangorlugu.

Tamatuma kingorna Nukissiorfiit erngup nukinganik nukissiorfilioraangamik piginnaangorsatitsinikuugamik aallaqaataaniit ingerlatsineq aserfallatsaaliinissarlu Nukissiorfiit namminneq isumagisinnaasarpaat. Taamaakkualuartoq pisortat namminersortullu suleqatigiinnerisigut siunissami erngup nukinganik nukissiorfiliortoqarsinnaalluarpoq.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Europap kujataani nunat OPP naapertorlugu suleqatigiittoqartarneratigut ajoraluartumik pisortat akiligassaat naggataatigut takussutissiisutigineqartunit amerlanerusartut.

Taamaammatt OPP naapertorlugu suleqatigeeriaaseq tupinnartutut aaqqiisutissaangilaq, namminersortulli immikkut ilisimasallit aningaaliisuteqarsinnaasullu suleqatigiinnissaannut sakkussatut suleriaasissamut aaqqiisutissaq.

OPP naapertorlugu suleqatigeeriaatsimut taasiullugu periarfissaq tassaakkajuppoq, aningaasartuutit Namminersorlutik Oqartussanit imaluunniit aktiaatileqatigiiffimmiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartumit akiligassarsinissaq. Annetuumik aningaasaliissuteqartoqaraangat tamanna inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut aningaasartuutissallu missingersorneri naapertorlugit aningaasatuutissatigit iluanaaruteqartoqarsinnaasarpooq, taamaammallu maannakkut aningaasanik akiligassartitsisartut aningaasatigit inissisimaneq nutaaq naapertorlugu akiligassartitsinissaannut isumaqatiginiarnerini piumasaqaatit assigiinngitsut naleqqussarneqarsinnaasarlutik.

OPP naapertorlugu suleqatigiittarnermut immikkut politikkimik pilersitsinissaq

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu ullumikkut ataatsimut isigalugu OPP naapertorlugu suleqatigiilluni suliariniagaqartarneq pillugu misilittagaat killeqarput. Ukiunili kingullerni nunat killiit allat OPP naapertorlugu suleqatigeeriaaseq soqutigiartuinnarnikuuaat, aningaasartuuteqarnissallu maannakkut tunuarsimaarfigisarneq pissutigalugu nunarsuatsinni aningaasatigit suleqatigiit kattuffiat OECD isumaqarpoq, ukiuni aggersuni OPP naapertorlugu suleqatigiittarnerit nalinginnaanerujartuinnarumaartut. OPP naapertorlugu suleqatigiittarnerit sanaartugassat annerumaat aningaasalersornissaannut periarfissatut pisariunnginnertut aalajangiisartunit isigineqartarput imaluunniit suliariniakkanut allanut atatillugu aningaasanut inatsit naapertorlugu pisarnertut aningaasatigit pituttuisarnerit nalinginnaasut avaqqutaarumallugit. Una tulluarnerpaatut nalilernerqarpoq, nalinginnaasumik aningaasanut inatsisikkut aningaasaliinermit, OPP-kkut suliniutit aningaasaqarnermut tamarmut pitsaanerumik sunniuteqarsinnaappata.

Nunat killiit allat assigalugit aamma Nunatsinni atassuteqatigiinniarnermut aqqissuussat anerungaartut sumiifinni arlalinni pisariaqartillugillu pisiusunngornissaa kisaatigineqarput. Taamaammatt Naalakkersuisut Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsiviutimik assigiinngitsut siunissaq eqqarsaatigalugu ingerlassinnaasaat annertusarneri paat, siunissami OPP naapertorlugu suleqatigiittoqarsinnaaqqullugu kiisalu isumaqatigiissutinut taama ittunut atatillugu akisussaaffiit inissitsiterneqarsinnaaqqullugit.

Namminersorlutik Oqartussat (kommunit ilanngunneqarsinnaapput) maanna OPP naapertorlugu suleqatigiillertarissanut namminneq politikkerisassaata piareersarneq Naalakkersuisut aallartinnikuuaat. Taamatut politikkeqarnerup isumaginissaa, OPP naapertorlugu suleqatigiinnermut aqutsissuusussatut OECDp innersuusutai malillugit aallaviusumik Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmi inissinneqassaaq.

Danmarkimi Aningaasaqarnermut Ministereqarfiup ataani Nutarterinissamut Aqutsisoqarfimmii aamma OPP naapertorlugu suleqatigiinnermi naatsorsuutit pillugit immikkut malittarisassaliornikuuvoq. Isumaqatigiissutit taama ittut aningaasanik attartortitsisarnermut isumaqatigiissutinut ilanngullugit isumaqatigiissusiortoqartarpoq.

Aningaasaqarnermut atatillugu sakkussatut OPP naapertorlugu suleqatigiittoqartarnera, Nunatta Karsianut aningaasatigit annertuumik pituttorneqarsinnaasooq aarlerinartoqarsinnaasorlu tamatumani erseqqissarneqarpoq. Taamaammatt aamma pisariaqarsinnaavoq, OPP naapertorlugu suleqatigiinnermi Namminersorlutik Oqartussat toqqaannartumik toqqaannangikkaluamilluunniit siunissami peqataassatillugit, Nunatta Karsiata naatsorsuutaanni piumasaqaateqarfigineqarsinnaasutut kiisalu aktiaatileqatigiiffinniluunni Namminersorlutik Oqartussat pigisaanni akiligassat Nunatta Karsiani naatsorsuutinut inissinnissaat. Tamanna OPP pillugu politikkerisassamut ilanngunneqassaaq.

Tassunga ilanngullugu aamma pisortat naatsorsuutaanni OPP naapertorlugu suleqatigiinnermi piumasaqaatit nalinginnaasut pisortat naatsorsuutaanni inissinneqartut sukaterneqarneqassapput. Tamatumani kinguneranik OPP naapertorlugu isumaqatigiissusiani akiligassatut piumasaqaatinut atatillugu nalorninartoqarsinnaasut affaat sinerlugit pisortat akisussaasuutinneqarpara, akiitsut pisortat akiitsuinut ilanngunneqartassapput.

Soorunami aamma aningaasanut inatsimmut atatillugu imaluunniit Inatsisartut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu ataatsimiititaliaannut saqqummiinnermi, OPP naapertorlugu suleqatigiinnissami aningaasaliissutissat akuerineqartassapput. Atassuteqatigiinnissamut suliariniakkamut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat malunnaatilimmik nalorninartunut akisussaasuussappat, nalornissutaasinnaasut nassuiaataat aalajangiinissamut tamakkiisumik tunngavissanut ilanngunneqassapput.

Unammillerniarnermi pissutsit

Niuerfiit mikisut amerlaqisut Kalaallit Nunaata ilisarnaatigai, taamaammallu nunani amerlanerusunik innuttalinni Nunatsinnitullu isorartutiginningsuni akinik tatisimannissinnaanerattut Nunatsinni unammillernerit sunniuteqarsinnaanngillat. Tamanna Nunatsinni atugassanik tunisassiornernermut akornuseeqataavoq. Inuit illoqarfinnut nutsernerat ilutigalugu tamatumani ajornartorsiutaanera annikilliaruaassaaq. Siunissarli qaninnerusoq eqqarsaatigalugu ingerlatsiviit mikisut ajornartorsiutaat saneqqussinnaanngilagut.

Taamaakkaluartoq unammillertoqarnerunissaa periarfissarsiuutissallugu naleqqutiinnarani aamma pisariaqarlunnarpoq:

- Iluanaarutit annikillisarariaqarnerisigut atuisartut nioqputinik amerlanerusunik kiisalu sullissinernik assigiingiiarnerusunik neqeroorfigineqarsinnaasarpur,
- Nunatsinni suliffeqarfiit annikinnerusumik aningaasartuuteqarnerulersinniarlugit kiisalu
- Ilaatigut aatsitassanut takornariaqarnermullu atatillugu avataaniit aningaasaliisnaasut pilerisarniarlugit.

Unammillernissamat pitsaasunik sinaakkusersuineq unammillernartoqarsinnaavoq, Nunatsinni pissusissami-soortumik kisermaassillutik ingerlatsisut, ilaatigullu suliasat annertuut, ullumikkut ingerlatsinissaminut akuerineqarput imaluunniit sullissinissamat isumaqatigiissutitut ilanngussorneqarput, tamakkualu nalinginnaasumik sullissisussarsiuunneqarneq ajorput.

Boksi oqaasertalik 2.5-mi Atuisartut Unammillernerlu pilugit Nakkutilliivimmit nalunaarsorneqarput, Nunatsinni unammillerniarnermut akornutaasinnaasutut nakkutilliivimmit isigineqartut.

Naalakkersuisut aningaasaqarnermut politikkerisaminni anguniagaat tunngavigisaallu ilaatigut tassaapput:

- Inuussutissarsiutinut tapiissutit killilimmik piffissalernerqartarnissaat, kiisalu
- Suliariniakkat aningaasatigut isumallutissaqarneri aningaaserivimmit imaluunniit akiligassinneqarnissamat naliliisarvimmit nalilersorneqarsimasut kisimik suliariniakkaminut Nunatta Karsianiit tapiiffigineqarsinnaanissaat imaluunniit suliariniakkaminik qularnaveer-serneqarsinnaanissaat.

Naalakkersuisut tamanna misissuiffigeqqillugu inuussutissarsiutinut qanorluunniit ittunut tapiissutit akuttunngitsumik misissueqqissaarfisassavaat. Isumalluusiineq 2011-lli naanerani inuussutissarsiorfimmi siuarsaanissamat nalinginnaasumik atorneqarunnaarnikuvoq.

Unammillernermut inatsimmi nutaanermi 2014imeersumi ataatsimut isigalugu tunngavigineqarpoq sapinngisamik kiffaanngissuseqarluni malunnaatilimmik unammillersinnaanissaq. Unammillernissamat inatsisini inuiaqatigiinnut pingaarutillit innimigalugit, pissutsit unammillernissamat kiisalu malunnaatilimmik niuersinnaanermik killiliisut eqqorniarneqarput. Suliffeqarfiit pioreersut akornanni unammillertoqarsinnaanera inatsisitigut iluaquserniarnerqarpoq, kiisalu suliffeqarfiit nutaat niuerfintut akulerussinnaanerisa killilersorneqannginnissaat qulakkeerniarneqarluni.

Unammillernermut inatsisitigut ataatsimut isigalugu inuiaqatigiit isumalluutini atuiluarsinnaanissaanut iluaqutaasussamik siunertaqarnermi, atuisartut innimiginissaat innimigisassanut allanut ilanngullugu innimigineqarpoq. Atuisartunik innimiginneq assigiinngitsorpassuar-

tigut anguneqarsinnaavoq, soorlu sullissinerit pitsaanerulernerisigut imaluunniit pitsaassutsit qaffariarnerisigut, siaruarterinerup pitsanngorsaneratigut kiisalu aningaasartuutit annikillisarnerisigut.

Tamatuma saniatigut unammillernermet inatsisini nutaajunerni siunertaavoq unammillerneqarnissamat illersorneqarsinnaaneq, tassani pisortat suliffeqarfiutaanniit kiisalu suliffeqarfinnit amerlanertigut imminut akilersinnaasumik niuertariaqarnermi piumasaqaatinik ilungersunartunik kiisalu iluanaaruteqartariaqarnermik namminersortutulli piumasaqaatinik piumaffigineqartanngitsunit, namminersortut naammaginangitsumik unammillerneqarnermimi illersorneqarsinnaanerit qulakkeerniarneqarpoq.

Ingerlatsiviit pisortanit pigineqartut inissisimanerat

Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsiviutaasa tunisasiornermi, inuiaqatigiinni isertitaqarniarnermi suliffissaqarniarnermilu annertuumik pingaaruteqartarneri, Kalaallit Nunaanni aningaasaqarniarnerup ilisarnaatigai. Ingerlatsiviit Namminersorlutik Oqartussat pigisaasa isumagisaat ilaatigut tassaapput ileqqusumik pisortat isumagisartagaat, soorlu nalunaarasuartaatitigut atassuteqaqatigiinneq kiisalu timmisarstoqarfeqarneq, aammali aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq, nioqputigeqqitassanik nioqputissanillu umiarsuarnik assartuineq isumagisarlarlugit.

Naalakkersuisut akuttunngitsumik eqqarsaatigisarpaat, Namminersorlutik Oqartussat aktiaatileqatigiiffinnik nutaanik pilersitsinissaq siunertamat naleqqutissanersoc isumagisassaqarfinnullu attuumassutit imaluunniit suliffeqarfiit iluanaarutiviit aallaavigalugit ingerlatsiviit aktiaatileqatigiiffinngortinneqassanersut – imaluunniit tamatuma killormoortuanik iliortoqassanersoc.

Ineriartorneq malitsigalugu unammillertoqarnissaanut periarfissaqartoqalersinnaavoq. Unammillertoqarsinnaanera tunngavissaqaleraangat isumagisassaqarfiit namminersortunngorsarneqarsinnaapput niuerfimmilu allat peqataalersinnaallutik.

Niuerfimmi naammaginaratumik unammillertoqarsinnaaleraangat, Namminersorlutik Oqartussat (nalinginnaasumik tamatuma kingorna) suliffeqarfiutini niuerfimmi pineqartumi isumagisassat namminersortunngorsarsinnaavai. Isumagisassat namminersortunit taamaallaat unammillertiusinnaanngornissaat akulikitsumik namminersortunit isumagisassanik niuerutigineqartussanngortitsinissamat pingaaruteqarnerpaavoq, unammillernikkut nioqputissat sullissinerillu pissusissamisoortumik akilersorneqartarmata.

Ineriartorneq taama ittoq ima sukkassuilimmik ingerla-

Boksi oqaasertalik 2.5. Unammillersinnaanermut akornuteqarsinnaasut assersuutaat

Unammillersinnaanermut akornuteqarsinnaasut

Immiaqqat imeruusaatillu puuinut atatillugu ataqatigiissakkamik aqqissuussaq

Unammillernissamat Ataatsimiititaliap nalunaarussiaq "Unammillerneq kiisalu Puukunik utertitsisarnermi ataqatigiissakkamik aqqissuussaq" 2012imi suliaraa.

Nalunaarussiaq taanna aallavigalugu 2015imi maajimi Unammillernissamat Ataatsimiititaliap Naalakkersuisumut akisussaasuusumut saaffiginnippoq, ullumikkut puukunik utertitsisarnermut ataqatigiissakkamik aqqissuussap iluarinangitsunik niuerniarfimmumut sunnuteqarnera, kiisalu akisuallaanik ikippallaanillu nioqquteqarnerup iluarinangitsumik sunnuteqarneri ilanngullugit saaffiginnissut igalugit.

Unammillernissamat Ataatsimiititaliap saaffiginnissutaa 2015imi aggustimi Naalakkersuisup akissuteqarfigaa, Naalakkersuisullu isumernissaanut iluaqutaassusamik pissutsit taagorneqartut pillugit 2015/2016imi misissueqqissaarneq aallartisarneqarluni

Inuussutissarsiutinut tapiissut

Namminersorlutik Oqartussat 2009mi aningaasartuutissatut missingersuutaasa 8 procentii inuussutissarsiutinut tapiissutissatut missingersuutaapput, tassa Danmarkimi pissutsinut sanilliullugit tallimariaammik annertunerullutik. Taamaammat inuussutissarsiutinut tapiissutit naammassilluaatigalugit atorluarneqarnissaat Kalaallit Nunaata aningaasaqarniarneranut pingaaruteqarluinnarpoq. Piviusulli qiviaraanni, tapiissutaasartorpasuit sunniutaat pillugit ilisimasat killeqartupilussuupput.

Atuisartunut Unammillernissamullu Nakkutilliiviup 2010mi saqqummersippaa, tapiissutit pillugit politikki nutaaq. Tassani siunertarineqarpoq, siunissami inuiaqatigiit inuussutissarsiutinut tapiissutit pissarsiaqarnerusarnissaasa qulakkeerneqarnissaat:

- Nakkutilliiviup innersuussutigaa, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu ataqatigiissakkamik aqqissuussinikkut maannakkut tapiissutaasareersut tapiissutillu nutaat siunertaannik sunniutaannillu nalunaarsuinissaat. Tapiissutaasut siunertaasa aalajangersakkat anguneqarnissaannut naammattarnersut kiisalu unammillernissamat akornutaasumik sunniuteqarnerat naammassilluaataasarnarallu iluanaarutaasunut sanillersuunneqarsinnaanersoq apeqquataavoq?
- Nakkutilliivik malittarisassanik nutaanik siunnersuuteqarpoq, siunissami tapiissuteqarnissamat aqqissuussat naammassisaqaataane-rusarlutillu inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut iluanaarutaasinnaasut eqqumaffigineqarnerussasut.

Aalisarnermut tunngasut

Aalisarnerup iluani unammillernissamat ajornartorsiutit arlallit Atuisartunik Unammillernissamullu Nakkutilliiviup Ukiuni kingullerni suliarisarnikuuai. Niuerniarfiit naammassisaqarfiulluarnissaannut aalisarnerup ataqatigiissakkamik aqqissuussaanaera arlalinnik akornutissartaqarpoq.

- Unammillernissamat inatsitigut *tying*, neqitassat allallu pingitsoorani tusaassisussaatitaanermut akulerunneqartarnerat ajornartorsiutaasarpooq.
- Pisassanik ataqatigiissakkamik aqqissuussineq aamma aalisarnermi naammassisaqarluarnissamat orniginarsititsinngitsutut isikkoqarpoq. Aalisartut naammassisaqarluarnerusartut pisassinneqartarnissaannik aqqissuussineq eqqarsaatigisariaqarpoq.
- Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutinut tapiissutit assigalugit aalisarnermut tapiissutit nalunaarsorneqartariaqarput, tapiissutaasut inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut pissusissamisoortumik sunnuteqarnissaat qulakkeerniarlugu. Tapiisarnermi aqqissuussaq arlallit aalisariutit naammassisaqarnerusinnaanerannik qulakkeerinngillat, aalisartullu naammassisaqarluartanngitsut taamatut ingerlatiinnarneqarlutik, aalisartunut naammassisaqarluartartunut inuiaqatigiillu aningaasaqarniarnerannut sunniinerluttumik.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfutaat kisermaassisut, niuerfinni unammillerfiusuni suliffeqarfimmik ingerlatsisut

Aktiaatileqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussat pigisaat amerlaqisut arlaatigut Namminersorlutik Oqartussanik sullissinissaminnut kisermaassisarput. Taamatut oqaatigineqarsinnaapput Tele Greenlandip imaluunniit RAL-ip ingerlatsinissaminnut akuerisaasut imaluunniit KNI sullissinissaminnik isumaqatigiissuteqartoq.

Ingerlatsiviit inuussutissarsiutit isumagisaminnut atatillugu aamma unammilligassaqqakkajuttarput. Suliffeqarfiit suliassatigut kisermaassisut (illersorneqartut) kiisalu nalinginnaasumik suliffeqarfimmik ingerlatsisut suliffeqarfiup iluani isumagisassat assigiinngitsut akornanni tapiissuteqartarneri taputartuullugit isumaqarfigineqartarnerat pissutigalugu pasineqarnissaannut peqqutissaqartoqalertarpoq (pissusissamisoortumik). Tamanna namminersorlutik suliffeqarfiutillit aningaasaliisuteqarnissaminnut nangaanerannut pissutaqaataasinnaavoq. Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsiviutaasa ilaata niuerutiminnut attuumassutilinnik ingerlatsilissangatikkunnikku.

Ingerlatsiviit Namminersorlutik Oqartussat pigisaat arlaatigut taperneqartartut imaluunniit niuernermi illersorneqartut naatsorsuutaasa immikkoortiterneqartalerinissaat eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Suliffeqarfiit isumagisaminnik niueruteqarnermikkut kisermaasillutik isertitaannik naatsorsuutaat isertuataasumik saqqummiunneqarsinnaaqqullugit.

sariaqarpoq, kisermaassilluni sullissisarnermiit unammilernermik aallaaveqalernermit ikaarsaariarnermi, innuttaasut akitigut sullinneqarnikkullu naammaginangitsumik inissinneqartissanagit. Tamatumani aamma pingaaruteqarpoq, inatsisitigut allaffissornikkullu namminersortunngorsaanermi unammilligassanut piareersimanissaat, isumatusaartumik ikaarsaariarnissaq qulakkeerniarlugu.

Avammut ammanerulersitsisoqassappat imaluunniit namminersortunngorsaasoqassappat, ingerlatsiviit unammilerluarsinnaanertik anguniassagaat, aningaasartuutit minnerpaaffissaaniitillugit kiisalu aaqqiissuteqartarnikkut atuisartunik suliffeqarfinnillu sullinneqartunik inimiginninnissaq Naalakkersuisut ilimasuutigaat.

Ingerlatsiviit arlallit niuerutiminnik kisermaassisutut inisissimapput. Taamatut ingerlasoqartillugu aningaasartuutaasinnaasut pisariaqanngitsut ingerlatsinerlunnerillu innuttaasunut suliffeqarfinnullu allanut sunniuteqarnerlusapput. Pissutsit taamaattut Nunatta unammillersinnaaneranut sanngeequtaapput ataatsimullu isigalugu annerusaasoqarnissaralua tamanillu atugarissaartitsinerunis-saraluaq qatangiinnartinneqartarput. Taamaammat ingerlatsivinnik sapinngisamik ingerlatsilluartoqarnissaa taamaammat pingaarutilerujussuuvoq.

Naalakkersuisut aamma pingaartillugu pinngitsoortin-iarpaat – ingerlatsiviit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut annertuallaamik aningaasalersorneqarnerat, pisariaqassappallu aningaasaliivallaarnerit kingunerannik uninngasuutit atorneqaqqaartinniarlugit, tassa ingerlatsiviit aningaasaataasa uninngatiinnarnissaat pinngitsoor-niarneqarpoq. Aningaasaatigut isumalluutit tigorianaat taama ittut aningaasaliissutugalugit sulisinneqarnissaat tunngaviumik anguniarneqartariaqarpoq, soorlu atasuteqaqatigiinnermut aningaasaliissutitut inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranni imminnut akilersinnaasunut.

Ingerlatsiviit arlallit iluanaarutiminnit, Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliissutaannut erniarititatut ukiu-moortumik Nunatta karsianut akiliisarput. Iluanaarutinit akiliuteqarnermi tamanna erserinneqassaaq kiisalu pi-ginnittut nalorninartorsiortarneq Nunatta Karsianut qa-noq sunniuteqarsinnaanersoq erserinneqassalluni. Oqa-luttuarisaanermit piginnittuuneq arlaleriarluni aarlerinar-toqartarnikuuvoq. Taamaammat Naalakkersuisut ingerlaavartumik nakkutilliipput ingerlatsiviillu inernerisa akiitsuisalu ineriartornerat pillugu siulersuisunik isuma-sioqateqartarlutik.

Atassuteqaqatigiinniarnermut ingerlatsiviit qitiusumik pingaaruteqarput, Nunatsinnilu sulisinnaasut nunanut al-lanut sanilliullugu amerlaqisut sulisorineranni akissarsiat qaffatsippallaannginnissaat sissuertariaqarpoq, soorlu tamanna aamma suliffeqarfinni niuerutiminnik kisermaas-

siffiusuni aarleqqutigineqartarpoq. Pissutsit taama ittut innuttaasut inuuniarnerminni annertuumik aningaasartu-uteqartariaqarnerannik kinguneqartarput, Nunatta unam-millersinnaanerannik akornusiisarlutik kiisalu namminer-sortut imaluunniit pisortat suliffeqarfiutaanni sulisumik piginnaanillit sulisorinnarniarneranni nutaanillu suliso-qarniarnerminni ajornartorsiulernerannik kinguneqartu-mik.

Ukiuni tulluuttuni Naalakkersuisut ingerlatsiviit siulersui-sui peqatigalugit ingerlatsiviit immikkuutitaarlutik siu-nertaasa paasiuminarsarnissaat suliarissavaat, akissar-siat qanoq annertussusilerneqartarnerannut apeqqutit, aningaasaatit aaqqiissuusaanrat, iluanaarutit pillugit po-litikki kisialu piginnittuinnarnissaq imaluunniit ingerlat-sivik imaluunniit taassuma ilaata namminersortunngor-sarneqarsinnaanera ilanngussorlugit.

Tamatumunnga atatillugu Naalakkersuisut pingaarner-siussapput ingerlatsivinnik piginnittutut periusissatut pilersaarutit erseqqaarissut suliarineqarsinnaaqullugit.

Inuussutissarsiutinik akileraartitsisarneq allallu inatsi-sitigut sinaakkutit nalinginnaasut

Namminersorlutik inuussutissarsiutillit inatsissitigut si-naakkusersuunniarneri soorunami aningaasaliissuteqaru-sunnermut annertuumik pingaaruteqarput. Sinaakkutit pitsaasut, erseqqaarissut aalaakkaasullu aningaasaleeru-sulersitsissusaapput kiisalu siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaliissutaasut utertissinnaane-rinut nalornissuteqarneq annikillissalluni.

Qajannaattummik aningaasaqarnikkut ineriartortoqarnis-saanut pingaaruteqarpoq inuussutissarsiortut annertu-saanerminni aningaasaliissuteqartarnissaat kiisalu sulis-saminnik atorfinitsitsiortornissaat. Inuussutissarsi-or-nikkut annertusaasoqarnissaa anguniarlugu ilaatigut Sulisitsisut peqatigalugit Naalakkersuisut inuussutissarsi-or-tut akileraaruteqartarnerannut malittarisassat ukiuni ar-lalinni suliarissat suliarineqarnerat aallartisarpaat.

2016imi ukiaanerani Inatsisartut ataatsimiinneranni su-liap tamatumu toqqaannartumik kingunerannik namminee-luni aningaasat pillugit nalunaarsuisarnermut tunniussi-nissamat periarfissarititaasut allanngortinnissaat pillugit Naalakkersuisut siunnersuuteqassamaarput, kukkuner-siuisartut sulinerminni atugarisaannut naggataatigullu aamma suliffeqarfinnut pitsanngorsaataasussamik.

Suliamut tassunga atatillugu aamma inuussutissarsiortut suliffeqarfiutimik allanit ingerlanneqalersitsinissaannut periarfissaat iluarsaanneqarnissaat Naalakkersuisut ataatsimut isigalugu eqqumaffigiinarpaa kiisalu nammi-nersortut suliffeqarfiutiminnik inerisaallutik aningaasali-i-nissaminnut pilersaarnissaat eqqumaffigiinarlugu. Akile-

raartitsisarnermi ullumikkut missingersuinikkut aalajangiiffigineqartartut ataqatigiissakkamik aqqissuussamik kinaassusersiunnginnerusumik malittarisassiuunnissaat aamma eqqumaffigineqarpoq.

Aningaasaleerusuttoqaannaqqullugu sinaakkutaasut naleqqunnerannut apeqqut akisinnaajumallugu pisariaqarpoq, inatsisilersuineri allaffissornermilu pissutsit nalinginnaasut misissornissaat.

Nunat tamarmik akileraartitsiniarnermini tunngavigisatigit unammilligassaasa annertusinerujartuinnaarnerat nunarsuatsinni tamani malugineqarpoq. Piginnittooriaatsit nutaat suliffeqarfissuillu immikkoortortallit iluminni nunani assigiinngitsuni niueqatigiissitsisarneri tamatumunnga pissutaaqataapput. Suliffeqarfissuit immikkoortortallit ataatsimut isigalugu akileraarutiminnik annikillisaanissaminut pisareersimasunik iluminni aqqissuussaqartarput. Tamanna pisarpoq, nunanut annikinnerusumik akileraaruteqarfiusartunut imaluunniit akileraaruteqartitsinngitsunut nutserinerisigut, soorlu nunat assigiinngitsut akileraarnermut malittarisassaannik imaluunniit malittarisassaqaannginnerannik atorluaanermikkut. Taamatut pissuteqartanerup annertusiartornera ingammik Kalaallit Nunaattut tassunga atatillugu mikitigaluni iliuuseqarfigiuminaapput.

Ingerlatsiviit akileraarnerat pigisallu nalinginik annikillisaarnerat

Ingerlatsivinnik akileraaruteqartitsisarnermi akileraarutissatut allassimasut kiisalu akileraarnissamut aallaavigisaq naapertorlugit – tassani immikkut nalikillisaanissamut malittarisassat naapertorlugit akileraaruteqartarput.

Tunisassiorneq pillugu isumalioqatigiissitat (Produktivtetskommissionen¹) inaarutaasumik naliliinerminni isumaqarput, aalajangersakkat (Danmarkimi) ataani allassimasut ingerlatsiviit akileraaruteqartarnerannut sunniuteqartut:

- Aningaasaliissuteqarnissaq pillugu aalajangersagaq (avataaniit aningaasaliissutit)
- Nammeneq tigoraaannarnik aningaasaateqarnermut taarsiullugu akiitsut (ernialigassat) aningaasalersuutigisinnaatitaaneri
- Iluanaarutit nussortarneri (nussuineri akiliisitsisarneq, transfer pricing, ilanngullugu)
- Sukumiinerusumik akileraaruteqartitsisarnerup tunisassiorsinnaaneq annikillissitarpaat kiisalu akissarsiallit akileraaruteqarnermikkut annertusaaffigineqartarlutik
- Aallartisaasut ataatsimut isigalugit akileraaruteqartitsisarneq

1 <http://produktivtetskommissionen.dk/media/164448/Baggrundsrapport%20om%20skat.pdf>

Isumalioqatigiissitat inaarutaasumik naliliineri taamaatsiinnarlugit Kalaallit Nunaanni pissutsinut nuunneqarsinnaanngikkaluartut, ingerlatsiviit annertuumik akileraaruteqartarnerisa sunniutai qimerluualaarneqarsinnaapput. Nalinginnaasumik avataaniit aningaasaliissussarsiorneq ajornartorsiutiginiukuurput – suliassanut allanut soorlu aatsitassanut tunngasut, siornatigit nunarsuatsinni annertuumik noqqaassutigineqarneri pissutigalugit annertuumik annertusaaffiusut eqqaassanngikkaanni.

Ingerlatsiviit annertuumik akileraaruteqartarnerat pissutigalugu nammineq aningaasaatinit tigoraaannarnit aningaasaliissuteqarani akiitsut aningaasaliissutigisarnerat orignartinneqarneruvoq. Taamaammata ingerlatsiviit akileraarutaasa appartinneqarnissaat pissutissaqarpassippoq. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni – naak malittarisassat 2012imeersuugaluartut – nalikillisaanermut malittarisassat sukangangillat.

Nalunaarsuiffik 2.1-imi ataaniittumi takutinneqarpoq, nunani assersuutigisartakkatsinni nalikillisaanermut malittarisassaasa allattorsimaffiat.

Nalunaarsuiffik 2.1.: Nunani avannarlerni nalikillisaanermut malittarisassat imminnut assersuunerat

	Inis-siaq	Ingerlatsinermut atortut	Umi-arsuit	Ingerlaannartumik nalikillisaaneq
Sverige	1,5-5 %	20 imaluunniit 30 %	?	Ukiut pingasut inorlugit atorsinnaasat
Norge	2-4 %	20-30 %	14 %	15.000 kr. imaluunniit ukiut pingasut inorlugit atorneqarsinnaasut
Danmark	4-7 %	25 %	12-25 %	12.800 kr.
Savalimmiut	1-7 %	30 %	30 %	20.000 kr. miss.
Kalaallit Nunaat	5 %	30 %	10 %	50.000/100.000 kr.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Inissiat umiarsuillu Kalaallit Nunaanni assigiimmik akileraarnermikkut nalikillisaasoqartarpoq, ingerlatsinermut atortut naatsorsuutit inerneru naapertorlugit nalikillisarneqartartut (Pigisat qanoq naleqalernikuuneri naapertorlugit procentikkaartumik ukiumoortumik nalikillisaasoqartarluni).

Nalunaarsuiffik 2.2.-mi aamma takuneqarsinnaavoq Nunanut Avannarlernut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni ingerlatsiviit qaffasinnerusumik akileraaruteqartartut.

Nalunaarsuiffik 2.2: 2015imi Nunani Avannarlerni ingerlasiviit procentikkaartumik akileraaruteqartarneri

	Ingerlatsiviit akileraarutat
Island	20 %
Sverige	22 %
Danmark	23,5%*
Savalimmiut	18 %
Kalaallit Nunaat	31,8 %

Nalunaarsugaq: * 2016imi 22 %.

Nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni ingerlatsiviit annertuumik akileraaruteqartarnerat taamaalilluni erseqqarippoq, nalikillisaanermut malittarisassat nunani allanisut ittutut nisigineqarsinnaasut. Avataaniit aningaa-

saliisartut annertunerusumik aningaasaliissuteqartinniarneranni aatsaat ingerlatsiviit akileraartarnerminni procenti akiliutigisartagaat missuiffigissallugu naleqqut-tuussaaq.

Nunatta karsiata kommunillu akileraartarnikkut isertsit-tagaaasa ilaat allanut sanilliullugu annikitsuinnaat anner-tusiartorujooortulli ingerlatsiviit akileraarutaanneersuu-sarput, naleqq. nalunaarsuiffik 2.3.

Ingerlatsivinnit Namminersorlutik Oqartussat tamakkiisu-mik imaluunniit ilaannakuusumik pigineqartunit akileraa-rutigineqartartut immikkoortitanut "Ingerlatsiviit Nammi-nersorlutik Oqartussat pigisaat"-nut inissinneqartunut (Nalunaarsuiffik 2.3-mi tungujortumik allatat) Namminersorlutik Oqartussat pigisaasa ilaannat ilanngunneqarput, taamaammallu ingerlasivinniit Namminersorlutik Oqar-tussat pigisaanniit akileraarutit isertinneqartut qaffasin-nerupput.

Nalunaarsuiffik 2.3. 2010miit 2015ip tungaanut akileraarutinit Nunatta Karsiata isertittagaasa akornanni ingerlatsiviit akileraarutigis-artagaanneersut

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ingerlatsivinnit kiisalu iluanaarutinit akilera-arutit	--- 1.000 kr. ---					
Ingerlatsiviit akileraarutaat, Nunatta Karsia	38.490	62.594	52.238	63.401	58.291	54.462
Namm. Oqart. pigisaasa akileraarutaat[1]	21.569	20.688	52.026	25.108	34.408	42.254
Ingerlatsiviit akileraarutaat, kommunit avata-anneersut	23.067	65.047	49.722	49.872	48.444	48.732
Ingerlatsiviit akileraarutaannit kommunit iser-titaat	67.369	83.250	74.817	102.171	122.313	95.978
Ingerlatsiviit akileraarutaat katillugit	150.495	231.579	228.803	240.552	263.456	241.426
Iluanaarutinit akileraarutit, Nunatta Karsia	11.019	17.555	23.376	27.405	24.135	32.141
Iluanaarutinit akileraarutit kommunit isertita-at	25.142	40.323	53.389	67.058	49.320	74.469
Iluanaarutinit akileraarutit katillugit	36.161	57.878	76.765	94.463	73.455	106.610
Ingerlatsiviit akileraarutaat katillugit	186.656	289.457	305.568	335.015	336.911	348.036

Akileraarutitigut isertittakkat akorngini ingerlatsiviit akileraarutaasigut isertitat ingerlatsiviit 31,8 procentimik akileraaruteqartarnerannut sanillersuukkaanni, ingerlatsiviit akileraarutaat 1 procentimik allanngortikkaanni, taamaamat akileraararnermit isertittakkat tamaasa eqqarsaatigalugit isertittakkat 7,6 mio. koruuninik nikeriassapput. Akileraarutinit taamatut isertitakininnerulerneq aallaavigalugu Namminersorlutik Oqartussanut kommuninullu sunniuteqassaaq.

Nalikillisaanermut malittarisassat oqilisarnerisa sunniutaat

Nalikillisaanermut malittarisassat oqilisarneri ingerlatsiviit akileraarutit akiliutigisartagaannut annertuumik sunniuteqassaaq. Kingumoortumik iluanaarutit nalikillisaatigisarnerisigut ingerlatsiviit amerlaqisut pigisamik nalillit tamakkii sumik nalikillisarnerisa tungaanut akileraarutit akiliutigisartagaat affaannangorsinnaapput, tamatumalu kingorna ingerlatsiviit nutaanik aningaasaliissuteqarnermikkut akileraarutigisartakkatik annikillisarnerisannaassallugit.

Nalikillisaanissamut oqalisaaneq ingerlatsiviillu qaffassisumik akileraaruteqartarneri kattukkaanni tamanna aningaasaliissutigineqartut qaffassisumik akileraarutigisassaminnut aningaasartuuteqassapput – tamannalu aningaasaliissuteqarnissamut aalajangiiniarnermut (Anner-tuumik) sunniuteqassaaq.

Nalikillisaanermut malittarisassat oqilisarnerisa kinguneranik, pigisat nalingisa (naatsorsuutit naapertorlugit) kii-salu akileraarutaanissaannut nalingat ingerlaannartumik qaffappat taakkua nikingassusaat annerulissaaq, akileraaruteqarnissarlu kinguartinneqarsinnaalissalluni. Taamaalluni ingerlatsiviit akileraarutitik akiliinissaminnut kinguartitaat amerliallassallutik. Akileraarutissat kinguartikkallakkat nalingi Akileraararnermut aqutsisoqarfiup 3,5 mia. koruuniussangatippai, allatut oqaatigalugu ingerlatsiviit Namminersorlutik Oqartussanit 3,5 mia. koruuninik akiligassarsitineqarnikuupput.

Akileraarutissat qaffakkiartortillugit nalikillisaanermullu malittarisassat oqiliartortillugit, suliffeqarfiit pisortanit akiligassarsiaat qaaffakkiartussapput.

Nalikillisaanermut malittarisassat nalinginnaasumik oqilisangikkaluarlugit, susassaqarfiit namminersortunit anertunerusumik aningaasaliiffigitinniakkat oqilisaanneqarsinnaapput – tassa aalajangersimasunik siunertalinnik nalikillisaasinnaaneq aqqutigalugu. Inuussutissarsiutinik nutaanik pilersitserusussuseqalersitsiniarluni tamanna peruserineqarsinnaavoq, assersuutigalugu inuussutissarsiutinik nutaanik (aalisakkanik allisaaviit, aalisakkeri-nermi eqqagassanik atorluaasut, tamanut iluaqtissannorlugit inissiat attartugassat) aallartisaasut oqilisaanne-

risigut. Taamatut allannguiniarneq akileraararnermut oqartussanut pisariussaqaq, tamannalu eqqarsaassersuutitut ilannguttariaqarpoq.

Ingerlatsiviit akileraarutaannik annikillisisinerup sunniuta

Ingerlatsiviit akileraarutaannik annikillisisinerup kingunerissavaa, iluanaarutitik nussuerusunnerup annikillinera. Taamatulli iluussagaanni ingerlatsiviit akileraarutaasa appartinnissaat pisariaqassaaq, nunani iluanaarutitik inisii-sarnikkut Kalaallit Nunaata toqqaannartumik unammiller-taasa, tassa Danmarkip, Savalimmiut kisialu Islandip akileraarutigittagaannit appasinnerulersillugu. Tassa 18% imaluunniit taanna ataallugu.

Ingerlatsiviit procenti akileraarutigisartagaat qaffassissoq pissutigalugu, ingerlatsiviit aningasaliissutiminnut aningaasartuutaasa 31,8 procentii akileraararnermut ataqatigiissakkamik aqqisuussatigut matussuserneqartarput. Ullumikkut suliffeqarfissuarnit immikkoortortalinnit assersuutigalugu Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu isumagisassalinnit ornigineqarpoq, akiitsut Kalaallit Nunaannut inissinnissaat pisuusutsillu Danmarkimut inissillugit. Assersuutigineqarsinnaasut naapertorlugit boksi oqaaser-talimmi 2.6-mi takussutissinneqarput.

Boksi oqaasertalik 2.6

Suliffeqarfissuarnut immikkoortortalinnut nunani arlariinni niuerfilinnut atatillugu ingerlatsiviit akileraarusersornerisa sunniutaasa assigiinngissinnaanerujussuinut assersuutitut saqqummiussaq

Kalaallinut ingerlativiusuusaartitaq qallunaat ingerlatsiviannit aningaasanik taarsigassarsivoq. Ingerlatsiviit taakkua suliffeqarfissuarmi immikkoortortalimmi ataatsimi ingerlatsiviupput.

Kalalaallit ingerlatsiviata maanna ernianut akiligassani iluanaarutiminit ilanngaatigissinnaanngorpai qallunaallu ingerlatsiviata iluanaarutini erniat nalinginik ilasinnaanngorlugit.

Kalaallit ingerlatsiviata aningaasaliinernut aningaasartuutai ilanngunnagit iluanaarutai 10.000.000 koruunit nalinginnaasumik 3.180.000 koruuninik akileraaruserneqartussaangaluarput. Ingerlatsivilli qallunaat ingerlatsivianit taarsigassarsisimaguni ukiumut ernianut 5.000.000 koruuninik akiliisartussaalluni, taava iluanaarutaai 5.000.000 koruuninik apparneqassapput akileraarutaasussallu 1.590.000 koruuninngussallutiki.

Qallunaat ingerlatsiviata iluanaarutini 5.000.000 koruuninik ilasinnaanngussavai. (erniatigut isertitat), kisianni Danmarkimi ingerlatsiviit 22 procentiummat iluanaarutinit akileraarutissat 1.100.000 koruuninik ikinnerussapput.

Taamaalilluni suliffeqarfissuup immikkoortortallip (ingerlatsiviit marluk suliffeqarfissuarmut immikkoortortalimmut ataatsimut atasut akorniminni ernialiisarnermut inatsisit unioqqutinngikkaluarlugit?) iluanaarutini 490.000 koruuninik ilasinnaassavai. Kalaallit Nunaannut atatillugu naatsorsukkat suli nikalluallannarnerupput, tassami uagut 1.590.000 koruunit annaassagatsigit. Tamatumuuna nassuiaatigineqarsinnaavoq (ilaatigut), soq nunat ingerlatsivinnik annikin-nerpaamik akileraartitsisarnissartik anguniartuartarpaat (tamanna taaneqartarpoq "race to the bottom"), soorlumi Danmarkip akileraarutinit isertitani 1,1 mio. koruuninik amerleriarsinnaagai naak Danmarkimi sulinermit isertitat aallaaveqanngikkalartut akileraarusernerisigut.

Atuagarsornikkut leasing, attartortitsineq, suliffeqarfissuit immikkoortortallit aningaasartuutaat (ataatsimut allaffeqarfillit kiisalu iluminni akinik inissitsiterisartut) pillugit pissutsit aamma taamatut naatsorsorneqarsinnaapput.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Isertitat akileraarusersornissaannut inatsimmi taamatut nussuisarneq akornuserniarlugu iliuuseqartoqarnikuuvoq (aningaasaliissutit pisariaqarpiannngitsut pillugit malittarisassat). Kalaallit Nunaanni nunailu allani akileraartarnissamut oqartussat misilittagaat naapertorlugit, malittarisassat taama ittut sunniutaat annikitsuararsuusartut.

Tunisassiorneq pillugu isumalioqatigiissitap inerniliilluni naliliinermini oqaatigaa, ingerlatsiviit akileraarutigisartagaat nunani allani suliffeqarfii sumi aningaasaliinissaannut sunniuteqartartut. Imaanngilarli tassa taamatut naliliineq imaluunniit pissutsit allat aamma Kalaallit Nunaanni pissutsinut atuutsinneqarsinnaasut – soorlu si-naakkutissiissutit aalaakkaasut – sunniuteqangaatsartut.

Ingerlatsiviit akileraarutigisartagaasa appartinnerisigut ataatsimut sunniutaasut nalilersoruminaapput. Appartinnerli ingerlatsiviit namminneq aningaasaataasa tiguinarrissat annertusi allannerannik kinguneqassanganerqarpoq (minnerpaamik akileraarutigisassaraluit akissarsianut/piginngittut iluanaarutaattut akiliutigineqanngit-

sut nalinginik). Taakkununga ilanngullugu ingerlatsiviit aningaasatigut isumalluutaat aamma amerliallatsinneqarsinnaapput = *sipaakkanik ingerlatsivinnut inissiineq*. Taamatut nammineq annertunerusumik aningaasaliinisaanngornerup kinguneranik *imaassinnaavoq* aningaaserviit aningaasaliissutissanut nutaanut taarsigassarsitit-serusunnerulersut, taamaalillutillu aningaasaliissutit amerleriarsinnaalissallutik.

Anguniagaq

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiortunik akileraaruteqartitsisarnerup nunanut allanut sanilliullugu unammillersinnaanngortinniarlugu Naalakkersuisut aaqqissuusseqqinnissamut siunnersuuteqassamaarput. Tassa ingerlatsiviit akileraartarnerat Nunanut Avannarlernut allanut sanilliullugu unammillersinnaanngorinissaa anguniarlugu.

Nalikkilisaanermit malittarisassat oqilisarnerisa kingunerisinnaavaat, aningaasaliissutit inuiaqatigiinnut iluaqtaanngikkaluartunik kiisalu akilersinnaasumik ingerlatsinissamut akileraarutit tunngavigalugit aningaasalersukkanik aningaasaliisoqartalernera. Kalaallit Nunaanni nali-

killisaanermut malittarisassat unammilliutaasinnaasut paasineqareerpoq, kiisalu – unammillersinnaanissaq eqqarsaatigalugu – nalikillisaanermut malittarisassat oqilisarneqarnissaat pisariaqartinneqanngitsoq.

Ingerlatsivinnut akileraarutit apparnerisigut akileraarutit iluaqutigalugit aningaasaliisoqartarnera akiorneqarsinnaavoq. Akileraarutit apparnerisigut taamaammat kingunerissavaa, aningaasaliissutit niuerluarneq tunngavioq akileraarutaasartullu iluaqutigalugit saneqqutaa-riniarneq tunngavigineqanngitsoq. Taamaammat ingerlatsiviit akileraarutigisartagaannik apparnerisigut siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu aamma sunniuteqassasoq, nalikillisaanermut malittarisassat oqilisarneri akerialianik "maannakkorpiaq" sunniuteqartussaasut. Aaqqisusseqqinnissamat piareersaanermut ilanngullugu, tamatumani sunniutaasussatut ilimagineqartut misissosseqqissaarneqassapput.

Imminut ikiorserniarluni peqquserluneq akiorniarlugu politikki

Imminut ikiorserniarluni peqquserlunnerit inuiaqatigiinni aalaakkaasumik ingerlatsinermut innarliisinaavoq, oqartussaaqatigiinneq naapertorlugu ingerlatsiviit naleqartitallu allat tatigineqarunnaarnerannik kiguneqarsinnaalluni. Inuit imminnut ikiorserniarlutik peqquserlunniartunik ajoqutissaqanngitsutut isiginninnerit imaluunniit nipanguusiiinnerit kingunerannik, inatsisit inatsisitigullu tunngavigineqartut sunniuteqarsinnaajunnaarsinnaapput. Tamatumani kikkut tamarmik oqartussat innarligassaann-ginnerat tunaartarlugu inuuneqartut narrujuummertineqassapput kiisalu inuussutissarsiutinik inerisaanernissaq anguniarlugu soorlu aatsitassanut atatillugu aningaasaliissarsiornermut akornutaasinnaallutik.

Inuit imminnut ikiorserniarlutik peqquserlutarnerat pinngitsoorniarlugu iliuusissatut nunanit tamanit innersuus-sutaasut naapertorlugit Naalakkersuisut minnerpaamillu kommuni ataaseq tamatumunnga politikkeqarlutik suliniuteqarput. Namminersorlutik Oqartussani aamma whist-leblowerinik taaneqartartut tassa pissutsit pillugit isertukkanik peqquserlunnernilluunniit tamanut saqqummii-sartut pillugit aaqqissuussaq pilersinneqarnikuvoq, soorlu Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aamma isertuaat-suunissaq qulakkeerniarlugu inuillu imminnut ikiorser-niarlutik peqquserluttarnerat pinngitsoorniarlugu aamma suliniuteqalernikuusut.

Inuit imminnut ikiorserniarlutik peqquserluttarnerat akiorniarlugu poliotikki politikikkut isummernerinnaan-gilaq, aammali suliffeqarfinni peqquserluttoqarnissaanik ilimagineqarsinnaasuni sulisunut qanorluunniit inissisi-masunut tamanut iliuuserisinnaasatut najoqqutassat aalajangersorneqarlutik.

Susassaqarfinni Kalaallit Nunaata unammillernissaminut periarfissaqarneruffiini, anguniagaq toraarlugu inuussutissarsiutinik siuarsaaneq Inuussutissarsiutinik inerisaanissat pitsaanerusunik sinaakkusersuiffigiarnarannik taamaallaat Naalakkersuisut suliaqassamaanngillat. Susassaqarfinnut arlalinnut atatillugu Kalaallit Nunaat unammillernissaminut nunanit allanit periarfissarissaar-neruvoq. Taamaammat aningaasaliissuteqartarnikkut kiisalu pitsaasunik aalaakkaasunillu aalajangersimasunik suliniuteqarnikkut inuussutissarsiutinik susassaqarfinnut tamakkununnga attuumassutilinnik siuarsaaniarluni periusissatut pilersaarutit, Nunatsinni suliffissanik amerlanerusunik pilersitsisinnaanermut periarfissisinnaasut, avammut niuruteqarnikkut isertitarisinnaasat atorluar-niarlugit kiisalu inuussutissarsiutit ataasiakkaat isumagi-saasa inerisarniarneranni qajannarpallaalersinnaaneq an-nikillisariniarlugu suliniuteqarnissaq naleqqullunilu pisa-riaraqarpoq.

Aatsitassanut takornariaqarnermullu tunngasut inuussutissarsiorfiginerini namminneq imminnut napatissin-naanngortinnissaat, sikumillu imermillu annissuussinissa-mut inuussutissarsiutip ineriartortinnissaanut sulinium-mik annertusaaneq anguniagaqarnerlu kiisalu aalisarner-mut attuumassutilit ineriartuarnissaat Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat.

Suliniutit tamakkua aningaasanut tunngasunik kiisalu suliffissat amerlinissaannut tunngasunik taamaallaat siu-nertaqaratik, aammali susassaqarfinnut pineqartunut ata-tillugu ilisimasaqarnerulernissaq piginnaasaqarneruler-nissarlu anguniarneqarput.

Uuliamut atortussiassanullu tunngasut

Nunarsuatsinni pissutsit qanoq tuniagiagaqartigineranit noqqaassuteqartigisoqarneranillu aalajangerneqartartut, ullumikkut uuliap atortussiassallu akiisa appasinnerannik kinguneqartut, Kalaallit Nunaanni uuliamik aatsitassanillu piiaanermik industriip ineriartortinniarnarnerani tunngavi-gineqartariaqarput. Aatsitassanullu atatillugu suliariniak-kanut aningaasaliisarnermi siunissaq ungasissoq eqqar-saatigineqartarpoq. Kalaallit Nunaalli atortussiassanut uuliamullu atatillugu industriimit allanut sanilliullugu suli annertuumik soqutigineqarluni.

Uulia aatsitassallu pillugit periusissiat aatsitassanut poli-tikkimi 2004-miilli tunngavioqarput. Nunanut allanut pitsaassutsikkut qaffasissumik inissimasasunut naleqqiullugu, taakku ilaatigut "government take"-nut asser-suussinernik tunaartaqarput.

Siunniussat kiisalu inerisaaniarnermi suliniutit

Aatstassaqarnermut tunngasut ingerlalluurtumik inuus-sutissarsiorfinngornissaat Naalakkersuisut kissaatigaat, Kalaallit Nunaata aningaasatigut imminnut napatissinnaa-

nerulernissaanut tapertaaniassamat. Aammalu angunia-gaavoq aatsitassarsiorfimmi suliffissanik kiisalu ilinniar-nissamat atorfininnissamullu periarfissanik pilersitsiso-qassasoq.

Taamaammat aatsitassanut atatillugu Naalakkersuisut ar-lalinnik anguniagaqarput – uulia atortussiassallu:

- akuersissutit assigiinngitsut ilitersuutillu erseqqaris-sunik sinaakkusersorlugit politikkerisap annertusar-tuarneratigut, Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissamat piumasaqaatit aalaakkaanissaasa qulakkeerniarnissaat.
- Kalaallinut sulisinnaasunut suliffissat sapinngisamik amerlanerpaat pilersinnissaat, kalaallit suliffeqarfua-taasa suliassanut atatillugu sapinngisamik amerlaner-paanik isumaqatigiissuteqarnissaat kiisalu nalinginnaa-sumik piginnaangorsaaneq Nunatsinni namminersorlu-tik inuussutissarsiortut inuiaqatigiillu akornanni pissut-sit assigiinngiaarnerulernissaasa pilersinnissaat. Pissutsit tamakkua ingerlatsiviit VSB-mik (Inuiaqatigiinnut akilersinnaanerata nalilersornera) nalunaarusiorner-minni nassuiartussaavaat, tamatumalu kingornatigut IBA-mik taaneqartartumi (Sunniutaasut iluaqutaanis-saannik isumaqatigiissut) anguniakkat piumasaqaatillu sukumiisumik nassuiarneqarteqartussaannermut atatil-lugu isumaqatigiissutigineqartussaallutik. IBA-t ta-makkua ingerlaavaartumik ineriarnissaat pilersaarutaa-voq, susassaqarfimmi assigiinngitsuni minnerunngitsu-mik aatsitassanut atatillugu periusissatut pilersaarua-sianik pitsaanerpaamik ikorfartuisinnaaqqullugit.
- Misissueqqaarnerit, aatsitassarsiornerit, atorluaaler-nerit naamassillunilu matooraanerit nalaanni, inger-latsivinniit piginnaatitaaffeqartuniit taakkunungalu pilersuisuniit kiisalu pilersuisuniit ingerlatsivittut kii-salu iluanaarutinit inuit ataasiakkaat akileraartarnerisi-gut Nunatta karsiata isertitaqarnerusarnissaa. Ta-makkua saniatigut allatigut assigiinngitsutigut sunniu-teqartussaassapput.
- Piiiaanerup nalaani ingerlatsivinniit pinnaatitaaffilin-niit "government take"-itut (royalty kiisalu ingerlatsivit-tut iluanaarutinillu akileraarutit) isertitat amerlisarnis-saat. Suliariniakkanut atatillugu "Government take" atortussiassat akiisa nikerarnerannit, Kalaallit Nu-naanni ilaannakuusumik imaluunniit tamakkiisumik atortussiassanik suliareqqiinissamat kiisalu pissutsinit allanit, minnerunngitsumik aningaasartuutigisatigut sunnerneqartarpoq.

Kalaallit Nunaanni sapinngisamik annertunerpaamik sulia-reqqiisoqartarnissaa Naalakkersuisut kisaatigaat. Aatsi-tassanut inatsit § 18, imm. 3mi tamanna takuneqarsinnaa-voq; tamanna malunnaatilimmik ajoqutissartaqanngippat, Kalaallit Nunaanni suliareqqiisoqartassaap. Kalaallit Nu-naanni atortussiassat suliareqqinnissaannut pilersaaruti-tik ingerlatsiviit qinnuteqaatiminni saqqummiuttartus-saavaat. Suliariniakkat pillugit assigiinngitsutigut naliler-

suinerit kiisalu qinnuteqaatit tusarniaanerillu suliarine-qarnerini pisut aallaaavugalugit, Kalaallit Nunaanni ator-tussiassamik qanoq annertugisumik suliareqqiisarnissaq pillugu Naalakkersuisut aalajangiisassapput.

Atortussiassanut atatillugu Kalaallit Nunaanni aningaasa-liissuteqarnissap qanoq orniginartigineramik nalilileneq

Aatsitassanut atatillugu ingerlatsisoqarnerulersinnaane-ra anguniarlugu, aningaasaliisuteqaqqullugu Kalaallit Nu-naanniit qanoq iliuuseqartoqarpat iluarnerussanersoq, in-gerlaavartumik eqqumaffigisariaqarpoq. Avataanniit aningaasaliisoqanngippat iliuusissanullu atatillugu ilisi-masalinnik tikittoqanngippat, aatsitassanut atatillugu inerisaasoqarsinnaanngilaq. Boksi oqaasertalik 2.7.-mi nassuiarneqarpoq, Canadamut Fraser Institutep ukiu-moortumik misissuisarlunilu nalilersuisarneranut Kalaallit Nunaata ilanngunneqartarnera, taakkua nunani/nunat im-mikkoortortaanni arlalinni aatsitassanut atatillugu anin-gaasaleerusussuseqarnermik nalilersuisarput. Ukiu-moortumik misissuisarnikkut assersuussisarnikkullu, govern-ment take-mut assersuussisarnermik ilanngussiinnann-gitsoq, Kalaallit Nunaanni oqartussat ingerlatsiviillu aat-sitassat tungaatigut inerisaanermut suliniutit ataatsimut takujuminarsarneqartarput suliniutillu qanoq naleqqus-sarnerqarsinnaanersut erseqqarinnerulertarluni.

Boksi oqaasertalik 2.7. Atortussiassanut atatillugu Kalaallit Nunaata aningaasaliissuteqarusuttunik pilersulersitsisnaanerata ukiu-
moortumik misissorneqarlunilu nalilersorneqartarnera.

Nunani assigiinngitsuni aatsitassanut tunngasunut aningaasaleerusunneq pillugu Fraser Institute ukiumoortumik misissuisarlunilu nalilersuisarpoq

Atortussiassanut atatillugu Canadamiut Fraser Intitute ukiumoortumik nalunaarusiortarpoq. Nalunaarusiaq kingulleq suliarineqarpoq, ilaatigut 2015imi ukiakkut inunnik aatsitassaqaqarnermik sulialinnik apersuineq tunngavigalugu. Nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaata atortussiassanut atatillugu qanoq aningaasaliiffigerusunnartiginera, sumiiffiit inatsisitigut immikkoortut (nunat immikkoortortai, naalagaaffiit kiisalu nunat) 109t akornngini pissutsinik assersuussisoqartarpoq.

Misissuinerimi geologi kiisalu politikikkut pissutsit pillugit ingerlatsiviit 449t aatsitassanik paaanermik aatsitassarsiornermillu suliallit akornanni inuit minnerpaamik 3.800t apersorneqarneranni akissutaat, nalilersuineri tunngavigineqartarput. Ajoraluartumik inuit/ingerlatsiviit qulit kisimik Kalaallit Nunaat pillugu akissuteqarsimapput, ingerlatsiviillu Kalaallit Nunaanni paaangajalersut amerlanerusut Fraser Institutep misissuinerminut akuliutsissimanagit. Misissuinerup inernerinit Kalaallit Nunaata atuisinnaanera taamaalilluni annikittuararsuannngortutut oqaatigisariaqarpoq.

Taamaammat Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup Fraser suleaatigalugu pissutsit siunissaami pitsanngorsarniarlugit suleqatigaa, inuit ingerlatsiviillu naleqquttut amerlanerusut misissuinerimi peqataatinnerisigut pissustit eqqornerusut takutissinnaanissaat anguniarlugu.

Taamaakkaluartoq nalunaarusiami nutaami Kalaallit Nunaata qanoq nalilerneqarnera qimerluussallugu pisariaqarpoq. Aatsitassanut atatillugu pissutsit suut aqqiivigineqartariaqarnerannut tassani tikkuusisoqarsinnaammat.

Nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaata inissinneqartarnera 2011/2012imiit 2015 tikillugu allanngorangaatsiarnikuuvoq. Piffissami nalunaarsuiffimmi 2013imi Kalaallit Nunaat nr. 7it inissisimariarluni 2014imi nr. 42it inissippoq, tamatumalu kingorna 2014imi nr. 26inngorluni. Taamaakkaluartorli nalunaarusiami nalilersuinerit sukumiinerusumik misissoqqissaarneqartariaqarput.

Atortussiassatigut periarfissaasinnaasut – aningaasaliinissamut ataatsimut pilerinassutsip 60 procentiatut nalilerneqarpoq.

Fraser Institutep misissuinerani – Aatsitassaqaqarnermullu Naalakkersuisoqarfia naapertorlugu – Kalaallit Nunaanni atortussiassatigut periarfissaasinnaaneri 2013imi nr. 8miit 2014imi nr. 57imut malunnartumik nalunaarusiami nalilersuinerimi appararnerat nas-suaruminaappoq. 2015imi nr. 35it inissinneqarnera, eqqornerusumik inississuinerit isigineqarsinnaagunarpoq.

Ujarassiornikkut ilisimatusarnermut atatillugu misissuinerit Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfik ingerlaavartumik akulerut-tarpoq, atortussiassat tungaasigut allatigut periarfissaqaqarneris qulaajarumallugu, ingammik Kalaallit Nunaanni sumiiffiit suli nunap assiganut ilanngussorneqanngitsut eqqarsaatigalugit. Ilisimalikkat nutaat ilaat Greenland Mineral Ressource-p nittartagaanut (www.greenmin.gl) akeqanngitsumik ivertinneqarput: Tamatumatigut kiisalu Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup ingerlaavartumik nittarsaaniarnerata Kalaallit Nunaanni atortussiassat periarfissaqarlunernerannik paasinnittarneq annertusineqarsinnaavoq.

Politikkikkut pissutsit – aningaasaleerusussutsimut 40 procentimik sunniuteqartutut ataatsimut nalunaarsorneqarput.

Politikkikkut pissutsit assigiinngitsorpasuit nalilersuutiginerput. Taakkununga ilannguneqarput allaffissornikkut, kiisalu malit-tarisassanik qanoq paasinnittarnermi naapertuinarnermilu nalorninartorsiornerit; avatangiisit pillugit killilersuinerit; marloqiusamik allaffissornerit kiisalu inatsisit assigiinngitsut akornanni assigiinngitsunik oqariartuuteqarneri; eqqartuussisarnermi kiisalu akileraartarnermut ataqatigiissakkamik aqqiussuussat, nunaminertat kikkut piginnittussaaneriniq illersuisussaaneriniq nal-ornisoornerit; inuit akornanni aningaasaqarniarnikkut isumaqatigiissutit; niuernikkut akornutit; poitikikkut aalakkaasuuneq; sulisut pillugit killilersuinerit; isumaqatigiissutit kiisalu aqqiagiinnginnerit; geologi pillugu paasissutissat katersorsimaffii; isumannaal-lisaaneq; sulisut piginnaassusaat kiisalu atassuteqaqatigiinniarnermi ataqatigiissakkatut aqqiussuussat.

Kalaallit Nunaat pitsaanerpaamik inissinneqarami 2012/2013imi nr. 14it inissinneqarpoq, 2014imi nr. 28it kiisalu 2015imi nr. 28it inissinneqarluni. 2014imiit 2015ip tungaanut pitsaanerusumik inissineq, niuernikkut akornutissanik ingerlatsiviit qanoq isum-mersornerannik, Sunniutissat Iluqaqtissallu pillugit Isumaqaqatigiissut (IBA) kisialu kalaallinik naammattunik piginnaasalinnik suliso-qarsinnaaneq peqqutaanerannik nassuiaatissaqartooq, misissuinerimi oqaatigineqarpoq. 2012/2013imiit 2014imut appasinneru-sumik inissinneqarneq akileraartitseriaatsit nutaat (royalty), ingerlatsivinnit amerlanngitsunit sunniuteqarsinnaalluurtunilli ilu-arineqanngitsut atuuinneqalernerat pissutaagunavipooq. 2014imiit 2015imut pitsaanersumik inissinneqarneq qulaani allassima-sunik pissuteqaatigaluni aamma akileraartitseriaatsit inissilluarsimanerannik pissuteqarsimassangatinnarpoq.

Najoqqutaq: Aatstassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfik kiisalu Fraser Institute

Kalaallit Nunaanni atortussiassat isumalluutit kiisalu uuliamut gassimullu atatillugu periarfissaasinnaasut aatsitassanik ingerlatsivinnut misissueqqaarnermik paaanermillu sulialinnut kisialu allanut soqutiginnittunut nittarsaanissartik Naalakkersuisut suli pingaartippaat.

Kalaallit Nunaanni susassaqaarfinnut assigiinneqisunut atatillugu, atortussiassanik saviminissanillu assigiinngitsunik annertuumik Kalaallit Nunaanni nassaassaqaarnera uppersaatissaqaareerpoq. Atortussiassanik assigiinngitsutigut suliariniagallit aallartitsinissaat taamaalilluni periarfissinneqarpoq, kisialu aatsitassat saviminissallu assigiinngitsut akiisa apparnerisigut nalornisoortarneq annikillissillugu.

Maannakkut siunissamilu misissueqqaarnermik aatsitassarsionernillu ingerlatsisut namminersortut, aamma Kalaallit Nunaanni geologi pillugu ilisimasaqaarnerulissapput, atortussiassanik suliaqarniarnernik allanik tunngaviliisinnaasumik, suliariniakkanut aatsitassaqaarluarneranik uppersarluakkanik tunngavilinnut tapertaasinnaasunik imaluunniit suliariniakkat ilaannut taarsiutaasinnaasunik. Tamatuma saniatigut Aatsitassaqaarnermut Naalakkersuisoqarfiup GEUS suleqatigalugu Kalaallit Nunaanni geologi pillugu ilisimatusarnermut atatillugu suliariniagaqarpoq, namminersortut ingerlatsiviisa misissueqqaarnerissaannut aatsitassarsionerissaannullu tunngaviliisinnaasumik.

Atortussiassat pillugit suliart qularnartoqarsinnaasut missingersuorsorneri

Ukiuni tulliuuttuni atortussiassanut atatillugu suliariniakkat assut nalorninartortaqaarput, pissutsit assigiinngitsut soorlu atortussiassat ataasiakkaat akiisa qanoq ineriartornissaat, suliariniakkat sorliit aallartisarnerqarnissaannut qaqugulu aallartisarnerissaannut, qanoq sivistigisumik tunisassortoqassaneranut aalajangiisusussammata, kiisalu ilaatigut atortussiassat akiisa nikerarnerat pissutigalugu tunisassiorneq unitsikkallartarlugu tunisassiortoqarnissaannut aalajangiisussammata.

Ukut tallimat ingerlaneranni piaaffinni pingasuni tunisassiortoqarnissaa kiisalu ukiut qulit ingerlaneranni piaaffiit tallimat tunisassiuulersimanissaat, Naalakkersuisut anguniagaraat. Suliassat tamakkua piviusungussappata, avataani pissutsit atortussiassat akiinik ilorraap tungaanut aallartitsinissaat kisialu tassannga sunniutaasutut aningaasaliinissamut periarfissat naammaginernerulernissaat pisariaqarpoq, kiisalu Nunatsinni atortussiassanut atatil-

lugu inuussutissarsionerup kinguneranik aningaasaleerusussuseqalersitsinissaq aamma pisariaqarluni.

Atorluuanissamut akuersissuteqartoqaraangat suliariniakkamut aningaasaliissuteqarsinnaasunik ujartuisarneq nalinginnaavoq. Taamaammat aatsitassanik paaanissamut akuersissuteqartoqartoqaraangat tamatuma kinguinnguutigut sanaartuinermik atorluaniarnermillu aallartitsisoqartoqarnissaa ilimagineqarsinnaasannilaq.

Pisortat karsiisa iluanaarutaat

Kalaallit Nunaanni aatsitassanik atorluaneq, Nunatta Karsiata, Aatsitassanut Aningaasaateqarfiup kiisalu kommunit karsiisa isertitaqaarnerannik kinguneqassaaq. Nunatta Karsiata kiisalu Kommunit karsiisa isertittaqaatigisarpaat misissueqqaarnerit, aatsitassarsionerit, tunisassiornerit kiisalu piaaffinnik matusinerup nalaani ingerlatsivimmi piginnittussaassulikkami kiisalu taassumunnga pilersuisuni atorfillit akileraarutaat kiisalu pilersuisut ingerlatsivittut taakkualu iluanaarutaannit akileraarutit. Tamakkua saniatigut, Nunatta karsia ingammillu kommunit karsii inunnik isumaginnittussaannikkut aningaasartuutit annikillinerisigut sipaagaqarnissaat ilimagineqarluni.

Takussutissiaq 2.1-mi ataaniittumi taamaallaat takutinneqarput, inuit isertaannit akileraarutitigut Nunatta Karsiata kommunillu karsiisa isertitassaattut missingersuutit kiisalu sanaartornerup tunisassiuulersinullu nalaani isertitassat missingersorneri. Missingersukkanik naatsorsuineq annertuumik nalorninartortaqaarpoq, suliariniakkat qassiunerat, suliarinakkat qaqugukkut aallartisarnerissaat, suliariniakkat qaqugukkut aallartisarnerqarlutillu matujartorneqarnissaat, ingerlatsiviit missingersuutaat kiisalu suliariniakkat ilaasa piviusunngortinneqanngitsoorsinnaanerit pissutigalugit.

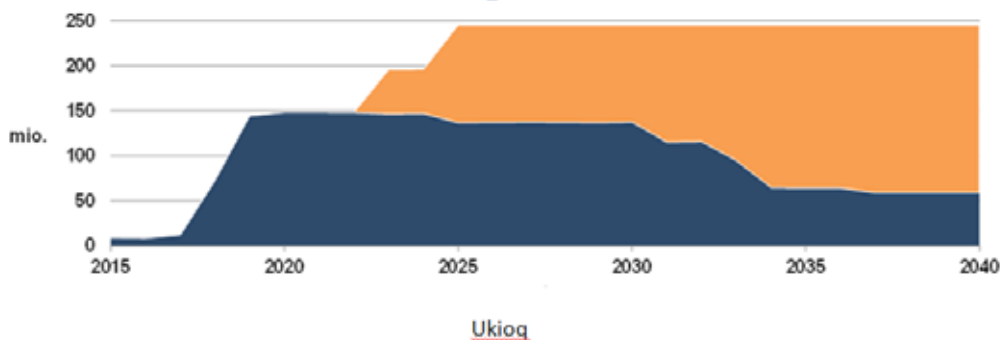
Takussutissiaq 2.1. Suliffeqarfinnik pīaaanermik sulialinnik pilersitsinerup ingerlatsilernerullu pitsaasumik kinguneqarnerisigut, sanaartornerup pīaaanerullu nalaani sulisut akileraarutaannit pisortat karsiisa isertissinnaasaattut missingersuutit

Suliffeqarfinnik pīaaanermik sulialinnik pilersitsinerup ingerlatsilernerullu pitsaasumik kinguneqarnerisigut, sanaartornerup pīaaanerullu nalaani sulisut akileraarutaannik pisrotat karsiisa isertissinnaasaattut missingersuutit

Isertitatut nalunaarsukkat missingersuinerupput, annertuumik nalorninartoqartut

2018imi naatsorsuutigineqarpoq, suliariniakkanut pingasunut atatillugu sanaartuisoqalerlunilu tunisassiortoqalersimanissaa

2025imi naatsorsuutigineqarpoq, suliariniakkanut tallimanut atatillugu sanaartuisoqalerlunilu tunisassiortoqalersimanissaa

- Pilersaarutit ingerlasunik sivitsuineq/ tallisitsineq + pilersaarutit misissoqqaarnikunik imaluunniit misissoqqaarneqanngitsunik, ujaasiffigineqarnikunik imaluunniit ujaasiffigineqarnikuunngitsunik imaluunniit atuinissamut akuersissutitalinnik imaluunniit atuinissamut akuersissuteqanngitsunik pilersaarutit sanaartornermik atuinermillu aallartitsineq
- Pilersaarutit 3-t sanaartornertai imaluunniit atuinertai 2014-2018-imit 2018-imit aallartinnikkut/aallartittussat (naatsorsuineq pilersaarutit arlalinnik naleqqiussineruvoq, pilersaarutit ilaasa nungukkiartuaarnerinik takuitsilluni, taakku piimasaqaatit aalajangersimasut naapertorlugit sivitsorneqarsinnaapput imaluunniit tallisneqarsinnaapput)

Najoqutaq: Aatsitassaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Takussutissiaq 2.1.-imi tungujortumik qalipaartiligaq tassa suliariniakkanit mikisunit marlunniit kiisalu suliariniakkamit angisuunit ataatsimiit, 2014-2018-imi tungaanut aallartitsisimasunit imaluunniit sanaartornermik aallartitsisimasunit Nunatta Karsiata isertitassaasa katinneri. Suliariniakkamit angisuunit isertitassat suliariniakkanit mikisunit marlunniit isertissinnaasat katillugit arfineq pingasoriaataat, pisortat karsiisa isertitassarissavaat. Takussutissiaq 3.1.-imi suliariniakkat marluk taakkua 2040 nallertinngu unitsinneqassapput, geologimillu, teknikkikkut kiisalu suliariniakkap aningaasaqarnikkut ineriartornera apeqquataatillugu, imaassinnaavoq taakkua ingerlannerat sivitsorneqartoq imaluunniit annertusarneqartut.

Takussutissiaq 2.1.-imi orangeamik qalipaaserneqartoq immikkut ittumik nalorninarortoqarpoq. Tassani takussutissinneqarpoq, suliariniakkap ataatsip arlallilluunniit tungujortumik qalipaaserneqartut alliliinerup kiisalu/imaluunniit sivitsuinerup kingorna missingersuutit; ilaatigut suliariniakkat nutaat, ullumikkut atorluaalernissaminut akuersissummik tunineqarnissaminut "utaqqimaartinneqartut"; suliariniakkat misissueqqaarnerup aatsitassarsiornerullu nalaani sulit ingerlanneqartut kiisalu Kalaallit Nunaanni suliariniakkat sulit misissueqqaarnermik imaluunniit aatsitassarsiornermik aallartitsinngitsut.

Tungujortumik orangeamilu qalipaasikkat katikkaanni ukiumut Nunatta Karsiata kommunillu karsiisa, atortus-

siassanik suliariniakkanut tallimanut atatillugu sanaartornermi tunisassiulernermilu inuit ataasiakkaat akileraarutaannit isertitassaattut missingersuutit. Kalaallit Nunaanni atortussiassanik industri ingerlaanarsinnaaqqullugu, ingerlaavartumik suliariniakkanik nutaanik pilersitsisoqartuartaqarpoq, suliariniakkanut atatillugu paaaffinni atortussiassaarunnera pissutigalugu unitsittariaqakkanut taarsiussassanik.

Atortussiassanik suliariniakkat taakkualu piviusunngortinnissaannut pissutsit assigiinngitsut, soorlu atortussiassat assigiinngitsut akiisa ineriartorneri apeqqutaapput. Atortussiassat akiinut sunniuteqartut tassaapput:

- suliariniakkat sorliit aallartisarneqassanersut,
  - taakkua qaqugukkut aallartisarneqassanersut hvornår de igangsættes,
- qanoq sivisutigisumik taakkua tunisassiussanersut, kisialu
- taakkua tunisassionertik unitsittarlugu ingerlatsissanersut, soorlu atortussiassat akiisa nikerarnerat pissutigalugu.

Qanoq sivisutigisumik ingerlatsisinnaaneri naapertorlugit naatsorsukkat, aaqqissuusseqqinnermi sammivik 2mi piisuusaartitsineri tunngaviusutut ilanngunneqartut, mianersorniarneq pissutigalugu atortussiassanut atatillugu pissutsit pitsaannginnerusumik ineriartornissaat tunngavigineqarpoq. Politikkikkut-Aningaasaqarniarneq pillugu nalunaarutip aallaqqaataani immikkoortumi nalunaarsuifik 2mi takuneqarsinnaavoq, ullumikkut paaanissamik suliariniakkat ilimanaateqarnerusut katillugit nalunaarsorneqarput.

Mianersorniarneq pissutigalugu nalunaarsukkat takussutissiaq 3.1.-imi (kiisalu qanoq sivisutigisumik ingerlatsisinnaaneq naapertorlugu naatsorsukkat aaqqissuusseqqinneq 1imi sammivimmu sanilliullugit) aamma uuliamit gassimillu iluanaarutit ilanngunneqanngillat, ilaatigut uuliap akiata appasinnera pissutigalugu, suliariniakkat aallartinnissaat ullumikkut tunuarsimaarfigineqarmat. Suliffeqarfissuit suli Kalaallit Nunaanni uuliamut atatillugu soqutiginnippu, missueqqaarnissaminnullu kiisalu aatsitassarsionissaminut suli aningaasaliisarlutik; ukiunili tulliuttuni tallimani 2010mi 2011milu Cairn Energy qillersarnratut aatsitassarsiorluni qillerisoqartarnissaa ilimagineqanngikkallarpoq.

Uuliap akia malunnaatilimmik qaffassappat, Kalaallit Nunaannilu maannakut siunissamilu aatsitassarsionissatigut takuneqarsinnaappat, akilersinnaasumillu uuliaqarlunilu gasseqartuq takuneqarsinnaappat. Kalaallit Nunaanni suliariniakkatigut pissutsit allanngorlutik, malunnaatilimmik ilorraap tungaanut aallartoqassaaq.

Uuliasiorluni misissueqqaarnerit uuliasiornerillu inuit

ataasiakkaat akileraarutaannit, pilersuisutut ingerlatsiviit akileraarutaannit kiisalu allatigut sunniuteqartoqarneratigut, Nunatta Karsiata isertitaqarnissaa periarfissaqalissaaq. Tamatuma saniatigut kalaallinik sulisoqalernikkut pilersuisoqalerneratigullu inunnik isumaginninikkut iluaqutissartaqassaaq.

Aatsitassanut Aningaasaateqarfimmu iluanaarutit

Kalaallit Nunaanni aatsitassanik atorluaaneq Aatsitassanut Aningaasaateqarfiup, soorlu royaltynik kiisalu ingerlatsiviit iluanaarutillu akileraarusersornerisigut isertitaqartalernissaa periarfissinneqassaaq. Aatsitassanut Aningaasaateqarfiup pileriarortinneratigut qulakkeerneqassaaq, Kalaallit Nunaanni aatsitassat atorluarnerisigut isertitat, siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut ikorfartueqataanissaat. Aatsitassanit isertitat ilaasa Aatsitassanut Aningaasaateqarfimmu inissinnerisigut aamma aatsitassatigut suliariniakkat ukiuni ingerlanneqarlualerneranni, Kalaallit Nunaata aningaasaqarniarnerata nakkutigineqarsinnaajunnaarnissaraluanut iluaqutaasinnaassappu.

Ukiut arlaanni aamma Aatsitassanut Aningaasaateqarfiup isertitaasa affaasa nalingi 75 mio. koruunit sinnerpatigut (taakkua 2009mi pissutsit naapertorlugit nalimmassarneqartussaappu), sinneruttut affaannik Danmarkimiit tapiissutaasartu appartinneqartartussaappu.

Inatsisartu ukiut malitsiinnarlugit aappassaannik aatsitassanit isertitat Nunatta Karsiata isertitai minnerpaamik 10 mio. koruuniuppata (taakkua 2016imi pissutsinut nalimmassarneqassappu), Aatsitassanut Aningaasaateqarfimmu inatsit ukiup tulliani januaarip aallaqqaataani atuutilertussaavoq.

Impact Benefit Agreement

Aatsitassanut tunngasut Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit immiut akilersinnaasumik ineriartornissaannut sapinngisamik annerpaamik tapertaanissaat, Naalakkersuisut anuniagaraat. Taamaammata aatsitassanik suliariniakkat inuiaqatigiinni pissutsinut malunnaatilimmik sunniuteqarnissaat ilimagineqaraangat, inuiaqatigiinnu qanoq akilersinnaassusia nalilersorlugu nalunaajaasoqartarnissaanik, Aatsitassanut Inatsimmi piumasaqaateqartoqarpoq.

Taamaammata 2010mi 2011milu Cairn Energy uuliasiorluni qillerisarneranut atatillugu VSB-mik nalunaajaasoqartarnikuvoq. Taassuma saniatigut, paaanermik ingerlatsiviit paaanissamut qinnuteqaateqarnerannu atatillugu aamma VSB-mik nalunaajaasoqartarpoq. VSB-mik nalunaajaat sivikinnerpaamik sapaatip akunnerini arfineq pingasuni tusarniaassutigineqareeraangat, Naalakkersuisut kommunilu (kommunillu) aatsitassanik ingerlatsivimmik isumaqatiginninniarnissaminu tunngavissaqalertarpu.

Isumaqatigiissut taanna ulluinnarni isumaqatigiisummik IBA-mik taaneqartarpoq (impact and benefit agreement). Sumiiffinni suliffeqarfiit akulerutitinneqarnissaat, Kalaallit Nunaanni suliareqqiinissaq, sumiiffinneersunik sulisoqarnissaq, sulisunik piginnaangorsaanissaq kiisalu inuusuttut ilinniarfissinneqarnissaat sumiiffinnilu inuusutissarsiortut annertusaasinnaanissaat, isumaqatigiissut taanna atorlugu qulakkeerneqartarput. Pitsaanerpaa-mik inerniisooqarnissaa taamatullu aningaasaqarnikkut attartuumik ineriartortoqarnissaanut tapertaanissaat qulakkeerniarlugu, ingerlatsiviit piiaanissaannut akuersisummik, taamaalillutillu aatsitassanik killilimmik atorluannaanissaannut akuersisummik tunineqannginneranni isumaqatigiissuteqartoqartarpoq.

Aatsitassanik ingerlatsiviup, Naalakkersuisut kommunil(l) u IBA-mik isumaqatigiissusiortoqartarnera, aatsitassanik suliariniakkat immikkuutitaarlutik inuiaqatigiit ineriartornerannut tapiinissaannut isumaqatigiissut, sakkusaavoq pingaartoq. IBA-mik isumaqatigiissut aamma Aatsitassanut Inatsimmi § 18imi kalaallit sulisorineqarnissaannut kiisalu kalaallit suliffeqarfiisa peqataatinneqarnissaannut kiisalu Kalaallit Nunaanni suliareqqiinissamut piimasaqaatit aalajangersorneqarnissaannut, IBA-mik isumaqatigiissut atorneqartussatut isigineqarsinnaavoq.

Isumaqatigiissut oqimaaqatigiissarinnermut uppernaarsaataavoq, piimasaqaatit malunnaatillit ukiumoortumik nalilersorneqartarnissaannik imalik, taamaammallu isumaqatigiissut ingerlaavartumik naleqqussarneqarsinnaavoq, aatsitassaqaarnermullu tunngasut ingerlaavartumik aningaasaqarnikkut attartuumik akilersinnaasumillu ingerlatsisoqarnissaanut tapiisarnissaannik qulakkeerinissutaalluni.

Manna tikillugu atorlussiassanut atatillugu marlunnik IBA-mik isumaqatigiissusiortoqarnikuvoq. Isumaqatigiissutip aappaa Kommuneqarfik Sermersuup, Naalakkersuisut kiisalug True North Gems Greenlandip akornanni isumaqatigiissutaavoq aappaalu Qeqqata Kommuniata, Naalakkersuisut kiisalu Hudson Greenland A/S-ip akornanni isumaqatigiissutaalluni. Isumaqatigiissutit pingajussaata, Ironbarkimik isumaqatigiissutip, 2016imi ukiup affaata siulliup ingerlanerani inissinneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Kommuneqarfik Sermersuup, Qeqqata Kommuniata, Naalakkersuisut kiisalu London Mining Greenland A/S-ip akornanni aamma IBA-mik isumaqatigiissutissamik allaqqitassamik sanasoqarnikuvoq, suli inaarutaasumik isumaqatigiissutigineqanngitsumik.

Ilisimasaqarnerulernermik piginnaangorsaanermillu pilersitsineq

2010mi januaarip aallaqqaataani aatsitassanut tunngasunik Kalaallit Nunaata isumaginnittussanngornerata kinguneranik kiisalu aatsitassanut atatillugu ineriartorneq

tunngavigalugu, geologi pillugu misissuisarfimmik immikkut Kalaallit Nunaanni pilersitsisoqarnissaa, Naalakkersuisut tunngaviumik kissaatigaat. Kalaallit Nunaanni immikkut misissuisarfimmik pilersitsisoqarnissaa, Kalaallit Nunaata nammieerluni aatsitassanut tunngasut akissusaaffigilernerata pissusissamisoortumik malitsigiinnassavaa. 2014imii 2018imut Uulia kiisalu Atortussiasat pillugit Naalakkersuisut periusissatut pilersaarusiari-nikuusaanni, misissuisarfissamik taama ittumik pilersitsi-nissaq anguniakkanut ilannguneqareernikuvoq.

Misissuinermilli ingerlatsivik taama ittoq aatsaat pilersin-neqassaaq, ingerlanneqarnissaanut aningaasartuutissat qulakkeerneqareepata. Aatsitassaqaarnermut allaffissor-nermut ullumikkut sinaakkutaasut iluanni tamatuma pinis-saa aallaavigineqarpoq. Aatsitassanut atatillugu nutaanik ilisimasaqalertoqartuarnissaa kiisalu ingerlatsiviup inuiaqatigiinnut kalaallinut iluaqutaanissaa aamma qulakkeerneqartariaqarput.

Geogi pillugu misissuisarfik taanna geologi pillugu ilisi-masat atorluarnerisigut, Nunatsinni aatsitassanut atatil-lugu naammassisaqaataaernerusumik akilersinnaanerusu-millu ingerlatsisoqartariaqarpoq. Ingerlatsivik taama it-toq, aatsitassanut kiisalu avatangiisinut tunngasutigut suli pisortanik siunnersuisarfiussavaoq. Geologi pillugu ilisimasatigut kiisalu siunnersuisoqartarneratigut, pi-suussutit naammassisaqaataaalluartumik akilersinnaasu-millu atorluarneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Geologi pillugu misissuisarfik pineqartoq, Pinngortitale-riffittut kiisalu Ilisimatusarfittut Namminersortutik Oqar-tussat ataanni immikkut inissisimassaaq. Tamatuma ilaa-tigut kingunerisussaassava, nunat tamat akornanni ilisi-matusarnikkut aqqissuussanut ingerlatsiviup peqataa-sinnaalernissaa kiisalu ilisimatusarnermut aningaasaate-qarfinnit aningaasatigut taperneqarsinnaalernerq kingu-nerissallugu.

Geologi pillugu misissuisarfiup pingaarnertut suliassaris-savaa, ataatsimoortumik, akunnatsumik ingerlatsinissaq kiisalu geologi pillugu paasissutissat assigisaasalu pitsa-assusaannik qulakkeerinissaq. Geologi pillugu paasissu-tissanik piniartarnek annertuumik aningaasarteqarfiusar-poq. Assersuutigineqarsinnaasut tassaapput paasissutis-sat sajuppillatsitsisarlu pineqartut, qillerinernit pine-qartut il.il., avataani kulbrinteqaarneranik paasinaanermi pissarsiarisat, namminersortut pisortallu misissuiner-nut aningaasaliissutaat taarserneqarsinnaanngiusartut mil-liardit sinnerlugit nalillit. Geologi pillugu paasissutissani aningaasat geologiilu aalajangersimasumik atassuteqak-kajupput, immaqa ukiut qulikkaat qaangiunneranni pinn-gortitami pisuussutit ujaqqaniittut atorluannaanunni kiisalu illersornissaannut nutaanik tunngaviliisnaasut.

Kalaallit Nunaanni aatsitassanut atatillugu ilisimatusarnerup ingerlaavarnissaanut geologi pillugu misissuisarfik tapeeqataassaaq. Geologi pillugu misissuisarfik nunatsinni geologi pillugu paasissutissanik qitiusumik toqqortuifiusaaq, nalinginnaasumik paasititsiniaanikkut kiisalu niuernikkut piunasaqaatit naapertorlugit oqartussanut, ilinniarfeqarfinnut, suliffeqarfinnut namminersortunullu paasissutissanik ilisimasanillu pilersuisoq. Taamaammat ingerlatsivik taama ittoq Namminersorlutik Oqartussanuinnaangitsoq isertitaqartarfiusumik, Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnermut aningaasartuutitut tapiisassaaq.

Takornariaqarneq

Kalaallit Nunaanni takornariaqarnerup inuussutissarsiutitut imminut ingerlatilernissaa Naalakkersuisut anguniagaraat. Tamatumani ilaatigut pisariunngitsumik tikinnekarsinnaaneq, misigjassanik iliuuserisinnaasanillu amerlanerusunik neqerooruteqarneq kiisalu namminersortut aningaasaliinissaminut pissutissaqartinnerisigut, takornariat amerliartornissaat qulakkeerneqartariaqarpoq. Tamakkua saniatigut, pitsaanerusemik ilinniartitaanerup iluani kiisalu piginnaangorsaasarnerit inerisarnissaannut suliniutit kiisalu takornariaqarnerup iluani sullissinissamik paasinilluarsinnaanerulerneq anguniarlugu suliniutit aallartinneqartariaqarput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut atatillugu tamanna annertunerusemik kaaviiartitaqalernermik suliffissanillu amerlanerusunik pilersitsinermik, takornariaqarnermuinaangitsoq aammali namminersortunit inuussutissarsiutigineqartunut amerlaqisunut tamanna kinguneqartussaavoq. Tamanna anguniarlugu Namminersorlutik Oqartussat, kommunit, minnerunngitsumillu namminersortut siunertaq toraarlugi suliniuteqarnissaat pisariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni atorluanaanissamut periarfissat annertoqisut suli atorluarneqanngitsut sapinngisamik annerpaamik iluaqutigineqarsinnaaqqullugit.

Periusissatut pilersaarummi nutaami, 2016imiit ukioq 2020 ilanngullugu pilersaarutit imalimmi, sinaakutissatigut piunasaqaatit ineriartortinnissaat, takornariaqartitsinermi annertusaanissami pisariaqartinneqartoq, pingaarnertut eqqumaffiginiarneqarpoq. Umiarsuanik takornariartartunut kiisalu avataaniit timmisartumik tikittartunut akitsuutigineqartartut aaqqissuussaaneramik misissueqqissaarnerup takutippaa, naliliissutaasutigut arlalitsigut Kalaallit Nunaat soorlu Islandimut Svalbardimullu sanilliullugu unammillernissinnaanerumut periarfissakineruseq. Misissueqqissaarnerup takutippaa, umiarsuanik takornariat, nunanut allanut unammillertitsinnut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni annertoorujussuarnik akitsuusersuisartoq. Misissueqqissaarnermi aamma takuneqarsinnaavoq, timmisartumik angallannerumut Kalaallit Nunaanni mittarfinnut kiisalu angalasunut akitsuutigineqartartut, nunanut unammillertitsinnut sanilliullugit qaffasinnerujussusut. Tamanna iliuuseqarfigisariaqarpoq.

Akitsuusersuinerumut aaqqissuussap saniatigut, mittarfeqarnerumut aaqqissuussaq Kalaallit Nunaata tikikkuminerananut apeqqutaalluinnarpoq. *Timmisartoqarfeqarnerup aaqqissuussaanerata allanngortinneratigut takornariaqarneq, ineriartortitsineq kiisalu annertusaanerneq pillugit siunnersuisarfiup Rambøllip misissueqqissaarneranit takuneqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaanni mittarfeqarfeqarnerup aaqqissuussuussaanerata kinguneranik aningaasartuutit taamaaallitullu aamma bilitsit akii, nunar-*

suatsinni angallavinnut assersuunneqarsinnaasunut sanilliullugu qaffasinnerujussuusut. Misissueqqissaarnermi takuneqarsinnaavoq, assersuutigalugu Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnerisigut aningaasartuutit anniklissinnerinnaasigut, avataaniit tikittut bilitsiisa akii 30 procenti tikillugu appartinneqarsinnaasut. Immikkoortumi unammillerfiuneruneg akit apparnerunerannik kinguneqassaaq. Feriarfimminni takornariartartut feriarfissaminnk toqqaaniarnerminni akit apeqqutaatittartorujussuaat.

Umiarsuarnik takornariartarnermut piumasaqaatitut sinaakkutaasut pitsanngorsaniarlugit, akitsuutit aaqqisuunnerisa saniatigut aamma talittarfinni pissutsit eqqumaffiginiarneqarput. Umiarsuit takornariartaatit talittarfitsigut atugassaasa misissuiffigineranni paasineqarpoq, talinniarnissaannut pissutsit naammaginangilluinnartut. Ukiuni aggersuni annertunngikkaluamik aningaasaliisarnikkut tamanna malunnaatilimmik aaqqiiffigineqarsinnaavoq, takornariallu amerlanerusut sumiiffinnut tamakku-nunnga ikaarusunnerunerannik kinguneqartussaalluni. Suliniutit ataatsimut katillutik umiarsuit amerlanerusut talikkusulernerannik taamaalillutillu ilaasut amerlanerusut nunamut ikaarsinnaalernerannik aningaasat kaaviiartitat amerlinerannik kinguneqartussaapput.

Kalaallit Nunaat takornariarfittut ineriartussaguni, namminersorluni suliniutit aningaasaliinerillu pisariaqartinneqarput.

Kalaallit Nunaanni pinngortitarsuup kusanarnera takusassallugu pitsaqaqaq, kisiannili ullumikkut takornariartartut pisunnissamit sermersuullu takusarnissaanit piumasaqarnerupput, angalaneq asseqanngitsutut misigineqassapat kiisalu ikinngutinut ilisarisisamanullu innersuussuti-gineqassapat.

Inuilaarsuarmi akunnittarfinnik, aliikkutaralugu aalisarnernik piniarfinnillu aaqqissuussinernik kiisalu moun-tainskiing-erfimmik sanaartornissamut assigiinngisitaarneruneg namminersorlutik aningaasaliisussanik pissarsisalluni immikkoortoq tulluurtuuvog.

Namminersorluni sulniarnerit tapersersorniarlugit, Naalakkersuisut namminersortunut, takornarissanut misigisaqartitsinissaminnut isumassarsiaqartunut, akuersissutini tunioraarusupput. Sumiiffimmu akuersissummik tunniussineq, namminersortumut illuaqqamik imaluunniit akunnittarfinnik pilersitserusuttumut qulakkeerinnitsisinnaavoq.

Aningaasaliinerit taamaattut takornariaqarnermik ineriartortitsisinnaapput, taamaalisukkullu sumiiffinni ineriartornissamut suliffinnillu amerlanerusunik pilersitsinissamut pilersitsissallutik.

Suliniuteqarfisassaqaq alla tassa nunap immikkoortortaa-ni qitiusumik tikeraanik sullissiviit, pisortat namminerortullu sunniivigeqatigiillutik aningaasalersugaat. Tamanna pillugu piareersaatitut suliariniakkatut Ilulissat kangerluani qitiusumik sullissivik pilersinneqarpoq, 2018imi ingerlatsilertussatut naatsorsuutigineqartoq. Alutornartut annertuut inerisaaffigineranni qitiusumik tikeraanut sullissiviit tunngavigineqarluartartut taamaalillutillu misigisassatut neqeroortitsinikkut annertusarnerisigut, takornarissanik amerlanerusunik ornigarluarneqartarneq, nunat tamat akornanni ilisimaneqalernikuuvog.

Piffissami periusissatut pilersaaruteqarfiusumi kinguller-mi iluatsilluartut assersuutigineqarsinnaavoq, Ilulissani namminersortut aningaasalersugaannik akunnittarfinni init amerlineqarneri. Taamaalilluni tamatuma malitsigisaannut aningaasaliissuteqarnissat pisariaqartinneqartut aallartinneqarnissaannut pissutsit piareerput, soorlu anguniarneqartut sumiiffimmi takornariat amerliallassappata, akunnittarfinni init amerlineqarnissaannut aningaasaliinerit.

Tikeraat amerliallannerannut, aningaasat kaaviiartitat annertusiallannerannut kiisalu takornariaqarnerup iluani amerlanerusunik suliffissaqalernissaannut tunngasutigut, piffissami qaangiuttumi nittarsaaniarnermut atatillugu misilittakkat qanoq iluatsitsigisimani qimmaallannarpallaarnikuunngillat. Islandimulli takornariat amerliallannerujussuisa Kalaallit Nunaannut sunniutaat qimmaallannartortaarput. Taamaammatt Islandimut takornariat aamma Nunatsinnut aqqusaartarnissaasa ukiuni tulluuttuni nittarsaassutigineqarnissaat eqqumaffigineqartariaqartoq apeqquserneqarsinnaanngilaq, 2015imi takornariat amerliallannikuupput.

Periusissatut pilersaarummi nutaami atassuteqaqatigiin-nissamut aaqqissuussat pitsanngorsarneqarnissaat, aningaasaliissutit annertusineqarnissaat kiisalu nunap immikkoortortaa-ni tamani qitiusumik tikeraanut sullissiviliornissat ilanngunneqarput.

Innersuussutit malinneqarpata taakkununggalu aningaa-saliissutigineqartussat piviusunngortinneqarlutik, timaani takornariat ullumikkut 26.000iniit ukioq 2040mi 61.000inngornissaat kiisalu umiarsuarnik takornariat ullumikkut 20.000iusartut ukioq 2020mi 28.500nut amerliallannissaat piviusorpalaartumik missingersorneqarsinnaapput.

Tamatumuuna ukioq naallugu suliffigineqarsinnaasut ukioq 2040mi 332nik amerliallassinnaapput kiisalu takornariaqarnermi aningaasat kaaviiartitat 184 mio. koruuninik annertusiallassinnaallutik, kiisalu umiarsuarnik takornariat ukioq 2020mi ukioq naallugu suliffigineqarsinnaasut 33nik kaaviiartitalu 18,5mio. koruuninik amerliallasinnaallutik.

Aningaasat kaaviiartitat suliffissallu amerliallannissaannut periarfissat suli pitsanngorsarneqarsinnaapput, takornariaqarnermut atatillugu namminersorlutik inuusutissarsiortunut sinaakkutitigut piumasaqaatit pisariaqartinneqartut pilersinnerisigut kisialu nunap imikkoortortaani tamani misigisinnaasat sammineqarsinnaasullu annertusarnissaasa qulakkeernerisigut. Tamatumuuna inuiaqatigiit iluanaarutigisinnaasat pitsaannerusumik siaruarterneqarsinnaapput kisialu Kalaallit Nunaanni inuppassuarnut immnut akilersinnaasumik takornariaqarnerq inuussutissarsiutigineqarsinnaalissalluni.

Umiarsuarnik takornarianut atatillugu annertusaanissamut periarfissat

Ukioq 2010p tungaanut umiarsuarnik takornariartartut amerliartuaarnikuupput (ttakornariat 30.000it) taamanikkorniillu takornariat ikiliartuaarlutik 2014imi 20.000iinnanngorlutik. Islandimi pissutsit sanilliukkaanni, piffissami tassani tamarmi taavani takornariat amerliartuinnarnikuusut.

Kalaallit Nunaanni angalasut 2003mi akitsuuserneqartalerput, arlaleriarlunilu akitsuisoqartareersoq 2009mi angalasumut ataatsimut akitsuut 525koruuniulluni. Ornigarneqartunut allanut unammillertaasunut sanilliullugu akitsuut annertooujussuuvoq, umiarsuarnillu takornariartartut ikilinerannut pissutaaqataasutut isigineqartariaqarluni. Taamaammatt 2015imi upernaakkut Inatsisartut angalasunut akitsuut atorunnaarsillugu umiarsuit oqimaassusaat naapertorlugu akitsuusiisoqartalernuni, akitsuusumut malunnaatilimmik apparsaataasumik, ullumikkullu akitsuut Islandimisut annertutigilernikuulluni.

Naalakkersuisut naliliinerat naapertorlugu, siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu umiarsuit tikittartut, tike-raat taamatullu takornariaqarnermit toqqaannartumik isertitat amerlinerannik tamanna kinguneqassaaq. Nunarsuatsinni tamani umiarsuarnik takornariartarnerit ukiunit arlertuni ukiumut 6 procentimik annertusiartornera aamma eqqarsaatigalugu, taamatut naliliisoqarpoq.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu amerlaqisumi umiarsuit tininneranni pissutsit suli pitsanngorsarneqartariaqarput, ilaasut nunamut ikaarniartarnerat eqaallisarniarlugu, taamatut ilaasut amerlanerusut ikaarusulersikkumallugit, Nunatsinniinnerminnilu nunamiikkusunneruleqqullugit. Kalaallit Nunaanni aningaasat kaaviiartitat sapinngisamik annertussuseqarnissaat qulakkeerniarlugu, suliniutit tamakkua annertuumik pingaartinneqarput.

Timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa allanngortinnerisigut, nunami takornariat amerlisinnaanerit

Nunami takornariat inerisaaffiginiassagaanni timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa eqqumaffiginissaat saneqqunneqarsinnaanngilaq. Angalanermut akil katillugit

aningaasartuutaanerit, timmisartumut akiliutit ilanngulugit qanoq annertutiginerat, qularnanngitsumik takornariat Kalaallit Nunaannukarusunnerinut inerisaasoqarsinnaanerannullu apeqquataalluinnarput. Tamatuma saniatigut, Islandimut takornariartartut aamma Nunatsinnut aqqusaakulanerulersinnaanerit aamma periarfissaavoq. Timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa allanngortinnerisigut takorloorneqarsinnaasut assigiinngitsut nalunaarusiami "Takornariaqarnerq – Timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa allanngortinnerisigut ineriartortitsineq annertusaanerlu"- paasissutissiissutigineqarput.

Timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa allanngortinnerisigut inuiaqatigiinnut sunniutaasa pisariillisarnerat pissutsinik arlalinnik tunngaveqarpoq:

- Siullertut timmisartoqarfiit aaqqissuussaanerisa allanngortinnerisigut, timmisartuussisarnerup naammasisaqarfiunerulersumik aaqqissuunneqarsinnaanera kisialu unammillersinnaanerulerneq pissutigalugit, akil appartinnissaat periarfissaqalissaaq, naleqq. takussutissiaq 2.4.
- Aappaattut Kalaallit Nunaannukarnerup akiata allanngortinneratigut akikillisaasoqarpat takornariat amerlanerulernissaat takorlooraanni, inuit Kalaallit Nunaannut takornariarusunnerannut sunniuteqassaaq.
- Pingajussaattut sunniutaanut tamatumunnga takornariat Nunatsinniitillutik qanoq atuitiginerat suliffissanilu amerlanerusunik pilersitsiortortertigut sunniuteqarnerat apeqquataassapput.

Rambøllip misissueqqissaarnerani takorluukkat pingasut aallaavigineqarput; 1) pissutsit ullumikkuttut ittut, 2) Nuummi Ilulissanilu mittarfiit 1.199 meterinngortinneqarnissaat, kiisalu 3) Nuummi Ilulissanilu mittarfiit minnerpaamik 2.200 meterinngortinneqarnissaat.

Takussutissiaq 2.4. Ilaasut mil-imut ataatsimut timmisartornerup aningaasartuutigineranut aallaavigisaq

Aallaavigisaq CASM	Nuuk -København	Ilulissat -København	Kangerlussuaq -København
Takorluugaq: Pissutsit ullumikkuttut ittut	100	100	100
Takorluugaq 1 : Nuuk kiisalu Ilulissat: 1.199 m	91	92	86
Takorluugaq 2.1: Toqaannarlugu Københavnimut, Nuummut kiisalu Ilulissanutt: 2.200 m	72	71	56

Najoqqutaq: AirInsight, CASM calculations for the Greenland Air Traffic system 2015 kiisalu Rambøll 2015

Nuummi Ilulissanilu mittarfiit 2.200 meterimut tallineqarnerisa kingunerisinnaavaat, aningaasartuutit appartinnerarnerat sulilu tamatuma kinguneranik angalanermut aningaasartuutit katillugit 20-30 procentimik appartinnerarnerannik sunniuteqarsinnaallutik.

Angalasup ataatsip mil-imut naatsorsornerani (aallaavik CASM) aningaasartuutit appariarnerat tunngavigalugu, Kalaallit Nunaannut takornariartartut qanoq amerleriartiginnaanerat missingersorneqarsinnaavoq. Akitigut eqa-assusermik taaneqartartoq – takornarianut akit sunniuteqajenerat aallaavigalugu, tamanna missingersorneqarsinnaavoq. Sulinggiffeqarnermi takornarianut akitigut eqa-assuseq Rambøllip missingersorpaa -3,2jussasoq kiisalu innuussutissarsiutinut atatillugu takornarianut -0,5-iussasoq. Kisitsisit taakkua takutippaat, akit appartinnerarnerat amerliallannerusut innuussutissarsiutinut atatillugu takornariat amerlinerannut sanilliullugu. Ataani takussutissiaq 2.5-imi takuneqarsinnaavoq, feriarlutik kiisalu innuussutissarsiornermi takornariat 2015-imit 2040-mut amerlinissaat naatsorsuutigineqartoq, tamanna Nuummi Ilulissanilu mittarfiit allineqarnerisa kingunerissavaa.

Takorluugaq 2mi (Ilulissani mittarfiup 2.200 meteringornera ilanngullugu) sulinggiffeqarnerminni kiisalu innuussutissarsiornermut atatillugu takornariat marloriaammik amerlassuseqalerlutik 2015imi 36.986iniit ukioq 2040mi 74.500t miss. amerleriarnerat, annerpaamik annertusaasoqarsinnaanerani kinguneqarsinnaasoq naapertorlugu nalilersuineq kinguneqarsinnaatinneqarpoq. Takornariat amerlassusissaattut missingersuutigineqartuni tunngavi-

gineqarput, suliffissat amerlisinnaanerisa kiisalu aningaasanik kaaviiartitsisoqarnerulersinnaaneratigut missingersuutit. Takornariap ataatsip toqqaannangitsumik suliffissanut sunniutaasa kiisalu aningaasanik kaaviiartitsinerup assartuineq isumalioqatigiissitamit naatsorsornerarneri naapertorlugit, takussutissiaq 2.6-imi takutinneqartutut, ukioq 2040mi aningaasat kaaviiartit ukiumut katillugu 184 mio. koruunik amerleriarsinnaanerat, takorluugaq 2mitut timmisartoqarfiit isikkullit aallavigalugit, ukioq naallugu suliffissat 332nik amerlinerannik kinguneqarsinnaapput.

Inuiaqatigiinnut sunniutit Rambøllip sukumiisumik agguannikuuai, naleq. takusutissiaq 2.7. Takorluukkat tamarmik agguaqatigiissillugu pingasunik ukiumut BNP-p annertusisinnaaneranut missingersuutit, neqeroorutaa-sinnaasut noqqaassutigineqartullu tamakkiinerusumik sunniuteqarsinnaaneri ilanngussinnaajumallugit. Pissutsit taamaattut atuutsillugit takorluukkat tamarmik ukiumut sunniutaasa takorloornerisa ullumikkut naliliisinaaneq naapertorlugu tamakkiisumik nalingisa pitsaasumik sunniutai. Taamaakkaluartoq takorluugaq 2 ullumikkut nalii-sinnaaneq naapertorlugu annerpaamik nalilinnik sunniuteqarpoq.

Takussutissiaq 2.5. Akit appartinnerisigut takornariat amerlisinnaanerannut, tikikkuminarsaanikkut kiisalu Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallinerisigut nalinginnaasumik annertusaanermut periarfissat

Takorluugaq	Akit appartinneri	Sulinggif-feqarnermi takornariat amerlassusaat 2015	Sulinggif-feqarnermi takornariat amerlassusaat 2040	Inuussutissarsiortut takornariat amerlassusaat 2015	Inuussutissarsiortut takornariat amerlassusaat 2040
1 (1.199m x2)	9 %	26.006	ca. 44.000	10.980	ca. 13.000
2 (2.199m x2)	20 - 30 %		ca. 61.000		ca. 13.500
2 (2.800m & 2.199m)	20 - 30 %		ca. 61.000		ca. 13.500
-	-		-		-

Nalunaarsugaq: Takorluugaq 1mi akit 8 procentimik kiisalu 14 procentimik appartinnerat, sumukarneq apeqqutaatillugu. Takorluugaq 2mi akit 25 procentimik appartinnerat tassa akit 20niit 30 procentimut appartinnerarnerissaannik ilimagisat agguaqatigiissinnerat. Sulinggiffeqarnerminni kiisalu innuussutissarsiornermut atatillugu takornariat amerlassusaat, tassa takornariat avataaneersut akunnittarfanni unnuisut, sulinggiffeqarnerminni takornariat 70 procentiutillugit kiisalu innuussutissarsiornermut atatillugu takornariat 30 procentiutillugit siumut naatsorsorneqartut. Ilulissanut kiisalu Sermersuup kitaanut takornarianut taamaallaat akit appartinneri sunniuteqassapput. Nunarsuatsinni BNP-p ukiumut 1,5 procentimik annertusinerata agguaqatigiissinnera, suliffeqarnerminni takornarianut atatillugu inerniliineri ilanngullugu naatsorsuisoqarpoq. Inuussutissarsiornermut atatillugu takornarianut atatillugu akit appartinnerisigut sunniutaasut saniatigut, Kalaallit Nunaanni BNP-p agguaqatigiissillugu ukiumut 0,5imik annertuseriartarnissaa ilanngullugu naatsorsuisoqarpoq. Najoqqutaq: Rambøll, 2015

Takussutissiaq 2.6. Takorluugaq 2mi atassuteqaqatigiinnermut aaqqissuussat annertusarnerisigut 2040mi aningaasat kaaviiartitat toqqaannangitsumillu sunniutai, Nuummi Ilulissanilu mittarfiiit ullumikkut talliniarneqarnerisut iliuseqartoqarnerani.

Takorluugaq 2	Sulinn-giffeqarnermi takornari-at	Inuussutis-sarsiornermut atatillugu takornariat	Katil-lugit
Amerlassusaat	35.000	2.520	37.520
Takornariap ataatsip kaaviiartitai (DKK)*	4.568	9.551	4.904
Kaaviiartitat amerlineri (DKK)	160 mio.	24 mio.	184 mio.
Ukioq naallugu suliffissat amerlineri**	289	43	332

* 2011mi Assartuinnermut lsumalioqatigiissitat missingersuutaat naapertorlugit,

** 2011mi Assartuinnermut lsumalioqatigiissitaã missingersuutaat naapertorlugit.

Kalaallit Nunaata takornarianit ornigarneqarusuttut inissinnera

Takornariat ingerlaavartumik ornikkusutaannik inerisaanerit iluatsitsiffiusinnaassappata, piumasaqaatit arlallit naammassineqarsimasariaqarput. Matuma siuliini saqqummiunneqartuni, akitigut apparsaanertigut kiisalu si-vikinnerusumik angalasinnaalernikkut tikikkuminarsaaneq pingaartinneqarpoq, taamaakkaluartorli nunap im-mikkoortortanni assigiinngitsuni suli atorluarneqanngit-sunik periarfissaqarpoq, isertitat suliffissallu amerline-rannik tunngaviliisinnaasunik.

Takornariaqarnermi inuussutissarsiorlut namminersortut aningaasaliissuteqarusussusaat annertusarniarlugu, akuersissutissat saqqummiunnerisigut neqeroorutissanik pitsaanerusunik pilersitsisoqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussat kommunit suleqatigalugit, nunap immikkoortortaani amerlanerusuni qitiusumik takornarianik sullissivinnik pilersitsiororusupput, Ilulissat kangerluani qitiusumik sullissivik pilersaaruti-gineqartoq tassanilu ukiumi ammarfiani tikittut nammin-neq akiliisut 17-24.000iunissaasa naatsorsuutigineqar-nerat aallaavigalugu. Ilulissat kangerluani qitiusumik sul-lissivimmik pilersitsinnermi aningaasaliissutit annersaat Realdaniap aningaasaateqarfianeertuussapput. Ilulissat kangerluani qitiusumik sullissivik naatsorsuutigineqartu-tut pitsaasumik ineriartortinneqassappat, qitiusumik sul-

Takussutissiaq 2.7. Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutit inernerit, ullumikkut naliliisinnaaneq naapertorlugu nalilersukkat, mio. DKK (2014mi akit naapertorlugit)

	Takorluugaq 1			Takorluugaq 2		
	Annertusa-aneq 1	Annertusa-aneq 2	Annertusa-aneq 3	Annertu. 1	Annertu. 2	Annertu. 3
Pisortat						
Sanaartornermut aningaasaliissutit	-71	-71	-71	-1.324	-1.324	-1.324
Ingerlatsinnermi inernerit, timmisar-toqarfiit	142	152	162	296	232	155
Ullumikkut naliliisinnaaneq naapertor-lugu tamakkiisumik sunniutai katillu-git	511	563	625	641	701	776
Ataqatigiit akornanni ernialliinerit	32,3 %	33,7 %	35,1 %	7,2 %	7,5 %	7,8 %

Annertusaaneq 1, 2 kisialu 3 agguaqatigiissillugu ukiumut BNP-p annertusarnerata naatsorsorneri tassaatillugit 0,5%, 1,5% kiisalu 2,5%.

Najoqutaq: Rambøll 2015

lissiviit pilersinniakkat aningaasaateqarfinnit aningaasalersorneqarnissaannut periarfissat, Naalakkersuisut misissorniarpaat. Tamatuma saniatigut aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutissanik immikkut ittunik illukartitsisoqarnikuvoq tamakkununga tapiisutissanik, soorlu aamma sumiiffinni qitiusumik sullissiviorfissani kommunit aningaasaleeqataanissaat naatsorsuutigineqartortaaq, suliariniakkat pimoorunneqarnerat ikorfartorniarlugu.

Nunatsinni tamarmi kiisalu nunap immikkoortortaani suliniutit aningaasaliissutillu patajaallisarnerisigut, takornariat assigiinngiaarnerusut tikerartinniarneqarput. Tikikkuminarsaaneq. Pitsaassuseq kiisalu misigisinnaasat ataatsimut eqqumaffiginiarnerisigut, Kalaallit Nunaanni takornariaqarnerup akilersinnaasumik inuussutissarsiuutigineqarsinnaalernissaanut ingerlatsisoqalernissaa periarfissanngusaaq.

Island-imik suleqateqarnek annertusisaaq

Naak maannamut Kalaallit Nunaat takornariartarfittut ussassaarutigalugu suliniutit isumalluarnertut iluatsitsigisimangikkaluartut ingerlatsineq qaamanertaqarpoq, tassalu Islandimik suleqateqarnek.

Island-imut takornariartartut amerleriarujussuarsimaneerat aamma Islandip nunattalu akornanni timmisartutigit toqqaannartumik aqquutit ukiumi kingullermi Ilulissanut takornariartartut amerleriarnannut toqqaannartumik pissutaaqataavoq. Taamaattumik torrallataassaaq ussasaarluni suliniuteqassalluni nunani Islandimut takornariartitsilluartartuni. Islandimi takornariartitsisarnermik suliniuteqartut aqquutigalugit Kalaallit Nunaat -takornariartartut ilaannut - nunanngorsinnaavoq Islandimut angalaneq iluatsillugu tikeraarneqartartoq. Periusissiami assersuutitut tulliuuttut inassutigineqarput:

- Islandimi aamma nunani annerusumik Islandimut takornariartitsisartuni annertusisamik ussassaarisalerneq
- Toqqaannartumik nunani siuariartordiusuni ussasaarisarneq: Tyskland, England, Nordamerika aamma Asien

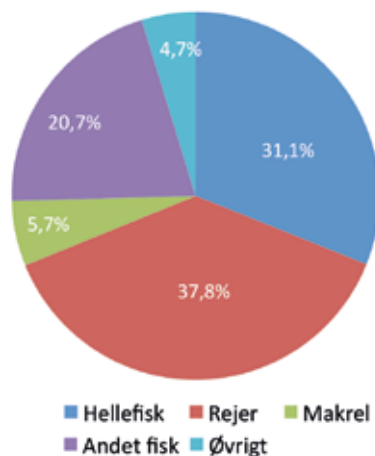
Takornariaqarnissamut periusissiami ilaatigut aamma tulliuuttut inassuigineqarput:

- Nunap immikkoortuini pilersaarutit tamakkiisut takornariartitsinerup kommunini tamani ineriartortinneqarnissaanut atorineqartussat suliarineqassasut
- Kommunini tamani nunaminertanik immikkoortiterisoqassasooq takornariartitsisarnermik ingerlatsivittut akuersissuteqarnertigit ingerlatsiviusussamik
- Sanaartugassanik pilersaarusiortoqassasooq takornariat ornittagaannik sisamanik tallimanilluunniit sanaartornissanut.

Aalisarneq

Kalaallit Nunaanniit avammut nioqquteqartarneq eqqarsaatigalugu aalisarnikkut nioqquteqartarneq annersaallunilu pingaarnersaavoq, avammut nioqquteqaatit tamarmik 90 procentiinik nioqquteqarfiusarluni, naleq. takussutissiaq 2.2.

Takussutissiaq 2.2. Nioqqutissat avammut nioqqutigineqartut nalingi katillugit, 2015

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqisaartarfik.

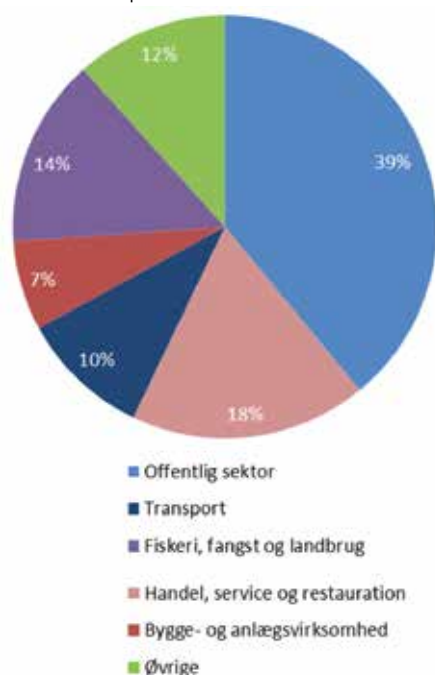
Nunap aningaasaqarniarneranut suliffissaqartitsiniarnermullu taamaammat annertuumik pingaaruteqarpoq, pinn-gortitamik atorluaalluni isumalluutissat nungusaataann-gitsumik atorluarneqarnissaat. Aalisarneq annertusaane-rusinnaanermut taprtasinnaavoq, aalisarnermik inuussu-tissarsiorneq pitsaanerusunik sinaakkusersorneqarnis-saat qulakkeerneqarpat. Tamatuma saniatigut pisarine-qarsinnaasut tunngavissaasa qanorlu annertutigisut pisa-rineqartarnerisa ataqatigiinnissaat eqqumaffigisariaqar-put, isumalluutit atorluarneqarnerusigut, soorlu annertu-nerusumik inerisaanikkut kiisalu ataqatigiissakkamik aa-qqissuusamik misissueqqaartarnikkut.

Anguniakkat suliniutillu Naalakkersuisut suli inissitsiter-sorpaat, aalisakkanik atorluaneerup inuiaqatigiit aningaa-saqarniarnerisigut iluanaarutaasut katillutik annertuneru-nissaat qulakkeerniarlugu. Tassunga ilanngullugu aalisar-nermut tunngasutigit aaqqissuusseqqinnikkut, soorlu aa-lisarnermut atatiillugu inatsisitigit, isumalluutit atorluar-nerini erniat akileraarusersorneqarnerannut inatsisitigit, aammali nalinginnaanerusumik, soorlu inuussutissarsior-tut akileraarusersorneqarnerannut atasutigit inuussutis-sarsiuutit inatsisilersuiffiginerisigut.

Suliffissaqartitsiniarnermut aamma aalisarneq annertuu-mik pingaaruterqarpoq, naleq. takussutissiaq 2.3. 2014imi

inuit 3.640t, imaluunniit inuussutissatut suliffissat tamar-
mik 14 procentiisa miss., aalisarnermik, piniarnermik kii-
salu nunalerinermik inuussutissarsiutitittut nalunaarsor-
neqarsimapput.

Takussutissiaq 2.3. 2014imi inuussutissarsiutitut suliffissat
amerlassusaat qaammatikkaartumik naatsorsorlugit

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik.

**Sineriammut qanittumi aalisarnerup aaqqissuussaana-
ta ineriartortinnera** Aalisarnerup akilersinnaasumik inger-
lanneqarnissaanut inerisarneqarnissaanullu pisortat si-
naakkusersuisarput. Sineriammut qanittumi aalisariutit
minnerit umiatsiallu amerlaqisut, taakkuupput pisassa-
qarnermik killilimmik periarfissaqartut assigiinn-
giaartorujussuarmillu agguakkanik isertitallit .

Naalakkersuisut anguniagaraat, aalisartumut imminut aki-
lersinnaaneranut kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarniarne-
rannut sineriami qanittumut aalisartunit tamanit iserti-
tatigut annertusineqarnissaa.

Aalisariutit aalisarsinnaasaasa annertuallaanerannut –
sulilu amerliartuinnartunik – sineriammut qanittumi aalis-
rinnissamut pisassiissuteqartarneq, aalisakkanut pisarine-
qarsinnaasunut sanilliunneqarsinnaannginnerat pissu-
taapput. Tamatumunnga pissutaavoq annertuumik sulif-
fissaqartitsiniarnerup eqqarsaatigineqarnera, taakua al-
lani suliffissaqarnissaminut periarfissaat killeqarmata.
Suliffissarsinissamut periarfissat killeqarnerannut pissu-
taasut ilagaat, inuusuttut amerlavallaat inuussutissarsi-

taasinnaasumik ilinniagaqartannginnerat, taamaammallu
aalisarnerup isertitaqarnissamut periarfissatut isigineqar-
tarmat. Taamatut aalisartut amerliartornerat siunissaq
ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ingerlaannarsinnaanngi-
laq, taamaammallu inuussutissarsiutitigut piginnaani-
liissutaasumik amerlanerusut ilinniagaqartarnissaat kii-
salu nungusaataannngitsumik aalisakkat pisarineqartut
atorluarneqarnerusinnaanerat qulakkeerniarlugu Naalak-
kersuisut sulissuteqarput. Taamalisukkullu aalisarnermi
tassani aalisartut amerlasuut ukioqqortupput, sinerissap
qanittuani aalisariutit ulluminnut naleqqutinnngillat aam-
malu aalisarfimmi piginnaasaqarnissamut piumasaqarneq
qaffakkiartuaarluni.

Naalakkersuisut suliniutigaat inuussutissarsiorfimmu-
t piginnaasantsisumik ilinniarnermut amerlanerit ilinnia-
lernissaat, aamma aalisarfeqarfimmu tunngasumik kiisa-
lu aalisarnermi isumalluutini atajuannarnissamik tunn-
gavilimmik pitsaanerusumik atuinissaq pilersinniarlugu.

Sulississaqartitsiniarnerup pissutigalugu sineriammut qan-
nittumi aalisarnermi suleqataasut amerlavallaanerat
aningaasartuutissanik nassataqarpoq. Ullumikkut aalisar-
nerup iluani sulissaqartillugu suliaripallattariaqartarput,
tamatumalu kinguneranik aalisartut amerlavallaat allanut
sanilliullugu isertitakittarlutik. Allani inuussutissarsiuti-
lit amerlaqisut aalisarnerup saniatigut isertitaqarfisarpa-
paat. Sineriammut qanittumi aalisartut ilaasa ukioq naal-
lugu suliffeqarnissaminut periarfissaqannginnerat pis-
sutigalugu, siunissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu si-
neriammut qanittumi aalisarnermi amerlavallaanik suliso-
qarnera, suliffissaqanngitsut pisortatigut aningaasaler-
sorneranngikkallarnersigut pisortat aningaasartuutaat
annikillisarnerqartarput.

Sineriammut qanittumi aalisarnermut atatillugu allanut
sanilliullugu aalisartorpassuit isertitakippallaartarnerat
aalisariutit nutarterneqarsinnaanerannut kingaallassaa-
taasinnaavoq, nutarterisoqarsinnaangaluarpat sineriami-
mut qanittumi aalisarnerup isertitaqataaernerusinnaane-
ranut tunngavissiiisoqassangaluartoq.

Taamaammatt ullumikkut politikikkut oqimaaqatigiissaa-
risoqarniarneranut tamanna takussutissiissutaavoq. Taa-
maammatt attartussitsimut annertusaanermullu pilersaa-
rummi ilaatigut anguniarneqarpoq, ilinniartitaanermut,
inuussutissarsiornermut kiisalu suliffeqarfeqarfimmi po-
litikkimut atatillugu suliniuteqartoqarlunilu aaqqissuus-
seqqittoqarneratigut, suliffissaasinnaasunik allanik
amerlanerusunik pilersitsiniartoqarluni.

Pisortatigut tapiisoqartanngikkaluartoq sineriammut qan-
nittumi aalisarnerup nutartiiffigineqarsinnaanera ajorna-
vissunngilaq. Avataasiorluni aalisarnermi ukiuni arlertuni
pitsaasunik sinaakkutilersuinikkut annertuumik isertita-

qartoqartareerpoq piasarisinnaasallu pisassiissutinut naleqqussarneqarsinnaanikuullutik, aamma pisassiissutit annikillinerisa nalaanni.

Sineriammut qanittumi aalisarnerup inerisarniarnerani, piasarisinnaasat annertuneri isumalluutinillu tunngaveqar-neq ataatsimut isigineqartariaqarput. Piasarineqarsinnaa-sunut sanilliullugu sineriammut qanittumi aalisarnermut atatillugu sulisut amerlavallaarujussuarput, tapiiffigine-qarnikkut isertitakittuassappata suliallu imminnut akiler-sinnaasannippata, taakkua inuiaqatigiinni annertusaa-sinnaanermut killiliissapput.

Sineriammut qanittumi saarullinniarnissamut qaleralin-niarnissamullu akuersissutit ukiuni kingullerni pingasuni 2.200niit 2.800nut amerliallannikuupput. Tamatuma kin-guneranik sineriammut qanittumi aalisarnermut piasaris-takkat annertuserujussuarikuupput. Aalisarnerq nungu-saataannqitsumik pisassiissutaasartunut naleqqussarne-qarsinnaangortariaqarpoq. Matuma ataani aalisariaatsit nutaat ineriartortinneqarniarneqarput, pisanillu atorluaa-nerusinnaaneq annertuninngortinniarlugu.

Aalisarnerup akilersinnaasumik ingerlanneqarsinnaanera taamatut annertusarneqarsinnaavoq, aalisarnermullu atuumassutilimmik sulisut sulisoriinneqarsinnaane-russallutik, sulisulli immikkut tamarmik isertitaqarneru-sinnaalissallutik. Tamatumani aalisartut inuiaqatigiillu iluanaaruteqarsinnaassapput. Aalisarnermi nileqarneru-lersitsisoqarsinnaalissaq kiisalu piasarisinnaasat ator-luarnerisigut annertunerusumik ernialersuisoqarsinnaas-salluni. Aalisartulli aalisarnermik suliaqaannangikkunik arlaanniluunniit suliffittaarsinnaanatik pisortanit isuma-gineqalissappata, tamanna inuiaqatigiit aningaasaqar-niarneratigut iluanaarutaasut annikillitinneqassapput.

Sineriammut qanittumi aalisarnerup kiisalu aalisarner-mut aalisakkallu suliarinissaannut aningaasaliissutit nu-tarsarnera nalinginnaasumik isigalugu, sapinngisamik namminersortunit aningaasalersorneqartariaqarput, soor-lu avataasiarluni aalisarnerup namminersortunit aningaa-salersorneqarnera ingerlaannartussaasoq. Sineriammut qanittumi aalisarnerup nunamilu aalisakkeriviit inerisar-nerannut pisortat aningaasaaliissutigisinnaasaat aamma aqqissuunneqartariaqarput, unammillernermi equngas-suteqarsinnaajunnaarlugit kiisalu namminersortut anin-gaasaleerusukkunnaartikkumanagit, akerlianilli aalisar-nermik inuussutissarsiutip nalinginnaasumik ingerlaavar-tumillu aqqissuussaannermut naleqqussaanissamut tapii-sinnaalersillugit.

Aalisarnermut atuumassutilinnik suliaqarunnaartut alla-mik akissarsiarissaarfiginerusinnaasaminni suliffeqarler-pata. Piasarisinnaasat naleqqussarneranni taamaalilluni aalisarnermik suliaqartut akissarsiarissaarfiunerusunut

nuutsinneqarsinnaalissallutik. Sulisinnaasulli amerlippata eqqaamaneqassaaq tamanna aamma suliffissanik nutaa-nik qanoq pilersitsiortortoqartigenera piasariaqarmat. Taa-maammatt taamatut ineriartortitsinermi sulisussaaleqiler-nissaa utaaqqineqartaqarsorinangilaq. Aalisarnermi naammassisaqartoqarnerulerneratigut aamma piasar-neqartut qaffafinnerusumik ernialersorneqarsinnaaneran-ut periarfissiisoqassaaq.

Aalisarnermut inatsisip nutarterneqarneratigut siunissa-mi sineriammut qanittumi aalisarnerup imminut akilersin-naasumik ingerlanneqarsinnaalernissaa, Naalakkersuisut kissaatigaat. Taamatulli ineriartortoqassappat, sineriam-mut qanittumi aalisarnerq, aningaasatigut imminut inger-lassinnaangortinneqassasoq. Qaleralinniarnierup, raajar-niarnerup ilarujussuanni kiisalu sarullinniarnierup ilaani ul-lumikkut taamatut ingerlatsisoqarpoq.

Aalisarnermut inatsisip nutarsarneqarnera

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup ingerlatsine-rullu nalinginnaasumik sinaakkutitigut piomasaaqateqar-figineri aalaakaasuussariaqarput kiisalu siunissaq unga-sinnerusooq eqqarsaatigalugu, aalisakkanik nungusaa-taannqitsumik ingerlatsinissamik piasariaqartitsinermut ikorfartuisariaqarluni. Aalisarnermulli inatsit atuuttoq kii-salu inuussutissarsiutit aalisarnermut atuumassutilitit aqqissuuteqqinneqartariaqarput. Suliniutip aallartisar-nerani inuussutissarsiortut isumasioqatigineqarput, aali-sarnermi naammassisaqarnerusarnissamik akilersinnaa-sumillu ingerlatsinissamik siunniussaqaqarnermut ikorfartuisumik, isumagisassaqaarfiiit minnerumaat ineriartornis-saannik periarfissiisumik kiisalu annertunerusumik ineri-saasoqarsinnaalersitsisinnaasunik inuussutissarsiortut siunnersuuteqartartussaallutik. Aalisarnermut inatsim-mik aqqissuusseqqinneq aalisakkat piasarineqartut ernia-lersornerisa akileraarusersortarnerannut atatillugu suli-niartoqartariaqarpoq.

Maannakkut assigiinngitsutigut siunnersuutissat piareer-sarneqarput, assigiinngitsunik aalisarsinnaanissamut pe-riarfissat patajaallisarneqarnissaat, pisassiissutit nioqqu-tigineqarsinnaasut aqqissuunnissaannut siunnersuutit, piginnittuusinnaanermut killilersuutit kisialu misiliummik aalisarnerit patajaallisarneqarneri pillugit aalisarnermullu tunngassutillit annertunerusumik inerisaaffigineqarnis-saannut suliniutit ilanngullugit piareersaasoqarpoq.

Aalisarsinnaasat atorluarnerisigut naleqarnerulersitsiaa-nissaaq naalakkersuisut anguniagaraat, Nunatsinni suliare-qqiinikkut niuerutigineqarnissaat periarfissinniarnierisi-gut kisialu aalisakkat ilaasa iginneqartartut nutaanik nio-qqutissiarinerisigut, soorlu Islandimi tamanna iluatsilluar-neqarnikuusoq.

Inuiaqartiigiit aningaasaqarnikkut sapinngisamik anner-

paamik aalisakkat iluanaarteqarfiginissaannik Naalakkersuisut ataatsimut isigalugu anguniagaat qulakkeerniarlugu, aalisarnermut inatsisip nutarterneqarneqarneratigut sinaakkusersuinikkut, pisassiissutit nungusaataangitsumut inissinneqarsinnaangorlugit. Akerlianilli pisoqarpat tamanna arlalitsigut pitsaanngitsunik kinguneqartussavog:

- Aalisarnermik inuussutissarsiutillit inuiaqatigiillu siunissami iluanaaruteqarsinnaaneri suliffissaqartitsiniarnerlu annikillissapput.
- Aalisariutit ingerlaavartumik nutarterneqarnerinut namminersortunit aningaasalersorneqarsinnaanerat ajornerulissaaq.
- Ajornerpaamik tamanna kinguneqarpat, aalisakkat amerlassusaannut aqqiivigineqarsinnaangitsumik nungusaataasinnaavoq.

Aalisarnermut inatsisissamut siunnersuutit, pisat ernialersornerisa akitsuuserneqarnissaannut inatsimmut ilanngullugit politikikkut suliarineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Pisat ernialersornerisa akitsuusernissaannut aqqissuussap nutaap ineriartortsinnera

Kalaallit Nunaata imartaani aalisakkat pisarisinnaasat inuiaqatigiit pigaat, assigiinngitsutigut ingerlatsinissamut aqqissuussinikkut aalisarnermik inuussutissarsiortunut pisassiissutigineqartartut, aalisarnermut inatsimmit kiisalu inatsininit tamatumunnga malitseritinneqartunit aalajangersorneqartussat.

Ukiuni arlaqartuni Naalakkersuisut anguniagarinikuuat aalisakkat assigiinngitsut pisarineqartartartut tamarmik ernialersorneqarlutik akitsuusersorneqarnissaat, inuiaqatigiinni taqmanit pigineqartut silatusaartumik atorluarneqarsinnaaqqullugit kiisalu pisortat isertitaat annertusinnaaqqullugit. Taamaammat akitsuutit inissinneqartariaqarput, aalisartunit aalisarnermullu tunngasunik suliffeqarfinit iluanaarutigineqarsinnaajuaqqullugit, aningaasalersuinermut aqqissuussat nutaat aqqutigalugit aningaasaliisoqarsinnaaqqullugu, aningaasaliissutillu naammaginatartumik ernialersorneqarsinnaaqqullugit.

Ullumikkut avataasiorlutik kiisalu sineriammut qanittumi qalerallinnartut ilaannaat akitsuuserneqartarput. Aalisarnerup ilaani aningaasatigut iluanaarutigineqarsinnaasorisatut iluanaaruteqartoqartanngilaq. Taamaammat tamakkua akitsuuserneqarnissaminut piareersimangillat. Sineriammut qanittumi saarullinniarnerup iluani pissutsitigut ingammik piareersimangillat, sumiiffinni allani sineriammut qanittumi aalisarnermut sanilliullugit malunaatilimmik tulaassat akikinnerutinneqarlutik.

Aalisarnermut akitsuutit aqqissuussat assigiinngitsut

arlallit aalisarnermik inuussutissarsiorniarnermut pisortallu allaffeqarfiinut allaffissornikkut pisarissersuutaasutut isigineqarsinnaapput. Pisat ernialersornerisa akitsuusersorneqartarneri pillugit nutamik aqqissuussisusani pilersitsisussanik allaffissornikkut suleqatigiissitaliortoqarpoq, taakkualu suliaasa 2018mi atuutsinneqalernissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Suleqatigiissitat pingaarnertut isumagisassaraat, aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut pisaasa ernialersornerinut akitsuutit akilersinniarneqartarnissaannut assigiiaartumik pisariitsumillu ineriartortitsinissamut aqqissuussinissaaq. Aqqissuussat pisortanut inuussutissarsiortunullu isertuaatsumik malittarineqarsinaasariaqarput kiisalu allaffissornikkut pisariitsumik ingerlatsinissamut tunngaviliisinnaasariaqarlutik. Pisat akileraarusersorneqarneranni pisortat akitsuutitigut akileraarusersuinikkullu isertaqartariaqarnerat kisimi sunniuteqartinneqartussaasorineqanngilaq, aammali ataavartumik suliffigineqarsinnaasut periarfissaqartittuarnissaannik kissaateqartoqarnera, aalisarnermut attumassutillit naammaginatartumik isertitaasa agguataarneqarnissaat, nunami aalisakkanik naleqarnerulersitsiniaanerit, aalisakkat atorluarneqarnerunissaat, ilinniartiaanermik aqqissuussat kiisalu aalisarnermut attumassutilinnik suliaqartut piginnaangorsarnissaat innimigineqartariaqarlutik.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu isumalioqatigiissitap naliliinera naapertorlugu, aalisarnermi naammassisaqarnerussinnaaneq pisat qaffainnerusumik ernialersorneqarsinnaassapput. Oqatigineqareersutut sineriammut qanittumi aalisartut ilarpassui ilungersunartumik ingerlatsippat isertitakillutillu. Taamaammat annertunerusumik naammassisaqarnissaaq anguniarneqartariaqarpoq kiisalu sineriammut qanittumi aalisartut isertitaqarnerusalertariaqarlutik, pisanik ernialersusoqartalernissaatigut akileraaruteqartoqartalernissaa periarfissinniarlugu. Taamaammat aalisarnermut inatsisip nutarterneqarnerani, aalisarnermi pisat ernialersornerisa akitsuusersornerat ataatsimoortillugu aqqissuuffigineqartariaqarpoq, soorlu aamma aningaasanut inatsimmi aalisarnerup inerisarnissaanut aqqissuussap inatsisillu attuumassutillit pitsanngorsartariaqarlutik.

Ikerinnaasiortunik Kalaallit Nunaanni periusissatut aqqissuunneqarneri

Ullumikkut aalisarfigineqanngitsuni aalisakkanik nutaanik kiisalu aalisakkanik aalisarneqareersunik aalisalersinnaaneq eqqumaffigineqarnerusariaqarpoq. Aalisarnermik inuussutissarsiutillit nunallu sanilerisagut suleqatigalugit tamatuma suliarineqarnissaa Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq. Aalisakkat nutaat pineqartut ullumikkut annerusumik avataaniittuupput sumiiffinnut assigiinngitsunut nikerartuartut, soorlu ammassassuit, saarullernat kiisalu makrelit. Aalisakkat tamakkua sumiiffinni nikerartuartuup-

put, piffissap ilaani nunat imartaanni killerqarfiisa iluaniit-tarlutik ilaannilu nunat tamar imartaanniittarlutik.

Makrelit misiliutaasumik 2011mi aalisarneqalerput. 2011mili 2012imilu annikitsuinnaat pisarineqarlutik. 2013imi makerlit 50.000 tonsit pisarineqarput. 2014imi 2015imilu aalisakkat avataaniittut nikerartuartut aalisar-nissaannut Kalaallit Nunaanni periarfissat killeqarmata, Kalaallit Nunaanni makrelit pisassiisutigineqartut ator-luarneqarsinnaanatik. Pisassiisutigineqartut annersaat aalisariutinit nunanit allaneersunit, kalaallit umiarsuaatil-lit attartugaannit pisarineqarput.

Tamatuma kinguneranik, tamanna aalisarnerup Kalaallit Nunaanni killilimmik suliffissanik pilersitsissutaavoq kii-salu aamma killilimmik Kalaallit Nunaanni suliarinnissaa-nerup inerisarnissaanut periarfissiillugik. Aalisariutinit avataaneersunik aalisartitsinermit avataaneersunik suli-soqarnerup kinguneranik, killilimmik naleqarnerulersitsi-soqarpoq akileraarutinillu isertitaqartoqarluni. Makrelit aalisarnerisigut inuiaqatigiit siunissami annertunerusu-mik iluanaaruteqartassappata, kalaallit aalisariutaat aali-sakkanik avataaniittunik nikerartuartunik aalisarsinnaa-lersittariaqarput. Tamanna aamma ingerlatsinermit ata-tillugu piunasaqaatinik nassataqarpoq, pisassiisutissat siusissukkut pisassiisutigineqartarnissaannut atatillugu siunissarlu ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu ukiuni arla-linni atuussinnaasunik pisassiisuteqartalernissamut ata-tillugu. 2015imi aalisarnissaq sioqqullugu Nunatsinni suliarineqarsinnaasut annertusineqarput, suliffissanik amerlanernik pilersitseqataasussanik kiisalu Nunatsinni naleqarnerulersitseqataasussanik. Ajorluartumik 2015imi pisat 2013imii 2014imiillu annikinnerupput.

Taamaammatt avataani aalisakkanik nikerartuartunik aali-sarnermik inerisaanissaq pillugu Naalakkersuisut suleqa-tigiissitaliorput, aalisarnermik sulialinnik kiisalu kattufin-neersunik ilaasortalimmik, siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu aalisakkat tamakkua qanoq aalisarne-qarnissaannut pissutsinik ilusilersuisussanik. Taamatut periusissanik pilersaarusiornikkut, kalaallit aalisakkanik avataaniittunik nikerartuartunik aalisarnerisa inerisarnis-saat, aalisariutinit avataaneersunik attartortarnerit anni-killisarnissaat kiisalu kalaallit aalisariutaasa ukioq naal-lugu aalisakkanik tamakkunanga aalisarsinnaanissaat qulakkeerniarlugit. Piffissaq aalisarfiusartup sivitsorne-qarnera, suliffissaqartitsinermit, aalisariutit iluanaarute-qarnerannut kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarniarneran-nut pitsaasumik sunniuteqassaaq.

Aalisakkat avataaniittut nikerartuartut aalisarnissaannut periusissanik pilersaarusiorniarnermi, aalisakkat nutaat qanoq amerlatiginerannik biologit misissuinerannit ilisi-masat apeqqutaassapput. Biologit makrelit aalisakkallu aalisarneqalersinnaasut allat, soorlu saarullernat, ammas-

sassuit ammassaallu pillugit misissuinnissaannut, 2016imii 2019ip tungaanut aningaasanut inatsimmi aningaasanik illukartitsisoqarpoq. Biologit misissuineran-nit inerniliinerit, pisassiisutaasartut siunissamilu pisa-siisutaasartussat pillugit Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni isumaqatiginninniartarnissaani pitsaannerusu-mik aallaavissaqarnissaannut iluaqutaasussaapput. Kalaal-lit Nunaannut nunat tamat akornanni piunasaqaatigine-qartussanut atatillugu qanoq inissisimanissaq eqqarsaa-tigalugu periusaqarnissamut pilersaarutissatut siunner-suutip 2016imi saqqummiunneqarsinaanissaa naatsor-sutigineqarpoq.

Inuussutissarsionermi killiliussanik aamma suliffeqarnermik nutarterineq

Inuussutissarsiorfimmii killiussat nutaat – Siunissaq eqqarsaatigalugu

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsioneq allanngorarfim-miippoq, suliffiit amerlanerit namminersorluni suliasa-qarfimmii nassaassanngortariaqartut. Suliffiit nassaas-saassapput suliffeqarfimmi nutaaliortuni mikisuni, kisi-an-nili aamma takornariaqarnermik inuussutissarsiorfimmii, nunami inuussutissarsiorfinnut arlalinnut kiisalu aatsitas-sarsionermiittunut.

Aningaasaqarnikkut ineriartornermik pitsaanerumik kii-salu suliniutinik pilersitsiniarluni, sulinerunermik, nutaa-mik eqqarsarnermik kiisalu inuussutissarsiuutinik inerisaa-nermik pisariaqartitsisugut, isumaqatigiittoqarpoq. Aali-sarnermit suliffeqarfimmi Namminersorlutik Oqartussa-nit pigineqartunit isertitassat taamaallaat naatsorsuuti-gisinnaanngilagut.

Taamaattumik Naalakkersuisut ukiuni makkunani nutarte-rinissamut Kalaallillu Nunaanni inuussutissarsiuutigalugu suliffeqarfimmik ingerlatsinissamut killigitaasunik pit-sanngorsaaneq aallutarisimavaat, tamatumuunani siunis-sami ineriartornissaq, siuariartornissaq atugasissaarnis-sarlu qulakkeerneqarsinnaammata. Allatut oqaatigalugu, inuussutissarsiorfimmii suliffeqarfimmi iluarsaaqqin-nermik annertuumik aallartitsisoqarpoq. Taamaaliorpugut siunissamik inuussutissarsiorfimmii unammillersinnaan-is-samut, ineriartornissamut suliaqarnissamullu Kalaallit Nunaat sukasarniarlugu. Isumaqarpugut tamatuminniga anguneqarsinnaasooq inuussutissarsioneq eqaannerusooq

innuttaasunut pitsaanerunermik atugassarititaasunik pilersitsisarpoq, aningaasarsionermillu annertusiartortitsi-sarluni, suliffissanik amerlanerunermik, taamalu inuiaqati-giinnut isertitassanik nutaanik kinguneqartumik.

Nunanit allanit aningaasaliisinnaasunik soqutiginnilersit-siniarluni nutarterinermik ingerlatsineq pingaaruteqar-luinnarpoq, attaveqaatitigut avammullu niuernermit sulif-

feqarfinnik aningaasalersuinissamut. Inuussutissarsiornermi killiliussanut (suliffeqarnermilu) naapertorlugu nutarterinissamut suliniarneq Naalakkersuisut aprillimi 2016-imi saqqummiussaanni: Kalaallit Nunaat siuariartulersoq, sukumiinerusumik nassuiarneqarput.

Kalaallit Nunaat nunat nutaaliaasumik ingerlanneqartut akornannut

Kalaallit Nunaanni siunissamut piareersartoqarpoq, inuussutissarsiornermi unammilleqatigiinneq, ineriartortitsineq, suliniutinillu ingerlatsineq annertusiartortinneqarput. Inuussutissarsiorneq eqaannerusoq

innuttaasunut pitsaannerusunik atugassarititaasunik pilersitsisarpoq, aningaasarsiornermillu annertusiartortitsisarluni, suliffissanik amerlanerusunik, taamalu inuiaqatigiinnut isertitassanik nutaanik kinguneqartumik.

Taamaattumik Naalakkersuisut ukiuni kingullerni pimoorullugu sulissutigaat nunatsinni inuussutissarsiornermi killiliussat nutarternerat, taamalu killiliussanik pitsanngorsaaoneq, siunissami ineriartorneq, siuariartorneq atugarissaarnerlu qularnaarniarlugit.

Naalakkersuisut inuussutissarsiornermi killiliussanik nutarterinerat immikkoortunut pingaarnernut sisamanut immikkoortinneqarsinnaavoq:

- Inatsisiliornermik nutarterineq
- Kalaallini niuerfinni unammilleqatigiinneq killilersugaannginnerusoq
- Inuussutissarsiornermi tapiissuteqartarnermik aqqissuussinernik nutarterineq
- Aningaasaliisinnaasunut periarfissat annertusisat

Inatsisit ullutsinnut naleqquttut

Inatsisit arlaqartut allanngortinneqarput nutarterneqarlutillu, kalaallit inuussutissarsiornermi niuerfianni unammillerneq siuarsarniarlugu, atuisartut illersorniarlugit, kalaallinilu inuussutissarsiornermi niuernikkut isumaqatigiiaanut inerteqqutaasunut, unammillernermilu killilersuisunut isumaqatigiissutinullu periarfissat matuniarlugit.

Inuussutissarsiornermik ingerlataqarneq pillugu inatsit pisariillisarneqarpoq ullutsinnullu naleqqussarneqarluni. Inuussutissarsiornermut inatsit maanna atuukkunnaartoq suliffeqarfii nutaat nutaaliaasullu unammillersinnaanerannik killilersuisuusimavoq. Tamatuma atuisartut eqqorsimavai ulluinnarni inuussutissat kiffartuussinerillu akisuallaarnerannik kinguneqartumik.

Inuussutissarsiornermik ingerlataqarneq pillugu inatsit nutaaq, piunasaqatitnik nutaanik arlaqartunik nunatsinni inuussutissarsiummik ingerlatsinissamut atuuttunik atorunnaarsitsivoq, tamatumuuna unammillersinnaaneq annertusinnaavoq.

Inuussutissarsiornermik ingerlataqarneq pillugu inatsimmi nutaami siunertaavoq inuussutissarsiornermut atugassarititaasunik pitsaasunik pilersitsinissaq, nunatsinnut inuussutissarsiornermik ingerlatsivinnik nutaanik soqutiginnilersitsisinnaasunik, taamalu aamma atugassarititaasunik pitsaannerusunik pilersitsisoqarluni, nunatsinni aallarnisaaniartut namminneq suliffeqarfimmik pilersitsisinnaanerannut.

Unammillerneq killilersorneqannginnerusoq

Unammilleqatigiinneq pillugu inatsit kingulleq 2014-imi akuersissutigineqartoq naapertorlugu kalaallini niuerfiusuni killilersugaannginnerusumik unammillertoqarsinnaaneranut annertusaavoq. Unammillernerup iliuuseqarumassuseq annertunerulersippaa, taamaattumillu suliffeqarfinnut atuisartunullu iluaqutaalluni. Unammillertoqarnera tapersorniarlugu inatsimmi inerteqqutigineqarput periaatsit arlaqartut siusinnerusukkat unammillernerup killilersugaanngitsumik ingerlanneqarnissaanut killilersuutaasimasut. Unammillernerup tunngatillugu immikkoortuni siulini iluarsaaqqinnermi sammiviit ilaanni nassuiarneqarpoq, nunami maani unammillernerup ajornartorsuutitnik aqqinneqanngitsunik Atuisoqarnermut Unammilleqatigiinnermullu Aqutsisoqarfik takusaqarsinnaamat, soorlu inerteqqutaasunik isumaqatigiissuteqartarnerit kartel-inilu taaneqartuni suleqatigiinnerit aqqtugalugit unammillersinnaassutsimk innarliisimasut.

Unammilleqatigiinneq pillugu inatsimmi nutaami ammarneqarpoq suliffeqarfii kattuttartut pillugit nakkutilliinerup annertunerunissaa, inerteqqutaavorlu inissisimaffigisami oqaasissaqarpallaarsinnaaneq, kiisalu suliffeqarfinnut nutaanut mikinerusunullu atugassarititaasut pitsanngorsarneqarlutik.

Inuussutissarsiornermik tapiissuteqartarnermik aqqissuussinernik pitsanngorsaaoneq

Inuussutissarsiornermi siuarsaarnermik aqqissuussineq maanna atuuttoq 2012-imi akuersissutigineqarpoq. Aqqissuussinermik 2016-imi nalilersuisoqassaaq, taakkua piffissamut ineriartornermullu naleqqussarumallugit. Aqqissuussinerit tassaapput:

- Suliffeqarfimmik aallartitsinerup atitillugu tapiissuteqarnissamut periarfissat, qiortakkamik aamma taaneqartartut – assersuutigalugu siunnersortitnik namminersortunik atuinermut atitillugu.
- Nioqqutissanik ineriartortitsineq, ilaatigullu aallarnisaanerup suliffeqarfinnullu allilerinerup.
- Inuussutissarsiuutitnik aalajangersimasunut imaluunniit suliffeqarfinnut immikkut aningaasaliisutissanik immikkoortitsisarneq.

Naalakkersuisut inuussutissarsiornerup siuarsarnissaanut neqeroorutitnut nutaanut siunnersuutaat boksi oqaasertalik 2.8-imi nassuiarneqarpoq.

Boksi oqaasertalik 2.8. Inuussutissarsiornerup siuarsarnissaanut neqeroorutit nutaat

Inkubatorordningi

2016-imi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni nunami inuussutissarsiutinut tunngatillugu inatsimmut allannuutissatut siunnersuummik saqqummiussisoqassaaq, tassuunakkut immikkut ikiorsiissuteqartarnermik aaqqissuusinerup – inkubatorordningip – pilersinneqarnissaa periarfissaalersillugu, nunani allani misilittakkat (assersuutigalugu Islandimi Israelimilu) takutissimavaat aallarnisaasartut amerlasuutigut siunnersorneqarnissamik isumasioqateqarnissamill aallrtsarneini pisariaqartitsisartut.

Aallarnisaasoq isumassarsiguni ikiorteqartarnermik aaqqissuussineq iluaqutigalugu ammaanneqassaaq ineriartortitsinermut misileraanermullu ikiorneqarnissamut, isumassarsiap pimoorullugu aallarnisalinnginnerani. Attaveqaatit aqqtigalugit aallarnisaasartunngorsimasooq inuussutissarsiummik ingerlatsisooreersunut misilittagalinnut attavilerneqarsinnaavoq, isumassarsioqatigisinnaasaanut siunnersuisinnaasunullu.

Ikiueriaatsimik aaqqissuussineq pineqartoq – Inkubatorordningi – aamma neqeroorpoq siunnerfilersukkanik pikkorsarnissanut assersuutigalugu tunitsivissarsiornermut, niuerfinnik nalilersuisarnermut, naatsorsuusiornermut akileraartarnermilu malittarisassanut tunngasutigut. Aaqqissuussineq aamma periarfissaqartitsivoq inerititaqarfiusumik workshops-inik ingerlatsisoqarsinnaaneranut, aallarnisaasartut naapillutik imminnut isummersoqatigiiffigisinnaasaannik.

Ikiueriaatsimik aaqqissuussineq taanna akuleriinnik imaqarpoq, siunnerfilersukkamik ilitsersuineramik, ineriartortitsiviusumik workshops-ertitsinernik aamma suliatigut attavilersornernik, ataatsimoortillugit aallarnisaasunut nutaanut suliffeqarfimmik aallartitsinissamut patajaatsunik tunngavissisussanik.

Aningaasaliisussanut periarfissat pitsaanagerusut

Naalakkersuisut ukiuni arlaqartuni sulissutigisimavaat Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnut aningaasalersuisinnaasunut periarfissat pitsaanagerulersinneqarnissaat. Ullumikkut – aamma siunissami – aningaasaliisussanik aamma aningaasaliisussanut qularnaveeqqusiissutissanut periarfissat amerlanerulissapput, – aallarnisaasunut mikisunnguanut, sumiiffinni aallarnisaasunut, kiisalu naalagaaffinni amerlasuuni suliffeqarfissuinut.

Aningaasaliisartut tassaapput:

- Avammut niuernermit akiligassarsisarnermut aningaasaateqarfik - Eksportkreditfonden
- Ineriartortitsinermu aningaasaateqarfik - Vækstfonden
- Nunani allani aningaasaliisarnermut aningaasaateqarfik - Den Nordiske Investeringsbank
- Europa-miut aningaasaliisarnermut aningaaseriviat - Den Europæiske Investeringsbank

Kalaallit suliffeqarfii 1. juli 2016 aallarnerfigalugu periarfissaqalerput avammut niuernermit akiligassarsisarnermut aningaasaateqarfimmit- Eksportkreditfonden- danskinit aallaaveqartumit tapiiffiqeqarsinnaaleramik.

Ineriartortitsinermut aningaasaateqarfik - Vækstfonden - aamma suliffeqarfinnut namminersortunut qularnaveeqqusiisarpoq, aningaaservimmut matumik ammaruminarnerulersitsisartumik.

Suliniutini annerumaani – soorlu aatsitassarsiornermi – maanna issittumi attartortitsisarnissamut killiliussat inissaminnut inissipput. Attartorneqarsinnaasunut 500 mio. euro killiliussatut immikkoortinneqarput issittumi inuussutissarsiornikkuk suliniutinut Nunani Avannarlerni aningaasaliisarnermut aningaaseriviup ataani.

Europa-miut aningaasaliisarnermut aningaaseriviat - Den Europæiske Investeringsbank - immikkut attartortitsisarnermut immikkoortitanik aningaasaateqartarpoq nunanut Kalaallit Nunaattut ittunut sammititanik. EIB-ip ingammik soqtiginaateqarpoq aningaasaleeqataasussatut suliniutini angisuuni, assersuutigalugu aatsitassarsiornermi. Piffissami matumani tigussaasumik Kalaallit Nunaata aamma EIB-ip akornanni piffissami matumani tigussaasumik isumaqatigiissuteqanngilaq, kisianni suleqatigiinnissamut periarfissat ammalluinnarput.

Najoqqutaq: Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Nunanullu Allanut Niuernermit Naalakkersuisoqarfik

Suliaqarfinnik allanik ineriartortitsineq

Naalackersuisut inuussutissarsiorfiup ineriartornera suliaqarfinni allani arlalinni siuarsarusuppaat, tamatumani ineriartornermik annertunerusumik suliffinnillu amerlanerusunik pilersitsineq Kalaallit Nunaannut iluaqutaasussaavoq. Suliassarfiit tamakku boksimi oqaasertalimmi 2.9-imi naatsumik nassuiarneqarput.

Boksi oqaasertalik 2.9. Suliaqarfinni inuussutissarsiorfimmi ineriartorneq, Kalaallit Nunaannut iluaqutaasusaaq

Sermimik aamma imermik avammut nioqquteqarneq

Naalackersuisut anguniagaraat sermimik aamma imermik avammut niueruteqartarneq inuiaqatigiinnut kalaallinut isertitsissutaasalissaq, taamalu aamma suliffissanik pilersitsiviusinnaasoq.

Aningaasanut inatsimmi aningaasanik immikkoortitsisoqarnikuvoq sermimik imermillu avammut niueruteqarsinnaanermut ussasaarinnermut atorineqarsinnaasunik. Ukiuni kingullerni misissuisitsinernik arlaqartunik suliaqartoqartarpoq, imermillu misiligutissamik Naalackersuisunit akuerineqartumik nunatsinni sumiifinni assigiinngitsuni pissarsisoqartarluni.

Naalackersuisut 2016-mi saqqummiunniarpaat sermimik imermillu ukiuni aggersuni iluaquteqarsinnaanermut periusissiaq nutaaq.

Erngup nukingata iluaqutiqeqarsinnaaneraniq ussasaaruteqarneq

Naalackersuisut isumaqarput kalaallini piginnaasat ilisimasallu erngup nukinganiq nukissiuusiornermit pigineqartut iluatsittumik avammut niuerutinngorsinnaasut. Taamaattumik Naalackersuisut 2016-imi ingerlaqqittumik erngup nukinganiq nukissiuusiornermi periarfissat nunatsinniittut nunani allani inuussutissarsiornermik pilersaarinerni saqqummiussortarniarpaat.

Uumassusillit sananeqaataannik kingornuttagaasunik iluaquteqarneq

Uumassusillit sananeqaataannik kingornuttagaasunik iluaquteqarluni aningaasarsiornerneq, Kalaallit Nunaannut annertuumik isertitaqartitsisinnaavoq. Taamaattumik Naalackersuisut 2016-ip ingerlanerani, suliaqarfinni inatsimmut allangortinneqarnikumut inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussiniarput, kiisalu nunami uumassusillit sananeqaataannik kingornuttagaasunik qanoq attanneqarsinnaasumik aningaasarsiuutaasinnaanersut periusisiamik suliaqassallutik.

Inuussutissarsiutit pilersitsisinnaassusillit sammillugit

Inuussutissarsiutit pilersitsisinnaassusillit, tamatumani aamma filmiliornerup silarsuaaniittut, periarfissaqarput, Kalaallit Nunaanni ineriartortitsisinnaanermut suliffissaqartitsisinnaanermullu, kisianni aamma nunatta nunarsuarmiut isaanni isigineqalernissaanut ilisimaneqarlualernissaanullu aqqutissatut, nunatsinnik ilisimasaqassutsimik annertusaasutut, kalaallillu kulturiannik inuiaqatigiittullu aqqissuussaanerannik. Taamaattumik Naalackersuisut sulissutiginiarpaat inuussutissarsiutit pilersitsisinnaassusillit ineriartortinnissaat. Tamanna pissaaq Visit Greenlandip inuussutissarsiutini makkunani periarfissanik pilersitsineratigut.

Allatut oqaatigalugu, nunatta pissarsissutiginerusariaqarjaa filmiliani tv-milu nangeqattaartuliani usasaarusianilu avatangiisutut atorineqartarnerput. Tamannalu atuuppoq nioqqutissiornerneq, sulisussarsiornerneq aamma kiffartuussinerneq allani.

Kiisalu aamma sulissutigineqassaaq Kalaallit Nunaat nunatut filmiliornerfittut, kalaallit filmiliaannik suliaqarnerneq, filmiliornerfittut avatangiisaanni, nunatsinnut filmiliornerfittut soqutiginninnerulersitsiniarluni.

Inuussutissarsiutit pilersitsisinnaassusillit sammillugit

Inuussutissarsianik tunisassiareqqinnittarneq periarfissaavoq suliffissanik amerlasuunik illoqarfinni nunaqarfinnilu pilersitsiviusinnaasutut. Taamaattumik Naalackersuisut ingerlaqqinniarput kaammattuutigalugu assersuutigalugu aalisakkanik nioqqutissianik nunatsinni tunisassiareqqinnittarnissamut. Tamanna pisarpoq ilaatigut suliniutinut aalajangersimasunut tapiissuteqarnikkut, pingaarnertut inuussutissianik suliareqqiinnermut tunngasuni.

Najoqqutaq: Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Nunanullu Allanut Niuernermut Naalackersuisoqarfik

Nunaqarfiit isorliunerusullu inuussutissarsionnikkut ineriartortinneqarneri

Naalakkersuisut anguniagaraat nunami tamarmi inuussutissarsionnikkut ingerlatsisoqarnissaata qularnaarnissaa aamma nunami tamarmi suliffissaqarnissaa. Taamaattumik Naalakkersuisut nunaqarfinni isorliunerusunilu tunit-siviit nalunaarsortippaat qulaajaavigalugillu. Qulaajaaneq taanna 2016-ip ingerlanerani inassuteqaatinik kingune-qassaaq, – qanoq aqqissuussinikkut, assersuutigalugu attaveqaatilersuinikkut aningaasalersuisoqassanersoq, aammalu inuussutissarsionnermi tapiissutaasartut assi-giinngitsut allatut aqqissuunneqartariaqarnerisut, – ta-matumuunalu ingerlatsinerit suliffissallu amerlanerusut nunaqarfinni isorliunerusunilu qularnaarneqarsinnaapput.

Oqimaagaatigiimmik periarfissaqartitsilluurtu-mik suliffeqarfeqarneq, piumasaqaateqarsin-naasoq

Kalaallini suliffeqarnerup nutarteriffigineqarnera aallar-tilluareerpoq, 2016-imilu suliniutit sukkanerulersinne-qassallutik, taamaasillunilu suliffeqarnermi nutarterineq »Suliffeqarneq toqqissisimanartoq« tassanilu periusis-atpiviusunngortinneqarlutik.

Suliffissaqartitsinermut periusissiami suliniutit 16-it siunnerfeqarput:

- nunatsinni inuusuttunut suliniutit pitsaanerulersissal-lugit suliffeqarnermilu atugassarititaasunik pitsaasu-nik pilersitsissalluni
- Suliffissaaleqisunik ilitersuineq naammassisaqarfio-nerulersissallugu, inersimasullu ingerlaqqinniarlutik tinnersartariaqartut pikkorsissaqqinnissamat periar-fissat annertusassallugit,
- Kommunini sulisuusut nutaaliaanerusunik sakkussaler-lugit, suliffissanut innersuussisarneranni innuttaasu-nullu allatigut sullissisarneranni aamma
- Qularnaassallugu suliffissat sapinngisamik najugaqa-vissunut inuttalerneqartarnissaat.

Suliniutit nutaaliornerupput suliffissarsiuussisarnermi ileqqutoqqanik taarsiisussat, suleriaatsinik ilisimaneqar-tunik ineriartortitsinikkut suliffeqarnermilu ingerlatsine-rup ullutsinnut ikaarsaartinneratigut, – ullutsinnut pigin-naasanik nutaanik pisariaqartitsiviusumut, aamma sulisit-sisunit sulisunillu nutaanik piumasaqarfiusumut.

Iliusissat pisariaqarluinnartut, kinguaariit nutaat suliffe-qarnermut toqqissisimanartumut aalajaatsumullu aqqu-tissiuutissagutsigit taamaasisukkullu inuussutissarsior-tut kiisalu suliffeqarfeqarfik pissutsit allangulerneran-nut naleqqussaleruttorput:

- Piniarnermi aalisarnermilu amerlanertigut ilinniagaqar-

nikuunngitsunik sulisoqakkajunnermiit, aalisarnerup nutaaliansorsaaffigineratigut immikkuullarinnerusu-nik suliffissaqalernissamat,

- Suliffeqarfinni ingerlatsivinnilu sulipallattoqartarnera-niit, ikinnerusunik sulisoqarluni naammassisaqarneru-sinnaanermut aqqissuussinermut (Namminersorlutik Oqartussa ingerlatsiviutaat ilanngullugit),
- Pisortani atorfillit amerlasuujuneranniit, siunissami namminersorlutik inuussutissarsior-tut akornanni sulif-fissanik nutaanik allanut sanilliullugu amerlasuunik pi-lersitsinermut, soorlu takornariaqarnermut nunamilu inuussutissarsiu-tinut atatillugu kiisalu aatsitassaqa-rnermut atatillugu nutaanik suliffissaqalerneranut, soor-lu aamma utoqqarnut isumaginninnissamullu atatillugu naammattunik piginnaanilinnik pisariaqartitsinermut.

Taamaamat sulisinnaasut (ingerlaavartumik) suliffeqar-feqarfimmut nutaamut naleqqussartariaqarput. Ilinniarti-taanermut suliniutitigut aamma suliffeqarfeqarfimmi siu-nissami pisariaqartitassat naapertornerullugit amerlane-rusut piginnaasaqarnerulernissaat qulakkeerneqarta-riaqarput.

Siullertut sulisorisat – ingammik suliffeanngitsut – pigin-naanngorsartariaqarput, soorlu ilinniarteqqinneqarnikkut. Sulisinnaasut ilarpassui ilinniagaqarnikuunngillat, kiisalu sulisinnaasut 56 procentii meeqqat atuarii angusatik qaaffasinnertut angunikuullugit. Suliffissarsior-tut aamma 90 procentii tikillugit ilinniagaqarnikuunatik.

Taamaamat piginnaasanut sumiiffinnullu atatillugu ni-kerarsinnaaneq annertusarneqartariaqarput, sulisinnaa-sut piaarnerpaamik eqaannerpaamillu suliffittaarsinnaa-nissaat anguniarlugu. Sulisussarsior-tarnerup pisariunani-lu siunertamat toraartuunissaa tamatumani pisariaqar-poq, inuussutissarsior-tut piffissaajaratik isumalluutimin-nillu atuvallaartariaqaratik pisariaqartitaminnik sulisus-sarsisinnaaqqullugit.

Nuutsitsineq Kalaallit Nunaanni suliffeqarfeqarfimmut annertuumik sunniuteqarpoq: Suliffissaaleqineq 2009-miit 2012-imut malunnartumik qaffappoq, ksiianni-li ukiuni kingullerni appariartuaarsimalluni. Kisiannili su-liffissaaleqineq sulii qaffasippallaarpoq, tamatumalu ap-parteqqinnissaa Naalakkersuisut siunertaraat.

Suliniutit suliffeqarnermut tunngasut atorlugit Naalak-kersuisut, maannakkut suliffinni pioreersuni siunissamilu siunissami pilersussani, sapinngisamik nunaqavissunik su-liffigineqassasut qulakkiissavaat. Taamaattumillu nuna-nit allanit suliar-tortunik nakkutiginninneruneg attatiin-arneqassaaq.

Suliniutit suliffeqarnermut tunngasut, suleqatigiinnikkut pikkorissartitsinikkullu, piginnaasanik inuussutissarsior-

fimmi piumaneqartunik siuarsaassapput. Sulilersitsiniarnermut atugassanik pitsaanusunik pilersitsissapput, taamaasilluni sulisumut sulisitsisumullu tulluarsaasoqarnerulluni. Aammalu nuttarsinnaaneq siuarsassavaat, sulissat suliffinnut ornigullutik aallarsinnaanngorniassamata.

Suliffissaqartitsinermi periusissiaq "Suliffeqarneq toqqissisimanartoq"

Suliffissaqartitsinermi periusissiaq "Suliffeqarneq toqqissisimanartoq" 2015-imeersoq, Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqineq pillugu arlalinnik apeqqusiivoq, siunissarlu qaninneq ungasinnerlu eqqarsaatigalugit arlalinnik aaqiissutissanik saqqummiussilluni.

Matuma ingerlaqqinnerani taamaattumik Suliffissaqartitsinermi periusissiami Suliffissanut, Iitersuinernut Pikkorissaqqinnernullu qitiusumik ingerlatsivissanik ilaatigut qaffaanissamut aningaasanik annertuunik illuartitsisoqarpoq, taamaasilluni inuusuttut suliffissaaleqinermit ilinnialernissaannut suliffeqalernissaannullu anguniagaq toraagaqalerlunilu eqaanningussammat. Suliffissaqartitsinermi periusissiami suliniutit pingaarnerit arlallit boksi oqaasertalik 2.10-mi nassuiarneqarput.

Inuusuttut tamaasa qitiutillugit

Inuusuttut 29-t inorlugit ukiullit 15 procentii suliffissaaleqisuupput. Tamanna iliuuseqarfigneqassaaq.

Naalakkersuisut ilungersuullugu inuusuttatta siunissaat isiginiarpaat. Ullumikkut inuusuttut amerlavallaartut suliffissaaleqippat. Inuusuttut 29-it inorlugit ukiullit 15 procentii suliffissaaleqippat, tulluarsaqatigiiaanut immikkoortsikkat tamarmik ilanngunneqarpata, – amerlavallaallu visisuvallaartumik suliffeqarnerup avataaniittarput, meeqqat atuarfiat nammassisimannginnamikkum, suliamik ilinniagaratik sulinermillu misilittagaqaratik. Nunani avannarlerni misissuisarnerit takutippaat, inuusuttut pisortanit pilersugaasut ukiorpassuarni tamatumanga attasiinnaqqajaakkajuttut, inuuneranni siusisukkat ajornartorsiutaannik ikiorsiiffiginittoqanngikkaangat.

Taamaattumik Naalakkersuisut siunertarilluinnarpaat, isumagissallugu, suliniutinik amerlasuunik aallartitsissalutik, taamaasilluni inuusuttut 30-t ataallugit ukiullit ilinniarnermi unittuunnginnissaat suliffissaaleqisunngorlutillu, assersuutigaluguli assassorluni ilinniarfinni ilinnialissasut siunnersorneqarlutillu tapersersorneqassasut qulakkeerneqassasoq.

Taamaattumik Naalakkersuisunut qitiulluinnarpoq inuusuttunut inuunerminni sulinissamut ukiorpassuarnik siuniminniittuutilinnut atuagarsornikkullu nukittunerpaamik

inissisimasuunngitsunut neqerooruteqartoqarnissaa.

Piareersarfiit 2016-imi inissanik ilassutinik 250- inik tunineqarput, – ilassutillu taakkua sannavinni sulisitsiner-nut atorneqassapput, soorlu Piorsaavik assigisaallu. Kikkut tamarmik atuagarsornermik ingerlatsissanngillat, assassornermilli suliaqartunik aamma siunissatta sanarfinnissaani atorfissaqartitsivugut. Taamaattumik aningaasanut inatsimmi aningaasanik illuartitsisoqarsimavoq:

- Atuagarsornerunngitsumik ingerlatsinerit assersuutigalugu Piorsaavik, »Sapinngilanga- Pisinnaavunga« aamma »Pilersitsivik Asimi«. Neqeroorutit assersuutigalugu sannavimmi/ iggavimmi / ammeriner-mik ingerlatsivimmi suliner-mut atasutut aaqiissuutaasinnaapput.
- Sulisinnaanermut sungiusarneq. Inuusuttut Piareersarfinnissaannut sulilernissaannullu piareersarlugit tigusaasunik sammisaqartittarnerat.
- Inuusuttunut atuagarsornikkut sanngiitsunut neqeroorutit. Immikkut neqeroorutit ilinniartitsisut- special-lærer – immikkut sammisallit atorlugit suliffeqalernissamut imaluunniit atuagarsornikkut pikkorissarnissamut.

Suliniutinik angusassamut toraagaqarneq 2016-imi mart-simi inuit katillugit 3.241-t suliffissaaleqisutut nalunaarsorsimapput, taakkunani 468-it nunaqarfimmiippat. Tamanna ukiup siuliani qaammammi tassani suliffissarsior-tut katillugit 712-inik appararneruvoq. Kisiannili suliffis-sarsior-tut sulinissaminut qanoq piareersimatiginersut, suliffissarsior-tut amerlassusaasa takutinngilaat.

Misissueqqissaarnerit takutippaat, suliffissarsior-tut sisamararterutaat qaammaammi tassani suliffissarsior-tut allatsinnerminni sulilertartut. Taakku assersuutigalugu aalisakkerivinnit tiimimusiallit angerlatitaasarput.

Suliffissarsior-tutut nalunaarsukkat sisamararterutaat al-lat suliffeqannginnermit allanik ajornartorsiuteqartarput, sulinissaminullu piareersimasaratik. Taakku kommuninit eqimattanik 2-nik (suliniutigineqarfigeriaannaat) aamma 3-mik (utaqqiisaasumik uninggasut) taaneqartarput, naleqq. aamma boksi oqaasertalik 2.10.

Boksi oqaasertalik 2.10. Inatsisit naapertorlugit kommunit suliniutaasigut eqimattakkaat naleqqussarneqarnerat

Eqimattakkaanik naleqqussaaffigineqartarialinnik immikkoortiterisarneq, inatsisit naapertorlugit kommunit suliniuteqartarnerannut ilaavoq

Ukiuni arlertuni suliffissarsiortut eqimattakkaanut pingasunut agguataarnissaat suliniutigineqarnikuvoq. Suliffittaarnissaminut qanoq piareersimatiginerat agguataarinermi apeqqutaatinneqartarpoq. Eqimattakkaarluni immikkoortiterisarnermi siunertaavoq, innutaasut ataasiakkaat siunertaq toraarlugu suliniuteqarfigineqarnissaat, piarnerpaamik suliffittaqqissinnaaqqullugit.

Eqimattakkaarluni immikkoortiterisarnikkut siunertarineqarnikuvoq, kommunit aqqissuussanertik naapertorlugu pisariuallaanngitsumik suliffittaarnissaannut kiisalu inuttut atukkatigut suliniuteqarsinnaanissaq.

Eqimattakkaanut immikkoortiterisarneq suli kissaatigineqartutut annertutigingilaq. Tamatumungna pissutaanerpaavoq, ingerlatsiviit akornanni akisussaaffiit qanoq agguataarneqarnissaanut inatsisitigut atuuttutigut qulakkeerisoqarnikuunnginnera. Tamatuma saniatigut aamma inuttut atukkatigut suliniuteqarfigineqarnissamik nalilersuisarnerup assigiinngiaarnera pissutaavoq. Tassunga ilanngullugu aamma pisortanit tapiissuteqarnissaannut piumasaqaataavoq, innuttaasup (tunngaviumik) ilumut suliffittaarnissaminut piareersimanera.

Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat amerlaqisut, assigiinngitsutigut suliniuteqarfigineqaaqqaanngikkunik suliffittaarsinnaanngillat. Tamatumungna inuttut ajornartorsiutit kiisalu atornerluinikkut ajornartorsiuteqarnerit, siviisuumik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsineq pissutaasinaapput.

Naak eqimattat taakkua suliffittaarsinnaanissamut piumasaqaatinik piumaffigineqannginnissaannut periarfissaqataluartoq, piumasaqaateqartarneq assigiiaartumik nalilersuiffigineqartanngilaq. Tamakkua saniatigut aamma aalangiinissamut akisussaaffik sumiinnersoq erseqqarissuunikuunngilaq.

Inatsimmi nutaami 2015imeersumi, suliffeqarnermut, ilitersuinermit kiisalu piginnaanngorsaanissamut qitiusumik sullissivinni (JVO-centre) – siornatigut Piareersarfiit – pitsaannerusunik erseqqaarinnerusunillu eqimattanut taakkununga akisussaaffeqarfiit sinaakkusersorniarneqarput. Inatsisit naapertorlugit, eqimattakkaanik assigiinngitsunik susasaqarfinneersunik qitiusumik sullissivinneersunik kiisalu isumaginnittoqarfinneersunik, inatsisit naapertorlugit pilersitsinissaq piumasaqaataavoq.

Tamatuma siunertarineqarpoq, eqimattat akornngini sulilersinnaanermut naleqqunneq apeqqutaatillugu innuttaasumullu akisussaaffiit erseqqaarissumik inissitsiterneqarnerisigutinnikkut immikkoortiterisoqartarnissaa. Tamatumungna pissutaavoq, eqimattakkaat 1imi inissinneqartut tamarmik suliffittaariaannaanissaat, eqimattamilu 2mi 3milu inissinneqartut annerusumik minnerusumilluunniit suliniuteqarfigineqaaqqaartariaqartut inississorneqartarnissaat. Tamamat eqimattani 1imi sulisinnaanermut nalilersorneqartarnermiit eqimattani 2mi sulisinnaassutsip kiisalu inuttut atukkat naapertorlugit assigiinngitsutigut nalilersuisoqartarnissamut inissinneqariartuaartarneq, toqqaannartumik isumaginninnikkut nalilersuisoqarsinnaaqqullugu kisalu eqimattakkaani 3mi suliniuteqartoqarsinnaaqqullugu.

Qitiusumik suliffissarsiortunik sullissiviit pillugit inatsit nutaq 2016imi januaarip aallaqqaataani atuutsinneqalernikuvoq. Ilinniartitaanermi piginnaanngorsaanikkullu atorfillit ineriartortinneqarnerat 2016imi ingerlanneqarsinnaasasooq naatsorsuutigineqarpoq, suliffissarsiortunik qitiusumik sullissiviit 2017imi januaarip aallaqqaataani tamakkii-sumik sullissisinaalerniassammata.

Najoqqutaq: KANUKOKA

Suliffissarsiortutik nalunaarsornikut sisamaraterutaasamissaat suliffeqarfeqarfinnut piviusumik isersinnaanngillat, inuttut imaluunniit peqqisutsimik ajornartorsiuteqarnerisa suliffeqarnissaat ilimananarnaartimmassuk.

Suliffissarsiortut eqimattami 2-miittut soorlu, kalaallisut, qallunaatut, tuluttut, matematikkimi piginnaanngorsarnissaannut, inuttut ajornartorsiutinik aqqiinnissamut

aamma piginnaanngorsaaqqinnissaannut kiisalu peqqisutsikkut ajornartorsiutinut, matuma ataani napparsimaneq atornerluisuumikkullu kivitsiffigineqarnissaminut pisariaqartitsisusarput.

Suliffissarsiortut eqimattami 3-miittut, ingerlaqqinnissaminut inuttut imaluunniit peqqinnissakkut ikiorneqartariaqartuupput, assersuutigalugu piffissami siviisuumi

atornerluisuusimanermi katsorsarneqarnermik ikiorserneqarneq, tarnikkut nappaatinik katsorsagaaneq, meera-nermi atornerlugaasimanermik kingunerlutsitsineq il.il. Eqimattami 3-miittut suliffeqarfeqarfimmut uteqqinniar-
tut piffissami sivisuumi suliniutigineqarfigisariaqarput, innuttaasullu ilaat eqimattami 3-miittut immaqqa suliffe-
qarfeqarfimmut uteqqissinnaasuunngillat.

Sulileriaannarnik suliffissarsiortoqaraluartoq, ukiumut 180-it missaanni nunamiissinnaanermut sulisinnaaner-
mullu akuersissutinik ukiumut ataatsimut atuuttunik, nu-
nanit allanit Kalaallit Nunaannut suliaortunik tunniussi-
soqartarpoq. Nunamiikkallarsinnaanermut sulisinnaaner-
mullu akuersissutit affaasa missaat ilinniarsimasunut tun-
niunneqartarput, sisamararterutaasa missaat ilinniarsi-
manngitsunut tunniunneqartarlutik, sisamararterutaalu
kingulliit inunntu ingerlariaqqiffiusumik ilinniarsimasunut
tunniunneqartarlutik.

Sulisut nunanit allaneersut akunnittarfinni neriniartarfin-
nilu kiisalu sullissisuni allani atugaanerusarput. Sulisut
nunani avannarlerneersut pisortani allaffeqarfinni, sa-
naartorfinni kiisalu avataasiarluni aalisarnermi atorfini-
sinneqarnerusarput.

Imminut akertilertumik ajornartorsiutigaarput – nunamiik-
kallarsinnaanermik sulisinnaanermillu akuersissutinik
amerlasuunik tunniussisarnerput aappaatigullu aamma
suliffissaaleqisugut amerlalluinnaarlutik – tamanna Naa-
lakkersuisuni kissaammik sakkortuumik pilersitsivoq, nu-
naqavissut amerlanerit sulilersinneqassasut kiisalu nuna-
qavissut sulinissaminut piginnaanngorsarneruneqassa-
sut, taamaasilluni sulisussat unammillersinnaanngorluti-
lu piumaneqarnerusinnaanngussammata.

Tamatumunnga assersuutigineqarsinnaavoq avataasiuti-
nik kilisannermi sulisorisat, naleq. boksi oqaasertalik
2.11.

Boksi oqaasertalik 2.11. Kalaallit, soorlu kilisaatini naa-
lakkatut sulisorineqarnerulernerisigut sinaakkuser-
sunnegarnerisigut iluanaarutaasinnaasut

Suliffeqarnermut uteqqinnissaq ingerlajuannartumillu suliffeqarneruneg

Innuttaasut amerlasuut Kalaallit Nunaanni suliffeqarne-
rup avataani inissisimapput – sivisuunik suliffissaaleqi-
suupput imaluunniit siusinaartumik suliunnaarneriute-
qarlutik.

Kisianni taakkunani amerlasuut ilaannakuugaluartumik su-
lisinnaassuseqarput atorusetaminik: Piffissani sivikinne-
rusuni sulisinnaapput, imaluunniit immikkut aqqissuussi-
vigneqarlutik. Imaluunniit suliassanut allanut ilinniartin-
neqartariaqarlutik, imminnut pilersuleqqinniarlutik. Taa-
maattuni piginnaanngorsaqqqinneq ikiorsiissutaasinnaa-
voq. Piginnaanngorsaanermut pilersaarut pitsaasoq aqqu-
taasinnaavoq innuttaasup sulisinnaasutut ukiullip suliffe-
qarnermiiginnarsinnaaneranut uteqqissinnaaneranulluun-
niit, -innuttaasumut inuiaqatigiinnullu nuanaarutaasu-
mik.

Ukiuni kingullerni piginnaanngorsakkat amerleriarsimann-
gillat, tamannalu ajoraluarpoq, piginnaanngorsagaaneq
innuttaasup piffissami sivisuumi pisortanit pilersorneqar-
neranik allannguisarmat.

Taamaattumik maanna Naalakkersuisut aqqissuussineq
pisariinnerusooq isiginiarpaat, sulianik ingerlatsisuusunut
aqqissuussinernik pisariitsunik pitsaasunillu naammas-
sisaqarfiusinnaasoq, suliffeqarnermi peqataaleqqinnis-
samut aqputissiuussisinnaasumik.

2017-imi Naalakkersuisut inatsisissatut siunnersuummik
saqqummiussiniarput piginnaanngorsaasarnerup piimi-
narnerulernissaanut aqputissiuussisinnaasumik.

Naalakkersuisut pingaartippaat, ukiup ingerlanerani ataa-
varnerusumik suliffissaqarnissat, soorlu aalisarnerup
iluani. Royal Greenlandip aalisakkeriviisa ilaanni sulisin-
naasut aalajaannerlu pillugit kiisalu sulinerit atattillugu
kulturi pillugit 2015imi 2016imilu suliariniakkat takutip-
paat, tamanna suliffeqarfinnut sulisorineqartunullu ilua-
qutaasinnaasoq, naleq. boksi oqaasertalik 2.12.

Boksi oqaasertalik 2.12. Avataasiutini naalakkatut kalaallit amerlanerusut sulisinnaalernissaannut sinaakkutit tulluartut qulaak- keerutigineqarnissaat

Aalisarnerup inuussutissarsiutiginerani maannakut kalaallinik naammattunik naalagaarassaqaranilu naalagas-
saqannginneq pissutigalugu (naalakkat, aquttut kiisalu maskiinalerisut) aalisarnermi avataaniit sulisussarsior-
toqartarpoq, soorlu aamma imaassinnaasoq naalakkat avataaneersut ilaatigut avataasiortuni sulilernerimikkut nuna
najugaqarfisik takusarsinnaaniassagamikku atorfininniartarsinnaassasut.

Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 13imi, 2011mi 17. novembarimeersoq, kalaallit aalisariutaasa aali-
sarnermik inuussutissarsiutigineqartut, Kalaallit Nunaanni nalunaarsukkat 24 meterit imaluunniit takinerusut, inut-
taqarnissaannut tunngasuuvuq. Kalaallit nunaqavissut aalisariutini inuttarineqartarnissaat nalunaarutip qulakkeer-
tussaavaa. Nalunaarut naleqqutaralugu naalakkat (naalakkat, aquttut, igasut/hovmesterit, trawl bait kiisalu aalisak-
kerivinni pisortat formandillu) minnerpaamik 60 procentiisa Kalaallit Nunaanni nunaqavissuunerminnik uppernaasin-
naanissaat piimasaqaataavoq. Inuttaq nunaqavissoq, Kalaallit Nunaanni najugaqartutut nalunaarsorneqarsimasussa-
avoq, minnerpaamillu ukiuni kingullerni marlunni tamakkiisumik Kalaallit Nunaanni akileraartarnikuusussaalluni. Inuttat
officeriunngitsut tamarmik najugaqavissuusussaapput. Piimasaqaatit taakkua malinneqarnissaat qulakkeerniarlugu,
avalannerit tamaasa umiarsuaatileqatigiit inuttat allattorsimaffiinik Kalaallit Nunaanni Aalisarnermik Nakkutilli-
isoqarfimmut (GFLK) nassiussisussaapput, tassanilu inuttat Kalaallit Nunaanni najugaqavissuunersut paasissutissiis-
sutigineqartussaalluni.

Kilisaatini akissasiaasartut Nunatsinni qaffasinnerpaat ilaagaat. Kalaallit Nunaanilu akileraaruteqartoqartaraluartoq
amerlasuutigut akissarsiat nunanut allanut nassiunneqartarput. Taamatut Kalaallit Nunaat atuinerunikut isertitassa-
raluaminik kiisalu toqqaanngitsumik sunniutaasigut suliffissaqartitsiniarnikkut annaasaqartarpoq.

Taamaammat tamakkua suliffiit akissarsiarissaarfiusut (amerlaqisut) inuiaqatigiinnut kalaallinut aningaasatigut an-
nertuumik isertitaasari qulakkeerniarlugit, sulisut kalaallinik inuiaqatigiinni akissarsiaminnik atuisartunik taarsersort-
ariaqarput.

Taamaammat aalisarnerup inuussutissarsiutiginerani naalakkat inuttallu kalaallit kilisaatini atorfinitsinneqartarnis-
saat pilerinarsartariqarpoq - piariillisarneqarlunilu.

Tamatumani teknikofficerit maskiinalerisullu tungaasigut annertunerusumik suliuteqartoqartariaqarpoq. Tamakku-
natut qassit ilinniagaqartarnersut siornatigut misissorneqarnikuuvoq. Tassani takuneqarsinnaavoq, allanut sanilliul-
lugu taamatut ilinniagallit ikittuinnaat avataani ilinniakkaminnik atuisartut. Taamaammat maskincheffit, maskinmeste-
rit kiisalu teknikerit aalisakkerivinni taamaallaat aserfatsaaliinermik suliallit, inuttat pillugit nalunaarummi sumi naju-
gaqavissuunissamat piimasaqaatini § 5 naapertorlugu ilanngunneqarnikuunngillat.

Kalaallit umiarsuarni officerit atorfinitinnaasutut ilinniqaarnikuusut qasserpiaanersut aamma paasiniuminaap-
poq.

Taamaammat aalisarnermik inuussutissarsiortut, ilinniarfeqarfiiit attuumassutillit kiisalu suliffeqarfeqarfimmi kat-
tuffiit suleqatigalugit piginnaasaqarnikkut, ilinniartitaanikkullu ineriartortitsinerit pisariaqartut Naalakkersuisut
qulakkeerusuppaat, kissaatigisatut ineriartortoqarnissaa anguniarlugu. Taamatut isumasioqatigiinnermut ilanngul-
lugu, tamakkununga tunngasut pillugit inatsisit nutarterneqartariaqarnersut nalilersorneqassaaq.

Najoqutaq: GFLK kisialu Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Boksi oqaasertalik 2.12. Sulisinnaasut aalajaannerlu pillugit kiisalu sulinermut atatillugu kulturi

Aalisakkerivimmi sulisinnaasut aalajaannerlu pillugit kiisalu sulinermut atatillugu kulturi pillugu suliariniagaq

Sulisorisanut, suliffeqarfimmut naggataatigullu inuiaqatigiit iluaqtigisinnaasaannik kiisalu Sisimiuni Royal Greenlandip aalisakkeriviani sulinermut atatillugu kulturi pillugu itinerusumik paasiniaalluni suliariniagaq Royal Greenlandip aallartitaraa. Pissutsit tamakkua, ilisimasaqarneq, iliutsit periusaat pillugit soorlu aalisakkerivimmi apersuisarnerit inerisaanerlu pillugit isumasioqatigiittarnernik paasisimasaat – aqqiissutaasinnaasullu eqqumaffigalugit nalunaarusiaq suliarineqarnikuuvoq.

Misissuineq misissueqqissaanerlu siunnersortinit SIKmeersunit kiisalu Antropologerne ApS suleqatigalugu suliarineqarnikuupput. Royal Greenlandip sinniisuinit, SIKmiit, Sulisitsisuniit, KANUKOKAmiit, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmiit, Suliffeqarfeqarfimmiit kiisalu Niuertoqarfinniit, suliariniakkamut malinnaasoqarnikuuvoq.

Suliariniakkami ataatsimut eqqumaffigineqarnikuuvoq, sulinermut atatillugu kulturip itinerusumik paasisaqarfiginisaq kiisalu inuit ataasiakkaat inuttut, kulturikkut kiisalu aqqiissuusaasutigut aalisakkerivimmi sulisut sulinngitsortarnerannut pissutaasut paasisaqarfiginissaat. Nammineq ornigunnikkut kiisalu misissueqqissaarnikkut ajornartorsiutaffiusut soorlu paasisutisseeqatigiittarnerit, suleqatigiinnerit, sulinngitsoornerit kiisalu piumasuseqarnerit suliniuummi isummersorfigineqarput. Tamakkua aallaavigalugit, ajornartorsiuteqarfiit aqqiivigineqarnissaannut siunnersuutit allattorneqarput. Aqqiissutissatut siunnersuutit taamaalillutik toqqaannartumik sulisuneersuullutillu pisortaneersuupput imaluunniit misissueqqissaanerli paasisaneersuullutik.

Paasisat pingaernerit misissoqqissaanerli sisamanngorlugit immikkoortiterneqarsinnaapput: Akileriilluni aalaakkaangissuseq, qanoq inissisimaneerit tunngavigalugit kiisalu immikkoortortani assigiinngitsuni paasisutisseeqatigiittarnerup amigaataanera, sulinerli pissutsit annikitsut kiisalu inuttut atukkatigut sinaakkutit amigaataaneri. Paasisaqarfiusut, annerusumik suliffeqarfimmi sulisut isumasioqatigineri, aammali pissutsit assigiinnginnerusut aallaavigalugit, tamakkua aalajangersimasunik suliniuteqarfiginissaat naatsorsuutigineqarpoq. Akileriit aalaakkaanginnerisa sammineqarnerat aamma inuiaqatigiinnit sunnerneqarpoq. Nalunaarusiami imatut allassimasoqarpoq:

”AKILERIIT AALAJAATSUUNNGINNERAT”

Sulisut aalisakkeriviullu akornanni aalajaatsuunngittoqarpoq: sulisut pigaartuunissaminni takkutinnngitsortarput kiisalu suliffeqarfiup ilaatigut sulisut suliaasaqartinnngikkaangamigit angerlartittariaqartarlugit. Tamanna akileriit toqqiissimannnginnerannik kiisalu sulisut suliffeqarfiup akornanni tatigiqatigiinnginnermik kinguneqartarpoq. Sulisut aalisakkerivimmi suliaasatigut pisariaqartinneqanngitsutut misigisarput kiisalu suleqatigiinnermi sulisut pinngitsoorneqarsinnaanngitsutut imminnut isiginerat amigaataalluni. Sulisut atorfissaarunneqariaannaasutut misigisarput.”

Suliffeqarfiit ukiup ilaani sulisuminnik angerlartitsiinnartariaqartarnerannut ilaatigut pissutaavoq, aalisarnermik ingerlatsinerup ilusilersorneqarnikuunera. Suliniutit allat aamma inuiaqatigiit aqqiissuusaanerannit sunnerneqartarput, sulisorisat ilaqaataasalu inuttut atukkatigut sinaakkusersorneqarneri aamma sunneeqataasarlutik.

Najoqutaq: Antropologerne ApS – Royal Greenlandip piumasaqarnera naapertorlugu

Aalaakkaanerlusumik suliffissaqartitsiniarnerup, ukioq naallugu amerlanerusut suliffissaqarnerannik kingunillit, aningaasaqarnikkut pitsaasumik sunnitaasa naatsukkanut akulerunnissaat ajornakusoorpoq, kisiannili ilaqtariinnut ataasiakkaanut inuiaqatigiinnullu iluaqutaanissaat ilimagineqarsinnaavoq, pissutsillu qanoq inneri apeqqutaatilugit aamma suliffeqarfimmut iluaqutaasinnaallutik. Suliariniagaq pineqartoq suliariniagarigallakkatut taamaallaat isigineqassaaq. Suliariniakkamut malinnaatitat pingaarnertut suliariniakkap aningaasalersornissaa maannakkut sulisutigaat, tassani suliariniakkami Kalaallit Nunaanni sulisut avatangiiserisaannut atatillugu pissutsit ilusaannik kiisalu qanoq ileqqajaanerannik qulaajaanerussaaavoq, aalisarnermik industrimi pissutsit sumiiffiillu ataa-

siakkaat killigitarnerisa avataanni pissutsit ilanngullugit misissuinerussaaalluni.

Suliffeqarfeqarfik periarfissaqarluartoq kiisalu atornerluisoqarnera akiorniarlugu toraarsilluni amerlanerusunik suliniuteqartoqarnissaa

Atornerluisut katsorsarneqartarnerat Naalakkersuisut anguniagaannut pingaaruteqarpoq, ilaqtariit ikiorserneqarnissaminnut pisariaqartitsinerat iluarsiiiffiginiarlugu. Naggasiutitut, minnerunngitsumillu, atornerluisunik katsorsaasarneq suliffissaaleqisut ikilisarnissaannut sakkusaalluarpoq. Atornerluisut katsorsarneqarneranni suliaqarfiit pineqartullu suliffia akimorlugit suleqatigiittarnissaaq.

Atornerluinerit ajornartorsiutaanerit ajoraluartumi anertoqaaq kiisalu innuttaasunut ataasiakkaanut inuiaqatigiillu ataatsimut isigalugit annertuumik sunniisarluni. Imigassamik, hashimik aningaasanillu pinnguarnermik atornerluineq ingammik inuiaqatigiinnut ajornartorsiutaapput. Innuttaasut inersimasut affaasa missaat atornerluinissaat imaluunniit atornerluisartunngornissaat aarleqqutigineqarsinnaasoq, kiisalu angutit tamarmik kiisalu arnat sisamararterutaasa peqqinnangitsumik imigassamik atornerluilersinnaasut sionratigut uppersarsarneqareernikuupput.

Sumiginnaanikkut, meeqqat angerlarsimaffiup avataani inissineqartarnerisigut, siusinaarluni sulifinnaajunnaarnerisuteqalartarnikkut, isumaginninnermi tapiissutitigut, ilinniagaqalersinnaagaluarnikkut sulisinnaagaluarnikkullu, sulinikkut isertitassaraluartigut, persuttaanikkut, peqquserlluttarnikkut kiisalu ajutoortoqarneratigut, atornerluinerit inuiaqatigiinnut akisoorujussuupput.

Atornerluisut akeqanngitsumik katsorsarneqartarnerisigut atornerluisumut inuiaqatigiinnullu iluaqutissartai sionratigut misissueqqissaartarnerni erseqqarissumik takussutissaqartinneqarput. Taamaammatt atornerluisut akeqanngitsumik katsorsarneqartalernissaat Naalakkersuisut anguniarpaat. Tamatumunnga ilaatigut aningaasanut inatsimmi illukartitsisoqassaaq kiisalu tapiissutit pilugit kommuninik isumaqatiginninniarnerni apeqqut aamma eqqartorneqartassalluni. Pingaruteqarporli erseqqissassallugu, ullumikkut katsorsartinnissamut neqerooruteqartoqartareemat. Akeqanngitsumik atornerluisartut katsorsarneqartarnerat suliniutaareersunut tapertaaginartussaavoq.

Neqeroorutissat atornerluisartumut naleqqussakkat assigiinngitsutigut pilersinneqassapput. Tamatuma kinguneranik, atornerluisartut siunissami eqaannerusumik katsorsarneqarnissaminut neqeroorfigineqartalissapput. Katsorsartereerinnermi peqqinnissaqarfimmiit imaluunniit sumiiffimmi kommunimiit pisariaqartitat naapertorlugit ataqatigiissakkamik neqerooruteqartoqartalissaaq. Atornerluisatunik katsorsaasarneq iluatsissappat, isumagissatigut Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinnissaat pisariaqarpoq.

Atornerluisut katsorsarneqarnerat pisortanut aningaasartuutaagaluartoq, katsorsaanerit aningaasaliissutit siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu pisortat karsii nut pitsaasumik kinguneqassapput: inuttut atukkat pitsaanngitsut kinguaariinnit kingornunneqartarneri akiorniarnerisigut amerlanerusut ilinniagaqalersinnaalissapput suliffeqarsinnaalerlutillu – pisortanillu pilersorneqartut ikilissallutik. Soorunami atornerluinerit pinaveersaartitsineq iluatsippat tamanna iluarnerpaassaaq.

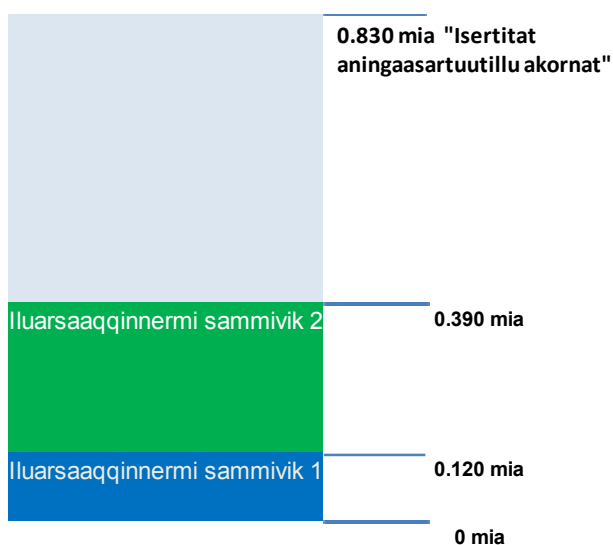
Aningaasatigut oqimaaqatigiimmik sunnitaasa pissutsit allanngujitsuunissaannut pilersaarummi eqqoqqissaartumik naatsorsorneqarnissaat ajornakusoorpoq, kisiannili atornerluisunik katsorsaaneq iluatsippat tamanna inuiaqatigiinni tamanut pitsaasumik sunniuteqarnissaa assortorneqarsinnaanngilaq.

Anguniakkat sunniutillu

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 2 naapertorlugu suliniutit qulaani pineqartut amerlanerit aningaasatigut ukioq 2030mi sunniutaat katillugit 270 mio. koruunit misaanniissaput. Takussutissiaq 2.4. takuuk.

Takussutissiaq 5: Iluarsaaqqinnermi sammivik 2-mut anguniakkat – Siuariartorneq siuarsarlugu aamma arlaariinnik sammivilimmut aningaasaqarnermut allangortitsineq

Takussutissiaq 2.4. Aaqqissuusseqqinnermi sammiviup 2p ukioq 2030mi sunniutai katillugit.

Iluarsaaqqinnermi sammivik 2	mio
Aalisarnermut isumalluutitut akitsuut	50
Aatsitassarsiorfik	122
Takornariaqarnek	107
Ilanngaaseereerluni sunniutit katillugit	279

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 3: PISORTAT INGERLATAQARFIINIK NUTARTERINEQ

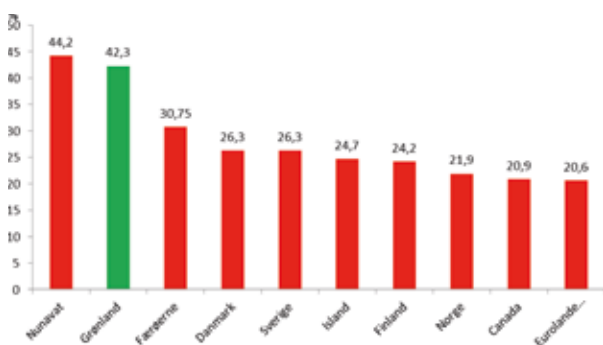
Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mut anguniakkat

Anguniakkat pingaarnerit

- Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu tamarmiusuni sisamani kingusinnerpaamik 2018-imi aningaasaqarnerup oqimaaqatigiinnissaa
- Tunngaviusumik paasissutissat ataatsimoortut kingusinnerpaamik 2020-mi
- Suleriaatsinik, sulinermik, pilersaarusiormik aamma innuttaasunik sullissinermik digitalingorsaaneq
- Innuttaasut saaffiginnissutaannut naleqqiullugu digitalingorsaaneermik anguniakkat anguneqarsinnaasut
- Pinaversaatsinermi siusinaarluni suliniuteqarneq
- Isumaginninnermi kiisalu peqqinnissaqarfimmi pinaversaatsinermi siusinaarluni suliniutit pillugit anguniakkat anguneqarsinnaasut

Kalaallit Nunaanni inuit 56.000-it missaaniippugut, nuna-rujussuarmi nunaqarfippassuarnut siaruarsimasut. Pisortat ingerlataqarfii taamaattumik nunanut allanut amerlanernut naleqqiullugu annertupput, tak. takussutissiaq 3.1.

Takussutissiaq 3.1. 2014-mi nunani assigiingitsuni TAN/IAIN-iniit %-inngorlugu pisortat atuinerat (Savalimmiut 2013)

Paasisutissarsiffik: Eurostat, Savalimmiuni naatsorsueqqissaartarfik, Statistics Canada, Department of Finance, Canada, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Nassu: Kalaallit Nunaat, Savalimmiut aamma Nunavut eqqarsaatigalugit pisortat atuinerat inuiaqatigiit ataatsimut isertitaasa nalingat atornerqarsinnaasut (TAN + Danmarkimiit aamma Nunavumi canadami naalakkersuisuniit ataatsimoortumik tapiissutit) naleqqiullugit procentinngorlugit naatsorsorneqarput. Kisitsisit 2014-meersuupput Savalimmiut minillugit (2013).

Ajunngitsumik atugarissaarnikkut aqqissuussineq pillugu kissaateqarnermut ataqatigiissikkaanni tamanna annikitsunik ingerlatsineri ajoqutinik aamma naleqqutinnigitsumik annertuumik sulisoqarnissamik pisariaqartitsineri kinguneqassaaq, tassunga ilanngullugit aqutsineri immikkullu ilisimasalinnik suliaqarnerit. Pisariaqartitsineq tamanna kissaatigineqartutut annertussuseqartumik ullumikkut kivissinnaangilarput, tassa inuiaqatigiinnik atugarissaartunik assigusunik assersuukkutta ilinniaqassutsikkut appasissumiikkatta. Taamaattumik nukittunerumik pilersaarusiorgaanaerusumillu aqqissuunneqartumik ilinniartitaanikkut piginnaangorsarnikkullu suliniuteqarnissamik atorfissaqartitsivugut. Piffissami sulisunik tikisitsinissamik pisariaqartitsinissaq pisortat sulii naatsorsuutigisariaqarpaat, pingaartumik immikkut ilisimasalinnik suliaqartunik.

Namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni nukittunerumik suleqatigiinneq kiisalu ajunngitsumik suliaassanik agguassineq inuiaqatigiinnut pingaaruteqartuni aqqissugaanikkut ajornartorsuutit aqqiiffiginissaannut pingaaruteqarpoq aamma innuttaasunut iluaqu-

taasunik aamma siunissami kinguaariinnut atugarissaar-neq qulakkeerniarlugu tamakkiisumik sammisumik sivi-suumillu atasussanik aqqiinerit qulakkeerlugit. Isumal-luutinik atuineriik suliniutinillu pitsaannerusumik aqut-sineq kiisalu pilersaarusiornep paasiuminartuunera an-nerusiartuinnartumik pingaaruteqarput.

Pisortat ingerlataqarfiini nutarterinissamut pisariillisaanissamullu suliniutit siunertanut arlalinnut iluaqutaassap-put. Ilaatigut innuttaasunut iluaqutaasumik atugarissaar-nermi pisartagaqartitsinerit siunnerfilerneqarsimasut qu-lakkeerniarlugit suliniuteqarneq, ilaatigullu namminersor-tuni ingerlataqartuni ineriartornermut toqqammaviit pit-saanerulersinniarlugit aningaasanik tamanna immikkoor-titsissalluni. Tamanna aqutigalugu atorfiit ataavartut aamma inuiaqatigiinni pigissaarnerup annertusinera piler-sineqarsinnaapput.

Nutarteriniarnermi suliniut immikkoortuni arlalinni piler-sitsiniarikkut pisinnaavoq, tassunga ilanngullugit:

- Pisortat ingerlataqarfiini tamarmiusuni aningaasaqar-nikkut aqutsineq pitsaannerusooq
- Tulluarnerusumik aqqissuussineq aamma nunap ine-riartortinnera oqimaaqatigiinnerusooq
- Sulisut aqutsisullu piginnaasallit kiisalu aalajangiinis-samut tunngaviit pitsaannerusut
- Suleriaatsini, suliassanik naammassisaqarnerni, piler-saarusiornerni innuttaasunillu kiffartuussinermi digita-lingortitsineq
- Aaqqiinerit nutaaliaasut aamma namminersortut suli-niutaannut pitsaannerusumik inissaqartitsineq
- Siusissukkut pitsaaliulluni suliniutit

Pisortat ingerlataqarfiini tamarmiusuni aningaasaqarnikkut aqutsineq pitsaannerusooq

Inuiaqatigiit agguataarneranni ineriartornerup kinguner-aa ukiuni aggersuni arlalissuarni ikinnerusut amerlanerusu-nik pilersuisussaalernerat, soorlu aamma nunap iluani inuit nuuttartut ukiunilu kingullerni nuna qimallugu nuut-toqartarluni. Tamanna pisortani ingerlataqarfiit assigiinn-gitsut iluani akornannilu pingaarnersiunermut nutaanik piumasaqarfiuvoq, tassunga ilanngullugu ingerlataqarfini pitsaannerusumik pilersaarusiorneq pillugu.

Tamanna aamma tunisassiornikkut ineriartortitsinissaq pillugu aamma aningaasaqarnikkut aqutsineri sakkunik pitsaannerusunik, siunissami ungasinnerusumi pisariaqar-titsinerit sillimanerusunik piumasaqaateqarpoq.

Pisortat ingerlataqarfiini piviusumik siuariartornikkut aningaasatigut sukangasuumik aqutsineq ima eqaatsigis-saaq akit aningaasarsiornikkullu pissutsit allanngorarne-rannut ilaatigut naleqqussarnissamut pisariaqartitsineri sillimassalluni aamma pisortat aningaasaqarneranni

atasinnaassutsikkut ajornartorsiummik taaneqartup ilarujussuini aaqqiinernut annertuunut iluaqutaalluni. Peqatigisaanik aningaasaqarnikkut aqutsinerup politikikkut pingaarnersiuiinermi suliaqarneq erseqqinnerulersissavaa.

Pitsaanerusumik aningaasaqarnikkut aqutsineq aamma ingerlaavartumik siunissamullu ungasinnerusumut pingaarnersiuiineq pillugu politikikkut oqallinnerit namminersorlutik oqartussat kisimik suliaassarinnigilaat, kisianni annertuumik aamma kommunit suliaassaralugu. Ukiut kingulliit ingerlaneranni Naalakkersuisut, borgmesterit aamma KANUKOKA-p akornanni politikikkut ataqatigiissaarinnermi tamanna pillugu kinguneqarluartumik suleqatigiittoqarsimavoq. Ilaatigut 2014-mi missingersuutitigut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissummi nutaami tamanna takussaasunik angusaqarfiulereersimalluni. Tassunga ilanngullugu inuiaqatigiinni suliaassat annertuut iluungersunartullu, aamma pisortat ataatsimoorlutik suleqatigiinnerisigut aaqqiissunnerisigullu taakku qanoq pitsaanerpaamik aaqqinneqassanersut pillugit ataatsimoorlumik paasinnineq annertunerusoq pilersinneqarsimalluni.

Missingersuusionermermi naatsorsuusionermerilu inatsit nutaaq

Aningaasaqarnikkut annertunerusumik namminersornermut sammisumik nunap ineriartortinnissaanik Naalakkersuisut anguniagaqarput. Aningaasaqarnikkut Siunnersuisoqatigiit maannakkut aningaasartuutunik isertitanillu siumut naatsorsuinerisa takutippaat, siunissami malunaatilimmik alliertortussanik pisortat aningaasaqarneranni atasinnaassusermut naleqqiullugu suliaassanik annertuunik ilungersunartunillu peqareersaq. Pilersuisut nammatassaattut taaneqartartoq ukiuni aggersuni arlalisuarni annertusiartussaaq ukioqatigiiaat amerlasuut suliffeqarfimmik qimatsinerat ukioqatigiiaanillu ikinnerusunik taarserneqarneri naapertorlugit. Maannakkut atugarissaarnikkut aaqqiissuusinnerit il.il. allanngortinneqanngippata pisortat aningaasartuutaat amerliartussapput. Allatut pisoqanngippat ileqqaarnerit ingerlanniarlugit aamma pisortat aningaasaqarnerat atasinnaasoq qulakkeerniarlugu isertitanik allanik pissarsiniarnermi tatisimannineq annertusiartussaaq.

Pisortat aningaasaqarnerat imminnut ataqatigeeqaat. Tamanna namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni ataqatigiissaarinerup annertusinissaanik kiisalu pisortani ingerlatsivinni aningaasaqarnikkut aqutsinerup nukittorsarnissaanik pisariaqartitsivoq. Maannakkut missingersuusionermermut inatsit taamaallaat Namminersorlutik Oqartussanut tunngasuvoq. Kommunit ullutsinut naleqqussarnissaannut ilaatilernissaannullu pisariaqartitsisoqarpoq, siusinnerusumut naleqqiullugu pisortat aningaasaqarneranni initulerulersimallutik. Aaqqissuusaanermik aaqqissuusseqqinnermi suliaassani nuutit-

sinissaq tunngavigineqartumi ilimanarpoq pisortat aningaasaqarneranni kommunit ilaanerat siunissami suli annertunerulissasoq.

Missingersuusionermermi suleriaasit aningaasaqarnikkut akisussaaffinnut annertusisimasunut naleqqussapput peqatigisaanillu aningaasaqarnikkut isumalluutit politikikkut pingaarnersiuiineq pillugu aalajangiinissamut patajaatumik tunngaveqarnissaq qulakkeerneqassalluni. Missingersuutitigut ataqatigiissaarinnermi politikikkut pingaarnersiuiinerit erseqqissarneqassapput, aamma aningaasaqarnikkut anguniakkani pisortat aningaasaqarneranni ineriartornermi aqutsinissamut sakkusaqartitsisalluni.

2009-mi akiitsutigut ajornartoornerup kingorna ataatsimoorlumik nunami aningaasaqarnikkut aqutsinerumik annertunerusumik isiginnilerneq sukanganerusumillu suleriaaseqalernerneq nunarsuarmi atugaalernikuuvoq aamma peqateqatigiilluni isumaqatigiissuteqarnermut atatillugu EU-p Kalaallit Nunaannut piumasaqaataanut ilaalersimalluni.

Missingersuusionermermi naatsorsuutinullu inatsisissaq kommunit aamma namminersorlutik oqartussat kiffaanngissuseqarlutik iliuuseqarnissaannut ullumikkumut naleqqiullugu aningaasaqarnikkut arlalitsigut killilersuinernek imaqarpoq. Nunami pisortat aningaasaqarnerat tamarmiusoq pillugu atasinnaasumik aningaasaqarneq pillugu pingaarnertigut anguniagaq qulakkeerniarlugu tamanna pisariaqarpoq.

Missingersuusionermermi naatsorsuutinullu inatsit nutaaq tunngaviatigut politikikkut pingaarnersiuiinerumut erseqqissunik toqqammavissiissaaq aamma siunissami akornanniittumi ungasinnerusumilu politikikkut aningaasaqarnikkullu kiffaanngissuseqarluni iliuuseqarnissaq qulakkiissallugu aamma aningaasaliisuniit aamma taarsigassarsisitsisuniit aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup tatiginartuuneranut tatiginnittoqassalluni, aamma siunissamut ungasinnerusumut. Taamaattumik piffissap ingerlanerani isertitat pisinnaatitaanerannit annertunerusumik aningaasanik amerlanernek atuisoqassanngilaq.

Missingersuusionermermi naatsorsuutinullu inatsit nutaaq makku pillugit toqqammavinnik imaqarpoq:

- pisortat aningaasaqarneranni ineriartorneq pillugu nunami anguniakkat
- namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni missingersuusionermermik ataqatigiissaarinerneq
- pisortat aningaasaqarnermik aqutsinerannut piumasaqaatit, tassunga ilanngullugu taarsigassarsineq

Inatsisip aallaavigisaa tassaavoq toqqammavimmik qu-

lakkeerinissaq, piviusumik isumaqarluni aningaasartuutit piffissap ingerlanerani isertitat pisinnaatitaanerannit anertunerusumik amerliartortinneqassanngitsut. Taamaattumik missingersuusionermi naatsorsuutinullu inatsimmi Namminersorlutik Oqartussanut aamma kommunitunut ataasiakkaanut piffissami ukiuni sisamani missingersuutit utaq oqimaaqatigiittoqarnissaanik imaluunniit missingersuutitigut sinneqartoortoqarnissaanik piumasaqaateqartoqarpoq, ukiumi aningaasaqarfiusumut naleqqiullugu siumut sammisumik kiisalu kingumut sammisumik. Missingersuutiniq oqimaaqatigiinneq inatsimmi nassuiarneqarpoq kommunit naatsorsuutaani imaluunniit Nunatta Karsiata naatsorsuutaani nalinginnaasumik isertitanut, ingerlatsinerumut, nuussinernut sanaartornermilu killiffik piffissami ukiuni sisamani amigartooruteqarnermik takutitsisoqassanngitsoq. Taamaalilluni ukiumi ataatsimi missingersuutini oqimaaqatigiissitsinissaq pillugu piumasaqaammit nikingasoqarnissaanut periarfissaqarluni.

Pisortat aningaasartuutaanni siuariartornerup aqunneqarsinnaanera pingaarpoq. Taamaattumik missingersuusionermi naatsorsuutinullu inatsisissami kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsinerumi nuussinernullu ataatsimoortumik aningaasartuutaanni siuariartornerup killeqartinnissaanut sakkussaqaassaaq.

Ingerlataqarfiit ilai inuiaqatigiinni ineriartornerup imaluunniit suliniutit allat immikkut salliutinneqarnerisa malitsigisaanik alliartorpata pisortat ingerlatsinerumi aningaasartuutaanni siuariartornerumi ineriartornermik aqutsinissaq pillugu piumasaqaatip kingunerissavaa ingerlataqarfiit akornanni aningaasanik nuussinissamik pisariaqartitsilerneq. Pilersitsiniarnerit pingaarnersuiunerillu nutaat nalinginnaasumik immikkoortunit allaniit annertuutitigut aningaasalersorneqartussaassapput, pingaartumik anertunerusumik avammut niuernikkut aamma namminersortut ingerlataqarfiini siuariartornermik isertitanik annertunerusumik pilersitsinissaq iluatsinneqanngitsoorpat.

Aammattaq anguniagaavoq aningaasaliinernut/sanaartornermut aningaasartuutit ilaani minnerpaaffiliinissap qulakkeerneqarnissaa. Piffissap ingerlanerani aserfallatsaaliinermi kinguaattoornerit amerliartuinnarsimapput, siunissami sanaartornermut tunngasuni aningaasaliinerit qulakkeerneqarnissat pisariaqalerluni. Aserfallatsaaliinikkut kinguaattoornerup ilarujussua piviusumik tassaavoq aserfallatsaaliinissamut ingerlatsinerumi aningaasartuutit ingerlaavartut pisariaqartut kinguartinneqartarsimaneri, tamatuma kingunerisaanik iluarsaassinermut nutaanillu sanaartornermut siunissamut annertunerusumik aningaasartuuteqartoqarluni. Taamaattumik iluarsaassinissamut kinguaattoorneq piviusumik siunissami kinguaariinnit taarsigassarsinertut ippoq. Immikkoortup pingaartinneqarsimanginnera aamma sulisoqarnikkut ajortumik kinguneqarsimavoq. Taamaattumik missingersuusionermut

naatsorsuusionermullu inatsimmi kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat sanaartornermut aningaasartuutaat minnerpaamik isertitani aalajangersimasumik annertussuseqarnissaannik piumasaqaatigineqassaaq.

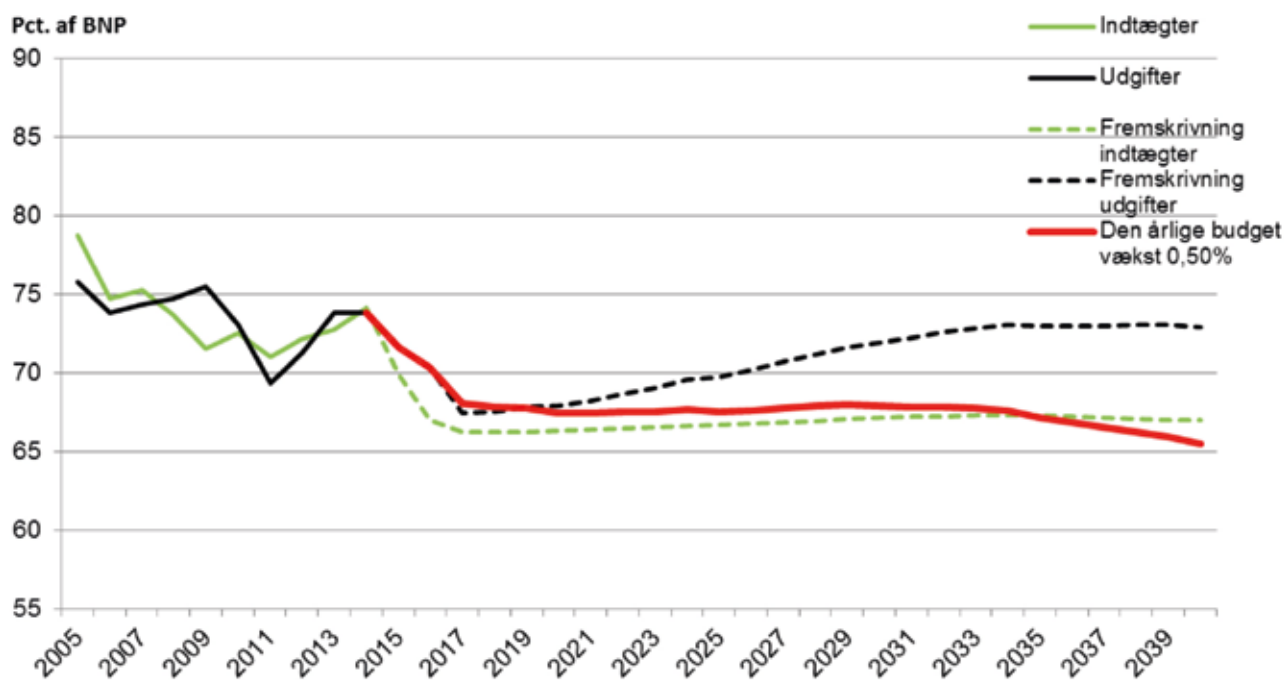
Immikkut ittumik isertitat pisortani ingerlatsinerumi aningaasartuutit kiveqarnissaannut pissutissaqartitsisanngillat, kisiannili siunissami ungasinnerusumi aningaasaliinernut atorineqassallutik. Missingersuusionermi naatsorsuusionermilu inatsit tunuliaqutaralugu siunissamut ungasinnerusumut aningaasaliinernut naatsorsuutitigut aningaasaateqarfimmik pilersitsisoqassaaq. Siunissami ungasinnerusumi aningaasaliinerit pillugit Aningaasaateqarfimmi inuit akileraarutaannit, tamakkiisumik akileraarutinit, ingerlatseqatigiiffiit iluanaarutinillu akileraarutinit kiisalu namminersorlutik oqartussat pigisaannik suliffeqarfinnik tunisinernit immikkut isertitat katersorneqassapput ilaatigut aningaasaliinerit taakku inuiaqatigiinnut akilersinnaassuseqartumik pitsaanerpaamik suniuteqartuunissaat qulakkeerniarlugu, ilaatigut ingasattumik ingerlataqalersinnaaneq annikillisinniarlugu ilaatigullu utaqqiisaasumik isertitat tunuliaqutaralugit ingerlatsinerumi aningaasartuutit ataavartumik amerlingginnissaat qulakkeerniarlugu.

Anguniakkat eqqortinneqarneri Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup naatsorsuineri malillugu napatitsinerumi ajornartorsiutip malunnartumik annikillineranik kinguneqassaaq, tak. takussutissiaq 3.2.

Peqatigisaanik tamanna aningaasartuutiniq annikillisaasunik iluarsaaqqinnermik naammassisaqarnissamik kiisalu iluarsaaqqinnerit aamma aningaasaliinerit naammassineqarnissaannut piumasaqaateqassaaq, namminersortut ingerlataqarfiini siuariartornermik pilersitsilluni.

Missingersuusionermi naatsorsuuserinermilu inatsisip nutaap tamatuma saniatigut kinguneraa taarsigassarsinerup aqunneqarnissaanut anguniakkat tunngaviillu nutarterneqartut inatsisitigut aalajangersarneqarneri, soorlu aamma immikkut ittumik isertitat aningaasaqarnikkut ingerlatsinerumi passunneqarnissaannut toqqammavik inatsimmi aalajangersarneqartoq. Inatsimmi ilaatigut aalajangerneqarpoq aningaasatigut ingerlatsinerup atasinnaaneraniq pitsanngoriartitsisumik pisortat taamaallaat taarsigassarsissasut, kiisalu atuisut akiliutaat annertusippata imaluunniit tamatuma kingunerisaanik isertitat ernianik aningaasalersuisinnaappata akiitsunillu akilersuisinnaappata inissianut, inuussutissarsionermi attaveqarnermilu suliniutinut pisortat taamaallaat taarsigassarsinnaasut.

Takussutissiaq 3.2. Pisortanit siuariartorneq 0,5 %-imut killeqartinneratigut napatitsineri ajornartosiutip sunniutaa, soorlu missingersuusionerme naatsorsuutinillu inatsimmut nutaamut siunnersuummi tunngavigineqartoq

Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Missingersuusionerme naatsorsuuserinermilu inatsisip nutaaliap Kalaallit Nunaata nammineq aningaasaqarnikkut pisariaqartitaanut tunngaviinullu tulluarsakkap piviusunnortinnera nalilerneqarpoq suleqatigisani aningaasaliisunilu aningaasaqarnikkut aqutsinermit aamma pisortat aningaasaqarnerannut tatiginninnermik pilersitsinermit naleqqiullugu pingaaruteqartorujussuusooq.

Nunat unammillersinnaassusiat uuttorneqarpat allanullu sanilliunneqarpat, ilaatigut World Economy Forumimiit ukiumoortumik Global Competitiveness Reportimi tamanna pisarluni, nunap pingaarnertigut aningaasaqarnikkut patajaassusia aamma pisortat aningaasaqarnerannik naleqquttumik ingerlatsineq unammillersinnaassutsimik uuttuinerme uuttuutitut ilaasarput. Pisortat aningaasaqarnerannik pitsaasumik isumannaatsumillu aqutsineq aningaasaliinernut tatiginninnerup qulakkeerneqarnisaanut pingaaruteqarpoq.

Sulisut aqutsisullu piginnaasallit kiisalu aalajangiinissamut tunngaviit pitsaannerusut

2016-mi misissuinerme ingerlatsisoqarpoq, kommunini aamma namminersorlutik oqartussani aningaasaqarnerme aqutsinermit tunngasuni anguniakkanut passussinernullu naleqqiullugu killiffimmik takutitsisoq. Misissuineq

aningaasaqarnerme aqutsinerme takorluukkanut periusissianullu nutaanut tunuliaqutaassaaq, aningaasaqarnerme aqutsinermit sakkunik pitsaannerusunik malitseqartussaq aamma immikkoortartat pisariaqartitaat aallaavigalugit piginnaanngorsaqqinneq isiginiarneqassalluni.

Misissuineq siullermik pisortat aningaasaataannik ingerlatsinerme paasiuminartuunermik pilersitsissaaq, pisortat ingerlataqarfiisa pingaarnertut suliassaannik sunniuteqarlutikum aqqiinerme kinguneqartussaq. Pitsaannerusumik aningaasaqarnerme aqutsineq siunissami politikikkut pingaarnersiuerneq aningaasaqarnikkut periarfisanik annertunerusunik pilersitsissaaq.

Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit suleqatigiillutik 2015-mi pisortat ingerlataqarfiisa ilaanni aningaasaqarnikkut aqutsinerme piginnaasanik allannguinisamullu piareersimanermik qulaajaasimapput. Pingaarnertigut inerniliussaq tassaasimavoq aningaasaqarnikkut aqutsinissamut piginnaasat suliffeqarfinni misissorneqartuni pigineqartoq ima qaffasitsigisoq missingersuusionerme, missingersuutini malinnaanissamut, nalunaarsuinerme aamma naatsorsuutinut allattuinermit kiisalu naatsorsuutininik saqqummiussinissamut tunngaviummik aningaasaqarnikkut aqutsinerme suliassat qulakkeerneqarsinnaallutik.

Taamaattorli suliffeqarfinni assigiinngitsuni pisortani aqutsisunilu aamma piginnaasatigut nikingasoqarpoq, aningaasaqarnikkut pisariillisaanerup annertusineqarnissaanut akornutaasunik. Taamaaqataanik suliffeqarfinni misissorneqartuni sulisunit misissorneqartuni amerlaner-ni suliamik paasisasaqarnikkut aamma aningaasaqar-nikkut aqutsinissamut inuit piginnaasaanni piginnaasati-gut nikingasoqarpoq.

Taamaattumik kommunini aamma namminersorlutik oqar-tussani aningaasaqarnikkut aqutsinerup iluani piginnaa-saqarnikkut kivitsisoqarnissaanik nalinginnaasumik pisa-riaqartitsisoqarpoq tamatumalu kingorna pisortani suli-sunilu aningaasaqarnikkut aqutsiner-mi piginnaasanik ineriartortitsinissamut ingerlaavartumik pisariaqartitsiso-qassalluni. Suliassaq taanna pisortat ataatsimoorlutik ki-vitsinerisigut annertuumik iluanaaruteqarfiusaavaoq. Pisortat ataatsimoorlutik suliniuteqarnerat aningaasa-qarnikkut sunniuteqartumik piginnaanngorsarnissamut kiisalu aningaasaqarnikkut aqutsineq pillugu pisortat ataatsimoorlutik oqaasiinik pilersitsinissamut isumatuumik inissaqartitsinissamik qulakkeerissaq.

Takussutissiaq 3.3-p kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat ataatsimoorlutik piginnaasatigut kivitsinerup qanoq naammassineqarnissaanut pilersaarut takutip-paa.

Pilersaarut ingerlanneqareersimasumi misissuiner-mut, kingornalu ataqatigiissaariner-mut, tunngavinnik misissui-nerup saniatigut pisariaqartitsinerit anguniagassallu suu-neri paasiniaarlugit isumasioqatigiinnernut, misiligummik suliniummut naggataatigullu pisortat ataatsimoorlutik il-inniartitaanikkut neqeroorutaasa tamarmiusut ineriartor-tinnerinut agguarneqarsimavoq.

Immikkoortut aappaanni kommunimi misiligummik suli-niut pilersaarutaavaoq, aningaasaqarnermik aqutsiner-mut tunngasuni piginnaanngorsaaneq missingersuusiornermi

akisussaasunut pisortanut ingerlanneqartumik aallartin-neqassalluni. Tamatuma saniatigut pikkorissarnerit imai siunnerfilersinnaajumallugit kommunini allani pingasuni aamma namminersorlutik oqartussani pisariaqartitsineq, inissisimanagerit piginnaanngorsarnerup qaffasissusia an-guniarneqartup qaffasissusia paasiniaarlugit isumasioqa-tigiinnernik ingerlatsisoqassaaq.

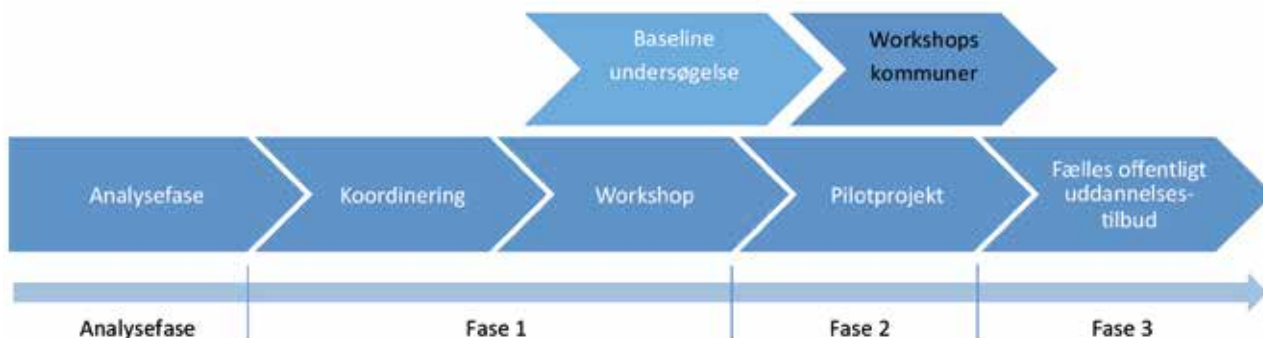
Maannakkut pisariaqartitsineq tassaavaoq nalinginnaasu-mik piginnaasatigut kivitsinissaq, kingornalu pisortat in-gerlataqarfiini pisortanik nutaanik aamma aningaasaqar-nikkut suli-aqartunik piukkunnarsaanissaq ineriartortitsi-nissarlu ingerlaavartumik pisariaqartinneqassallutik. Ta-manna piviusunngortinneqarluni ingerlanneqalerpat naat-sorsuutigineqarpoq Pisortanik Ilinniarfimmuut tamanna ataavannerusumik suliassanngorumaartoq.

Pisortat ataatsimoorlutik aningaasaqarnikkut aqutsiner-mi piginnaasanik ineriartortitsineq pillugu suliniut pisor-tani nalinginnaasumik piginnaasatigut kivitsinialuni su-liaqarnermi alloriarneq siulliuvoq, immikkoortoq ataaniit-toq naapertorlugu.

Pisortat ataatsimoorlutik piginnaanngorsaaqqinnerat

Pisortat ingerlataqarfii ingerlataqarfiup pingaarnersatut suliassaanik kinguneqarluartumik aaqqiineranut naleqqiullugu piumasaqaatinik annertusiartuinnartunik misigisaqarput. Anguniagaq tassaavaoq innuttaasunut inuussu-tissarsiortunullu iluaqutaasumik pisortani isumalluutit kinguneqarluartumik iluaqutiginissaat. Pisortat isumal-luutaannik kinguneqarluartumik iluaquteqarneq politik-kikkut pingaarnersiutinernut inissaqartitsinermik pilersit-siner-mut tamatuma saniatigut iluaqutaassaavaoq. Pisariilli-saanermi apeqqutaapput pisortat ingerlataqarfiini ator-feqartut akornanni nalinginnaasumik immikkullu piginnaa-satigut kivitsinissaq.

Takussutissiaq 3.3 Aningaasaqarnikkut aqutsiner-mut tunngasumi pisortat ataatsimoorlutik piginnaasatigut kivitsinissaanut pilersaarut

Namminersorlutik oqartussat anguniagaraat, Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfimmi inissinneqartumi, namminersorlutik oqartussat kommunillu peqataaffigisaanni isumalluutit piginnaasallu katersorneqarnissaat pisortallu ataatsimoorlutik piginnaangorsarfianni aaqqissuunneqarlutik. Piginnaangorsarfik nunami maani pisortatigoortumik ilinniarfeqarfiit suleqatigalugit pisortat sulisullu ineriartortinneranni suliniutinik ataqatigiissaarissaaq, piginnaasatigut nikingassutinik misissuilluni kiisalu suliffigissaaneremut tunngasuni suliniutinik ataqatigiissaaraluni. Tassani anguniagaq tassaavoq inuiaqatigiinni piginnaasanik nalinginnaasumillu ilisimasanik ineriartortitsinissaq aamma suliaqarnikkut iluarsaaqqinnerit naammassineqarnissaat tapersersorlugit, naatsorsuutigineqarluni tamatuma kingunerissagaa sulisuni kajumissuseqarneq annertunerulissasoq aamma sulisut pisortallu tunniussimasut aalajangiussimaneri qaffassasoq.

Pisortat ingerlataqarfiini piginnaangorsarnermut tunngasut ullumikkut ajornartorsiummut aalajangersimasumut naleqqiullugu suliaassat killeqartut suliarinissaannut siunnersortinik avataaneersunik sulisussarsilluni aaqqiinernik sunnerneqarsimavoq. Aaqqiinerni pilersaarusiormik isiginnineq maqaasineqarpoq amerlanertigullu nunami pisutsunit aalajangersimasuniit kaangarsimasutut isikkoqartarluni. Aaqqiinnerit aamma amerlanertigut annertuumik aningaasartuutaapput. Naliliisoqarpoq pisortat ataatsimoorlutik piginnaangorsarfeqarfiat immikkoortumi ingerlatsinermi sipaaruteqarnernik (imaluunniit aningaasanut taakkununga annertunerusumik piginnaangorsaanissamik) aalajangersimasunik kinguneqassasoq kiisalu pilersaarusiorkkamik piginnaangorsaasoqarneratigut pisortat ingerlataqarfiini pingaarnersatut sulianik aaqqiinermi kinguneqarluartitsineq annertusissasoq.

Piginnaangorsarfeqarfiup pingaarnertigut aallutassarissuaa pisortat ingerlataqarfii immikkoortumi pisariaqartitsinerit suunerinik paasisaqarnissaq, aamma soorunami ilinniarfeqarfinnik attuumassuteqartunik suleqateqartussaassalluni, tassunga ilanngullugu Pisortat Ilinniarfiat. Tamatuma peqatigisaanik nuna tamakkerlugu ilinniartitaanikkut pikkorissarnikkullu neqerooruteqarnissamut periarfissiissaaq aamma pikkorissarnerit ingerlanneqarnissaannut AMA-mi aningaasat atornerqarsinnaassallutik.

Pisortat ataatsimoorlutik piginnaangorsaanerat aaqqissuusaanermi iluarsaaqqinneq sioqqullugu aaqqissuusaanermi aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap isumaliutissuussutaanut ilaareerpoq. Taamaattumik pisortani piginnaangorsaanermi aaqqissugaasumik siumut sammisumik sulisoqassaaq aamma immikkoortuni allani, sapinngisamik pisortat ataatsimoorlutik.

Aningaasartuutinik misissuinerit

Aningaasaqarnikkut anguniakkat aamma suliaassat annertuut ilungersunartullu pisortat ingerlataqarfiini tamarminusumi aningaasartuutitigut ilisimasaqarnerup annertusinissaanut annertuumik piumasaqaateqarpoq, tassunga ilanngullugit aamma kommunini aamma namminersorlutik oqartussanit pigineqartuni suliffeqarfinni.

Kinguneqarluartitsinerusooq pisortat ingerlataqarfiat nammineq takkunnaviangilaq, kisiannili pimoorussamik iliuuseqartoqarnissaanik aamma immikkoortuni tamani anginerusuni aningaasartuutinik akuttunngitsumik misissuinerinik pisariaqartitsilluni. Erseqqissunik piviusorsortunillu kiffartuussinermi anguniakkanik saqqummiussisoqarnissaanik, annertuumik ingerlataqarnermi iluaqutaasinnaasunik atuinissaq aamma ingerlataqarfinni tamani aaqqiinernik nutaaliaasunik atuinissaq, arajutsisimannngitsumik pisiortornermi politikkeqarneq aamma atugarissaarneq qulakkeerniarlugu aamma assaat atorlugit suleriaatsit oqimaatsut peerniarlugit digitalinngortitsinerup annertusinissaa atorfissaqartinneqarlutik.

Sulineremut tassunga atasumik pisortat ingerlataqarfiini nakkutilliinermik sulinerup nukittorsarnissaanut aningaasat salliutinneqarnissaat pisariaqarsinnaavoq, tassunga ilanngullugit aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut ingerlataqarfinnilu politikkinut naleqqiullugu aqutsisuniit paasisuttisiiisarnep qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu. Tamanna suliasanik aaqqiineq, missingsuutinik malittarinneq pillugu takussutissanik piareersaasoqarlunilu ingerlaavartumik nakkutilliinikkut aamma immikkoortut kommunillu suleqatigalugit aningaasartuutinik misissuinnissamik piareersaanikkut pissaq.

Tamatuma 2015 pillugu aningaasanut inatsimmi isumaqatigiissut malereepaa. Tassani ilaatigut allassimavoq ingerlataqarfinni tamani ingerlaavartumik naammassisaqarsinnaassutsumik inerisaalluni sulisoqassasoq, aamma ingerlataqarfinni assersuutigalugu inuiaqatigiit katitigaaneranni allangornerit aamma ilinniartitaanikkut ingerlatat annertusinerisa malitsigisaanik annertunerusumik aningaasaliisoqarnissaa naatsorsuutigineqarluni. Isumaqatigiissutit tunuani partiit isumaqatigiipput politikikkut pingaarnersiukkani pilersitsiniarnernut aningaasaqarnikkut inissaqartitsinermik pilersitsinissamut naammassisaqarsinnaassutsikkut ingerlaavartumik inerisaanissaq pisariaqartoq.

Tamatuma kingunerisaatut peqqinnissaqarfimmut tunngasuni aningaasartuutinik misissuineq ingerlanneqalerpoq, ilaatigut peqqinnissaqarfimmi tunngasuni siunissami aningaasaqarnikkut aqutsinermut annertunerusumik erseqqinnerusunillu toqqammavinnik pilersitsisoqarnissaanut atornerqartussaasoq. Misissuinerimi siunissami ingerlataqarfimmut siunissami aningaasatigut pisariaqartitsinerit pillugit takorluukkat saqqummiunneqarput, aamma

politikikkut aamma peqqinnissaqarfimmi suliatigut toqqaasoqarneratigut sammivimmu kissaatigineqartumut ineriartornerup sammivia sunnerneqarsinnaalluni, tak. siusissukku pitsaaliulluni suliniutit pillugit immikkoortoq.

Peqqinnissaqarfimmut tunngasuni aningaasartuutiniq misissuinerup aallartinneqarsimasup saniatigut isumagininnermut tunngasuni immikkoortut ilaanni taamaaqataaniq misissuinerit aallartinneqarsimapput aamma ilinniar-titaanermut tunngasuni misissuinissat piareersarneqarlutik. Ukiuni aggersuni immikkoortuni annertuumik aningaasartuuteqarfiusuni allani aningaasartuutiniq misissuinerit ingerlanneqartussaassapput, tassunga ilanngullugit sulif-eqarnermut inuussutissarsiornermullu tunngasut. Aningaasartuuteqarfiusut immikkoortut pingaarutillit tamar-mik immikkoortumi ataatsimi aningaasat pitsaanerpaamik atornerqarnerisa aamma immikkoortuni assigiinngitsuni pingaarnersiuiinissamut periarfissaqarnissap qulakkeer-neqarnissaa siunertarlugu misissuinerit taamatut ittut siunissami ingerlanneqartussaapput.

Anguniakkanik angusanillu aqutsineq

Pisortat ataatsimoorlutik suliniutaata ERP (Enterprise Ressource Planning) pisortat pilersitsiniarneranni siunissami uuttuisarneq ajornannginnerulersissavaa, siullermik aningaasaqarnikkut aqutsinerup eqqortuunerulersinneratigut. Pisortat ataatsimoorlutik aningaasaqarnikkut aqqissuussineranni nutaamik pisineq aamma taassuma kommunini aamma Namminersorlutik Oqartussani aqqissuussinerit atassuserneqarneratigut paasissutissanut tatiginartunut isersinnaaneq pitsaanerulersissavaa taakkulu misissuinermik siunertanut atornerqarnissaat ajornannginnerulersillugu.

Ineriartornermik ingerlaavarnerusumik nakkutilliisumik ingerlataqarfii iluanni akuttunngitsumik itinerusumik aningaasartuutiniq misissuinerit ilaneqartarnissaat pisariaqarpoq. Sunniutiniq uuttuinerup aamma Key Performance Indicatorsimik taaneqartumik (KPI) atuineq suliniutit aalajangersimasut nalilersornerinut atornerqassaaq aamma anguniakkat angusanillu aqutsinerup annertunerusumik atornerqarneranut atalluni. Paasissutissiinerusumik tunngaveqartumik kommunit, Naalakkersuisut Inatsisartullu aalajangiisinnaanerannut taamaalilluni sakkuvoq, politikikkut takorluukkanik pitsaanerpaamik tapersersuisoq aamma pisortat isumalluutaannut pitsaanerpaamik iluaquteqarneq qulakkiissallugu.

Aallaaviatigut Namminersorlutik Oqartussani aamma kommunini aningaasartuuteqarfiusunik pingaarnernik tamaniq uuttuinerit naammassiniarneqassapput. Taamaatumik ingerlataqarfinni immikkoortuni pilersitsiniarnerit suliniutillu aallartinneqarsimasut sunniutaannik uuttuisinnaassapput, aamma suliniutit allaaserinerani KPI-t

ikkunneqassallutik, ingerlaavartumik nalilersorneqarsinnaasut.

Namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni missingersuusiornikkut suleqatigiinnermi isumaqatigiissutit 2014-meersup nanginneratut ilaatigut ukiumoortumik ataatsimoorlumik tapiissutiniq isumaqatigiissutit aamma ingerlataqarfii ataasiakkaat iluanni peqataasut akornanni isumaqatigiissutit atatillugu inuiaqatigiit aqqissugaaneranni ajornartorsiutit anginerusut aqqiiffiginissaannut naleqqiullugu ataatsimut suliniutit, anguniakkat aamma KPI-t oqaasertalersorneqassapput.

Aningaasaqarnermi atasinnaassutsimik siunissami ungasinnerusumi ajornartorsiummi pisariaqarpoq sukannersumik pingaarnersiuiinissaq, tassanilu innuttaasunut inuussutissarsiutinullu annerpaamik sunniuteqartut pilersitsiniarnerit toqqarneqarnerinut naleqqiullugu sunniutiniq uuttuinerit annertuumik pingaaruteqarsinnaallutik. Aamma aningaasanut inatsimmut siumut sammisumik pingaarnersiuiineri, taakkununga aningaasallisoqarnissa sioqqullugu, suliniutiniq nalilersuisoqassanersoq eqqarsaatigineqassaaq.

Tulluarnerusumik aqqissuussineq aamma nunap ineriartortinnera oqimaqatigiinnerusooq

Kommuniniq missingersuutitigut suleqatigiinnermi isumaqatigiissutit nutaap januar 2014-meersup Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni politikikkut allaffissornikkullu suleqatigiinnermut erseqqissu-mik paatsuugassaannngitsumillu ilusiliineq qulakkiissavaa. Pisortat suliniutaat pitsaanerulersinniarlugit pingaarluinarpooq Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommunit akornanni akisussaaffiit erseqqissumik agguarsimanissaat.

Isumaqatigiissutit malitsigisaanik ingerlataqarfinnut ukiunut arlalinnut pilersaarusiortoqassaaq, Namminersorlutik Oqartussani aamma kommunini pisortat aningaasaqarnerannik siunissamut ungasinnerusumut pilersaarusi-ormerit aallaaviusussaaq. Ingerlataqarfinni pilersaarutit inuiaqatigiinni katitigaanermi ineriartorneq aamma kommunini suliasat annertuut ilungersunartullu sillimaf-figissavaat.

Aqqissuussaannermik iluarsaaqqinnerup malitseqartinnera

Aqqissuussaannermik iluarsaaqqinnerup 2015-mi nalilersorneqarnerata kingorna allaaserisaaq 1-imi allaaserineqartut aqqissuussaannermik iluarsaaqqinnerup piviusunngortinniarnani sulinerup sallutinneqarnissaa pillugu kommunit aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiittoqarpoq.

Allaaserisaq 1. Aaqqissuussaannermmik iluarsaaqqinnerup 2009-meersup tunuani pingaernerit tunngaviillu

<p>Aaqqissuussaannermmik aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa tunngavinnik ukuningga tunngaveqarpoq</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ Inatsisiliormi nakkutillinnermilu suliassat suli qitiusumit isumagineqassapput – namminersorlutik oqartussanit
➤ Suliassat suliassamik pitsaanerpaamik isumaginniffiusumi naammassineqassapput:<ul style="list-style-type: none">
➤ Suliassat, tunniussineq suliassanik naammassinninnermik ajornerulersitsisut, suli namminersorlutik oqartussanit isumagineqassapput.
➤ Namminersorlutik oqartussaniit kommuninut iluaqutaasunik nuunneqarsinnaasunik suliassanik nuussisoqassaaq.
➤ Kommuniit namminersorlutik oqartussanut iluaqutaasunik nuunneqarsinnaasunik suliassanik nuussisoqassaaq. <p>Aaqqissuussaannermmik aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaaani ilaatigut Aaqqissuussaannermmik aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap kaammattuuteqarnermini pingaarnertigut tunngaviit uku pingaartippai:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ Pitsaanerumik kinguneqarluarnerusumillu innuttaasunik kiffartuussinnermik pilersitsineq
➤ Inatsisitigut isumannaatsuunerup qaffanneqarnera
➤ Pisortanut ajornanninnerusumik isersinnaaneq. <p>Aaqqissuussaannermmik aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap aamma iluarsaaqqinnermut tunngaviit uku pingaartippai:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ Pisortat innuttaasumut qaninnerulissapput
➤ Nalunaarasuartaatit /innuttaasut isertarfiannik atuisoqarneratigut imminut kiffartuunnissamut innuttaasut anertunerusumik periarfissaqalissapput
➤ Kommunini aamma namminersorlutik oqartussani pisortat qarasaasiaqarfii ataqatigiinnerusut
➤ Inatsisit allaffissornerullu pisariinnerulersinneri
➤ Kommunini atorfeqartut suliatus paasisimasaqarnerat ilinniagaqarsimanerallu qaffassimasoq
➤ Kommunini sumiiffinni kiffartuussiviit, taamaalilluni innuttaasut pisortat allaffeqarfiinut tamanut isersinnaallutik. <p>Aaqqissuussaannermmik aaqqissuusseqqinnermi ataatsimiititaliap tamanna tunuliaqutaralugu ilaatigut uku kaammattuutigai:</p> <ul style="list-style-type: none">
➤ Kommuninik naligiittunik kommunit aaqqissuunnerinik (4) pilersitsisoqassaaq, qitiusumiit kommuninut nuunneqartussanik suliassarpassuarnik kivitsinnaasutut angissuseqartunik.
➤ Suliassanik aalajangersimasunik arlalinnik nuussineq, annerusumik qitiusumiit kommuninut.
➤ Suliassanik tunniussinerup malitsigisaanik Naalakkersuisut aamma Inatsisartut aaqqissugaanerat annikillisinneqassaaq.
➤ Kommunalbestyrelsit ataatsimiinnerinut video atorlugu ataatsimiinnerit annertunerusumik atorneqarsinnaaneri.
➤ Isumalluutit siunerfeqarnerusumik tamanallu tunnganerusumik atorneqarnissaannut suliffeqarfinnut suliatus killiliinerit apeqqutaatinnagit aqutsisunit ataatsimoortunik pilersitsisoqassaaq.
➤ Pisortanit pisartakkat sapinngisamik ingerlaannartumik tunniunneqarsinnaalissapput.
--

Kommunit aamma Naalakkersuisut isumaqarput pisortat ingerlataqarfiini aaqqissugaanerup aaqqissuunera tunngaviatigut imatut tunngaveqassasoq:

- aaqqissuussaannermmik iluarsaaqqinnerup isumaliutissiissutaaani tunngaviit, aallaaviit kaammattuutillu tunngaviatigut ataatsimoorfiusutut najoqqutatullu ataqatigiissutut suli atuupput, aamma
- missingersuutitigut suleqatigiinnermut isumaqatigiissutit aningaasaqarnikkut ingerlatsineq aamma pisortat suliassanik suliagarnerat pillugu siunissami atasinnaasunik aaqqiinikkut pisortat aningaasaqarneranni tamarmi aningaasaqarnikkut atasinnaasumik ineriartornermik qulakkeerisumik pingaarnertigut angunikkat aningaasallu aalajangersimasut.

Taamaalilluni aamma suliassanik nuussinissaq pillugu isumaqatigiittoqarpoq, pingaarnersuineq piareersarluarnerqartumillu pilersaaruserneq aallaavigalugu namminer-

sorlutik oqartussaniit kommuninut tulluurtumik nuunneqarsinnaasut.

Tamatuma ilaatigut kinguneraa

- kommuninut tamanut ataatsikkoortumik suliassanik nuussinissamut piviusumik piareersimasoqarnera qulakkeerneqassaaq, taamaalilluni marloqiusamik allaffissornerup aamma kommunit pitsaaneranut pitsaannginnerusunullu agguarneri pinngitsoorneqarluni,
- immikkoortuni anginerusuni ingerlataqarfinni pilersaaruteqassaaq, kommunit aamma namminersorlutik oqartussat akornanni naleqqussarneqarsimasut,
- suliassat isumaginissaannut piginnaasat eqqortuni inissimanissaat qulakkeerneqassaaq,
- suliassanik nuussinermut piumasaqaatit pillugit erseqqissunik isumaqatigiissuteqassaaq, tassunga ilanngullugit aningaasaqarnermi pissutsit kiisalu siunissami inissimanerit akisussaaffiillu agguarneri,

- namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni ataatsimoortumik tapiissutinik isumaqatigiis-summut najoqqutap ineriartortinnera sulissutigeqqineqassaaq, taamaalilluni ukiut ataasiakkaarnagit ukiunut arlalinnut tunngasuunerulerluni peqatigisaanillu immikkoortuni pingaarutilinni ataatsimoorluni suliniuteqarnikkut siunissamut ungasissumut ineriartornermut ataatsimut anguniakkanik aamma kissaatinut naleqqanik imaqarluni. Tamanna pisinnaavoq ingerlataqarfiit ataasiakkaat iluanni kommunit aamma Naalackersuisunut ilaasortap immikkoortumi aalajangersimasumi akissusaasup akornanni toqqaannartumik isumaqatigiissuteqarnikkut.
- immikkoortumi allaffissornerup annikillisinnissaanut utertitsinerimi aqqissuussinerit nutarterneqassapput aamma aqqissuussinerit inuiaqatigiinni annertunerusumik imminut pilersornissap pisariaqarneranut aqqissuussinerit tapersersuinissaannut kaammattuineq qulakkeerneqarluni.

Tamanna isumaqarpoq immikkoortut suut kommuninut nuunneqarnissaat tulluarnepaajunersoq pillugu kingumut aqqissugaasumik misissuisoqassasoq aamma qulaani allasimasut aallaavigalugit taakkuninnga pingaarnersiuisoqarluni.

Tassaniippoq aamma immikkoortut, iluaqutaanngitsumik kommunimiittut namminersorlutik oqartussanit tiguneqarsinnaasut, pissutsit pingaaruteqartut pissutigalugit pitsaasumik innuttaasunik kiffartuussinerup qulakkeerneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

Nunami oqimaaqatigiisumik ineriartorneq kommunini simasani siuariartorfiusoq

Ukiuni kingullerni politikikkut sammisani oqallisaanerpaanut ilaasoq tassaasimavoq kommunit akornanni ineriartorneq aamma kommunit killeqarfiisa akornanni innuttaasut isertitaanni aamma akileraarutinut tunngaviusuni annertuumik assigiinngissuseq taamaalillunilu tulluurtumik assigiiaartumik kiffartuussinerup qaffasissusiata pigiinnarnissaanut kommunalbestyrelsinit tamanut aningaasaqarnikkut periarfissat assigiinngitsuullutik.

Taamaattumik ilaatigut akileraarutitigut naligiissaariner-mut aamma ataatsimoortumik tapiissutit agguarnerinut toqqammavitsigut iluarsaaqqinnissamut arlaleriarluni misilisoqarsimavoq.

Tamatuninnga tunuliaqutaasoq aamma tassaavoq nutsertoqarnerup ilusaata malitsigisaanik kommunit akornanni assigiinngitsumik ineriartortoqarsimanera, kommunit ilai nutsertut amerlanerunnerannik misigisaqarsimallutik pingaartumillu kommunini illoqarfinni anginersaqarfiusoq piffissami inuit amerlisimallutik, nunalu ataatsimut isigalugu inuit ikileriarnannerannik misigisaqarsimalluni.

Maannakkut naligiissaariner-mik aqqissuussineq aamma ataatsimoortumik tapiissutinik agguaa-neq innuttaasut ukiumikkut katitigaanerat tunuliaqutaralugu pilersuisut naatsorsornerinik annerusumik tunngaveqarpoq. Tamanna allanut naleqqiullugu pisariitsuvoq kommuninilu tunngaviatigut atukkat assigiinngitsuunerinut eqqortumik uuttuummik pinngitsoorani takutitsinani.

Tamanna tunuliaqutaralugu kommunit akornanni naligiissaariner-mut nutaamik najoqqutassalior-toqassaaq, agguaa-seqqinneruner-mik pilersitsisumik aamma ullumikkornit patajaannerusunik paasis-sutissanik tunngaveqarnerusoq. Pingaarnertigut tunngaviit siunertallu ukuupput:

- Kommunit akornanni aningaasaqarnikkut naligiisitsinerusumik pilersitsisoqassaaq taamaalillunilu innuttaasunik ullutsinnut naleqqunnerusumik kiffartuussinissamut kommunit periarfissaasigut assigiinnerusunik periarfissisoqarluni.
- Naligiinneq aamma innuttaasut assigiimmik periarfissaqarnerisa qulakkeerneqarnissaa pillugu apeqqummiippoq, aamma innuttaasut minnerpaamik assigiimmik tunngaviusumik kiffartuunneqarnerinik qulakkeerinsamut naligiissaarineq iluaqutaassalluni.
- Naligiissaarineq paasiuminartuussaaq sapinngisamillu pisariittuussalluni peqatigisaanillu sapinngisamik tulluurtuussalluni.
- Anguniagaq tassaangilaq 100 pct.-imik naligiissaarineq, tassa kommunit ataasiakkaarlutik pisariaqartitaannut naleqqiullugu kommunit kajumissuseqarnissaannut aamma periutsimik toqqaanermut inissaqartit-sissalluni.

Tassunga ilanngutissaaq kommunini ataasiakkaani akileraarummik akilikkami aamma kiffartuussinerup pisortanit tunniunneqartup akornanni tulluurtumik ata-qatigiittoqarneranik innuttaasut misigisaqartariaqarmata.

Naligiissaariner-mi aqqissuussiner-mik allannguinerup kingunerissavaa kommunit akornanni aningaasat taakku nutaamik agguarneqarneri. Maannakkut aqqissuussiner-mut naleqqiullugu taamaalilluni maanna tikillugu ator-neqartumut naleqqiullugu najoqqutat allat malillugit agguaa-seqqinnerusaaq. Siunertamut tassunga pingaarpoq tunngaviusumik innuttaasunik kiffartuussiner-mi sulianik kivitsiner-mut atasunik aningaasartuutit aqqissugaanerini assigiinngissutsit erseqqissarnissaannut kom-muniniit paasis-sutissat tunngaviusut eqqortut ataatsi-moorluni pilersinneqarnissaat. Suliaq taanna kommunit, namminersorlutik oqartussat aamma Naatsorsueqqis-saartarfiup akornanni suleqatigiinnikkut pissaaq. Anguniagaq tassaavoq paasis-sutissatigut tunngaviit pitsaane-rusut naligiissaariner-mik aqqissuussiner-mut nutaamut 2019-miit atuutilersussamut tunngavissinissaq.

Naligiissaarinermit aaqqissuussineq nutaaq piffissann-gorpat kommunini naligiissaarinermit patajaatsumut tunngaviussaaq taamaalillunilu kommunini aningaasaqar-nikkut pilersaarusionermit naleqqiullugu paasiuminar-tuussalluni.

Sanaartornermik pilersaarusionerq

Nuna tamakkerlugu, nunami sanaartornikkut pilersaar-usionermit ingerlatsineq sanaartornermi ingerlataqarf-ini pilersaarutini ingerlataqarfinnut ataasiakkaanut nalu-naarutigineqartarpoq, aamma sanaartornermi ingerlatani pilersaarutit taakku pillugit ataatsimut takussutissiat nu-na tamakkerlugu pilersaarut pillugu nassuiaammi kater-sorneqartarlutik. Kommunit sumiiffinni pilersaarutitigut periusissiatut suliarisarpaat. Sanaartornermi ingerlata-qarfinni pilersaarutit, nuna tamakkerlugu pilersaarutit pil-lugit nassuiaatit aamma pilersaarutini periusissiat immi-nnut ataqatigiissarneqassapput imminnut tulluarsarne-qarlutik.

Piviusumik taamatut ataqatigiissaarineq tulluarsaanerlu manna tikillugu annertunerusumik naammassineqarsi-manngilaq. Suliaq ukiuni kingullerni marlunni annertuumik salliutinneqalersimavoq, tak. aamma nuna tamakkerlugu pilersaarut pillugu nassuiaat 2015 (*pisariaqartumik ata-qatigiissaarineq*) aamma nuna tamakkerlugu pilersaarut pillugu nassuiaatissaq 2016 (*pisariaqartumik pingaarner-siuneq*).

Sanaartornermi ingerlataqarfinni pilersaarutit sapinngi-samik atornerqarsinnaasunngortinniarlugit Politikikkut Aqutseqatigiit aalajangersimapput nuna tamakkerlugu sa-naartornermi ingerlataqarfinni pilersaarutit ingerlaavar-tumik ukiunut qulinut pilersaarutaassasut. Tassa imaap-poq sanaartornermi ingerlataqarfimmi pilersaarut tama-tigut ukiunut aggersunut qulinut siumut naatsorsorneqar-simassaaq. Peqatigisaanik pilersaarut naleqquttumik akuttunngitsumik nutarterneqartassaaq, ikinnerpaamik ukiumut ataasiarluni, sanaartornermi ingerlataqarfinni pi-lersaarutit tamarmik nutarterneqarsimaneri qulakkeer-niarlugit. Sanaartornermi ingerlataqarfinni pilersaarutit qaqugukkulluunniit atuuttut – kommunit pilersaarusi-orermit periusissiat aamma kommuninut pilersaarutit as-sigalugit – nuna tamakkerlugu nuna pillugu paasissutis-saasivimmi NunaGIS-imi elektroskiusumik takussaassap-put.

Pingaaruteqarpoq nuna tamakkerlugu ingerlataqarfinni pilersaarutit aamma kommunini pilersaarusionerit akor-nanni ingerlaavartumik tulluarsartarnissaat. Taamatut ataqatigiissaarinermit, tulluarsaarinermit takussaattitsiner-milu inuiaqatigiinnut iluaqutaasut paasinarluinnarpoq. Ataaniittunik pitsanngorsaanerup ilarujussua ullumikkut ingerlanneqartoq atorunnaarsinneqarsinnaavoq. Aam-mattaaq ataatsimoortumik inuiaqatigiinni pingaarner-

siuneq aallaavigalugu aningaasaliinissamik pisariaqartit-sineq pillugu pitsaanerujussuarmik ataatsimut takussu-tissiinermit pilersitsisoqassaaq. Peqatigisaanik tamanna akiitsunik aningaasaliinernillu eqqornerusumik pilersaa-rusionermit tunngavinnik qulakkeerissaaq, tassani aam-ma sumiiffinni sanaartornikkut ingasattumik ingerlataq-alersinnaanerup pinngitsoortinneqarnissaa eqqarsaati-gineqarluni.

Allaaserisaq 2. Ingerlataqarfimmi pilersaarusionermit sunniive-qatigiinnermut assersuut

Ataqatigiissaarineq, tulluarsaaneq takussaanerulersit-sinerlu qanoq sanaartornermi ingerlataqarfimmi sulias-sani pitsaanerusumik ataatsimoortumik inuiaqatigiinni naleqarnerulersitsinerup qulakkeerneqarnissaanut as-sersuut ataaseq tassaavoq Tele Greenlandip Maniitsoq aamma Sisimiut aqutigalugit Nuummiit Aasiannut im-map naqqatigut kabelip tallineqarnissaanut kiisalu Qa-sigiannguit aqutigalugit Aasianniit Ilulissanut radiot sukkasuumik atassuteqatigiiaarfiusut sanaartornissa-annik maannakkut pilersaarutit, ima sukkatigisut immap naqqatigut kabilimut toqqaannartumik atassuteqarne-rit assigalugit, kiisalu kingusinnerusukkat radiot atassuteqatigiiaarfiusut Uummannamiit Upernavimmut tallineqassallutik.

Taakku aqutigalugit innuttaasut ilai, immap naqqati-gut kabelikkut sukkasuumik internettikkut atassuteqar-tut amerlassusaat maannakkut 36 %-iusut 2017-mi 66 %-inut amerlanerulissapput. Innuttaasut pingajorarte-rutai marluk internettikkut sukkasuumik atassuteqaler-pata taava tamanna inuiaqatigiinni ullumikkornit pitsa-anerujussuarmik iluaqutigineqarsinnaavoq.

Atuartitsinermit tunngasut ingerlataqarfimmi pilersa-arutini allani ingerlaannartumik periarfissanik nutaanik pilersitsiffigisariaqartut ilagaat. Innuttaasut amerla-nersaat taamaalillutillu meeqqat atuarfianni atuartit internettikkut piginnaasanik annertuumik iluaquteqaler-sinnaappata taamaattumik atassutit amerlasuut sillim-affigineqassapput. Nalunaarasuartaateqarnermit tunngasuni sanaartornermi ingerlataqarfimmi pilersa-arutit taamaattumik maannangaaq tuniluutsinneqa-reertariaqarput, ilaatigut meeqqat atuarfianni ingerla-taqarfimmi pilersaarutini aamma peqqinnissaqarfimmi ingerlataqarfiup iluani nalunaarasuartaatit atorlugit katsorsaanikkut aqqiinerit annertunerusumik atorner-qarnissaannut atatillugu pilersaarusionermit.

Taamaalilluni ingerlataqarfimmi pilersaarusionerup pit-saanerulerneratigut paasiuminarnerulerneratigullu ilua-naarutit annertuujussapput.

Suleriaatsini, suliassanik naammassisaqarnerni, pilersarusiornerni innutaasunillu kiffartuussinermi digitalingortitsineq

Digitalingortitsineq inuiaqatigiit ineriartornerannut anertuumik ingerlassutaavoq. Digitalingortitsinerup anertusinera ingerlataqarfinni politikikkut anguniakkanut qanoq iluaqusiisinaaneranut, aamma inuiaqatigiinnut tamanna qanoq kinguneqarsinnaanersoq aamma nalunaarsuartaateqarnermut, inatsiliornermut aamma inuiaqatigiinni piginnaanngorsaaneremut sutigut piumasaqaateqarsinnaaneremut isummernissaq taamaattumik aamma pingaarpoq.

Pisortat ingerlataqarfiini digitalingortitsineq manna tikillugu annerusumik allaffissornikkut tunngasunut attuumassuteqarsimavoq, siunissamili pisortanit pisartakkani tamani digitalikkut aqqiinerit ilanngussimanissaat takussaaqarput. Napatitsineremut siuariartortitsinissamullu pilersaarutip ilaatigut pisortani ingerlataqarfinni pisariilisaaneremik isiginnippoq, tassunga ilanngullugit makku aqqutigalugit:

- Pisortani ingerlataqarfiit tikikkuminarnerusut
- Ataatsimoortumik kiffartuussiviit
- Piginnaanngorsaqaqqinneq
- Pisiortornerit pitsaanerusut
- Naammassisaqarsinnaassutsimik inerisaaneq

Immikkoortuni taakkunani tamani digitalingorsaanerup annertusinera anguniakkat anguneqarnissaannut iluaqutaasinaavoq. Digitalingortitsinissamut periusissiaq 2014-2017 aqqutigalugu ukiuni kingullerni suliniutit arlalilit aallarteerneqarsimapput. Taakku ilai sipaaruteqarnermik pisariillisaaneremik aalajangersimasumik aningaasaqarnikkut angusaqarfioreersimapput kiisalu pisortanut ajornannginnerusumik atassuteqarnikkut pitsaasunik angusaqarfioreerlutik, paasissutissani suliassanillu suliarininnermi pitsaassutsit qaffanneratigut il.il.

Akilerartarneremut tunngasut tassani assersuutissaalluarput. Imminut kiffartuunnissamut periarfissanut nutaanut annertuumik atuisoqarpoq, innuttaasullu periarfissanut nutaanut tigusilluarsimallutik, tassunga ilanngullugit ukiumoortumik naatsorsuineremut elektronikkikkut isersinnaaneq aamma toqqaannartumik nalunaarsuutaateqarsinnaaneq. Digitalingortitsinerup tamatuma saniatigut kingunerisimavaa innuttaasut 50-60 %-ii nammineq nalunaarsuteqarnissaminnut aamma siumoortumik nalunaarsuinnissamut annerusumik iliuuseqarnissamik pisariaqartitsiunnaarsimallutik.

Pingaarnertigut ukiut siuliini suliniutit ukiuni aggersuni iluanaarutit pissarsinissamut tunngavissanik pilersitsinissamik isiginnissimapput. Digitalingortitsineremi suliniutit ingerlaqqinnerinik isiginninneq annertuutigt tassaaq

aningaasaqarnikkut pitsaassutsikkullu iluanaarsuteqarsinnaanerit piviusunngortinnissaat, manna tikillugu suliniutini tamanna pillugu tunngavissanik pilersitsinissamut.

Maannakkut nuna tamakkerlugu digitalingortitsineremi periusissiap qulequtarisimavaa "*digitalingortitsineq ingerlatsissutitut*" aamma inuiaqatigiinnut kalaallinut tamanut tunngaviusumik kivitsinissamut teknikkikkut, aqqissugaanikkut, atortoqarnikkut, piginnaasaqarnikkut allatigullu tunngavissanik pilersitsinissamik aallusaqarsimalluni.

Digitalingortitsineremi periusissiaq 2014-2017-mi suliniutit uku digitalingortitsineremi suliniutit ingerlaqqinnerinut tunngavittut inissinnissaannut aamma periusissiami piffissamut tulliuuttumut pingaarluinnarput:

- **Paasissutissanut tunngaviusut** aallartinneqarsimassapput, tunngaviusumillu aqqiineq tunngaviusumik paasissutissaasivittut, paasissutissanik agguassiffittut kiisalu tunngaviusumik nalunaarsuiffittut pilersinneqarsimassalluni.
- **Pisortat ataatsimoorlutik ERP-mi suliniutaat** (Enterprise resource planning aqutsineremi pilersarusiornermullu atortutut) naammassineqarsimassaaq. Suliniut ERP tassaavoq aningaasaqarneremut tunngasuni paasissutissat assigiiaartuunerannut paasiuminartuunerannullu tunngavittut suliniutini siullersaasoq pingaaruteqartorlu.
- **Namminersorlutik Oqartussani ESDH-mik aqqiinerup nutaap** maannakkut piviusunngortinnera naammassineqarsimassaaq, kommunillu taamaaqataanik assiguisumik ESDH-mik aqqiineremik piviusunngortitsinissamariaqarlutik.

Pisortat ingerlataqarfiini digitalingortitsineremi suliniut pillugu inatsisitigut toqqammaviusut pitsaanerusut

Pisortat ingerlataqarfiini digitalingortitsinerup annertusineranut atatillugu pisariillisaaneremut allatigullu iluanaarutitut periarfissat iluaqutiginiarlugit Naalakkersuisut inatsimmik nutaamik pisariaqartitsippat, tamatumunnga erseqqissunik toqqammavissiisinaasoq. Inatsisip taamaattut ittuq ilaatigut nunarsuarmi digitaliusumi Kalaallit Nunaata nunarsuaq tamakkerlugu unammillersinnaassusia qulakkiissuaa, inuiaqatigiinni digitalikkut piginnaasat anertusinerinut iluaqutaassalluni.

Taanna ilaatigut Digitalingortitsineremi Aqutsisoqarfiup suliassaanut aamma immikkoortuni kommuni oqartussanik sunniiveqatigiinneremut, pisortat digitalingortitsineremi suliniutaasa anginerusut naammassineqarnissaannut, paasissutissiinerit isumannaatsuunerisa passunerinut toqqammavissiisaaq aamma pisortat ataatsimoorlutik digitalikkut malitassanik eqqussinissaannut periarfissiilluni aamma pisortani digitalikkut aqqissugaanerup aqqissuunnissaanut piumasaqaateqarluni.

Inatsimmik piareersaalluni sulineq pillugu kommuninik qaninnerusumik Naalakkersuisut taamaattumik oqaloqateqassapput, ilaatigut aqqissuussaasermik iluarsaaqqinnerup nanginneratut, ilaatigut 2014-miit missingersuutitigut suleqatigiinnermi isumaqatigiissutip ilaatut.

Periusissiami piffissap tullianut ilimagisat

Manna tikillugu suliniutaasimasut inuiaqatigiinnit suli annertunerusumik iluaqutiginissaat qulakkeerniarlugu piffissamut 2017-2020-mut nuna tamakkerlugu digitalinngortitsineri periusissiamik nutaamik piareersaasoqassaaq. Taassuma oqaasertalersornera kommunit aamma namminersorlutik ingerlataqarfiit suleqatigalugit pissaaq.

Sammisat ataani allasimasut siunissami periusissiamik suliaqarnissamut aallaaviusinnaapput:

- Digitalikkut atugarissaarneq
- Digitalikkut kinaassuseq
- Digitalikkut innuttaasoq
- Digitalikkut oqartussaaqatigiinneq

Digitalikkut atugarissaarneq

Digitalinngortitsineq atugarissaarnikkut sullissinerit pitsaaninngortinnissaannut tapertaasinnaavoq. Tamanna pinsinnaavoq innuttaasunut kinguneqarluartumik sullissinikkut, nunami isorartunerujussuit apeqqutaatinnagit.

Digitalinngortitsineri periusissiaq 2014-2017 aallaavigalugu imminut kiffartuunnermi aaqqiinerit annertunerusumik atorqarnissaannut tunngavik pilersinneqarsimavoq. Taakku ineriartortinneqaqqissapput aamma innuttaasut suliffeqarfiillu pisortanik atassuteqarnissamik kisaateqartillugit atorqarsinnaassallutik.

Atugarissaarnermi sullissinerit tamarmiunngitsut digitalinngortitsinerup annertusineratigut piviusunngortinneqarsinnaassapput. Inunnik paaqqininneq isumassuinerlu assersuutigalugu suli inuttut najuunnermik pisariaqartissapput. Taamaattorli ilisimatusarnerit misiliinerillu takutippaa digitalikkut aaqqiinerit aqutigalugit toqqaannangitsumik sipaaruteqarnermut aamma inuunerup naleqarnerulerneranut iluaqutaasinnaasut.

Atugarissaarnerulli kivinneaqarnissaanut alloriarneq siuleq pissaaq nalunaarsuiffiit suliannik suliarinninnerit tamakkiisumik digitalikkut ingerlanneqalernerisigut. Tamanna anguneqarpat imminut pilluni suliap ingerlanerannik innuttaasoq tamakkiisumik erseqqissumik ajornanngitsumillu paasisaqalissaaq oqartussanilu sulisoq tamatigut innuttaasoq aaljangersimasoq pillugu paasisimasannik tamannik tamakkiisumik takunnissinnaallalluni. Aaqqiinerit taakku – nunami nunanilu tamalaani – timitatigut isorartussutsit millissinnaavai soqutaajunnaartillugillu.

Digitalikkut atugarissaarneq ilaatigut qitiusumik suliniutinik ukuninnga imaqarsinnaavoq:

- Oqartussani tamani suliassannik suliarinninneq nalunaarsuinerlu **tamakkiisumik digitalinngortinnera**. Piviusumik tamanna isumaqarpoq namminersorlutik oqartussani aamma kommunini ESDH-mik aaqqiinerit (elektronikkikkut suliannik suliarinninnerit allagaatinillu passussinerit) tamakkiisumik piviusunngortinneqassasut.
- **Digitalikkut allakkanik pissarsineq** siunissami innuttaasunut suliffeqarfinnullu pingitsoorani atugassanngortinneqarsinnaavoq, sumiiffinnili innuttaasunut digitalikkut piareersimangitsunut allannik periarfissaqartit-sisoqarluni.

Digitalikkut kinaassuseq

Maannakkut digitalinngortitsinikkut periusissiamut toqqaammavigisat iluanni Kalaallit Nunaat pillugu tunngaviusumik paasisutissatigut aaqqiinnermi tamarmiusumi nalunaarsuiffiit siulliit pilersinneqarput. Tassani ilaatigut innuttaasut ataasiakkaat kikkunerinik, sumi najugaqarnerinik ilaqutariinnermi pissutsit pillugit paasisutissat katersorneqassapput. Pisortat allaffissornerannik suliassanillu suliarinninnerup tamakkiisumik digitalinngortinnerisigut innuttaasunut ataasiakkaanut tamanut digitalikkut kinaassutsimik tamakkiisumik pilersitsinissamut asseqanngitsumik Kalaallit Nunaat periarfissaqalissaaq. Innuttaasoq ullumikkut teknologiikkut sakkut isumannaatsut aqutigalugit digitalikkut paasisutissaatiminut isersinnaalereerpoq. Taamatut isersinnaaneq aamma siunissami kinaassutsimut tassunga innuttaasup isersinnaanerannik periarfissiissaaq.

Innuttaasut tamaasa pillugit digitalikkut kinaassuseq inunni ineriartornissamut atuuttut il.il. misissornissaannut patajaatsumik paasisutissannik tunngavissisaaq. Taamaallilluni pingaarnertigut siunissamullu ungasissumut aaljangiinnissat pillugit aaljangiinnermi tunngaviit nukittorsarneqassapput.

Digitalikkut kinaassuseq ilaatigut qitiusumik suliniutinik ukuninnga imaqarsinnaassaaq:

- **Nuna tamakkerlugu inunnut ataasiakkaanut tunngasumik politikkip** oqaasertalersornera, illuani innuttaasup inuttut ataasiakkaatut inuunerannik aamma imminut pilluni paasisutissanut pinsinnaatitaaffeqarnerup qulakkeerneqanerata aamma aappaani innuttaasoq pillugu paasisutissat inuiaqatigiinnit iluaqutigneqarnerisa akornanni pisariaqartumik oqimaqatigiissitsinerinik qulakkeerisoq.
- **Paasisutissanut ataatsimoorussanut oqartussannik pilersitsineq**, innuttaasup digitalikkut kinaassusiatut pilersinneqartumik nalunaarsuiffimmuut isertoqarsinnaanerannut aserfallatsaaliorneqarnissaanullu pisortanuk tamanut akisussaasoq.

- **Innuttaasunik paasissutissiisarneri** pitsaanerulersin-neri, inuit ataasiakkaat pillugit paasissutissat tamarmik tassani katersorneqarlutik, aqqissuunneqarlutik aserfallatsaaliorneqarlutillu.

Digitalikkut innuttaasoq

Innuttaasoq digitaliusoq pillugu takorluugaq nuna tamakkerlugu digitalingortitsineri periusissiami 2017-2020-mi sammisanut allanut tunngaviuvoq. Tamanna aamma isumaqarpoq innuttaasut digitalikkut aamma video atorlugu oqartussanik atassuteqarsinnaassasut.

Qarasaasiaqarnikkut digitalingortitsinermilu qaffasissu- mik piginnaasaqarneq aallaavigalugu innuttaasoq digita- liusoq inuiaqatigiinni kalaallini pimoorussilluni innutta- ginnassanngilaq, kisianni aamma nunarsuarmioqatigiinni pimoorussilluni innuttaassalluni. Innuttaasut qarasa- siaqarnikkut piginnaasaannik aqqissugaasumik siunner- feqartumillu ineriartortitsineq ilisimaarinnittumik suliniu- teqarnikkut nunami annikitsumik isiginninnermiit anner- tunerusumik ilinniartitaanerni aamma ilinniartitaanikkut neqeroorutini siuariartornermik pilersitsisoqarsinnaavoq.

Piginnaasaqarneq qaffasissoq qarasaasiatigut ingerlata- qarneq digitalingortitsinerlu suliffimmi qaffakkiartorfit- tut atorneqarsinnaalissaq, nunap iluani nunarsuarmilu. Siunissami ungasinnerusumi tamanna qarasaasiaqarne- rup digitalingortitsinerullu iluanni nunani tamalaani Ka- laallit Nunaata nutaaliorfinngorfiunissaanut tunngavissii- sinnaavoq.

Digitalikkut innuttaasoq ilaatigut qitiusumik suliniutinik ukuninnga imaqarsinnaavoq:

- Inuusuttunik inersimasunillu **piginaangorsaaqqinner- mi** annertuumik suliniuteqartoqassaaq. Qarasaasiatigut digitalikkullu piginnaasat atuarfinni ilinniarfeqarfinnilu atuartitsineri ilaalersinneqassapput. Innuttaasunut inersimasunut pikkorissarnissamut tulluurtunik neqe- roorutunik pilersitsisoqassaaq, digitalikkut innutta- sunngornissamut tunngaviinik nukittorsaannissamut in- nuttaasunut tamanut qulakkeerisussanik.
- **Qaffasissunik ilinniartitaanernik** pilersitsisoqassaaq, assersuutigalugu Ilisimatusarfimmi qarasaasialeriner- mi ilinniarfimmik, nunani allani ilinniarfiit qaffasissut suleqatigalugit ilinniartitaanerni periarfissanik neqe- rooruteqartoq, nunap killeqarfiata iluani avataanilu atorfitsigut periarfissanut pilerinartunut sammiveqar- toq. Sulianut tunngasut inersarneqassapput, taamaalil- luni ilinniagaqartut nunani allaneersut aamma pilerisut- silersinnaallugit.
- **Innuttaasut tamarmik internettimut atuisinnaanerit** qulakkeerniarlugu nuna tamakkerlugu periusissamik oqaasertalersuisoqassaaq, nunami sumiinneq aningaa- satigullu pisinnaaneq apeqqutaatinnagit.

Digitalikkut oqartussaaqataaneq

Digitalikkut oqartussaaqataaneq nuna tamakkerlugu oqartussaaqataaneq ataqatigiissuseqarnermik nutaa- mik pilersitsinissamut periarfissaqartitsilissaq – isorar- tussutsit apeqqutaatinnagit. Tamanna ullumikkut takus- saalereerpoq, innuttaasunik oqaloqateqarnerminni inoqu- tinut attaveqaatit tunngavittut politikerepassuarmit atornerarlutik. Suliniutit taakku malunnaatilimmik nukit- torsarneqassapput. Aamma oqartussat innuttaasut su- miiffigisaanni taakkulu attaveqarfigerusutaanni annertu- nerusumik naapissavaat.

Qaffaseqatigalugit.

Aqqissuussaaanemik iluarsaaqqinnerup 2015-mi naliler- sornerani oqartussaaqataanerup nukittorsarnissaanik pi- sariaqartitsineq tikkuarneqarpoq, tassunga ilanngullugu innuttaasut, politikeri oqartussallu akornanni ungasis- sutsit annikillisinneqarnissaanut digitalikkut atortut ator- neqarnerisa salliuinneqarnissaat.

Digitalikkut oqartussaaqataanerup pingaarnerpaatut su- liassaa tassaavoq aalajangiisartunut aamma aalajangi- niarnermi suleriaatsinut naleqqiullugu innuttaasunut su- liffeqarfinnullu isertuunnginnerup, erseqqissumik ajor- nanngitsumillu paasisaqarsinnaanerup qanittuunerullu qulakkeerneqarnissaat.

Digitalikkut oqartussaaqataaneq ilaatigut qitiusumik suli- niutinik ukuninnga imaqarsinnaavoq:

- Digitalikkut kikkunnit tamanit **Oqaluserisassat aamma aalajangiiniarnermi tunngaviit isertuunneqannginnissai pissarsiarineqarsinnaanerilu** qulakkeerneqassaaq.
- **Ataatsimiinnerit politikkillu oqallinnerit digitalikkut pissarsiarineqalersinnaassapput.** Assersuutigalugu po- litikkikkut oqallinnerit ingerlannerisa nalaanni pissar- siarineqarsinnaanerit periarfissat annertunerulersin- neqarlutillu periarfissat pitsaanerulersinneqassapput.
- **Digitalikkut qinersinerit ingerlannerinut** ilimagisat aa- qqinissamullu periarfissat qulaajarneqassapput aam- ma allaaserineqarlutik taanna aqqutaasinnaanersoq pil- lugu aalajangiisoqarsinnaanera siunertarlugu.

Digitalingortitsineri suliniutinik isumannaallisaaneq

Digitalingortitsineri periusissiaq inuiaqatigiit tamar- mik ineriartortinnerinut pisortanit ingerlataqarfiit im- mikkut suliaasaqarneri immikkullu akisussaaffeqarneri pillugit tunngaviumik tunngaveqarput – pisortat allaf- feqarfiinnaangitsut.

Digitalingortitsineri periusissiaq Namminersorlutik Oqartussani immikkoortut ataasiakkaat aamma pisortani ingerlataqarfiit tamarmiusut akornanni inissisimanerit akisussaaffiillu agguarnerinik atuuttunik ilisimaneqartu- nillu aallaaveqarpoq. Februar 2015-mi BDO-mi misissui- nermi digitalingortitinerup annertusinerani aamma qara-

saasiaqarnermut tunngani pisariillisaanermi iluanaarutit periarfissallu piviusunnngortinnissaannut ataatsimut aaqqiinernik nassaartoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq ilaatigut tikkuarneqarpoq.

BDO-p kaammattuutaani takorluuinermit tamarmiusumut taamaalillutik ilaapput Namminersorlutik Oqartussat, kommunit aamma namminersorlutik oqartussanit pigineqartut suliffeqarfiit. Digitalinngortitsinermi qarasaasiaqarnermullu tunngasuni pisortat ataatsimut suliniutaanni takorluuinerit pisortani oqartussanut aamma inuiaqatigiinnut tamarmiusunut pingaaruteqartorujussuupput. Takorluuinerit pingaarnerit qulequtanngorlugit tassaapput:

- Pisariillisaaneq
  - Suliassamik naammassinninnerup pitsaassusaa
  - Pisortat kiffartuussinerannut innuttaasut ajornannginnerusumik isersinnaanerit
  - Inuiaqatigiinni piginnaanngorsaaqqinneq
  - Ingerlatsinerup pitsaaneruserumik akilersinnaassuseqarnera
  - Eqaassuseqarneq, aqqissugaanikkut annertuserusumik qajannaassuseqarneq aamma inuttut sanngiinnginneruneg
  - Namminersortut qaraasiaqarnikkut niuerfiannik ineriartortitsineq
  - Qarasaasiaqarnikkut isumannaatsuunerup qaffannera
- Qarasaasiatigut ingerlatsinermi aamma digitalinngortitsinermi sulinermit isumannaallisaaneq taamaalilluni periarfissanik annertuumik imaqarpoq, minnerunngitsumik aningaasarsiornikkut.

Aaqqiinerit nutaaliaasut aamma namminersortut suliniutaannut pitsaaneruserumik inissaqartitsineq

Elektroniskimik akiligassanik suliarinninneq

Akiligassani tiguneqartuni Namminersorlutik Oqartussat takussutissianik passussineranni 100 procentimik digitalinngortitsineq maanna naammassineqarsimavoq. Kisianili Namminersorlutik Oqartussat akiligassanik imatut iluseqartunik atortuni imaaliallaannarlugit atuarneqarsinnaanngitsunik tigusaqartillugit akiligassat il.il. tiguneqartut suliareqqinneqartarput.

Pisortanut nassiunneqartut akiligassat ataatsimoortumik malitassaqaarnissaannik piumasaaqateqarnikkut immikkoortumi pisariillisaasoqarnissaanut periarfissaqarpoq. Ullumikkut 30 procentit missaaniittut tiguneqartuni akiligassat suliareqqinneqarneq ajorput. Taamatut ittut ukiut marluk ingerlaneranni 90 procentinut qaffassasut naatsorsuutigineqarpoq.

Tamanna suliffeqarfinni allannguinermit pisariaqartitsivoq, siullermik iluaqutinut naleqqiulugu isumalluutitigut

suliniutit pillugit ilaatigut qulartoqarluni. Taamaattorli naliliisoqarpoq akiligassanik nassiussinermit aalajangersimasumik malitassaqaarneq pillugu piumasaaqateqarneqarpat siunissami tamanna suliffeqarfinnut pisortanullu iluaqutaajumaartoq. Assersuutigalugu pisortani takussutissanik isumannaanuserumik passussisoqassaaq aamma akiligassat nassiunneqartut akilerneqarnissaannut isumannaanneq annertunerulluni. Tamatuma akiligassat kingusissukkat suliarineqartarnerisa amerlassusaat appartissinnaavaa aamma suliffeqarfiit akiliinnaassusiat pitsaanerulersillugu.

Suliffeqarfiit ataasiakkaat, akiligassanik aalajangersimasumik iluseqartunik nassiussinnaanngitsut, pisortaniit aaqqiinneq atugagassanngortinneqartoq aqutigalugu suliasap naammassineqarnissaanut periarfissinneqasapput. Tamanna aamma assersuutigalugu akiligassanut assammik allanneqarsimasunut atuutissaaq.

Siunertaq tassaavoq elektroniskimik akiligassat atulersinneri aamma kommunini atorneqarsinnaassasoq, taamaalilluni tassunga atasunik iluaqutinik taakku aamma iluaquteqarsinnaallutik.

Sanaartornermik ingerlataqarnerup aserfallatsaaliinerulu sulianik paasisimasalinnit ingerlanneqalernera

Pisortanit pigineqartuni ingerlatsinermit illorpassuarnik ilunik aserfallatsaaliinikkut annertuumik kinguaattoortoqarsimavoq. Tamanna ullutsinnut naleqquttunik peqqinnartunillu illuni ingerlatat ingerlanneqarnissaannut immikkoortortanut atukkanik ajortunik pilersitsivoq. Assersuutigalugu ilinniartut ineqarfippassui nungullarsimapput oqummillu eqqungaasimallutik. Tamatuma kinguneraa ilinniartut ineqarfiinut tunngasuni ukiuni kingullerni nutaamik sanaartornerit ilarujussui piginnaasap annertuseranik imaluunniit pilersaarutaasumik annertusinginneranik kinguneqarsimanngilaq.

Tamanna tunuliaqutaralugu suleqatigiiffimmik pilersitsisoqarpoq, taassuma siunertaralugu qanoq issuseq pillugu takussutissanik pilersitsinissaq aamma illunik aserfallatsaaliinermit suliniutit ataqatigiissarnerinik aqqissuussinissaq. Aallarniutaasumik Namminersorlutik Oqartussat atuafiisa, ilinniartunut ineqarfiutaasa aamma kulturikkut suliffeqarfiutaasa iluanni illut isiginiarneqassapput.

Siunissami qanittumi illunik aserfallatsaaliinermit anigaasat suliniutinut annertunerpaamik sunniuteqarfiusunut salliutinneqassapput. Siumut sammisumik pisortanit pigineqartuni ingerlatsinermit illuni pilersaarutaasumik piffissakkaartumik aserfallatsaaliinikkut suliniuteqarnisap ingerlanneqarnissaa qulakkeerneqassaaq, taamaalilluni illut naliinik annertuumik ingerlaavartumik annaasaqartoqarnani.

Nuna tamakkerlugu illuni aserfallatsaaliinikkut kinguaat-toortoqarmat peqatigisaanillu suliffimmik misiliiffinnik amerlanernik pisariaqartitsisoqarluni Naalakkersuisut sukkanerpaamik pisariaqartitsinerit taakku marluk akuersaarniarlugit ilusissamik aalajangersimasumik piareersaassapput.

Ingerlatsinermi illut pillugit sulianik paasisimasalinnik ingerlatsilernerup peqatigisaanik kingunerissavaa nukitsigut pisariillisaanermik annertunerusumik isiginnilerneq, ilaatigut nukimmik atuinerup appartinnissaanut aningaasaliinernik kinguneqartussaq taamaalillunilu ingerlatsinermi sipaaruteqartoqarluni. Naalakkersuisut isumaqarput immikkoortumi tassani pisortat namminersortullu suleqatigiinnerannik atuinerup kingunerissagaa tamakkii-sumik aningaasaqarnikkut pitsaasumik aaqqiinerit qulakkeernerinut iluaqutaassasoq.

Pisortani ataatsimoorussamik ataqatigiissakkamik ingerlanernik pilersitsineq

Pisortat immikkoortuini arlalissuarni pisariillisaanikkut pisariaqartunik pisinnaasanik imaluunniit piginnaasanik peqanngilaq. Peqatigisaanik atortorissaarutigut ineriartortoqarpoq suliassat ilaasa naammassineqarnissaannut sumi inissisimaneq apeqqutaanani. Tunngaviit taakku pisortani ataatsimoorussamik/ataqatigiissarneqartumik ingerlatsinerneq pilersitsinissamat periarfissiipput. Taamatut ineriartornermi periarfissat tamarmiusut annertuujusut nalilerneqarput. Taamatut allannguineq piffissamik aqutsisiniillu isiginnittoqarnissaanik piumasaqarpoq.

Naalakkersuisut taamaattumik namminersorlutik oqartussat iluanni aamma namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni suliffinni killit akornanni pilersinneqarsinnaasunik immikkoortut pisariillisaanissamat periarfissaqartut qulakkeerrunnissaannut toqqammavinnik pisariaqartunik pilersitsiniarput. Tamanna ilaatigut tamatumaa piviusumik pisinnaaneranut inatsisunik pisariaqartitsivoq, tassunga ilanngullugu inissisimaneq akisussaaffiilu agguarneri pillugit apeqqummut isummertoqarluni. Inatsimmik piareersaalluni sulineq pillugu kommuninik Naalakkersuisut qaninnerusumik oqaloqateqarniarput, ilaatigut aqqissuussaaneermik iluarsaaqqinnerup nanginnerani, ilaatigut 2014-miit missingersuusiordermi suleqatigiinnermi isumaqatigiissut tunngavigalugu.

Annertuumik ingerlatsinermi iluaqutinik pissarsinissamat aamma suliatigut paasisimasallit annertunerusumik ingerlataqalernissamat annertuumi periarfissaqartunik immikkoortunik aalajangersimasunik arlalinnik peqarpoq, tassunga ilanngullugit naqitanik nutserinermi suliassat aamma pisortat illuutai pillugit illunik ingerlatsineq.

Naqitanik nutserinermi suliassat aqqissuussamik ataatsimoorussamik ingerlanneqarnissaannut atortorissaaru-

titigut tunngavinnik maannakkut pilersitsisoqarsimavoq suliffeqarfiup imaluunniit nunami sumi inissisimaneq apeqqutaatinnagit. Nutserinermi atortoq taanna ullumikkut kommuni pingasuni aamma namminersorlutik oqartussani atornerqarpoq.

Taakku saniatigut assersuutigalugu pitsaassustsimik qulakkeerinissami suliassat aamma nutserinermi suliassat namminersorlutik oqartussat nutserisoqarfianni kiislau immikkoortortani inissisimapput – isumalluutinilli kinguneqarluartumik iluaquteqarneruneq ingerlanneqarluni. Tamatumaa annertunerusumik siaruartinneratigut malunnaatilimmik naammassisaqarsinnaassutsikkut pitsaassutsikkullu qaffaaneq anguneqarsinnaassaq.

Ingerlatsinermi illunik aqutsineq pitsanngorsaanerlu annertuutigut suliffeqarfinni ataasiakkaani ingerlanneqarpoq. Illut iluini silaannarmik pitsanngorsaanerup nukitsigullu iluarsaassinerup ingerlanneqarnissaa aallunneqartariaqarpoq, tassunga ilanngullugit aserfallatsaaliinermut aningaasat pingartinneqarnissaat aamma illut annertuumik aningaarsartuuteqarfiusut allanngortinneri.

Illup iluani silaannarmik pissutsit pingaarnerit ilaat tassavoq silaannaap pitsaassusaa, assersuutigalugu illup iluani silaannaq ajortoq naammassisaqarsinnaanerup/ilikkagaqarsinnaanerup annikillisinernerneq kinguneqarsinnaalluni ajornerpaaffianilu peqqinnissakkut ajoqusiisumik sunniuteqarsinnaalluni. Immikkoortuni assigiinngitsuni ingerlatsinermi illut nalilersornerisigut immikkoortup isumaginissaanut suliatigut paasisimasaaqarfiusumik ingerlataqarnerulerneq pilersinneqarsinnaavoq. Aammattaaq immikkoortut akornanni pingaarnersiuisoqarneratigut isumalluutit siunnerfeqarnerusumik atornerqarsinnaapput.

Nukimmik pisariillisaanerup iluinaani suliffeqarfiit arlalilit suliniutit aningaasalersornissaannut naammassineqarnissaannillu neqerooruteqarput, ukiut arlalilit ingerlaneranni ataatsimut sipaaruteqarneq takutinneqarsinnaalluni. Nukitsigut pisariillisaaneq soorunami aamma illup iluani silaannamut il.il. naleqqiullugu nalilersorneqarsinnaavoq.

Pisiniartarneq pitsaaneorusoq

Namminersorlutik Oqartussani ingerlatsinermi aningaarsartuutit appartinneqarsinnaapput. Namminersorlutik Oqartussat ataatsimoorutimik pisiniarnerit kinguneqarlunerusumik isumagineqarnissaa qulakkeerneqarpat. Tamanna ilaatigut pisinarnermi isumaqatigiissuteqarnikkut pisinnaavoq, ilaatigullu nioqqutissanik kiffartuusinerinillu pisinarnerup annertunerusumik unammillerfiutinneratigut.

Pisortornermi isumaqatigiissuteqarnikkut Namminersorlutik Oqartussat aamma CSR isiginiarnerulissavaat, tas-

saasoq inatsisini piumasaqaatigineqartut avataaniittunik suliffeqarfiit inuiaqatigiinni, ileqqorissaarnikkut, avatangiisitigut silallu pissusaatigut pissutsitigut kajumissutsiminnik peqataanerat. Namminersorlutik Oqartussat pisi- niartutut iliuuseqarpata suliffeqarfiit pillugit assigiimmik atukkatigut pilersisoqarnissaa pingaarpoq. Tamatuma saniatigut suliffeqarfiit inuiaqatigiinnik atasinnaanerusunik qanoq pilersitsiniarnermi peqataanersut sillimaffigineqassaaq. Pingaartumik Namminersorlutik Oqartussat pisiortornertik aqqutigalugu ilinniarfinnut, atuartunut aamma suliffimmi misilliisarfinnik annertunerusumik pilersitsinissaannut suliffeqarfinnut sunniuteqarsinnaanerat isiginiarneqassaaq.

Namminersorlutik Oqartussani immikkoortoq Pilersaar- siorluarnikkut Pisiortorneq Namminersorlutik Oqartussanut tamanut pisiortornerit pitsaaqutaasa inerisarnissaat piareersarneqarpoq. Siunissami Naalakkersuisut kissaataat tassaavoq Kalaallit Nunaanni pisortat ingerlataqarfiannik tamarmiusumik tapersersuisinnaanera, ilaatigut pisiortornermut tunngasuni kommuninik suleqateqar- nikkut.

Tassunga atatillugu siunertarineqanngilaq pisiortornerit qitiusumit isumagineqalernissaat, kisianni sinerissami pisiortortut ataqatigiissarniarneqassallutik tapersersorneqarlutillu. Tamanna aamma inuussutissarsiortut kinguneqarluartitsinissaannut unammillersinnaassuseqarnis- saannullu sammisumik ineriartortinnerannut iluaqutaas- saaq.

Pilersaarursorluarnikkut Pisiortorneq pisortat ingerlataqarfiisa pisariillisaaffigineqarnerat pillugu Naalakkersui- sut anguniagaannut naleqqiullugu suliniutit pingaarutillit ilagaat. Tassunga ilanngutissaaq EU-mik peqateqarluni isumaqatigiissut naapertorlugu, suliffeqarfiit assigiissu- mik periarfissaqarnerannik qulakkeerisumik tulluurtumik, paasiuminartumik sunniuteqarlumillu pisiortornermik ingelraneqarnissamat Namminersorlutik Oqartussat pi- sussaaffeqarput. Pisortat suliariumannittussarsiuussine- rat aamma neqeroorutinik anginerusunik pissarsisarniar- nerat Kalaallit Nunaanni tusagassiutini tamanut saqqum- miunneqassapput.

Unammilleqatigiinnermut Ataatsimiititaliap sivirusumik pisortat, namminersortunik pilersuisunik isumaqatigiissu- teqarnikkut, qanoq unammilleqatigiissitsinersut imaluun- niit unammilleqatigiissitsinnginnersut soqutigisimavaa.

Suliariumannittussarsiuussinermi kaajallaasitaq atuuttoq pisariaqartumik unammillersitsinermik pilersitsineq ajor- poq. Taamaattumik Unammilleqatigiinnermut Ataatsimiit- italiap naliliinera malillugu suliariumannittussarsiuussi- nermi inatsisivimmik suliaqartoqassanersoq eqqarsaati- gineqassaaq.

Ullumikkut immikkoortoq Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik allaffissuani taakkulu ataanni suliffeqarfinni nioqqutissanik kiffartuussinernillu pisiortorneq pillugu kaajallaasitamit 2010-meersumit malittarisassaqaartinne- qarpoq.

Pisiortornermi kaajallaasitaq maannakkut nutarterneq- qarpoq naatsorsuutigineqarlunilu 2016-mi ukiup affaani siullermi suliariumannittussarsiuussineq, pisiortorneq aamma digitalinngortitsineq pillugit kaajallaasitanik pin- gasunik taarserneqassasoq. Kaajallaasitani nutaani siu- nertaq tassaavoq ullutsinnut naleqquttumik eqaatsumillu aalajangiinissamat tunngavissamik pilersitsisoqarnissaa. Siunertaq ilaatigut tassaavoq erseqqissumik paasinartu- millu paasisaqarnermik pilersitsinissaaq aamma Nammi- nersorlutik Oqartussat pilersuisuisa assigiimmik pineqar- nerisa qulakkeerneqarnissaa, ilaatigut Namminersorlutik Oqartussat pisiortornermik suliaqarnermi ingerlataqartut akornanni toqqammavinnik erseqqissaanissaaq aamma akisussaaffinnik agguaanissaaq.

UPA 2015-mi pisiortornermut tunngasuni malittarisassa- qartitsineq pillugu aalajangiinissamat siunnersuut lnatsi- sartunit suliarineqarpoq. Tassani pisiortornermi kaajal- laasitap atuuttup Naalakkersuisut piarnerpaamik nutar- terinissaannut tassanilu misilittakkat tunuliaqutarlugit kingorna suliariumannittussarsiuussineq pillugu inatsisis- samut siunnersuusiornissaannut amerlasuut isumaqataal- lutik.

Siusissuklut pitsaaliuilluni suliniutit

Peqqinnissaqarfimmut tunngasut ingerlataqarfiillu allat akornanni sunniiveqatigiinnerup pitsaanerulernera

Peqqinnissaqarfimmut aningaasartuutit Namminersorlu- tik Oqartussani aningaasartuutit tamarmiusut ilarujus- suaraat. 2012-mi peqqinnissaqarfimmut ingerlatsinermi aningaasartuutit 1.203 mio. kr.-it missaaniipput, tassa Namminersorlutik Oqartussani aningaasartuutit tamar- miusut 18 %-iisa missaat. Inuiaqatigiit katitigaanerisigut ineriartorneq utoqqaat amerliartorlutik ukioqqortusi- artuinnarnerlu peqqinnissaqarfiup aningaasartuutaani ine- riartornermut annertuumik pingaaruteqarput.

Pisortat ingerlataqarfiini piviusumik siuariartorneq ta- marmiusoq illersorsinnaasumik appassisumiitinneqarnis- saanut pingaarpoq peqqinnissaqarfimmi isumalluutit sa- pinngisamik pitsaanerpaamik atorneqarnissaat, aamma peqqinnissaqarfimmi ingerlataqarfiunngitsumi ingerlata- qarfinni allani siusissuklut pitsaaliuisumillu suliniuteqar- toqarnissaa. Takussutissiaq 3.4-mi takutinneqarpoq peq- qinnissaqarfimmi aningaasartuutit 2040-p tungaanut ine- riartornissaannut pisinnaasut assigiinngitsut tunngaviu- sumik takorloorneqarsinnaasutut taaneqartut aallaaviga-

lugit, siumut naatsorsuinernik tunngaveqartut, tassunga ilanngullugu inuiaqatigiinni katitigaanerup ineriartornera. Tunngaviumik takorluukkani kiisaalu takorluukkani allani tunngaviusut tassaapput innuttaasut utoqqaliartornerisa malitsigisaanik peqqinnissaqarfimmi aningaasanik amerlanerusunik atuisoqarnissaa.

Takussutissiami aamma takutinneqarpoq peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit ineriartornerannut inuiaqatigiinni ineriartorneq apeqqutaasooq, kisianni aamma sunnerneqarsinnaasooq, tassunga ilanngullugu pitsaaliuinikkut siusissukkullu suliniuteqarnikkut. Tassunga ilanngutissaq nuttartarnerit allanngorneri aningaasartuutit qaffasissusiinut sunniuteqarsinnaaneri.

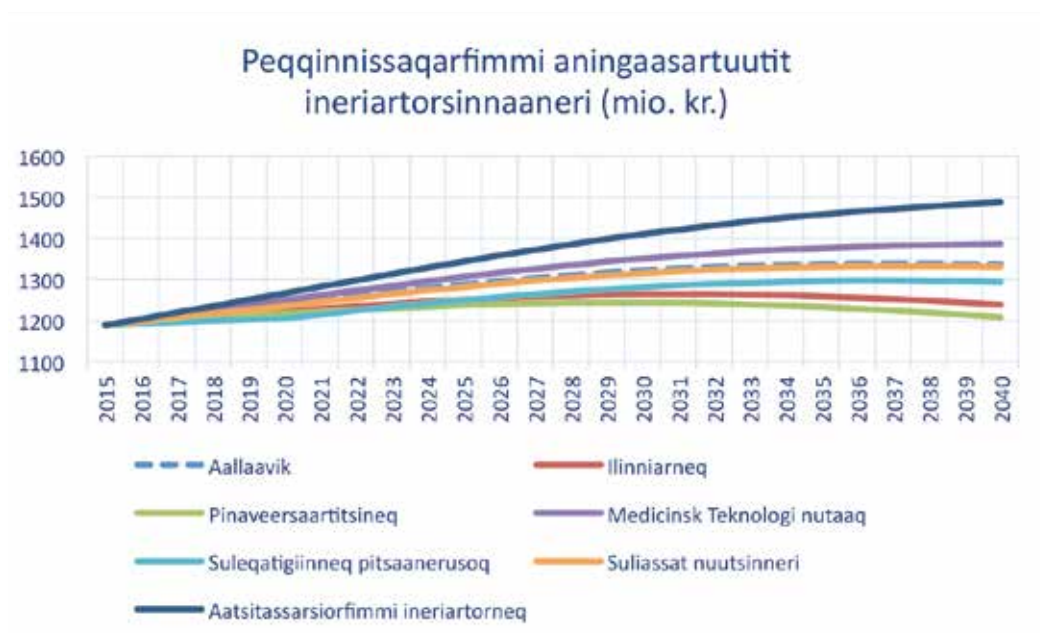
Siumut naatsorsuinermut tunngavigineqarpoq Peqqinnissaqarfiup ingerlatsinernik suleriaatsinillu pitsanngorsaanermik aallussinera kiisaalu sulit aningaasaqarnikkut aqutsinerup pitsaanerulersinnissaanik suliaqarnera, taamaallilluni peqqinnissaqarfik, tamanna ajornartinnagu, pisariilisaasoqarneratigut aningaasaqarnikkut tatisimaneqarneq akuersaarsinnaallugu. Inuiaqatigiit katitigaanerisigut ineriartorneq kisimi peqqinnissaqarfimmi aningaasaqarnermut tatisimanninngilaq. Inuiaqatigiinni ineriartornerup nalinginnaasup kingunerisaanik innuttaasut peqqinnissaqarfimmi pitsaanerusumik kiffartuunneqarnissamik anertunerusumik piumasaqalissapput. Suliniutinik anner-tuunik aallartitsinerit aamma peqqinnissaqarfimmut su-

liassaapput annertuut ilungersunartullu, innuttaasut amerlasuut, nalinginnaasumik nunasiffiusut avataanni nunani ataatsikkut inissinneqarsimasut, peqqinnissakkut kiffartuunneqassappata. Peqqinnissaqarfik ullumikkut taamaallaat sumiiffinni innuttaasut pisariaqartitaannut annertussusiligaavoq, aamma aatsitassarsiorfimmik nutaamik aallartitsisoqarneratigut qulakkeerneqassalluni taassuma sumiiffinni innuttaasunut neqeroorutit ajortumik sunnerneqannginnissaat.

Pingaaruteqarluinnartoq tassaavoq siunnerfeqartumik, peqqinnissakkut siuarsaasoqarneratigut pitsaaliulluni suliniuteqartoqarneratigut peqqinnissaqarfimmi aamma pisortat ingerlataqarfiat nalinginnaasumik aningaasartuutitigut tatisimanninnerup appartinnissaanut piviusumik periarfissaqarmat.

Innuttaasut peqqissusiat pitsaanerusooq aamma innuttaasut akornanni inuunermi nalillit pitsaanerusut siunissami peqqinnissaqarfimmi kiffartuussinernik piumasaqarnerit annikillisinnaammattigit suliniutillu aamma sulisoqarnermut isumaginninnermullu tunngasuni pitsaasumik kinguneqartitsisinnaallutik. *Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2014. Inuunermi atukkat, inuusaseq peqqissuunerlu (2016)* takutippaat immikkoortuni arlalinni peqqinnissakkut inuiaqatigiinni annertuumik assigiinngisuseq illuatungileriarlugu suliniutit nukittorsarnissaat pisariaqartinneqartoq. Misissuinerup takutippaa peqqin-

Takussutissiaq 3.4. Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit ineriartornissaat pillugu takorluukkat

Paasissutissarsiffik: Deloitte (2016)

nikkut assigiingitsoqarnera immikkoortuni assigiingit-suni allanngorartooq. Taanna nunamut sammiveqarsinnaavoq, suiaassutsimit aalajangigaasinnaalluni, suliffeqarnermut atassuteqarnermut naleqqiullugu allanngorarsinnaalluni aamma inuuniarnikkut pissutsinik sunnerneqarsimasinnaalluni. Tamanna pitsaaliuilluni suliniarnermut anertuumik piumasaqaateqarpoq.

Pitsaaliuineq taamaattumik suliniuteqarnissamik, peqqinnissaqarfiup avataanut sunniuteqartunik piumasaqaateqarpoq, minnerunngitsumik isumaginninnermut tunngasuni aamma ilinniartitaanermt tunngasuni.

Naatsorsuutigineqarpoq peqqinnarnerusumik inuusaaseqarneq suliffeqarnikkut annertunerusumik peqataanermik aamma isumaginninnikkut annikinnerisumik pisartaqaqarnermik kinguneqartoq, soorlu siusinaartumik pensionisaqarneq, inissiinerit il.il. Nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut periusissiaq 2014-2017-mi pitsaaliuilluni/peqqinnissakkut siuarsaalluni suliniutit uku isiginiarneqarput:

- Peqqisumik atoqatigiinnikkut inuuneqarneq
- Siusissukkut suliniutit
- Inuuneritta
- Imminartorarnermik pitsaaliuineq
- Atornerluisunik katsorsaaneq

Atortorisarutit nutaat atornerqarneri peqqinnissaqarfimmi annertusiartuinnartumik siamasissumik nunasisi-manerit qaangernissaanut sakkutut atornerqalissapput aamma nunaqarfinni isorliunerusunilu tunniunneqarsinnaasunik immikkut ilisimasalinnit kiffartuussinerit amerlanerulernerannik kinguneqarluni.

Taakku saniatigut peqqinnissaqarfimmi atortorisarutit katsorsaanerup ingerlaneranut, pitsaassutsikkut ineri-saanermt, pisariillisaanerit ingerlanerinnit kiisalu innuttaasunut nalinginnaasumik kiffartuussinnermt tapersersortit sakkutut isigineqassapput. Immikkut annertunerusumik piginnaasaqalerneq aamma nunaseriaatsit allanngorneri pissutigalugit peqqinnissaqarfiup immikkut piginnaasallit ingerlataqarfii amerlanerusut Nunap immikkoortuini imaluunniit DIN-mi qitiusunut inissittariaqarsimavai.

Kiffartuussineq pitsaanerulersinniarlugu, pisariillisaalluni ingerlataqarnerit tapersersorniarlugit aamma peqqinnissakkut neqeroorutit, suliatigut tamanna sapernartinnagu, innuttaasup angerlarsimaffianut sapinngisamik qanittuani tunniussinnaajumallugit Naalakkersuisut uku sulissutigissavaat:

- Nalunaarasuartaatit atorlugit katsorsaaneq aamma nalunaarasuartaatit atorlugit tarnikkut nappaatilinnik katsorsaaneq ingerlaavartumik inerisarneqassasut aamma nunap iluani nunallu killeqarfii qaangerlugit nukittor-

sarneqarlutik.

- Peqqinnissaqarfiup elektroniskimik napparsimasunik nalunaarsuiffik tamakkiisumik atulersinneqassasooq peqqinnissaqarfiup neqeroorutai tamarmik ilaalerlutik tassungalul allanngullugu innuttaasup ataasiinnarmik nalunaarsuiffeqarnera qulakkeerlugu, sumiluunniit saaffiginninnera apeqquataatinnagu.
- Peqqinnissaqarfiup nittartagaani www.peqqik.gl-imi imminut kiffartuunnikkut aaqqiinerit inerisarnerilugit periarfissanik qulaajaasussamik misissuinerit aallartinneqassasut.
- Piereersimasussat pilersaarusiorfigineri pisariillisaar-nissaanut aamma akissarsisitsinermt sunniiveqatiginissaanut periarfissanik misissuineq aallartillugu.

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit isumaginninnikkut ingerlatsinermt periusissaq nutaaq

Meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit isumaginninnikkut ingerlatsinermt periusissiami ilusit allanngortinnissaannut pisariaqarlunnartitsisoqarpoq. Immikkoortumi siusissukkut pitsaaliuilluni suliniutit salliutinnerinut tunngaviumik aallaaveqartumik meeqqat inuusuttullu atugarliortut ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut inissinneqartarnerinik pisariaqartitsinermt appaasinnaasumik nutaamik atasinnaasumik isumaginninnikkut ingerlatsinermt periusissiamik pisariaqartitsisoqarpoq.

2014-2016-mi nakkutilliinerit ingerlanneqarsimasut takutippaat meeqqat inuusuttullu atugarliortut, sumiginna-gaernermt innarlerneqarnermullu illersorneqangitsut amerlassusaat manna tikillugu naatsorsuutigisamiit amerlanerujussuusut. Naatsorsuutigineqarsinnaavoq siunissami nakkutilliinissat meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni annertuumik isumaginninnikkut suliniuteqarnerunissamik pisariaqartitsisoqarnera pillugu pasitsaasaqarnermik taamaallaat uppernarsaassasut.

Nakkutilliinerit takutissimavaat ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut inissiinissamat pisariaqartitsineq maannamut qaffasissutsimiit annertunerujussuusooq, ilimagineqartariaqarlunilu inissiinerit amerlassusaat sakkortoerujussuarmik qaffassasut, meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni isumaginninnikkut ingerlatsinermt periusissiami ilusit allanngortinnissaat naammassineqangippat. Takusutissiaq 3.5-mi meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit ineriartorneq pillugu takorluukkat marluk aqqutigalugit tamatuminnaga pisariaqartitsineq takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 3.5-mi titarnerup tungujortup takutippaa maannakkut periusissiaq allanngortinnagu ingerlatiinnarneqassappat paaqqinniffinni inissiisarnerit amerlassusaat piviusooq aamma ineriartornissaq naatsorsuutigineqartoq (titarneq kittorartaartoq). Titarnerup aappaluttup takutippaa maannakkut periusissiaq allanngortinnagu ingerlaannassappat ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut anin-

gaasartuutit piviusut aamma ineriartornissaq naatsorsuutigineqartoq (titarneq kittorartaartoq).

Titarnep qorsuup aamma tunguusap takutippaat meeqqat inuusuttullu pillugit politikimi ilusit sulii aqqissugaasumik ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut inissiisarnermi pitsaaliulluni suliniuteqarnermut allangortinnerini inissiinerit amerlassusaasa ineriartornerat aamma aningaasartuutit ineriartornerat. Takorluukkat ilaatigut meeqqamut inissineqartumut ataatsimut 1 mill. kr.-it misaannik ulloq unnuarlu paaqqinniffimmi inissiinerup akeqarnerinut atatillugu isigineqassapput, pitsaaliullunilu suliniutit annertunerusumik sunniuteqartut malunnaatilimmik akikinnerullutik.

Taamaattumik immikkoortumi periusissiaq Naalakkersuisunit allangortinneqarusuppoq, taamaalilluni siunissami pitsaaliulluni aaqiinerit annertunerusumik sulissutigineqarlutik. Ilusit pisariaqartumik allangortinnerinut atasumik ilaatigut uku sulissutigineqassapput:

- Ilaqutariinnut katsorsaaviit amerlanerusut – sivikitsumik katsorsarneqarluni najugaqarneq.
- angerlarsimaffimmi ikiorneqarneq – siunnersuutiniq ilitsersuutini il.il.
- Ilaqutariinnut højskolit/pikkorissarnerit immikkut aqqissuunneqarsimasut.
- Ilaqutariinnik isumasioqatigiinneq.
- Angajoqqaarsiaqarnerup nukittorsarnera – angajoqqaarsiat immikkut ilinniarsimasut.
- Ilinniartitaanermik, ikorfartortinik siunersuinerinilu angajoqqaarsianut ikorsiisarnerit inerisarlugit.
- Paaqqinniffiit pinnagit attaveqarfinnut ilaqutariinnut inissiinerit.
- Atuarfinni suliniutit – Ilinniartitsisut ornigullu ikiuuttartut (ilinniakkerinermi ikiuineq, angerlarsimaffimmi atuartsineq il.il.).

- Oqilisaassinnermi inissat.
- Pisariaqartitsisunik ikiorseeqqittarnerup nukittorsarnera.
- Isumaginninnermi periutsit aamma piginnaasat kiisalu suliniuteqarfiusuni tamani nalilersuinerit pillugit ineriisaanermut immikkoortortamik pilersitsineq.

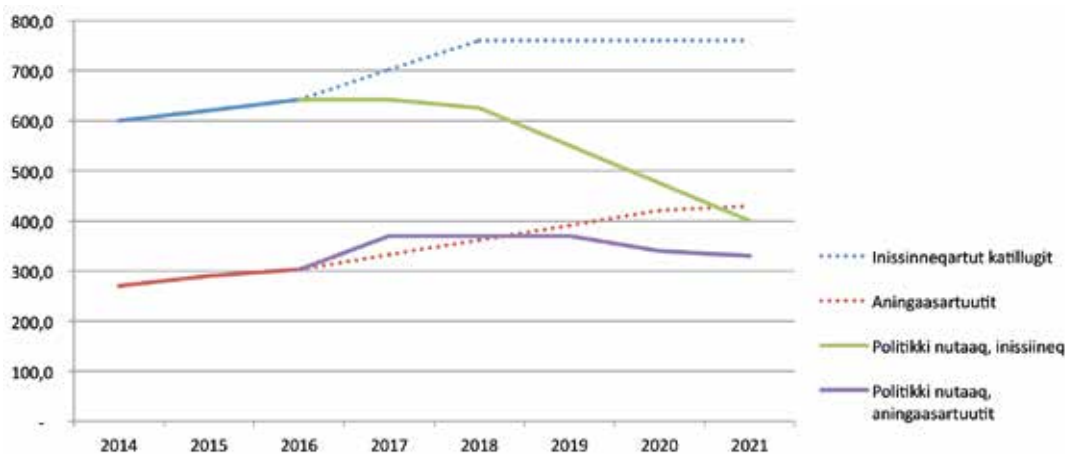
Imigissamik ikiaroorartumillu atornerluinermik naleqqiullugu tamatuma saniatigut, iluatsitsisumik pitsaaliulluni suliniutit naatsorsuutigineqarput isumaginninnikkut suliniutit taakku ilaasa naammasineqarsinnaanerannut tatisimanninnerup ilaanik ilanngartuisinnaasasut. Taamaattumik isumalluutit immikkoortinneqarsimasut sapinngisamik pitsaanerpaamik sunniuteqartinniarlugit isumaginnittoqarfik, peqqinnissaqarfik ilinniarteqarfiillu akornanni tamakkiisumik sammisumik suliniutit ingerlanneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Allatut oqaatigalugu isumalluutit atugassaasut kinguneqarluarnerusumik atorneqassapput. Siunissami qanittumi tamanna annertunerusumik aningaasartuuteqarnermik kinguneqassaaq. Siunissamili ungasinnerusumi isumaginninnikkut politikikkut suliniutit inuiaqatigiinnut tamarmissusunut sunniuteqarnerungaartumik iluaquteqarneranik tamanna kinguneqassalluni.

Isumaginninnermi politikikkut periusissiap allangortilluinnarnerata kingunerissavaa, ulloq unnuarlu paaqqinniffinni inissiinerit taartaasinnaasunik suliniutini annertuunik aningaasaliisoqarnera. Siunissami qanittumi inissiinerit amerlassusaasa ikilisinneqarnerat illersorneqarsinnaanngilaq, kisianni siunissami ungasinnerusumi pitsaaliulluni aaqiinerit sunniutigissuaat inissiinerit pisariaqartinneqartut ikilisinneq. Tamanna nunani tamalaani misissuinerit arlalissuarnit uppersarneqarpoq.

Naalakkersuisut taamaattumik meeqqanut inussuttunullu

Takussutissiaq 3.5. Meeqqat inuusuttullu pillugit politikimi takorluukkat marluk.

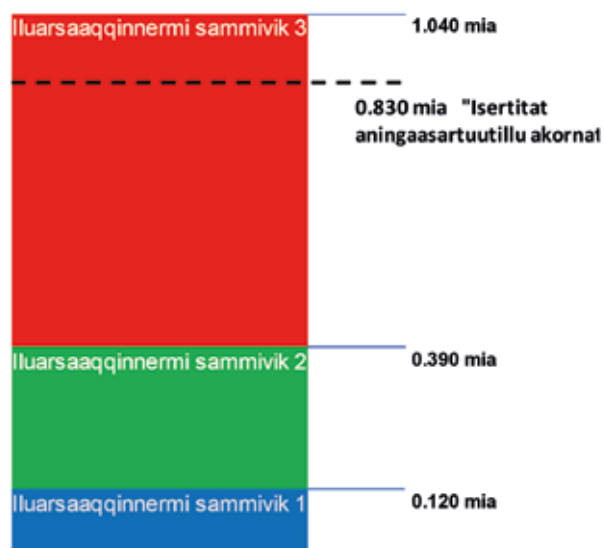

tunngasuni ingerlataqarfimmi nutaamik pilersaarusiorniarput. Ingerlataqarfimmi pilersaarutip isumaginninnermut tunngasuni qulaani isiginiarneqartut aallaavigissavai aamma immikkoortumut isumalluutit pisariaqartinneqartut pingaarnersiornissaat siunnerfigissallugu. Tamanna isumaginninnikkut politikki aamma aningaasaqarnikkut eqqarsaatigisassat aallaavigalugit iluaqutaassaaq. Taamatut ingerlataqarfimmi pilersaarut aamma immikkoortuni allani ingerlataqarfinni pilersaarutitut pingaaruteqassaaq, tassunga ilanngullugit ilinniartitaanermut peqqinnissaqarfimmullu tunngasut.

Anguniakkat sunniutillu

Aqqissuusseqqinnermi sammivik 3-mi 2030-mi 650 mio. kr-inik sipaarnissamut periarfissaqarpoq. Tassani tunngavigineqarpoq siunnerfeqartumik malinnilluartumillu missingersuutiniq aqutsineq. Takujuk takussutissiaq 3.6 2030

Takussutissiaq 3.6. Aqqissuusseqqinnermi sammiviup 3-p inernera.

Iluarsaaqqinnermi sammivik 3	mio
Missingersuutit pillugit inatsit ukuimut annerpaamik 0.5%-imik akiliisinnaassutsikkut siuariartorneq	650
Ilanngaaseereerluni sunniutit katillugit	650

Iluarsaaqqinnermi sammivik 3-mut tapiineq pissutsinik tunngaviusunik amerlasuunik aalajangerneqarpoq, 650 mio.-nit anguneqarnissaannut tapertaasussanik.

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 4

Atugarissaarnissamut ikiorsiissutinik, akileraartitsisoqarfimmik ineqarnermullu suliaasaqarfimmik iluarsaaqqinnikut annertusisamik imminut pilersuilerneq

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mut anguniakkat

Anguniakkat pingaarnerit

- Sulinermi akileraarutinut ilanngaat tamarmi atuleruni, akissarsisartumut SIK-p ataaniittumut qaammammut 1.000 kr.-nik isertitai annertusisimassapput. Tamanna pineqartunut akileraartarnikkut 10 procentit missaannik oqilisaanerussaaq
- Pisortanit pilersugarineqartut amerlanerit sulilernissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Innuttaasut sivilunerusumik pisortanit ikiorsiissutisartut 2030-mi annikillisarnissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Innuttaasut amerlanerit namminneq annertunerusumillu soraarnerussutisiaminnut katersaqarnissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Amerlanerusut inimik pisinissaannut anguniagaq angusinnaasaq
- Inissiat pisortanit tapiiffigineqarsimasut innuttaasunut, nammineq inimik pisinnaanngitsunut inigitinneqarnissaat anguniarneqassaaq, 2030-llu tungaanut inissialiornermi tapiiffigineqarnissamut pisariaqartitsinerup appartinneqarnissaanut anguniakkamik aalajangiisoqassaaq.

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 4 – Atugarissaarnisamut ikiorsiissutinik, akileraartitsisoqarfimmik ineqarnermullu suliasaqarfimmik iluarsaaqqinnikkut annertusisamik imminut pilersuilerneq

Aaqqissuusseqqinnermi imminut pilersorusulersitsissasut Naalakkersuisut siunertaraat, tassani isertitat, so-raarnerussutisiat imaluunniit ineqarneq apeqqutaanatik. Siunissami iluarsaaqqinnerit namminersortutut immikkoortoqarfimmi siuarsarneq tapersersussavaat, aningaasaliisarfiusumillu pitsaasumik atugassiissalluni, tassani innuttaasunit ataasiakkaanit, namminersortutut inuussutissarsiorfimmit avataaniilluunniit aningaasaliisutit apeqqutaanatik.

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 4 isumaginninnermi, akileraartarnermi ineqarnermilu suliasaqarfinni pilersitanik arlalinnik nassuiaavoq.

Aningaasaqarnikkut siuarsarnermi kikkut tamarmik ilapit-uillu pissarsissapput

Pilersitat naalakkersuisoqatigiinnissamik isumaqatigiisutitip anguniagaanit, kikkut tamarmik ilapittuuteqarnissaannik, ataasiakkaallu inuunermi atugarisaasa pitsanngorsarnissaanik anguniakkamik aallaaveqarput. Akileraartarnermut atugarissaarnermullu aaqqissuusat imatut iluseqassapput sulineq akilersinnaassalluni, aammalu pisortanit atugarissaarnissamut ikiorsiissutit innuttaasunut pisariaqartitaqarnerpaanut tunniunneqassallutik.

Aaqqissuusseqqinnermi sammivik 2-miipput pilersitat aningaasaqarnikkut siuarsarnermik aamma sulisussanik piumasaqarnissamik siuarsaasut. Aaqqissuusseqqinnermik sammivik 4-p sulisussaasut piumasaqarnermik naapitsinnaassanerit qularnaassavaa, taamaalillutik kikkut tamarmik aningaasaqarnikkut siuarsarnermut takkuttusamut pissarsisinnaalissammata.

Isumaginninnermi, akileraartarnermi ineqarnermilu suliasaqarfinni iluarsaaqqinnerit ataqatigiissillugit isigisariaqarput. Allannguutit sammivinnut assigiinngitsunut ingerlassanerit, taamaattumillu inerniliussap kissaatigisatut pinissaa pinaveerniarlugit suliasaqarfiit taakku pingasut iluanni iluarsaaqqinnerit ataqatigiissinneqassapput.

Suliffeqarluni inuunermi imminut pilersugarineq

Kikkut tamarmik sulisinnaassuseqartut ilinniagarisat naammassereerlugu sulisinnaallutik ukioqarneranni imminnut pilersugarisinnaanissaannut sinaakkutissanik Naalakkersuisut pilersitsinissartik anguniarpaat. Tamanna akileraartitsisarfiimmut piumasaqartitsivoq, taannami aningaasarsiat appasinnerpaat aningaasartuutit pisariaqartut akilernissaannut naammattumik isertitaqarnikkut tunngavigisaanissaanut qularnaareqataassammata. Tamanna ineqarnermik suliasaqarfimmut piumasaqartitsivoq, taassuma inuit ataasiakkaat imminnut ineqarnissa-

mik pilersugaqartissinnaassallugit. Allatut qinigassatut inissiamik attartortoqarsinnaassaaq, akiliutissaq aningaasarsiatigut isertitanit akilernerneqassalluni, pisortat tamani isiginnilluni ineqarnermik suliasaqarfimmut taapiissutinik annertusaasariaqaratik. Isumaginnittoqarfik imatut iluseqassaaq meeraqarluni meeraqaranilu inoqutiginnut tamatigut sulineq akilersinnaassalluni, arlaannaaluunniit piitsuusutut inuunissaat sianigisariaqarani. Isu-maliutaasunik iluarsaaqqinnermut aaqqissuusaaqartoqassaaq, taamaalilluni innuttaasut sulisinnaassuserminnik tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik piginaannngorsaaqqinnermik ingerlassaq aqqutigalugu pinn-gortitseqqittarnerat kommunitut aamma namminersorlutik oqartussanut akilersinnaassalluni.

Pisortanit innuttaasunut ataasiakkaanut akisussaaffik annertunerusoq nuunneqassaaq, taamaalillutik inuit ataasiakkaat namminneq iliutsimikkut pisortanillu ikiorserneqaratik inuuniarsinnaassammata. Inuit ataasiakkaat namminneq naleqassusaannik annertusaassaaq, inuiaqatigiinnillu tamanik kivitseqataassalluni, inuimmi ataasiakkaat imminnut pilersugarinngippata inuiaqatigiit aamma taamaannaviangillat.

Utoqqanngornermi imminut pilersugarineq

Soraarnerussutisiaqartut akornanni aningaasaqarnikkut annertunermit naligiissoqalissasoq Naalakkersuisut anguniagaraat. Kikkut tamarmik soraarnerneqarnissaannut sipaagaqarnissaat, aamma suliffeqarfimmit soraarnerussutisiaasat annertusiartuinnartumik matussusiivigisarnissaat tamatumunnga piumasaqaataapput. Sulisinnaanermi agguaqatigiissillugu isertitat minnerpaamik 70 pct.-it assigisaannik kikkut tamarmik soraarnerussutisiaminni matussuserisimannissaat anguniarneqarpoq. Annertunerusumik sipaartoqarnermi inuit ataasiakkaat aamma inuiaqatigiit iluaqtissarsissapput.

Annertusisamik sipaartoqarnissamik kissaateqarneq tassavaoq utoqqalinersiuteqarnerup iluarsaaqqinnerup, nammineq sipaarutigisatigut iluanaarutit annertuumik allisimanerannik nassataqarsimasup nanginneraa.

Akileraartitsisoqarfiup tunngavia siamasinnerusoq

Akisussaaffiup inunnut ataasiakkaanut nuunnerata nassatarissavaa akileraartitsisarfiup sapinngisamik pitsaanerpaamik iluarsaannissaa, ilanngullugulu akileraartitsisarfiup tunngavia allineqassaaq, taamaalilluni sulinermit isertitanut akileraarutinik appaasoqarsinnaalissalluni (pilersitaq 18). Ullumikkut A-mut B-mullu isertitat immikkoortinneqartarput. Immikkoortitsineq tamatigut paasiuminarneq ajorpoq, equngassutsinillu pilersitseqataasarluni. Taamaattumik sulinermit aningaasaatinillu isertitani erseqqissumik tunngavilersugaanerumik immikkoortiterisoqassasoq Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Immikkoortiterinerup akileraartitsisoqarfiup tunngavianik

annertusaassaaq, equngassutsinillu piiiassaaq, aqqis-suussamillu paasiuminarsaalluni. Ilaatigut aqqissuussap paasiuminarsarnerata akileraartitsisarfiup, aamma nutaamik akiliisitsiniartarfiup – ilanngaassiviup – ataatsimoor-tinnissaat periarfississavaa, innuttaasullu taarsigassaqalersarnerannik pinaveersitsiniutitut sakkuulersinnaalluni sunniuteqarluartoq. Akiligassarpasuit ullumikkut nassataraat innuttaasut ilaasa sulinerminnik annikitsuararsuarmik pissarsisarnerat. Taamaattumik amerlanerit imminnut pilersugarilernissaannut tunngatillugu taarsigassarsiaqarfimmi iliuuseqarneq pingaartuuvoq.

Tamakku saniatigut isumaliutit assigiinngitsut aallaavigalugit inatsisaasunik aqutsinermillu iluarsaassinerit misissugarinissaat Naalakkersuisut kissaatigaat, ilanngullugit makku:

- ingammik eqquusuinerit akitsuutit peqqissutsimut avatangiisinullu naleqqiullugit kissaatigisatut ileqqu-

lersuuteqarnermut iluarsissuteqartumik sunniuteqarnermut,

- akitsuummik iluanaarutaasutut sunniutip aamma tassannga aqutsinikkut akileraartitsinermik pisortaqaqfinnut innuttaasunullu attuumassutilimmik isumalluutit atugaqarnerup akornanni naammaginatut attaveqartoqarnerisq, aamma
- akitsuutit annertussusaannik akinut naleqqusaajuar-nissamut iluarsissutissamik pisariaqartitsisoqarnerisq, taamaalilluni piffissap ingerlanerani iluanaarutit naleerukkiartussanngimmata.

Ilassutaasinnaasut iluanaarutit suliasaqarfimmi Aaq-qissuusseqqinnermik suliarisanik allanik aningaasaliissutaasinnaamat akileraartitsinermik akitsuutinillu suliasaqarfiusup tamarmiusup iluani allannguuteqarsinnaaneq aallaavimmigut missingersuutit allannguuteqartitsissanngilaq.

Ungalusaq 4.1. Islandimi akileraartitsinermut atugarissaarnissamullu aqqissuussap ilusilersugaaneramik isumaliutit

Islandimi akileraartitsinermut atugarissaarnissamullu aqqissuussap ilusilersugaaneramik isumaliutit

Islandimi akileraartitsinermut atugarissaarnissamullu aqqissuussamik misissueqqissaarinnermik 2015-imi oktobarimi IMF (International Monetary Fund) saqqummersitaqarpoq. Nalunarusiami Mirrless-Saez'imik iluseq atorlugu innut akileraarut pitsaanerpaaq naatsorsorneqarpoq. Pineqartoq tassaavoq isumaliutersuutit innut akileraarut pitsaanerpaaq, akileraartitsinermi isertitat pitsaanerpaanngorsassagaanni økonomit isumaliutersuutaat malillugu inuiaqatigiinnut pitsaanerpaasus-saq.

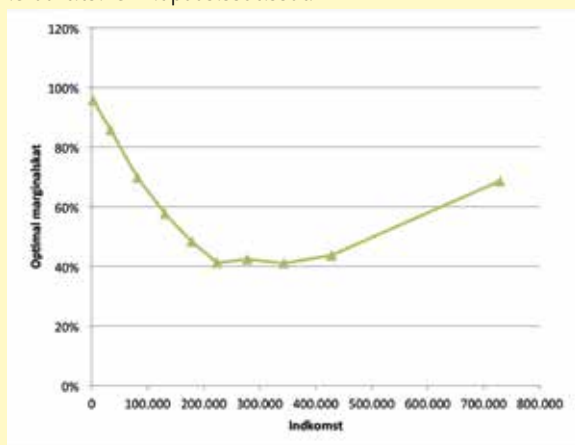
Inerniliussaq nalinginnarmik U-tut iluseqartumik sangoriarneruvoq. U-tut iluseq nassuiarneqarsinnaavoq piitsunngorneq pinaveerniarlugu minnerpaamik isertitaqartoqarnerup pisariaqarnera. Inuiaqatigiinni atugarissaartuni innuttaasup nammineq isertitai naammangikkaangata appasissumik isertitat isumaginninnermi ikiorsiissutit ilaneqartarput. Innuttaasup aningaasarsiamigut isertitaminik qaffaanera ilutigalugu ikiorsi-issutit peerukkiartussapput. Appasinnerpaamik isertitanut qaffasissumik isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraartarnermik tamanna nassuiaavoq. Taamaalilluni appasinnerpaamik isertitanut qaffasissumik inissisimanermut qaffasissumik isertitanut akileraarutit patsisaanngillat, tassaavorli ataqatigi-issitsilluni akileraarusiisarneq.

Isertitat qaffakkiartorneri ilutigalugit innuttaasut ataasiakkaat annertunerit nammataqalersinnaassaaq ("tueqqortuneq"), taamaattumillu pitsaanerpaatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit qaffakkiartussapput.

Akunnattunik isertitaqarlutik aningaasarsisartut immikkut iluuseqarnissamut kajungersaateqartariaqarput, taamaattumillu taakkununga akileraarusiisarneq sapinngisamik appasissumi-itariaqarluni.

Pitsaanerpaatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraartarnermut akiusut (isumaliutersuutigisat) aalajangerniarlugit assingusumik misissueqqissaarineq 2013-imit nunatsinni akileraartitsinermut paasissutissani ingerlanneqarsimavoq. Tassani U-tut iluseq nassaareqqinneqarpoq.

Ilusiliaq 1, Pitsaanerpaatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit, Mirrless-Saez'ip ilusilia. 2013-imit akileraartitsinermi paasissutissat.

Nunatsinni pissutsinut tunngatillugu U-tut iluseq taanna pissarsiarineqarsinnaavoq, ilaatigut agguaqatigiisillugit isertitat iluanni (215.000 kr. miss.) kisimiittunut kiisalu 430.000 kr.-t aappariinnut) atugarissaarnissamut ikiorsiissutit annikilliaruaarsinniarnesisigut, ilaatigullu suliffeqarfimmi ilanngaattissamik eqquusinikkut, aamma meeqqerivinni neqeroorutitut nammineq akiliutinik oqilisaanikkut.

Najoqqutat: IMF aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Imminut pilersugarineq

Isumaginninnermi ikiuutit ullumikkut isertitanik naligiis-saasuupput. Isumaginninnermi ikiuutit, soorlu ineqarner-mut tapiissuteqartarnek, meeqqanut tapiissutit aamma meeqqerivinnut tapiissutit ullumikkut appasissunik akun-nattunillu isertitaqartartunut tunniunneqartarput, taakku naammaginarumik inuuniuteqarnissaminnik attasisin-naanissaat qularnaarniarlugu. Ikiorsiissutit isertitat qaf-fakkiartorneri ilutigalugit appariartortinneqartarput. Ta-manna ilutigalugu taakku isertitarisaminnit akileraarutit akilertarpaat. Pisortat taakkununga tunniussaqaartarlunilu tiguisarnerannik tamanna isumaqarpoq. Ungalusaq 4.1-imi Islandimi akileraartitsiner-mut atugarissaarnissamullu aqqissuussap ilusilersugaaner-anut tunngasunik isumaliutit nassuiarneqarput, nunatsinni pissutsit ilusil-sornerannut tunngatillugu isumaliutersuutininut aamma pingaaruteqartuummat.

Sulisunut appasissunik akunnattunillu isertitaqartartunut akileraarutitigut oqilisaanerit

Illua'tungeriillutik imminnut attuumassuteqanngitsunik atugarissaanissamut ikiorsiissuterpasuu-nngitsunik naammaginarumik inuuniuteqalernissamut isertitagitut tunngavigisap akileraartitsisar-fimmit isumagineqalernissaanik appasissunik akunnattunillu isertitaqartartunut akileraarutitigut oqilisaanerit nassatarisinnaavaat. Aaqqissuussivik tamarmiusoq paasiuminarsassavaa, tamannalu ilutigalugu inuit ataasiakkaat imminnut pilersugaril-sinnerannik nassataqassalluni.

Taamaattumik suliffeqarnermi ilanngaatinik eqqussinisaq (pilersitaq 1) Naalackersuisut sulissutiginiarpaat, tas-suonakkut appasinnerpaamik suliner-mi isertitanut akileraaruteqareerluni aningaasat atugassat kivitsiviginiarluni.

git, tamannalu ilutigalugu suliffeqartuunissap kajunger-nassusaa annertusarniarlugu.

Isumaginninnermi ikiorsiissutit saaffigisaqartitat

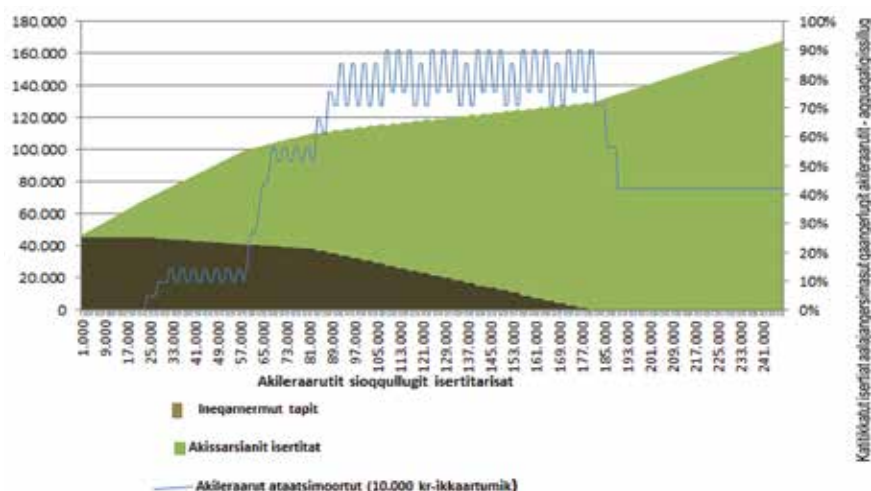
Innuttaasunut imminnut pilersorsinnaanngitsunut isuma-ginninnermi ikiuutit pingaarnertut tunniunneqartassap-put. Tamatuma sunniivigeqatigiissutut ajornartorsiu-tinik, ilaatigut Aningaasaqarner-mut Siunnersuisoqatigiinnit, aamma Skatte- og Velfærds-kommissionimit (Akileraar-tarner-mut Atugarissaarnissamullu Ataatsimiititaliarsuar-mit) nassuiarneqartunik annikillissassavai.

Anguniagaq tassaavoq inuiaqatigiit iluseqarnissaat, tas-sani aningaasarsiallit ikinnerusut atugarissaarnissamut ikiorsiissutisisartut ikilillutik, aammalu aningaasarsiallit akornanni isertitanik agguataareqqinneq akileraartitsi-nermik aqqissuussivik aqutigalugu pisarluni. Atugaris-saarnissamik aqqissuussiviup inuit suliffeqarfiup ava-taaniittut isumagissavai, taamaalillutik isumaginninnermi ikiorsiissutit aallaavimmikkut piitsuulernissamut akiuus-sutit tunniunneqartassallutik.

Sunniivigeqatigiissutut ajornartorsiu-tit

Isertitaqarfiit aalajangersimasut ilaanni 100 pct.-inik sin-niisunik innuttaasut ilaat katitikkamik isertitat aalajan-gersimasut qaangerlugit akileraarusiisarnermik eqqugaa-sarnerannik Aningaasaqarner-mut Siunnersuisoqatigiit al-lallu takutissimavaat. Tamatumani aningaasarsiatigut isertitat qaffakkiartorneri ilutigalugit isertitanit akileraa-ruteqareer-nermi aningaasat atugassat ikilineri aamma ikiorsiissutinik isertitat annikilliartorneri innuttaasut mi-sigissavaat. Allatut oqaatigalugu aningaasarsiallit ilaannut immikkut iliuuseqarnissaq akilersinnaasannilaq.

Ilusiliaq 4.2. Ingerlassaq, kisermaa, akileraarut 42 %, ineqarner-mut akiliut qaammammut 4.000 kr. ini attartugaq. Isertitat aalajanger-simasut qaangerlugit akileraarutit tassaapput 10.000 kr.-nik akunnilersugaralugit agguaqatigiissitineq ingerlaavartog.

Najoqutaq: Aningaasaqarner-mut Naalackersuisoqarfik

Nammineq aningaasarsiarisani 10.000 kr.-nik annertusi-guniuk isertitat aalajangersimasut qaangerlugit 90 % sin-nerlugit akileraartarnissaanik aningaasarsiaqartup misi-gititaanera ataani ilusiliaq 4.2-p takutippaa. Tamatumu-nakkut immikkut iliuseqarnissamut imaluunniit ilinniaga-qalernissamut aningaasaqarnikkut kajungernassuseq kil-liligaavoq.

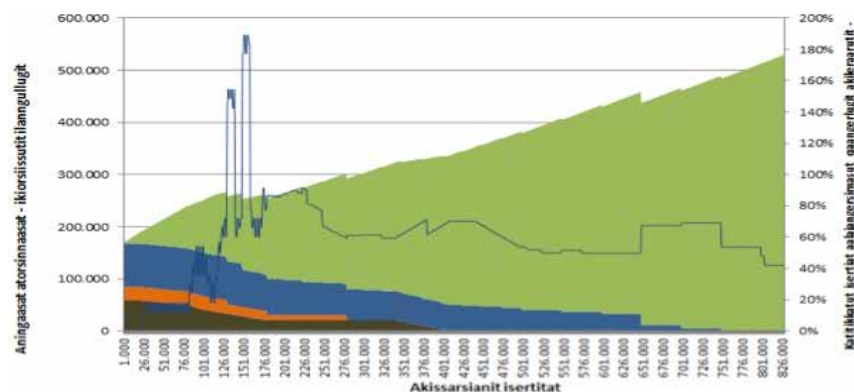
Inoqutigiit meerartaqanngitsut

Innuttaasunut ikiorneqarlutik pilersugaanngitsunut ima-luunniit meeraqanngitsunut ineqarnermut tapiissutit ki-siartaallutik tapiissutaapput.

Isertitat 180.000 kr. tikikkaangagit ineqarnermut tapiis-sutit atorunnaartarput. Ullumikkut ineqarnermut tapiissu-tit imatut ikiliartuaartinneqarput katitikkatut isertitat aa-lajangersimasut qaangerlugit akileraarutini annertuupi-lussuarnik assigiinngisitsinernut tunngavissiillutik. Ta-manna pinaveersinneqarsinnaavoq ineqarnermut tapiis-sutit ikiliartuaartinneqarnerat ikaarsaariartitatut iki-liartuaartitsinermik taarserneqartuuppata. Taamatut iki-liartuaartitsinikkut inoqutigiinnut meerartaqanngitsunut sunniivigeqatigiiffittut taasariaqartunik ajornartorsiute-qassanngilaq. Taamaattumik ikiorsiissutinik ikaarsaariar-titatut ikiliartuaartitsisarnerup eqqunneqarnissaa Naa-lakkersuisut sulissutiginiarpaat (pilersitaq 3).

Inoqutigiinnut meerartaqartut pissutsit allaanerupput. Ataani ilusiliaq 4.3-mi ilaqtariit pingasunik meerartallit takutinneqarput, inoqutigiinnilu 800.000 kr.-nik isertitat tikivillugit katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutip isertitanut akileraarut qaangersimagaa takutippaa.

Ilusiliaq 4.3. Inoqutigiit pingasunik meerartaqartut, qaammammut inimut akiliit 5.000 kr., Kommuneqarfik Sermersooq

Najoqqutat: Kommuneqarfik Sermersooq aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Paasisutissat

Katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit tassaapput annertunerusumik sulinikkut, aamma ilinniakkanik nangitseqqinnikkut imaluunniit su-liffimmi qaffakkiartornikkut iluseqartunik immikkut ili-u-seqarsinnaanerup *nal. ak. aalajangiussamik* aninga-asaqarnikkut akilersinnaassusaanut uuttortaanermi ki-sitsit.

Katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit qaffasippallaarpat ilaasa immikkut iliuse-qarnissaq toqqassanngilaat.

Katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit 100 pct.-it ataani malunniuttarnissaa pingaartuuvog.

Katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarut tassaavoq isertitanit akileraarutaasoq, aam-ma isertitat amerliartorneri ilutigalugit atugarissaar-nissamut ikiorsiissutini annikillisaaneq.

Inoqutigiit meerartaqartut

Isertitat 600.000 kr.-nik amerleriarnernanni (200.000-ini-t 800.000-inut) aningaasat atorsinnaasat 250.000 kr.-nik amerleriassapput. Isertitaqarfimmi tamarmi katitikkatut akileraarut 58 pct.-iusoq assigaa. Inoqutigiit meerartaqar-tut meeqqanut tapiissutit, ineqarnermut tapiissutit, aam-ma meeqqeriviinnut akiliinermut tapiissutit pissarsiar-i-sinnaavaat.

Ikiorsiissutinik misissueqqissaari-nermik Naalakkersuisut aallartita-qarniarput, siunertaralugit taakku pisariillisarnissaat, aammalu sunni-ivigeqatigiiffittut ajornartorsiutit annikillisinnaasa qulakkeernis-saat (pilersitaq 2).

Isumaginninnermi ikiorsiissutit ar-lallit isertitatut tunngavittut akile-raarutigisassatut isertitaq atorlugu naatsorsugaasarput, taamaattumil-lu innuttaasup isertitaasa allann-gorfianik pisoqarsinnaavoq, taman-nalu eqqortumik takussutissaajun-naartarluni. Ajornartorsiut taanna pinaveerniarlugu "maannakkut iser-titat" tunngavigalugit utoqqaliner-siutit aamma sioqqutsisumik so-raarnerussutisiat ineqarnermullu ikiorsiissutit naatsorsugaasarput. Inatsisaasut iluarsaanneri ilutigalu-

git ikiorsiissutit sinnerisa naatsorsornissaannut isertitatu tunngavigisap "maannakkut isertitanngortillugu" allangortinnissaa anguniarneqarpoq (pilersitaq 4).

Aningaasanut killigititat akigititallu arlallit ingerlaavartumik iluarsineqarneq ajorput, taamaattumillu akit allangoriartornerannit naleerukkiartortarlutik. Taamaattumik ikiorsiissutit pisisinnaassutsimik attassinissaannik qulakkeerisussamik akigititanut naleqqussaasernerup eqqunneqarnissaa Naalakkersuisut isumaliutiginiarpaat (pilersitaq 5).

Pisortanit ikiorsiissutit

Pisortanit ikiorsiissutit tassaapput aningaasartuutinin aalajangersimasunik akiliinissamut ikiorsiissutit (ineqarnermut akiliut, imeq/kiassarneq/innaallagialu, meeqqerivinnut akiliut il.il.), kiisalu qaammatikkaamut aningaasat atugassat koruunit 1.700 missaat, kiisalu meeqqanut ataasiakkaanut 1.000 kr. Assingaa ullunut ataasiakkaanut 55 kr. sinnilaatsiarlugit, meeqqanullu ataasiakkaanut ullunut ataasiakkaanut 33 kr. Tassunga assersuut takussutissiaq 4.1.-imiippoq, kommunit akornanni ikiorsiissutit assigiinngitsuummata.

Illugiilluni pilersuinissamut pisussaaffeqartarpoq, tassalu ikiorsiissutini aapparinnissap isertitai ilanngaatilugit naatsorsugaasarput.

Takussutissiaq 4.1. Pisortanit ikiorsiissutinit akigititat, Qeqqata Kommunia, 2016

Pisortanti ikiorsiissutit	Pilersuinermit akigititat		
	Qaammatikkaanut	Ullut 14-ikkaat	Sap. akun- nikkaat
Kisermaaq, nammineq inilik	kr. 1.680	kr. 776	kr. 388
Nuliariit/aappariit nammineq inillit	kr. 2.836	kr. 1.310	kr. 655
Kisermaaq ineqatilik/inimik attartortoq	kr. 1.420	kr. 656	kr. 328
Nuliariit ineqatillit/inimik attartortut	kr. 2.836	kr. 1.310	kr. 655
Pilersuisunut pisussaaffeqartunut ataasiakkaanut meeqqanut ataasiakkaanut meeqqanut tapiissutit	kr. 1.000	kr. 462	kr. 231

Najoqqutaq: Qeqqata Kommunia

Paasissutissat

Ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassuseq (Nettokompensationsgrad)

Ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassuseq tassaavoq suliaqarani pilersugaaneq pinnagu sulisinnaanerup akilersinnaassusaanik uuttortaanermit kisitsit (peqataanissamik aalajangiussineq). Ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassuseq 90 pct.-it ataaneeqqunarpoq, tassalu suliffeqarfiup avataaniinnermit tamakkiisumik isertitarisat suliffeqarnermit isertitarisanut naleqqiullutik 90 pct.-iisa ataanittariaqassaqqoorlutik. Pararlattuanik pisoqartillugu suliffeqarfimmi peqataassanginnerminnik ilaasa aalajangiutissavaat.

Pisariillisakkanik naatsorsuusiortoqarsinnaavoq¹, tassani suliffissaaleqinermit kisermaap isertitai (pisortanit ikiorsiissutit) SIK-lu isumaqatigiissuteqarfimmi aningaasarsiaqartartup pisartagaanut assersuunneqarlutik. Tassani ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassutsip 30 pct.-ip ataaninnera, aammalu – aningaasaqarnermit isikkivimmit isigalugu – kisermaamut sulinissaq tamatigut akilersinnaanera naatsorsuinerit takutippaat.

Inoqtigiilli meerartaqartut pineqartillugit takusassat annertuumik allangorput. Assersuutigalugu kisimiilluni pilersuisumut marlunnik meeralimmut suliffeqarnerup sunniutaa anniksupilussuavoq, appassisumillu isertitaqartuusunut pingasunik amerlanernilluunniit meeraqarneq aningaasaqarnikkut isigalugu akilersinnaangilaq. Kisermiilluni pilersuisumut pingasunik meeralimmut meeqqerivimmititaqartumut ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassuseq 100 pct. sinnersimavaa.

Taamaattumik kisermiilluni pilersuisoq pingasunik meeralik – inississukkatut tunngavigisat ilanngullugit – suliffeqarfiup avataaniinnermini amerlanernik atugassaqaassaaq. Nuliariinnut assingusunik naatsorsuusiortoqarsinnaavoq, pisuni aalajangersimasuni nuliariit marlunnik amerlanernilluunniit meeraqarpata angajoqqaanut tamanut suliffeqarfiup avataaniinnissaaq iluarnerusarluni.

Kisimiilluni pilersuisumut ppingasunik meeralimmut pisortanit ikiorserneqartunut aningaasat atorsinnaasat qaammatikkaanut 4.680 kr.-upput. Assingaa ullormut 150 kr. missaat. Kimiilluni pilersuisumut appassisunik aningaasarsiaqarluni suliffilimmut aningaasat atugassat ikinerupput. Taamaalilluni SIK-p annikinnerpaamik aningaasarsiarititaanik aningaasarsiaqartoq innuttaasumut suliaqarani pilersugaasumut naleqqiulluni ajornerusumik aningaasaqarnermini inissisimaffeqarpoq.

Meeqqanut tapiissutit allangortinneqarnissaat Naalakkersuisut misissorniarpaat, taamaaliornikkut suliffeqar-

fimmiittuni taassumalu avataaniittuni pitsaaneruserumik oqimaatigiissoqalersillugu. Suliaqarani pilersugaaner-
mut naleqqiullugu suliffeqarneq akilersinnaassaaq. Taa-
maattumik inoqutigiinnut meerartalinnut ikiorsiissutit al-
lanngortinniarnat aallartisarneqassaaq (pilersitaq 2).

Suliffissaaleqinermi ikiorsiissutinik sunniiveqatigiinneq

Assersuutigalugu Danmarkimi A-kassemik aqqissuussa-
tulli ilisimaneqartumik Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqi-
lernissamat sillimasiisoqarsinnaanngilaq, taamaattumillu
suliffissaaleqisoq pisortanit ikiorsiissutinik pisariaqartit-
sivoq. Pisortanit ikiorsiissutit aamma suliffissaaleqinermi
ikiorsiissutit suliffissaaleqinermi aningaasaqarnikktu
ikiorsiissutaapput assigiinngitsut marluk. Suliffissaaleqi-
nermi ikiorsiissutit sap. akunneri 13-it tikillugit pissarsia-
rineqarsinnaapput, kingornatigut suliffissaaleqisoq pi-
sortanit ikiorsiissutisilissalluni.

Maannakkut inatsisaasutigut suliffissaaleqinermi ikior-
siissutit annertunerpaamik SLK-p annikinnerpaamik anin-
gaasarsiarititaata 90 %-erisinnaavaat, pisortat ikiorsiis-
sutaannut ikaarsaariarneq sioqqullugu sivisunerpaamillu
sap. akunnerini 13-imi akiliutigineqarsinnaallutik, taamaa-
lillunilu isumaginnittoqarfimmiilerluni. Suliffissaaleqiner-
mi ikiorsiissutit aamma pisortanit ikiorsiissutinik sunni-
veqatigiinnerat misissueqqissaarfigineqassapput. Ilanngun-
neqarluni nammineq pisuussutiginnngisatut sulif-
fissaaleqinerup kingornatigut inuit ataasiakkaanut sulif-
fissarsiorusussusaanut sap. ak. 13-imit sivitsorneqarnis-
saat ilorraap tungaanut sunniuteqarsinnaanera pillugu.

Pisortat ikiorsiissutaannik misissuinissaq, ilanngullugu
suliffissaaleqinermi ikiorsiissutinik sunniiveqatigiinneq
takkuttussatut iluarsinissamik siunertaqartoq Naalak-
kersuisut aallartisarpaat. (pilersitaq 9).

Pitsaaneruserumik piginnaangorsaaqqinneq, aamma suliffiit nikerartut mianersuussisullu pisortat tapiiffigisaat amerla- nerit

2015-imi akuerisaasumi sioqqutsisumik soraarnerussuti-
siaqarnerup iluarsaqqinnerani anguniagaqarfigisatut pi-
ginnaangorsaaqqinneq pingaarutilittut ilaavoq. Aqqis-
suusseqqinnermi pisortanit tapiiffigisanik suliffinnik pi-
lersitsinissanut aningaasaliinerit ilanngunneqarput. Sulif-
fiit sioqqutsisumik soraarnerussutisiallit suliaqarfigisa-
mik sulilernerup ilanngukkiartuaalernissaannut periar-
fissiissapput, sioqqutsisumillu soraarnerussutisiallit suli-
sinnaassusertik tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortu-
mik pissarsiareqqinnissaa peqataaqataaffigissallugu.

Arlallit – ingammik sioqqutsisumik soraarnerussutisiallit
inuusunnerit – suliffeqarfimmut aalaakkaasumik ataavar-
tumillu attaveqarsinnaaneq aqutugalugu inuunerminni
atugarisamikkut inuunerullu pitsaassusaatigut annertun-
gaartumik pitsaangorsaanermik misigisaqarnissaat Naa-

lakkersuisut isumaqarput. Ilaqutariit tamarmiusut atugaat
misissortariaqarpoq, ilaqutariinnilu ajornartorsiutilinni
inuit ataasiakkaaginnaat pinnagit. Aammattaaq killup tun-
gaanoortumik inooqatigiinnermi kingornussanik nungu-
saanissamat suliffeqarfimmut pitsaaneruserumik ataavar-
tumillu attaveqarneq, illuinnarni atukkat aalaakkaaneru-
sut, meeqqanullu aalaakkaasumik meeqperivimmut atta-
veqarneq peqataaqataassapput.

Ilanngullugu ullumikkut sioqqutsisumik soraarnerussuti-
siallit akornanni suliffeqarfimmut arlallit tamakkiisumik
imaluunniit ilaannakortumik uterteqqissinnaassuseqar-
toq, taamaalillunilu sulisartunik sillimatinik aamma
atorneqanngitsoqartoq nalilersorneqarpoq, piffissap in-
gerlanerani nunatsinni inuiaqatigiinnut tamarmiusunut
iluqautaasinnaasunik.

Tulluartsarsuikkat 3-imi inissisimasunik pisortanit ikior-
siissutisartunut taamatut anguniagaqarfigisatut iliu-
serisap atorneqarsinnaanera nalilersuutaavoq. Taamaat-
tumik piginnaangorsaaqqinerup pitsaangorsinissaa,
suliffinnilu nikerartunik mianersuussisunillu amerlaner-
nik pilersitsiniarneq Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat
(pilersitaq 10).

Taarsiisarnermik aqqiissutit iliuutsinik siuarsaassapput

Kommuninut kajungersaassutinik pilersitsinissamat taar-
siisarnermut akigitat sakkutut nalinginnarmik atugaa-
sarput. Taamaattorli kommunini suliassaqarfiit aqunne-
qarsinnaanngitsut, ilanngullugit assersuutitut utoqqali-
nersiuteqarneq, ineqarnermut tapiissutit, ernisimalluni
ullormusiat, meeqqanut tapiissutit assingisaallu qitiuso-
qarfimmit tamakkiisumik imaluunniit annertuumik taarsi-
viusarnerat nalinginnarmik periusaasarpoq.

Kommunit aqqiissutinik taarsiisarnermi procentit qaffa-
siffigisaannik annertunipilussuarmik atuerussuseqar-
tartut misilittakkat takutippaat.

Sioqqutsisumik soraarnerussutisiaqarnermut iluarsaas-
sap atuutsinneranut, aammalu piginnaangorsaaqqinner-
mut suliffinnullu nikerartunut malittarisassiat iluar-
saannerannut atatillugu kommuninutaaq iliuuserisat su-
liaqalersitsisut, ilanngullugit piginnaangorsaaqqinnerit
suliffiillu nikerartut suliaqarani pilersugaanerit taar-
siullugit atugaanissaat annertuumik kajungersaassutaa-
voq. Taamaattumik sioqqutsisumik soraarnerussuti-
siaqarnermi taarsiisarnermut procentimi taarsiisarner-
mut akigitat sioqqutsisumik piginnaangorsaanermut,
piginnaangorsaanermut aamma nikerartumik suliffeqar-
nermut (ilanngullugit suliffeqarfiit mianersuussat iluaqu-
tissallu) naleqqiullugit appasinneruserumut inissillugu aala-
jangernissaa aalajangiisuulluinnarpoq.

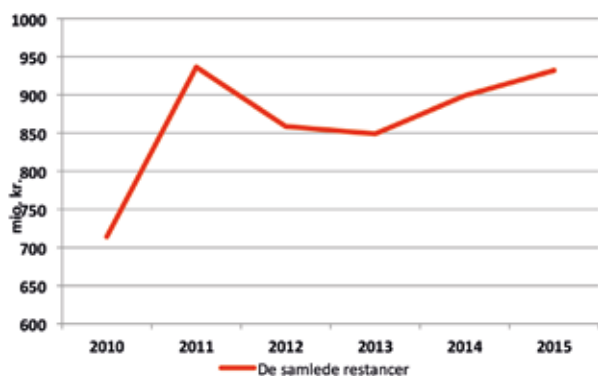
Taamaattumik taarsiisarnermut akigitat atuuttut allann-

gortinnissaannut Naalakkersuisut kaammattuuteqarniarput (pilersitaq 11).

Taarsigassarsiaqarnermi ajornartorsiorfiit

Pisortanit ikiorsiissutitut tapiissutit arlallit taarsigassarsiatut tunniunneqartarput. Utertitaqarluni akiliuteqarnissamik piumasagaatit inuit pisortanik ikiorserneqartarfimmi ingerlariaqqissinnaajunnaartittarneri pillugit tusagasiorfinni oqallittoqarsimavoq. Taarsigassarsiat akilersornissaannut ilanngaateqarluni aningaasarsiarisani 1/3 tikillugu tunniussinnginnissamik inatsisaasuni tunngavissaqarpoq. Inunnut taarsigassaqartuusunut sulinerup akilersinnaannginneranik tamanna isumaqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 4.3 Akiligassat allangoriartorneri, 2010-2015.

Najoqutaq: Akileraartarnermut aqutsisoqarfik.

2014-imi aprilimi kukkunersuisartut BDO nalunaarusiamik saqqummiussivoq: "Evaluering af opgavevaretagelse og organisering på området for inddrivelse af offentlige restancer" ("Pisortanut akiligassanik akilinngisanik akiliisitsiniarnermik suliassaqarfimmi sulianik isumaginninnermik aqqissuussinermillu nalilersuineq"). Akiliisitsiniarnermik suliat inuppassuarnut suliffeqarfippassuarnullu immikkoortitertut amerliartuaarnerat, aammalu akiliisitsiniartarnerup pitsanngorsarneqarsinnaanera nalunaarusiamik paasineqarpoq. Namminersorlutik oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiinnikkut akiliisitsiniartarnerup pitsanngorsarnisaanut piviusumik iliuusissatut pilersaarummik Naalakkersuinikkut Ataqtatigiisarsiat akuersissutigininnerannut nalunaarusiaq kingusinnerusukkut tunngavissiiimavoq.

Suliffeqalernissamut taarsigassat aporfittut

Inuit ataasiakkaat sulerusussusaannut (imaluunniit suliinnarnissaannut) pisortanut akiitsoqarnek aporfiusinnaavoq. Inuit ataasiakkaat isertitaminik annertusaajartortilugulu pineqartup akiligassaatiminik akiliisarnissamut periarfissaqalissaaq, pigajulluni akileraanissamik isumaqtigiisummik atsiuereernikkut, imaluunniit aningaasarsia-

nit ilanngaateqartarnermik aallartisaareernikkut. Taarsigassat akilerarnerisa malitsigisaannik akiitsullit ilaat suliffeqalernermi (imaluunniit suliinnarnermi) aningaasaqarinnikkut iluanaaruteqartarunnaartarput. Aningaasaqarinnikkut siuariarneq taarsigassarsiatooqqanik akilersuinnermut atugaavoq, tamannalu ilutigalugu isertitat amerliartorneri ilutigalugit isumaginninnermi ikiorsiissutit ikiliartortinneqarlutik.

Akileraartarnermik suliassaqarfiup, isumaginninnermi ikiorsiissutit aamma akiliisitsiniartarnermik suliassaqarfiup akornanni sunniivigeqatigiinnerup misissorlugulu pitsanngorsarnissaa pisariaqarpoq, taamaaliornikkut innuttaasut tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik imminnut pilersugarilernissamut akornusiisunik taarsigassarsiaqarfimmiilernissaat pinavearniarlugu.

Pisortat ataatsimoorussaannik akiliisitsisarnermut aqqissuussivimmik, "Ilanngaassivik"-mik Naalakkersuisut saqqummiussiniarlutik suliaraqarput. Aqqissuussivik akiligassarilikkat amerliartornissaannik pinaveersarinnermut atorneqarsinnaassaaq (pilersitaq 7).

Akissaaruttoorfiit

Pisortanit ikiorsiissutit sioqqutsisumik akiliutaasarput. Taamaaliorneq innuttaasooq pisortanit ikiorsiissuteqalerpat piffissami sivikitsumi akissaqalernissamut iluaqusiinnaavoq. Tamanna ilutigalugu ikiorsiissutit peerukkaangata akissaarunnermik ajornartorsiuutit pinngorsinnaapput, nalinginnarmik suliffeqarnermut atatillugu aningaasarsiat sulinerup kingornatigut akiliutaasarmata. Tamatumunnga assersuut ungalusaq 4.3-mi nassuiaavigineqarpoq.

Ungalusaq 4.3. Akissaaruttoorfimmut assersuut

Akissaaruttoorfimmut assersuut

Aningaasarsialik qaammammi ataatsimi suliffeqarluni qaammammi 30.-anni aningaasarseqqaarutini tiguai. Akiliutaareernerata kingornatigut assigiinngitsunik patsiseqartumik aningaasarsiat sap. akunnera ataaseq qaangiutiinnartoq nungupput. Taamaattumik tullissanik aningaasarsiaqarnissap tungaanut ilaqutariit aningaasaataarupput.

Pisoq suliatunngitsoornikkut iluarsivigineqarsinnaavoq, tassalu pisortanit ikiorsiissutisinarluni kommunit saaffiginninnikkut. Taamaalilluni piffissami sivikitsumi ilaqutariinnik pilersuinissamut tunngavissamik isumannaarisunik inuk pisortanit ikiorsiissutininik pissarsinnaavoq.

Nerisassanut pisariaqartitanullu allanut ullut 14-ikkaarlugit pissarsisoq pisortanit ikiorsiissutinik 800 kr. misaanniittunik pissarsinnaavoq. Suliffeqalernermit ikaarsaarnemi sioqqutsisumik akiliutigisat 800 kr., sap. akunnerinut 6-7-inut naammassapput. Taamaattumik ikaarsaariarfimmi pisortanit ikiorsiissutisinnisaq periarfissaavoq.

Ikiorsisuteqarneq tamanna kommunit ilaasa taarsiivigalugu akiliutiginnisaanik pisussaaffigineqartutut isigaa. Nassataraa suliffeqalernermit aningaasaqarnikkut iluanaarutaasup annikillinera.

Kommunit allani akilernerqartariaqanngilaq. Taakkunani paarlattuani suliffeqarfimmi ilernissamut kajungersaarnemik pilersitsinnaavoq, suliffeqarnermini qaammammi siullermi innuttaasooq pisortanit ikiorsiissutisilunilu aningaasarsianik isertitaqartuussammat.

Najoqqutaq: Ilaatigut namminersorlutik oqartussanit kommuninillu suliarineqartumik taarsigassaqaqarnemik ajornartorsuteqarneq pillugu nalunaarusiamut suliareqqaagaaq

Pisortanit ikiorsiissutisinniginnermi aningaasaatinik tamanik atuisimanissaq pillugu piumasaqaa sipaaruteqarniarnerup akilersinnaannginneranut ilapittuisinnaavoq. Sipaarutigisimasinnaasat nassataraa innuttaasup suliffeqanngiffini nammineq (ilaanik) aningaasaliinissaa.

Taarsigassarsialinnik siunnersuisartunik pilersitsisinnanermik nalilersuisumik Naalakkersuisut nalunaarusiornermik suliaqarput (pilersitaq 8).

Inissamik imminek pilersugarineq

Inigisassaq amerlanerpaanut aningaasaliinerni annertunerpaavoq. Sinaakkutissatut atugassat aningaasaqarnikkut politikikkullu aserujaallutillu aalaakkaasuussapput, taamaalilluni inigisassanik niuffaffimmi tatiginnissu-

seq pilersinneqassammat. Inuit ataasiakkaat imminnik inissamik pilersussappata tatiginnissuseq pisariaqartoq. Pisortat inissianik attartortittagaannut, aammalu inigisassanik suliassaqaqarfimmut ikiorsiissutitut tapiissuteqartarnermut ineqarnermut politikikkut periusissiamik nutaamik oqaasertalersuinissaq Naalakkersuisut kissaatigaat. Ineqarnermut periusissiaq suliassaqaqarfimmut pitsaasunik sinaakkutissatut atugassanik qulakkeerinnissaaq.

Inigisassanut suliassaqaqarfiup atuuffigisaanik innuttaasut katitigaanerannut, nunap ilusaanut, niuffaffimmut tunngasunut aningaasaqarnikkullu sinaakkutaasunik ataatsimoorussatut paasisaqarnissamik pilersitsinnisaq tunngavigisaavoq. Iluarsaaqqinnermut pilersitat sinaakkutit tamakku iluanniissapput. Naleqerfiit pingaarnerit tassaapput:

- Inuit ataasiakkaat imminnik inissamik pilersuisussann-gortinnerullugit namminersorlutik oqartussat inigisassanik suliassaqaqarfimmi akuunerat annikillissasooq.
- Pisortanit inissianik sanaartorneq anguniaqarfeqalissa-soq, piffissami tamarmi SIK-mi annikinnerpaanik aningaasarsiaritanik suliaqarluni akissarsiallup inigisamut akiliummik akilersinnaassallugu.
- Aaqqiissutit 20/20/60-itut ittut attatiinnassasut, allanngortillugilli, taamaalilluni equngatitsisutut sunniutit annikillisinneqarlutik.
- Ernianit ilanngaait ernianut tapiissutinik inigisassanut tunngatitanik taarserneqassasut.
- Najukkami inissianik niuffaffimmut tunngatillugu ikiorsiissutitut tapiissutinik nunami sumiiffikkaanut immikkoortiterisoqassasooq.
- Pisortat pigisaatut inissiaatileqatigiiffiit pitsaasumik aquneqassasut.
- Pisortat pigisaattut inissianik namminersortutut aningaasaliisartut pisinnaatillugu piginnittuulissasut.
- Attartortumit piginnittumut aaqqiissuussaq nukittorsarneqassasooq.

Inigisaaq tassaavoq inuiaqatigiinni aningaasaliinissutaasoq

Atuarfinni, sullissivinni, napparsimmavinni, kultureqarnermut tunngasunik sanaartukkani aqutsisoqarfinnullu sanaartukkani aningaasaliinertulli ineqarnermut suliassaqaqfik ukiorpassuarini inuiaqatigiinni aningaasaliinertut ingerlanneqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni inissianik sanaartornerup akisuneranut tamanna attaveqarpoq, aammalu pisortanit aningaasanik tapiissuteqarfiunngitsumik nammineq inigisassamik sanaartornissap aningaasaliiffiginissaa niuffaffimmi pissutsit ajornakusoortippaat.

Pisortat tamanik isiginnilluni inissianik pilersuinikkut nammagassamik annertuumik peqarput. Innuttaasunik aningaasaqarnermikkut imminnik inissamik pilersugarinnissamut sinneqartooruteqanngitsunik inissaannik pilersuinissamut pisortat pisussaaffeqarnerat, aammalu atorfippassuaranut atasunik sulisunut inissiaqartoqarnera tamatumunnga patsisaavoq.

Iluarsaassinermut aserfallatsaaliuinernullu aningaasartuutit annertuut

Namminersorlutik Oqartussat attartortittakkatut inissiaataasa amerlanersaat namminersornerullutik oqartussanit ineqarnermut suliaasaqarfik 1987-imi tiguneqarmat danskit naalagaaffianit namminersornerullutik oqartussat tigusaannit inissiaataapput. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataat tamarmiusut inissiat 6.000-it misaanniipput. Inissiaatit eqikkarlugit 40-nit 50-inut pisoqassusilittut, aammalu aserfallatsaaliuinermik ingerlaavartumik, pilersaarutaasumik piffissalersugaasumillu peqannginnerit pissutigalugit assut nungullarnikutut nasuiarneqarsinnaapput.

Aningaasaqarnermi siuarsarnermik tapersersuisinnaasunik pisortat aningaasaliinissaannut, ilanngullugit ilinniar-titaanermi, attaveqarfinni, erngup nukissiorfinni il.il. inissaqartuarniarluni inissianik pilersuinissamik akisussaaf-feqarneq namminersuutigisaqartunut nuukkiartuaarneqassaaq.

2011-mi ukiut 20-t ingerlanneranni iluarsaassinernut aningaasaliissutit pisariaqartut immikkoortitariaqassasut missiugaanerit suliarineqarpoq. Missiliuut tamakkii-soq, iluarsaassinissap tulluutuunissaa ilanngunnagu koruunit 5 mia. Missaanniippoq. Namminersorlutik oqartussat inissiaataannut piviusunik suliaqarfiusumut pilersaarutunik suliaqarneq Naalakkersuisut aallartisarsimavaat. Suliaqarfiusumut pilersaarutini inissiaateqarfiup aningaasaataaasa iluanni inissiaq aserfallatsaalisassanersoq, aningaasanut inatsimmi immikkoortitanit aningaasanik atuilluni iluarsaanneqassanersoq, isaterneqassanersoq, aammalu inaarutigalugu illoqarfimmik nutarsaasariaqartoqassanersoq inassuteqaatitalimmik inissiaatinut tamanut illoqarfikkaat misissuiffiqineqarput.

Missiliuutaasup pitsaassusilerneqarsinnaanera suliaqarfiusumut pilersaarutunik suliat takutissimavaat. Assersuutigalugu 2011-mi naatsorsuutaasumi ukiut 20-t ingerlanneranni Nanortalimmi iluarsaassinernut 80 mio. kr.-nik annertussusilinnik aningaasaliinerit pisariaqartinneri missiliutigineqarput. Suliaqarfiusumut pilersaarut maanna pigineqalerpoq, inassutigalugu tamakkiiusumik 19,2 mio. kr.-nik aningaasaliineq, taakkunanit 11,3 mio. kr. isateriner-mut atussallutik, sinnerilu 7,9 mio. kr. iluarsaassinernut atussallutik. Tamatuma kingornatigut suliaasaqarfik imminut attassinnaassaaq, siunissamilu aserfallatsaaliuinisat ineqarnermut immikkoortoqarfiup isertitarisaasa iluanni pisinnaassalluni. Tamatumunnga patsisaasoq tassaavoq inissiaatit ajornerpaat, inissiaatillu inuttaqanngitsut isaterneqarneri. Tamatuma ingerlatsiner-mi aningaasaqarneq pitsaanerulersippaa.

Inissianut periusissiami taartissatut sanaartugaqarneq, iluarsaassineq aamma aqqissuussamik aserfallatsaa-

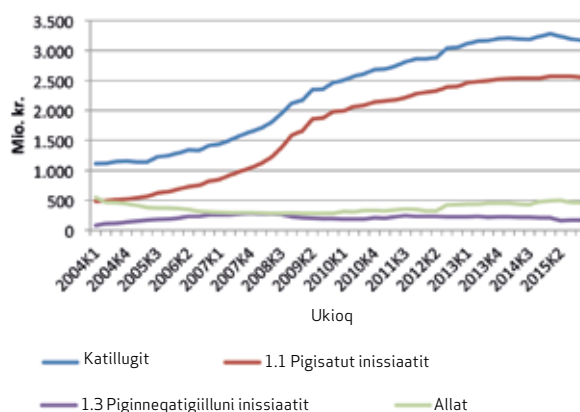
liuineq pingaarnersiugaassapput. Pisortanit tamakkiiusumik aningaasaliinissamik sanaartukkat nutaaviit annikinerulissapput. Nutaanik inissialernerit namminersortunit aningaasaliiffiusarnissaannut sinaakkutissanik naleqqut-tunik pilersitsisoqassaaq, taamaattumillu ineqarnermut ikiorsiissutitut tapiissutit imatut aqqissuutissapput inuit namminneq imminnik inissianik pilersugaqarnissaat kajungernarsissalluni.

Anguniagaqarfisatut ineqarnermut ikiorsiissutitut ta-piissutit

Inissianut taarsigassarsiat erniaqaratillu naafferartumik akilersugaanngitsut

Nammineq pigisatut inissianut 1990-ikkulli naaneranni taarsigassarsiat erniaqaratillu naafferartumik akilersugaanngitsut tunniunneqartarsimapput. Pineqartut tassaapput taarsigassarsianut aqqissuussinerit 10/40/50-it aamma 20/20/60-it. Taarsiagassarsiat ukiuni 15-ini imaluunniit 20-ni ernialigaanatillu naafferartumik akilersugaanngillat, tamatuma kingornatigut ukiuni qulini imaluunniit 15-ini naafferartumik akilersorneqalerlutik. Aamma piginneqatigiilluni inissianut, kiisalu Illuut A/S-imut ernialigaanngitsunik naafferartumillu akilersugaanngitsunik taarsigassaarsiisoqartarpoq, taarsigassarsiat taakku aallaavimmikkut ataavartussatut taarsigassarsiaallutik. Piffissami 2004-2015-imi allanngoriartuaarnermik ilusiliaq 4.4 takutitaqarpoq.

Ilusiliaq 4.5. 2004-2015-imi isumannaatsumik sallunaveequteqarluni taarsigassarsiat allanngoriartornerat.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Taarsigassarsinissamut periarfissat pilersinnerat piginnittutut inissianik niuffaffimmi annertuner-mik suliaqartit-silerput. Nammineq inigissasanut isumannaatsumik sallunaveequteqarluni taarsigassarsiat – realkredit-timik taarsigassarsiat – 1998-imi 0,4 mia. kr.-nit 2015-imi 2,9 mia. kr.-nut amerleriarput. Taamaattumik taarsigassarsiat kisaatigisatut sunniuteqarsimanerat inerniliissutaasinnaa-

voq. Aaqqissuussineq ilaqutariit akunnattumik isertitaqartut imminnut inissiamik pilersugaqarsinnaanerannut peqataaqataavoq. Taamaattumik aaqqissuussinermi tassani ilaatitat pingaernerit attatiinnarnissaat pingaartuuvoq.

Taamaattorli erniaqarfiunngitsup nassataraa pisortat ernianit isertitassaagaluanit aamma/imaluunniit aningaasaliinerit allatut tullerriaagarinissaannut periarfissamik anaasaqarnerat.

Taamaattumik ilorraap tungaanut sunniutit attanneqartilugit, tamannalu ilutigalugu ernianut tapiissutaasut annikillissillugit aaqqiissutaasoq allangortinneqarsinnaaner-soq misissorneqassaaq.

Assersuutigalugu piginnittut taarsernerannut akitsuutitut ilusilimmik eqquassinikkut pisinnaavoq, taamaalilluni inissiap tunineqarnerani inissiamut taarsigassarsiat ernialigaanngitsut naafferartumillu akilersugaanngitsut ilaat akilerneqarsinnaassallutik.

Ilanngullugu sivisuumik aningaasaliiffeqartunut namminersortutut aningaasaliisunut taarsigassarsiamik piginnittuunerup tunineqarsinnaanera pillugu – taamaalisoqassappallu piumasaqaatit suut atorlugit – misissuisoqassaaq (pilarsitaq 15).

Ineqarnermut tapiissuteqartarnek

Innuttaasut appasissunik isertitalit isertitaasa annertususaasa pisinnaatinnikkalugit inissiani najugaqarsinnaanerannut ineqarnermut tapiissuteqartarnek ilapittuutaavoq. Ineqarnermut tapiissuteqartarnek taamaallaat inimut akiliutinut atorneqartarpoq, attartortut soorlu innaallagissamik, imermik kiassarnermillu atuinerminnut akiligassarisaannut atorneqartarani. Ineqarnermut tapiissuteqartarnermut aaqqissuussamut aningaasartuutit namminersorlutik oqartussat aamma kommunit akornanni agguataarneqartarpoq, taakku 60 aamma 40 pct.-inik akiliisarlutik.

Ineqarnermut tapiissuteqartarnermut aningaasartuutit ukiorpanni 100-115 mio. kr.-ni aalajangersimakannersumik inissisimaffeqarsimapput, takuuk takussutissiaq 4.2.

Takussutissiaq 4.2. Ineqarnermut tapiissuteqartarnermut aningaasartuutit tamarmiusut 2010-14.

	2010	2011	2012	2013	2014
--- mio. kr. ---					
Ineqarnermut tapiissuteqarnermut	114	110	112	110	112

Najoqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Katikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraruusiinermik annertusisitsineq

Pissarsisartup isertitaasa annertusiartoneri malillugit tapiissutit ikilisarnerisa nassatarisaannik ineqarnermut tapiissuteqartarnek sunniivigeqatigiinnermik ajornartorsiutinik tunngavissiivoq. Ineqarnermut tapiissuteqartarnek aallaavimmigut inunntut (piffissami tamakkiisumi) sulisuunngitsunut tunniunneqartariaqarpoq, ineqarnermut tapiissuteqartarnerup annikillissikkiartoneratigit immikkut iliuuseqarnermi imaluunniit ilinniagaqaqqinnermi iluanaarutaasup ima mikitigilerluni aningaasaqarnerup tungaatigit akilersinnaajunnaartinnera pinaveerniarlugu.

Ineqarnermut tapiissuteqartarnermut aaqqissuussaq annertuumik akiliuteqarfiusoq ininut akiliutinut aningaasannuuteqarnermik pilersitsisinnaavoq, taamaaliornikkut ineqarnermut tapiissuteqarnermut naleqqiullugu annertusarneqarlutik inissianik attartornermik niuffaffimmi equngatitseqataalersunik. Assingusumik pisortanit sanaartortitsisoq ineqarnermut tapiissuteqartarnek ilanngullugu naatsorsoraanni akisuallaanik annertuallaanillu sanaartorniarsinnaavoq.

Ineqarnermut tapiissuteqarnermut iluserisaq oqimaaqatigiissoq pisortat ininik attartugassanik iluarsaassinerannut / nutaanik sanaartornerannut aningaasartuutit ima inissisimatinnissaannut peqataasinnaavoq taamaalilluni SIK-mi appasinnerpaanik aningaasarsiaqarluni piffissaq tamakkerlugu suliffeqarluni aningaasarsiaqartoq inimik ilassutinik tapiissuteqarfiunngitsumik attartorsinnaassalluni (pilarsitaq 12 aamma 14).

Erniani ilanngaatinik inissianut erniani tapiissutinut allangortitaqarneq

Ullumikkut erniani aningaasartuutit atuinermut, ineqarnermut allatulluunniit siunertanut tunngasuugaluarpata erniani aningaasartuutitut ilanngaasoqartarpoq. Maannakkut iluserisaq equngassuseqartitsivoq, nassataralugit isertitaqqortunerpaatulli annertutigisumik ernianut tapiissutinik appasissunik akunnattunillu aningaasarsiaqartut pissarsisannginnerat.

Erniani ilanngaatit akileraarutini naleqassusivianik nalinginnarmik ilanngaatip annikillissippaa

Akileraartartunut ataasiakkaanut oqaluttuarisaanikkut patsiseqartumik nalinginnarmik ilanngaat 10.000 kr. akileraartitsinermik ingerlatsivik ilanngaateqartarpoq. Nalinginnarmik ilanngaatip sunniutaa tassaavoq erniani aningaasartuutini 10.000 kr.-t siullit piviusutut akileraarutitut tunngatillugu naleqartuunnginnerat, takuuk takussutissiaq 4.3.

Takussutissiaq 4.3. Erniani ilanngaati akileraarutini nalinga, Kommuneqarfik Sermersuumisut akileraartartoq 42 %-inik akileraaruteqartartoq

Erniani aningaasartuutit	Ilanngaatiiviit	Akileraarutini nalinga (42 %-ini)	Akileraarutini nalivia
10.000	0	0	0%
20.000	10.000	4.200	21%
30.000	20.000	8.400	28%
50.000	40.000	16.800	34%
70.000	60.000	25.200	36%
100.000	90.000	37.800	38%

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Danmarkimi taarsigassarsiat assingannut naleqqiullugit Kalaallit Nunaanni realkreddittimik taarsigassarsianut akiliutaasartoq qaffasinneruvoq. Tamaasa isigalugit nunat-sinni inigisanik piginnittut akileraaruteqarnerup kingornatigut akiliutigisartagaat Danmarkimi taarsigassarsiat assingannut naleqqiullugit 5 %-it missaannik qaffasinnerunerannik tamanna isumaqarpoq, takuuk takussutissiaq 4.4. Kalaallit Nunaanni namminersuutigalugu amerlanerit inigisassanik pilersugaqarnissaannut pisariaqartitsineq imminnermini annertoqaaq. Ernianut tapiissutinik annikillitsineq oqimaaqatigiissutsimik allanngueqataasinaavoq, taamaalilluni inigisassamik immiut pilersugarineq aningaasaqarnikkut iluaqutaajunnaassalluni. Taamaattumik maannakkut ernianut tapiissutit inissisimanerat naleqquttuusut nalilersorneqarpoq.

Taamaattorli ernianut tapiissutaasut taamaallaat ineqarnermut ikiorsiissutit tapiissutini ilaaginnartuusut oqaqtigineqassaaq.

Naalakkersuisut ineqarnermut suliassaqaqfimmu tapiissutit anguniagassartalerneqarnerisalu erseqqissunngortinneqarnerisalu sunniutaat misissorniarpaat, erniani ilanngaati ernianit tapiissutinngorlugu allanngortinnissaa (pilersitaq 13).

Innuttaasunut inigisassanik imminnik pilersugaqarsinnaangitsunut pisortat inissiaataannik anguniagassallineq

Sulisitsisorpassuit sulisutik inissaannik pilersortarpaat. Tamanna pisariaqarsinnaasrapoq, ingammik nunami maani sivikitsumik najugaqartinniarlugit immikkut ilisimasalinnik aggersaasinnaanermut tunngatillugu. Taamaattorli inissiaqarsinnaanerup aamma atorfeqarsinnaanerup akornanni taama qanitsigisumik attaveqartoqarner nalinginnarmik ajornartorsiutaasinaavoq.

Sulisunut inissianik annertuumik atuineq suliffeqaqfimmu nuttarsinnaanerup ajorsineranut peqataaqataasinaavoq. Tamanga ingammik Nuummi, inigisassanut utaqqisut amerlaqalutik, inigisassiallu ilarujussui sulisunut inissianut atugassiaallutik.

Ullumikkut sulisunut inissiassaateqannginneq suliffigisassaraluup toqqagarinnginneranik nassataqartitsisinaavoq. Tamanna ilutigalugu sulisunut inissiat unammernermi equititsisumik sunniuteqarsinnaapput, ingerlatseqatigiiffiit annertuut suliffinnut mikinerusunut naleqqiullutik sulisunut inissiassaliinissamut pitsaanerusumik tunngavissaqartarmata.

Aamma sulisunut inissiat nassataarat nalinginnarmik inisialornerup ilaa pisortani atorfilinnut atugassiaritinnerat. Taamaalillutik pisortani sulisut inissiamik neqeroorfiginerartarput inimit akigitaq appassisumik aningaasarsiallit akiliisinaassusaannut naleqqiullugu aalajangerneqarsimalluni, taamaattumillu pisuni arlalinni akilgassarititaq appassisuulluni.

Takussutissiaq 4.4 – Realkreddittimi taarsigassarsianut 1 mio. kr.-nut ilanngaateqareerluni aningaasartuutit, akileraartartoq kisermaa.

Nuna	Erniaq aalajanger-simasooq	Akiliut	Ukiumi ilivitsumi siullermi akiliut	Tassannga erniat akiliutillu	Akileraarnermi nalinga	Akileraarnermi nalivia	Ilanngaateqareerluni akiliut
Danmark	2,00%	0,68%	56.319	28.686	27,60%	27,60%	48.688
Danmark	2,50%	0,68%	57.294	32.728	27,60%	27,60%	48.588
Kal. Nunaat	2,00%	1,10%	60.800	33.167	42,00%	29,34%	51.070
Kal. Nunaat	2,50%	1,10%	61.602	37.037	42,00%	30,66%	50.246

Najoqqutaq: Realkredit Danmarkimi taarsigassarsisarnermut naatsorsuisarfia aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup naatsorsuineri

Ineqarnermik suliaassaqaqfiup iluarsiiyiginissaa Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat, aammalu annertusiartortumik innuttaasunut inissiamik imminnut pilersuinissamut periarfissaqaqngitsunut pisortat inissiaataat tunngasuu-tikkiartorniartugit. Tamatuma aamma nassatarissavaa ul-lumikkut naleqqiullugu annertunipilussuarmik sulisorisat nalinginnarmik imminnut pilersugarinissaannut tunnga-vissanik eqqortunik pilersitsisoqarlunilu kaammattuisar-nissaaq. Pisut ilaanni attartortumit piginnittumut aqqis-suussap nukittorsarneratigut pisinnaavoq (pilersitaq 14).

Tamanna ilutigalugu attartortarnermut peqqussutip iluar-saannissaa pisariaqarpoq. Attartortarnermut peqqussut atuuttoq inissiat qitiusumit aqunneqartuuffiinit qanga ator-neqarsimasumit ilisarnaateqarpoq. Pisortaqaqfiup annertussusaanik aalajangiiffeqartarneranillu annikilli-saanissaaq Naalakkersuisut sulissutigaaq.

Taamaattumik attartortarnermut peqqussut nutarsarlu-gulu iluarsaannissaa Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat, taamaalilluni ineqarnermi suliaassaqaqfimmi imminnerminik pilersuinerup annertusarnissaa pillugu, aammalu pisorta-ni suliaqaqfiusup annikinnerulersinnissaanik politikikkut anguniakkanik takussutissiilerlugu, ilanngullugit makku:

- Malittarisassianik katersaatit, taamaalillutik sulisunut inissiat, aamma pisortat namminersortullu inissiat at-tartortittagaat assigiiaartumik suliaqaqfiusassallutik, aammalu iluarsaassineq, taamaalillutik malittarisassiat immikkoortukkuutaanut aalajangersimasunut annertus-sutsimi periarfissaasinnaasumi immikkut ittunik pisin-naaffiliissanngimmata.
- Sulisunut inissiap tigusinnaanut malittarisassiat oqili-sarneri.
- Inissianut akiliutaasartut aalajangernissaannut il.il. ma-littarisassianik iluarsaassinerit.

Malittarisassianik katersaatit

Attartortarnermut peqqussut qitiusumi aqutsisoqarfimmi sulisunut, ingammik oqaluttuarisaanermik tunngaveqar-tunik immikkut ittunik arlalinnik pisinnaatitaaffinnik nalu-naarsuivoq. Taamaattumik nutaamik attartortarnermut inat-sisip piareersarneranut atatillugu immikkut pisinnaati-taaffiit tamakku attattuarnissaat pisariaqarnerisooq nali-lersorneqassaaq. Siunissami ineqarnermut politikikimi ineqarnermik suliaassaqaqfimmi pisortat inissisimaffiat pingaarnerusutut isumaginnittoqarnermik alaatsinaaffe-qassaaq, pisortat innuttaasut namminneq isumalluute-qanngitsut ikiortassallugit.

Malittarisassiat oqilisarneri

Inuit ataasiakkaat inimik pilersugarinermit akisussaaffe-qaleriartortillugu sulisunut inissiat pigisalarugit inis-siannngortinnissaat, imaluunniit atorfeqarnermut ata-suunngitsutut inissiangortinnissaat pissusissamisuus-saaq. Ullumikkut sulisunut inissiaq ukiut arfineq-pingasut

qaangiukkaangata nammineq pigineqalersinnaavoq, taa-maattumillu inissiat tamakkiisutut pisortat attartortitta-gaanni piaarnerusumik ilanngunneqarsinnaassammata malittarisassiamik tassannga oqilisaanissaaq tulluurtuus-saaq.

Inissiamut akiliummik aalajangersaaneq

Attartortarnerup attartortitsisullu tamarmik malittarisas-sianit illersugaanerit pingaartuuvooq. Malittarisassiat at-tartortoq aamma attartortitsisoq pisarialimmik illersuu-teqarfigitissavaat, inigisamullu akiliummik inigisap aser-fallatsaaliugarinissaanik periarfissiissalluni, aningaasallu inigisamiitsiat naammaginartumik iluanaaruteqarfiusin-naallutik.

Pisortat inissiaataannik sanaartornissamik maannakkut malittarisassiat ajornakusoortitsippot, taakkunanani inis-siaatileqatigiit aningaasaqarnerit pitsaasutut ittumik ingerlanneqarluni, aammalu aserfallatsaaliuarnissamut aningaasat naammattut immikkoortinneqartarlutik. Ilann-gutissaaq aningaasatigut iluanaarutit ima ikitsigisartut ukiut ikinnerpaamik 60-70-ini attassinnaajuarnissaannut naatsorsuutigisamut assingulluni. Misilittakkatigut inigi-sat attassinnaanerit naleqqiullugit siviisunipilussuuvooq.

Ungalusaq 4.x. Ineqarnermik suliaassaqaqfimmi taarsigas-sarsiat ernialigaanngitsut naafferartumillu akilersu-gaanngitsut. Illuut A/S assersuusiunneqarluni

Taarsigassarsiat ernialigaanngitsut naafferartumillu akilersugaanngitsut. Illuut A/S assersuusiunneqarluni

Annertuunik tapiissuteqartoqartarpoq, soorlu inissiani aningaasaliinissamut utertitaqarluni akiliuteqarnissaq pillugu piomasaaqatitaqanngitsunik ernialigaanngitsunik naafferartumillu akilersugaanngitsunik taarsigassarsiatut ittunik. Taamaallilluni 2014-imi suliffeqarfissuup naatsorsuutaani Illuut A/S-ip ernialigaanngitsunik naafferartumillu akilersuiniissamik piomasaaqateqarfiunngitsumik suliffeqarfissuup taarsigassaatai 775 mio. kr. taarsigassarsiatut naatsorsuutitut ilanngussimavai. Inissiamut akiliutip aalajangersarnera aningaasaliinermut tassunga ilaatinneqanngilaq, ingerlatseqatigiiffimmuut artukkersuinnginnera pissutigalugu.

Toqqaannartuunngitsunik aningaasarsianut tapiissutitut naatsorsueqqinneq

Qulaani takussutissiami Illuut A/S-ip inissianik attartortittagaasa ilaannik naatsorsuisoqarpoq, tassani kvm-ikkaanut sanaartornermut aki 16.700 kr.-usimalluni, Illuut A/S ataavartuutitanik ernialigaanngitsunik naafferartumillu akilersugaanngitsunik taarsigassarsiatut ilusilinnik kvm-ikkaanut 13.000 kr.-nik tapiissutitut pissarsisimalluni.

	Kvm	Inissiaq attartortagaq		
		Ukiuumoort. ernialik-katut tapiissutit	Qaamm.-ikkaanut tapiissutit	Toqqaannar-tuunngitsumik aning. tapiissutit
Init sisamat	113	44.070	3.673	6.332
Init ping. (saqqaa)	99,7	38.883	3.240	5.587
Init ping. (tunua)	89,4	34.866	2.906	5.009
Init marluk	76,6	29.874	2.490	4.292
Init 1 1/2	64,1	24.999	2.083	3.592
Init 1 1/2	64,1	24.999	2.083	3.592

Pisortanit taarsigassarsiamini Illuut A/S-ip 3 %-inik ernianut akiliuteqassaneranut naleqqiullugu inuk inissiaammi tassani inigissaminik attartortoq inissiamut pingasunik initalimmuut inimit akiliummik 2.900 kr.-nik appasinnerusumik akiliisarneranut tapiissuteqarnerup assigingaa naatsorsuinerit takutitsipput. Taamaallilluni attartugaqartoq akinut akiviit malillugit inimit akiliummik akiliisassagaluarneranut naleqqiullugu attartuusoq qaammammut 5.000 kr.-nik toqqaannartuunngitsumik aningaasarsianut tapiissutisisarpoq. Illuut A/S-ip inissiaatai annertuumik Namminersorlutik Oqartussat sulisuinut atornerqarput.

Sulisinut inissianut tapiissutit annertuut sunniutaasa ilaat tassaapput suliffeqarfimmi nuttarsinnaassutsimik annikillisaanera, inissianik niuffaffimmi equngasoqarnermik pilersitsinera, aammalu aningaasaliisartutut ingerlatsisarfiit (pensionskassit, aningaaserviit il.il.) inissianik attartortittakkanik aningaasaleerusussutsimik kajungernaallisarnera.

Inissiaq aningaasarsianut tapiissutitut, assersuut II:

Umiarsuaatileqatigiit naatsorsuuserisartumik nutaamik atorfititsisivoq. Sulisortaaq nammineq inigisaqanngilaq, taamaattumillu umiarsuaatileqatigiit sulisinut inissiaq neqeroorutigaa, niuerfimmi attartortittakkanik niuffaffimmi umiarsuaatileqatigiit attartugarisaminik. Pineqartut tassaapput ilaqtariit, taamaattumillu inigissassaq umiarsuaatileqatigiit qaammatikkaanut 16.000 kr.-ilerlugu attartugarisaa tassaavoq inissiaq sisamanik initalik 125 kvm-iusoq.

Sulisorisap inimit akiliutaa malittarisassiat atuuttut najoqqutaralugit qaammatikkaanut 7.000 kr.-nut aalajangerneqarpoq.

Taamaallilluni umiarsuaatileqatigiit sulisuni toqqaannartuunngitsunik, akileraarutigisassaanngitsunik aningaasarsianut tapiissutitut 9.000 kr.-nik tunivaa, assigalugit akileraarutit siqqullugit 15.500 kr., taakkunani 6.500 kr. (42 %) akileraarutit aqutigalugit aningaasaliissutaallutik.

Taamaallilluni aqqissuussinermik suliffeqarfiup sulisuusullu iluaqtigisaanik aqqissuussineq pineqarpoq, pisortalli toqqaannartuunngitsumik ukiumut 78.000 kr. missaannik ilapittuuteqartarlutik.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Inissianik niuffaffiit arlallit

Kalaallit Nunaat ataatsimoortumik inissianik niuffaffeqartutut isigineqarsinnaanngilaq. Paarlattuanik niuffaffiit immikkoortitertut arlallit pineqarput, ullumikkut avataanit aningaasaleeqataassutsit pissarsiarinissaannut periarfissat assigiinngiaartupilussuullutik.

Nuuk imminermini niuffaffiuvoq, niuffaffinnullu allanut assersuunneqarluniluunniit sanilliunneqarsinnaanani. Nuuk ingerlalluurtumik pigisanik inissianik niuffaffeqarpoq, illoqarfinnut angissutsimikkut tullersortaasunut pingasunut (Sisimiunut, Ilulissanut aamma Qaqortumut) naleqqiulluni anginerusooq. Nuummi aningaaserivinnit marluusunit realkredittikkut aningaasaliisarneq inissianullu taarsigassarsisarneq neqeroorutaapput.

Illoqarfinni siuarsartuni pingasuni, *Sisimiuni, Ilulissani Qaqortumilu* tamarmik immikkut niuffaffeqartoqarpoq. Taakku arlalinnik assigiissuteqarput, ingammillu ilaquariinnut illut aamma illut arfarleriit aalajangersimasumik tunisaapput. Taamaattorli illut assigiinngiaartuupput, tamatumalu akit aalajangersimasumik siammartitertippai. Illoqarfinni taakkunani pingasuni aningaaserivinnit marluusunit realkredittikkut aningaasaliisarneq inissianullu taarsigassarsisarneq neqeroorutaapput.

Najugaqarfigisat allat. Tassani sumiiffiit siuarsartut siuariartortullu aamma sumiiffiit unittoqqasut, qimagarneqartut kinguariartortullu immikkoortinneqassapput. Sumiiffinni unittoqqasuni, qimagarneqartuni kinguariartortunilu namminnersuutigalugu inigisassanik pilersugaqarneq annertusiartunngilaq, qaqutiguunngitsukkut inissiat inoqaratik, taamaattumillu pisortanit inissiaatit pisariaqartinnerat killeqarluni. Sumiiffinni siarsarlutillu siuariartortuni namminnersuutigalugu inigisassanik pilersugaqarneq pisortat inissiaataannik naleqquttunik neqeroortigisanut ataqatigiissillugu siuarsatariqarpoq.

Najukkami inissanik niuffaffimmut inissianut aningaasaliinissamut periarfissat naleqqussarniarlugit Naalakkersuisut sulissuteqarniarput (pilersitaq16).

Utoqqalinermi imminut pilersugaqarneq

Inuiaqatigiinni atugarissaartuni kikkut tamarmik naammaginarumik soraarnerussutisiassanut sipaaruteqarnissaa qularnaarnissaannut tunngavigisamik soqutisaqartoqarpoq. Nunami innuttaasut utoqqaat naammaginarumik inuunermini atugarisassaannik qulakkeerinissaq Naalakkersuisunut qitiutitatu politikkikkut suliasaavoq. Alloriarneq siulleq tassaasimavoq 2015-imi akuersissutigisat utoqqalineriutinut iluarsaaqqinneq. Allroarinerit tuliat tassaavoq nammineq utoqqalinissamut sipaaruteqartarnerup pitsaangorsarnissaa. Suliffeqarfimmi soraarnerussutisianik aqqissuussiffinnut akiliuteqartartunit innuttaasunit akileraaruteqartartunit soraarnerussutisinissamut akiliutit.

samut akiliutinik takussutissiaq 4.5 takutitsivoq.

Takussutissiaq 4.5. Suliffeqarfimmi soraarnerussutisianik aqqissuussiffinnut akiliuteqartartunit innuttaasunit akileraaruteqartartunit soraarnerussutisinissamut akiliutit.

	Aningaasarsiat	Suliffeqarfimmi soraarnerussutisianik aqqissuussiffinnut akiliutit
Akiliuteqartuunngitsut	3,1 mia. kr.	0
Akiliuteqartut	5,4 mia. kr.	399 mio. kr.
Katillugit	8,5 mia. kr.	399 mio. kr.

Najoqqaq: Akileraarternemut Aqutsisoqarfik, Sulinal'imit tigusat

Soraarnerussutisianik aqqissuussiffimmut innuttaasut 25.000-it missaat 2013-imi akiliuteqarput. Innuttaasunit akileraarartunit akiliuteqanngitsunit misissueqqissaarinerup takutippaa - inuit pisortanit ikiorsiissutisisartut inuillu 18-64-inik ukiullit avataanniittut ilanngunneqartinnagit - innuttaasut 9.000-it missaat soraarnerussutisianik aqqissuussiffimmut akiliineq ajortut. Taamaalluni matussusiineq pitsaangaatsiarpoq. Taamaallaalli aningaasarsianit tamakkiisunit taamaallaat 5 pct.-it soraarnerussutisianik aqqissuussiffinnut akiliutigisarnerat aporfissartaqarpoq.

Ukiut arlerlugit sulianik aalajangersimasunik suliaqartartut arlallit ingerlalluurtunik suliffeqarfimmi soraarnerussutisianut aqqissuussiveqarsimapput. Ilaatigut ilinniaqartuut taakkunaniillutik. Suliaqartut allat, ilanngullugit SILK-mi ilaasortat ukiut arlallit ingerlaneranni aqqissuussiffinnik pingortitsiartuaarsimapput. Kingoqqupput ilaatigut tassaasut namminersortut, aamma isumaqatiginninriartartut aningaasarsiap ilaatut soraarnerussutisinissamut sipaarutitut akiliuteqartarnissamik toqqagaqarsimanningsut.

Soraarnerussutisinissamut sipaarutit tassaapput innuttaasut inuunermini kingusinnerusumut atuisarnissaminik kinguartitaqarneranut takussutissiat. Sulisinnaassuseqarluni ukioqarnermini isertitani tamaasa atugarinissaanut paarlaallugu isertitat ilaat aatsaat innuttaasoq soraarnerussutisiaqalerneraangat atorneqalersarput. Inuunerup ingerlanerani isiginnilluni isertitat assigiiaarnerusumik agguataarneqarput. Taamatut inuunerup tamarmi ingerlaneratigut agguataarineq imminik pilersugaqarneq aamma inuttut akisussaaffeqarneq pillugit tunngavigisanut naleqqulluurtuuvooq.

Allat tamaasa allannortinnagit soraarnerussutisinissamut sipaarutit sipaaruteqarnerup nalaani inuiaqatigiinni

anigaasaqarnikkut suliaqarneq annikillissavaa. Paarlattuanik soraarnerussutisianik akiliuteqarnerit akiliuteqarnerup nalaani anigaasaqarnermi suliaqarneq annertussavaa. Pensionskassit anigaasaliisartutut imaluunniit taarsigassarsisitsisartutut takuneqarajuttarput. Nunat-sinni aktianik piginneqatigiifferrujussuit ilaat nunanit allanit soraarnerussutisianit aningaasaatinit ilaannakortumik aningaasalersugaapput.

Kikkut tamarmik pisortanit pilersugaanngitsut soraarnerussutisinissamut aqqissummut akiliisarnissaat pinngitsuugassaajunnarsinneratigut periarfissiinerit kingunerisassallu Naalakkersuisut misissorniarpaat (pilersitaq 19).

Soraarnerussutisinissamut aningaasaatit ukiumoortumillu akiliutaasartut

2013-imi soraarnerussutisinissamut aningaasaatit BNP-mut naleqqiullugu 35 pct.-imut uuttorneqarpoq. Taassuma annertussusaa takussutissiaq 4.6-ip takutippaa. Katersat tamakkiisut Danmarkimi, Savalimmiuni Islandimilu assingusumut naleqqiullugu annikinneerarsuupput.

Takussutissiaq 4.6. Soraarnerussutisianut sipaarutigisat anner-tusiartortut. Iluanaarummik tungaveqarluni danskini pensions-karsini aningaasaatit missilliorneqarput.

Nuna tungavigi-saq	Pensionskasse	Ukiumoortu-mik akiliutit	Aningaasaatit amerliartuaar-tut
Kalaallit Nunaat	SISA	171 mio. kr.	1.879 mio. kr.
	PFA Soraarnej	107 mio. kr.	772 mio. kr.
Kalaallit Nunaata avataani	Assigiinngitsut	131 mio. kr.	2.742 mio. kr.
Katillugit		410 mio. kr.	5.393 mio. kr.

Najoqqutat: SKAT DK, SISA, PFA Soraarnej (2013)

Tamanna ilutigalugu inoqtigiit taarsigassarsiaat annikitsuusut kisitsisit takutippaat, takuuk takussutissiaq 4.7. Innuttaasuni ikingaatsiartut, ingammik illoqarfinni angisuuni namminneq inigisaateqarnerat taamaalillunilu inigisamut taarsigassarsiaqarnerat tamatumunnga nassuiaataasinnaavoq. Tamakku ilutigalugit namminersuutigalugu sipaaruteqarneq annikitsuinnaavoq. Taamaattumik arlallit soraarnerussutisiami pisortanit soraarnerussutisianik pisariaqartitsivissortuusarput.

Takussutissiaq 4.7. BNP-mut ilaasutut soraarnerussutisiami aningaasaatit aamma taarsigassarsiat.

	Kalaallit Nunaat	Savalimmiut	Danmark	Island
BNP-p ilaatut soraarnerussutisiami aningaasaatit	35%	50%	140%	130%
BNP-p ilaatut inoqtigiit taarsigassarsiaat	33%	65%	150%	90%

Pilersitat

Annertunermik imminek pilersugaqarneq pillugu kissaateqarneq tungavigalugu Naalakkersuisut isumaginninnermik, akileraartarnermik ineqarnermillu suliaasaqarfinni pilersitanik arlalinnik aallartisaaniarput, takuuk takussutissiaq 4.8.

Iluarsaaqqissutissat imminek pilersuineq annertusassaavaat, aammalu suliatigut neqeroorutaasut annertusineri qularnaassallugit, taamaalilluni inuiaat katitigaanerisa allanngoriartornerata (utoqqaat amerlanerit sulisinnaassuseqarlutillu ukiulinni ikileriangaatsiarnerit) nassatarisaa-nik, aammalu iluarsaaqqinnermi sammiviit sinnerini nassuarneqartuni siuarsaasussatut iliuuseqarnerit nassatarisaa-nik piumasaqarneq annertusilluni takkuttussaamat.

Ineqarnermut iluarsaaqqinneq ilutsit taamaaginnalersimasut peersinnissaannut ilaassaaq, taakku inissianik sa-naartornermi namminersuutigalugu peqataanermik killilersuisutut sunniuteqarput, suliffeqarfimmilu nuttarsinnaassutsimik killilersuipput. Ineqarnermut iluarsaaqqinneq siuarsaasunik pilersitsinernut pisortat anigaasaliisutissaannik pissaqalersitsisinnaavoq.

Tamakku ilutigalugit siunertaq tassaavoq suliaasaqarfii akornanni sunniivigeqatigiinnermik pisariillisaassasoq, aammalu suliaasaqarfinni inatsisaasunik paasiuminarsaasinnaasoq. Taamaalilluni pisortani suliaqarfiusup annertussusianik pilersitsinerit annikillisaasinnaassapput, aammalu "pisortani suliaqarfiusumik nutarsaaneq"-mi - aqqissuusseqqinnermi sammivik 3-mi - iluanaarutigisat innuttaasunut ataasiakkaanut kiffartuussisutigisat ajorsinagit piviusunngortinneqarsinnaallutik.

Takussutissiaq 4.8. Pilersitanut aamma aqqissuusseqqinnermik suliaqarfimmut tamanik takussutissiaq

Pilersitat		Iluarsaaqqiffik			
		Isuma- ginnin- neq	Akilerar- artarneq	Ine- qar- neq	Soraar- nerus- sutisiat
Pilersitaq 1	Suliffeqarnermi ilanngaata		X		
Pilersitaq 2	Ilaqutariinnut meeraqartunut tapiissutit	x		x	
Pilersitaq 3	Ikaarsaariartortumik annikillisaaneq	x			
Pilersitaq 4	Maannakkut isertitanik tunngaveqartumik naatsorsuisarneq	x			
Pilersitaq 5	Akinik iluarsaassineq	x	x		
Pilersitaq 6	Eqquusuinermit akitsuutit akini aningaasarsianillu naleqqussaanerit		x		
Pilersitaq 7	Ilanngaassivik	x	x		
Pilersitaq 8	Missingersuusiornermik siunnersuisarneq	x			
Pilersitaq 9	Pisortanit ikiorsiissutit inatsisilik iluarsaassinerit	x			
Pilersitaq 10	Piginnaanngorsaaqqinnermik iliuutsinik sammisaqarneq	x			
Pilersitaq 11	Nam. Oq. kommunillu akornanni taarsisarnermik aqqiissutit naleqqussaane- rit	x			
Pilersitaq 12	Aserfallatsaaliuinermit ininut akiliutit aningaasaniq qulakkeerissapput			x	
Pilersitaq 13	Ernianik ilanngaateqarnermit taarsiullugu ernianut tapiissutit		x	x	
Pilersitaq 14	Pisortat inissialionerat anguniagalissaaq, aamma innuttaasunut inissanik pilersorsinnaangitsunut pisortat illuutaat saaffeqartissapput. Attartortumit piginnittumut aqqiissutit nukittorsarnera			x	
Pilersitaq 15	20/20/60-imi kaningaasaliinerup iluarsaannera		x	x	
Pilersitaq 16	Niuffaffimmut naleqqussakkanik pisortanit taarsigassarsinnaaffiit			x	
Pilersitaq 17	Ineqarnermik suliaqarfimmi aqutsinerup pitsaannerusumik aqqiissuunnera			x	
Pilersitaq 18	Akileraarutit tunngaviup siammartinnera		x		
Pilersitaq 19	Pinngitsoorani soraarinnngornissamut sipaaruteqartitsisarneq				X
Pilersitaq 20	Suliffeqarfimmi soraarnerussutisiat qaffasinnerusumik matussusiivigineri				X

Pilersitaq 1.

Suliffeqarnermi ilanngaata

Suliffeqarnermi ilanngaata inunut pisortanit ikiorsiissutisartunut sulilernissap imaluunniit annertunerusumik sulilernissap aningaasaqarnikkut kajungernarsitissavaa. Suliffeqarnermi ilanngaata tassaavoq immikkut iliuuseqarnerup iluanaarutaanissaanut akilerartarnermut aqqissuussiviup sakkussatut atornissaanut periuseq. Suliffeqarnermi ilanngaata tassaavoq inunut suliffeqartunut akilerartutitigut oqilisaaneq, nassataraalu immilik pilersuisuunerup aamma pisortanit ikiorsiissutisarnerup akornanni aningaasaqarnermi assigiinngitsutsip allinera. Suliffeqarnermi ilanngaata akilerartutit akileereerluni pif-

fissaq tamakkerlugu isertitaat inimit akiliutissanut aningaasartuutitnullu aalajangersimasuntu allanut matussuiinissamut naammattuulersitseqataassaaq, taamaalillutik ilassutit ikiorsiissutit pisariaqarunnaassallutik.

Suliffeqarnermi ilanngaammut iluseq

Anguniagaq tassaavoq suliffeqarnermi ilanngaata SIK-mi isumaqatigiissuteqarfimmi aningaasarsialimmut qaammammut isertitani 1.000 kr.-nik siuariarnermut assigissaga. Taakkununga 10 pct.-it missaannik akilerartarnermi oqilisaassummut assinguvoq.

Qullerpaaffissalikkatut suliffeqarnermi ilanngaata pin-

gaarnertut appassisumik akunnattumillu isertitaqartuusunut sunniuteqassaaq. Taakku isertitamik qaffariarnerat atuinerminnut atussagaat naammaginartumik naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Sunniutaasusaaq alla tassavoq ilaatigut illunik pisiaqarnissamut taarsigassarsinissamut periarfissanik akileraaruteqareernikkut aningaasat atugassat amerlineri pitsanngorsaassasooq. Taamaattumik suliffeqarnermi ilanngaatiq annertuumik utertitaqarfiumissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Suliffeqarnermi ilanngaatiq nassatarisaanik akileraarnermi oqilisaassutaasuni pct.-ikkaanut pisortat koruunit 30 mio. missaannik imaaliallaannaq annaasaqassasut naatsorsorneqarpoq. Pineqartoq tassavoq suliffeqarnermi ilanngaatiq, SK-mi isumaqatigiissuteqarluni aningaasarsiaqartumut isertitaanun qaffaanermik akileraarnermi oqilisaassummik pct.-imik ataatsimik assingusumik tunniussisooq, ilanngaallu 250.000 kr.-nik isertitaqarnermi atorunnaartassaaq.

Taamaattumik suliffeqarnermi ilanngaatiq ukiut arlerlugit atuutsilerniarnissaa pilersaarutaavoq, aningaasaliinerlu akileraarnermik aqqissuusaqarfium iluani nassaarinqassaaq, pisortat aningaasaqarneranni aningaasaqarnerikkut atugassaqalernerata pilersinnera ilutigalugu.

Atuutsilersissinnaaffik ukiut arfinillit ingerlaneranni pinsinnaavoq, takussutissiaq 4.9.

Takussutissiaq 4.9. Ukiut arfinillit ingerlaneranni suliffeqarnermi ilanngaatiq atuutsikkiartornera. Assersuut.

Ukiuq	Oqilisaarnermi anguniagaq	250.000 kr. ataanni isertitanut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarut
2017	0%	42%
2018	1%	41%
2019	3%	39%
2020	5%	37%
2021	7%	35%
2022	10%	32%

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisooqarfik

Pilersitaq 2.

Ilaqutariinnut meeraqartunut tapiissutit

Inoqutigiinni meeraqartuni sunniivigeqatigiinnermi ajornartorsiuteqarpoq, sumiiffiit ilaanni katitikkatut akileraarusiineq 100 pct. sinnersimallugu, aammalu akissarsiakinerpaanut ilanngaateqareerluni ilanngaateqareerluni taarsiivigineqarsinnaassuseq 100 pct.-it sinnersimallugu. Allatut oqaatigalugu sulinissaaq imaluunniit immikkut iliuuseqarnissaaq tamatigut akilersinnaaneq ajorpoq. Inoqutigiit

meerartaqartut meeqqanut tapiissutisinissamut, meeraqarnermut tapiissutisinissamut, meeqqerivinnut akilisarnermut tapiissutisinissamut, ineqarnermut tapiissutisinissamut, aamma akilersuutisinissamut periarfissaqarput.

Takussutissiaq 4.10. Inoqutigiinnut meeraqartunut ikiorsiissutit (2014).

	Akit (2014)
	--- mio. kr. ---
Ineqarnermut tapiissutit	48,6
Meeqqanut tapiissutit	45,5
Meeraqarnermut tapiissutit (soraarinnigortut, ilinniartut)	24,5
Pisortanit ikiorsiissutit (* meeraqarnermut tapiissutit missiliukkat)	39,3
Akilersuutisinerit – kommunimit akiliutaasut	16,1
Akilersuutisinerit assingusumit akileraarutini nalingi. Ilangaat	5,3
Katillugit	179,3

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisooqarfium nammineq missiliutai

Pisortanit ilaqutariinnut meeraqartunut 180 mio. kr. missaataq tapiissutaasarpur. Taamaakkaluartoq meeqqat ilaat piitsuusutut alliatortarpur. 2014-imi innuttaasut peqqissusaannik misissuinerup takutippaa inoqutigiinnit tamaniit 12 pct.-it tungaannut illumi nerisassaateqannginneq, aammalu pisiaqarnissamut aningaasaateqannginneq misissuutisimagaat, ajornartorsiullu tamanna Tunumi annertunerpaasooq takutillugu.

Suliassaqarfium misissugarinissaanik Naalakkersuisut aallartisaaniarpur, makkulu misissuutisimagaat: – Meeqqerivinni neqeroorutitut akiliutit assigiiartur, ilanngullugu meeqqerivinni neqeroorutitut nammineq akiliuteqartarnerup annikillinera, imaluunniit atorunnaarsinnera ataatsimut ilorraap tungaannut sunniuteqarsinnaanera.

– Isertitanut appasinnerpaanut akilersuutisinissamut mallittarisassianik iluarsaassinerit, ullumikkut akiligassat amerliartuinnarnerannut aammalu taarsigassaqartuannarsinnaaffinnut tunngavissiginnarmata. – Meeqqanut tapiissutit meeraqarnermullu tapiissutit katunnerisigut meeqqanut tapiissutitnik qaffaanerit.

Misissueqqissaarnermut aallaavigisaaq tassaaajumaassaaq inoqutigiikkaanun annikinnerpaamik akiliutissap aalajangernera, taanna ikiorsiissutit naatsorsornerannut tunngavissualluni¹. Annikinnerpaamik akiliut ullumikkut pisortat ikior-

1 Nunat arallit, soorlu Finlandi innuttaasut tamarmik pinsinnaatitaaffeqarfissaannik tunngavissuutit isertitat atuutsilernissaat

siissutaanni aningaasanik atugassanik aallaaveqassaaq.

Meeqqanut tapiissutit

Meeqqanut tapiissutit tassaapput ikiorsiissutit meerartallitut inoqutiginnut tunniunneqartartut. Meeqqanut tapiissutit isertitat malillugit iluarsineqartarput, taamaalillutik isertitat ikiliartortillugit meeqqanut tapiissutit amerliartortarlutik. Ukiumit kingullermit akileraarutitigit naatsorsorneqartumit inoqutigiit isertitaanit akileraaruteqarfiusunik tunngaveqartumik meeqqanut tapiissutit annertussusaat aalajangerneqartarput. Angajoqqaat aappariittut inuunngippata meeqqanut tapiissutit meeqqap/meeqqat angerlarsimaffigisaani angajoqqaap – kiisalu nu-liarisinnaasap/aapparinnasap – akileraarutigisassatut isertitaanit tunngaveqartumik aalajangerneqartarput.

Takussutissiaq 4.11. Ukiukkaanut meeqqanut tapiissutit, akigitat aamma aningaasanut killiliussat, 2016.

Inoqutigiinni isertitat	Meeqqanut tapiissutit
0	8.477
130.001	5.731
180.001	3.186
280.001	0

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Isertitanut killigitat inoqutigiinni meeqqat amerlassusaannik malitseqartumik iluarsineqarneq ajorput. Taamaattumik aningaasanut killigitiq qaangeqattaartuullugu meeqqanut tapiissutit annertuumik ikilieriartarput. Inoqutigiit isertitaat 280.000 kr. sinnerpatigit meeqqanut tapiissutit 0 kr.-ulersarput, inoqutigiinni meeraq ataasiinnaagaluarpat imaluunniit arlaliugaluarpata. Tamanna isertitani annertuumik allanngoriarnernik nassataqarpoq.

Meeraqarnermut tapiliutit

Meeraqarnermut tapiliutit sioqqutsisumik soraarnerussutisialinnut, utoqqalinersiutilinnut, ilinniartunut aamma pisortanit ikiorsiissutisartunut tunniunneqartarput. Qaammatikkaanut meeqqanut ataasiakkaanut ikiorsiissutit 1.000 kr.-upput, iseritalu malillugit iluarsineqarneq ajorput. Inoqutigiit meerallit pisuni aalajangersimasuni sulisuunermut naleqqiullugu suliffeqarfiup avataaniinnerat aningaasaqarnikkut atugassaqrnerunerinik meeraqarnermut tapiliutit nassataaraat. Taamaattumik meeqqanut tapiissutit aamma meeraqarnermut tapiliutit kattusinnaanerit pillugu misissuisoqassaaq.

isumaliutigaat, taamaaliornikkut sunniivigeqatigiinnermi ajornartorsiutit pinaveerniarlugit. Tunngavigisaaq ilaannikkut "killup tungaanut isertitanut akileraarutit"-nik taaneqartarpoq.

Takussutissiaq 12. Meeraqarnermut tapiliutit. Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik.

	2013	2014
	---mio. kr. ---	
Utoqqalinersiutilik	0,24	0,29
Sioqqutsisumik soraarnerussutisialik	8,18	7,11
Ilinniagaqartoq	17,05	17,08
Katillugit	25,48	24,47

Akilersuutisinerit

Akilersuutisinerit tassaapput ilaqutariinnut eqqartuussisutigoortitatut ikiorsiissutit, meeqqamut najugaqatiginnigaminut pilersuinissamik pisussaaffeqartoq meeqqap pilersorneranut aningaasanik akiliisassalluni. Angajoqqaat tunngaviatigit aningaasat taakku annertussusaat isumaqatigiissutigisinnaavaat, aningaasallu annertussusaannik nakkutilliinertut imaluunniit qanoq akulitsigisumik qanorlu akiliutigineqartarneranik iluseqartunik pisortanit akuleruttoqassanngilaq. Aatsaat angajoqqaat meeqqamik najugaqartuutilik sioqqutsisumik aningaasanik akiliisitsinissaq pillugu kommunimut saaffiginnikkaangat pisortat akunnermiliuttut ittumik akuleruttarput. Tassalu ikiorsernissamik pisinnaatitaaffilimmut aningaasat akilertarlugit, ikiorsiussatullu pisussaaffilimmit aningaasat akilersinniartarlugit.

Akilersuutisinerit akilitassanit tamakkiisunit (2016-imi) 40 %-ingajaapput. 2015-imi januaarimit 2016-imi januaarimut akilersuutisineri akiligassat 15 mio. kr.-nik amerlieriarput.

Takussutissiaq 13. Akilersuutisinerit, akiligassat allanngoriartorneri. Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

	Jan. 2015		Jan. 2016	
	Suliat amerlassusaat	Akiligassat amerlassusaat	Suliat amerlassusaat	Akiligassat amerlassusaat
	Ataasiakkaat	Kr.	Stk.	Kr.
Akilersuutisinerit	69.939	329 mio. kr.	72.800	344 mio. kr.

Akilersuutisinerit akiligassanik misissuisoqassaaq taktippaa akiligassat 80 pct.-iisa missaat inunni 200.000 kr. ataallugit isertitaqartuniittut. Taamaalilluni akiligassanut patsisaarpassittoq tassaavoq akileerusussuseqannginnerunani akiliisinnaassuseqannginneq.

Akilersuutit ilanngaatigineqarsinnaapput, taakkunungalu 2014-imi akileraarusiinnermi ilanngaatit akilersuutit 13,6 mio. kr. tunniunneqarput. Akileraarusiinnermi ilan-

gaatinut naleqqiullugu akiligassani annertusiartuaarneq annerusoq paasineqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 14. Akileraarusiineri ilanngaait (akilersuutit) aamma akilersuutini akiligassat agguataarneri. Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik.

Isertitat	Amerlas-susaat	Akileraarusi- ineri ilanngaait 1.000 kr.	Tamakkiisumit ilaa
100.000-it ataanni	20	250	52%
100.000 - 199.999	41	734	27%
200.000 - 299.999	89	2.014	13%
300.000 sinnerlugit	351	10.578	8%
	501	13.577	100%

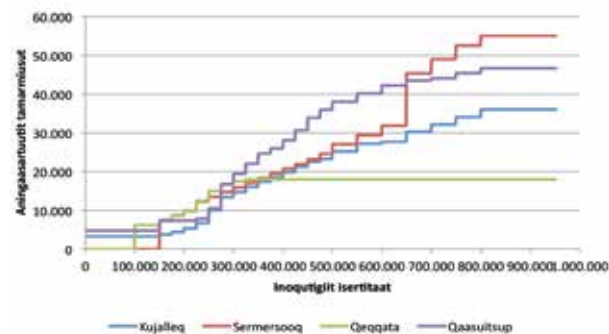
Meeqquerivinnut akit

Meeqquerivinnut akit kommunalbestyrelsip, illoqarfinnut nunaqarfinnullu assigiinngiaartunik, kiisalu 0-2-nik aamma 3-6-nik ukiulinnut akinik aalajangiisnaatitaasumit aalajangerneqartarput. Akit skala allangoriartortoq aallaavigalugu aalajangerneqartarput, akiliisussaaitaasooq imaluunniit akiliisussaaitaasut – akileraarutigisassatut isertitat apeqqutaallutik – aningaasartuutini minnerpaamik 0 pct.-inik/annerpaamik 5 pct.-init minnerpaamik 10 pct.-inut/annerpaamik 57 pct.-inut akiliissallutik.

Taamaallillutik inoqtigii 149.999 kr. tikillugit akileraarutigisassatut isertitallit aningaasartuutinit 0 pct.-inik minnerpaamik akiliissapput, annerpaamillu 5 pct.-inik akileequsaasinnaallutik, inoqtigiilli 800.000 kr.-inik amerlanernilluunniit isertitallit minnerpaamik 10 pct.-inik akiliissapput, annerpaamilli aningaasartuutinit 57 pct.-inik akiliisussaaitaasinnaallutik.

Qatannutigisanut akit ilanngaaffigineqartarput, taamaallilluni meeqqamut angajullersamut tamakkiisumik akiliutissaq akilernerneqartarluni, aammalu tullerisaanut ataasiakkaanut tamanut affarmik nalinga akiliutigineqartassallutik.

Ilusiliaq 4.6. Meeraaqqerivimmi meeqqamut ataatsimut, aamma meeqqerivimmi meeqqamut ataatsimut angajoqqaat akiliisarnerat

Najoqqutat: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik aamma kommuner

Qulaani ilusiliap 4.6-ip angajoqqaat akiliisarneranni annertuumik allangorartoqarnera takutippai. Assersuummi Qeqqata Kommuniani ilaqutariinnut assingusunut naleqqiullutik Kommuneqarfik Sermersuumi ilaqutariit marlunnik meerartaqartut ukiukkaani 40.000 kr.-ngajannik amerlanerusunik akiliuteqartarput.

Nammineq akiliisarnerni assigiinngissuterujussuaq najugaqarfittut kommunimit taamaallaat tunngaveqartumi katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarusiineri annertuumik assigiinngissutsinik tunisivoq. Taamaattumik kommuninik oqaloqateqarlutik akiliutit assigiiaarnerulersinnissaat Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Tamatuma saniatigut meeqqanut atorneqarlugaaqanut akeqanngitsumik inissaliisarnerit siunissami pinaveersaarinerimik suliami annertunerumik atorneqarinnissaa siunertaavoq.

Kommunini taakkunani sisamani 2014-imi angajoqqaat akiliutaat:

Takussutissiaq 4.15. Meeqquerivinni neqeroorutinit angajoqqaat akilutaat.

	Kujalleq	Qeqqata	Qaasuitsup	Sermersooq	Katillugit
	--- 1.000 kr. ---				
Meeqquerivik	1.468	1.603	6.236	7.618	16.924
Ullukut paaqqinnittarfiit	0	345	827	152	1.323
Fritidshjemmi	0	912	671	2.650	4.233
Meeqquerivik meeraaqqerivittalik	153	1.286	0	0	1.440
Immikkut ittoq	0	0	0	81	81
Meeraaqqerivik	1.307	1.070	5.085	7.027	14.490
Katillugit	2.928	5.216	12.820	17.528	38.492

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfit

Atualinginnerminni ukiullit meeqqat meeqqerivinnik neqeroorutinit atugaqarnissaat nammineq aalajangigassavaoq. Ilaqutariit appasissunik isertitalit meeqqerivinni neqeroorutinit toqqagaqartannginnerat annertusiartorpapippoq. Meeqqat atuarfianni allartikkunik meeqqat atuarissamut piareersimannginnerunerat nassatarisinnaavaa. Meeqqat amerliartortut meeqqerivinni neqeroorutinit atugaqartuuppata siusissukut iliuuseqarnissamut periarfissanik nukittorsaassaaq, aamma takukkit aqqissusseqqinnermi sammivik 1-imi sammisaq taanna pillugu immikkoortortat. Taamaattumik meeqqerivinnik neqeroorutinit toqqaasannginnermut nammineq akiliisarnep patsisaanera pillugu aqqissusseqqinnermi suliaqarnerup ilaatut erseqqissaasoqassaaq.

Ineqarnermut tapiissutit

Ineqarnermut tapiissutit ilusaat ataatsimoortitatut ineqarnermut iluarsaaqqinnermut ataqatigiissillugu isigineqassaaq.

Takussutissiaq 4.16. Inoqutigiinnut meerartalinnut ineqarnermut tapiissutit.

Isertitat	Inoqutigiit meerartallit
	--- 1.000 kr. ---
100.000-it ataallugit	24.760
100.000-199.999	13.510
200.000 - 299.999	7.360
299.999-it sinnerlugit	2.983
Katillugit	48.612

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfit

Ineqarnermut tapiissutit pingaarnertut appasinnerpaamik isertitalinnut tunniunneqartarput, inoqutigiinnullu 300.000 kr. sinnerlugit isertitalinnut ineqarnermut tapiissutinit tamarmiusunit 3 pct. tunniunneqarput.

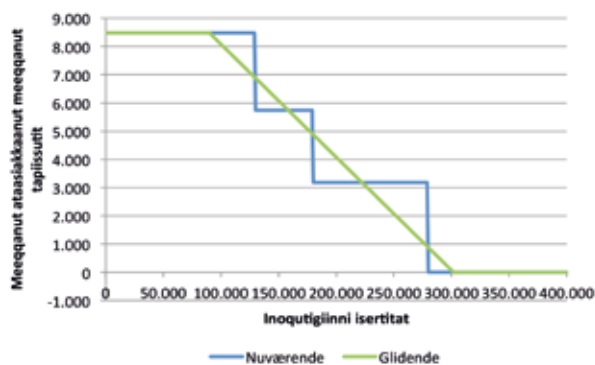
Pilersitaq 3.

Ikaarsaariartortumik annikillisaaneq

Ikiorsiissutit arlallit isertitat qaffakkiartorneri ilutigalugit annikillisarneqartarput. Sulianik isumaginnittunut takussutissiami ikiorsiissutinit misissuinissap pisariunnginnissaa qularnaarniarlugu annikillisaanerit ineqarnermut tapiissutini, meeqqanut tapiissutini aamma meeqqerivinnut akiliutini tummeraasatut iluseqartillugit pisarput. Al-loriarfinnermut tunngatillugu katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarusiinnermi tamanna ajornartorsuutinit pilersitaqarpoq, katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit 100 pct.-it sinnersinnaalersarmatigit. Iluarsissutissaaq tassaavoq tummeraasatut iluseqartitatut ikiorsiissuteqarnermi ingerlassap ikaarsaariartortumik annikillisaanermit, ilusiliaq 4.7-imi takussutissiivigineqartumik taarsiinissaaq.

Taamaalilluni katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit naatsorsornissaat pisariillissaaq, 100 pct.-inillu qaangiinissaa pinaveerneqarsinnaalluni.

Ilusiliaq 4.7. Meeqqanut tapiissutit maannakkut alloriarnikkaartumik annikillisaaneq, ikaarsaariartortumik annikillisaanermt assersuut peqatigalugu takutitaq.

Najoqqutat: Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermt Isumaginninnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Aningaasaqarnermt Naalakkersuisoqarfik

Paasisutissat

Maannakkut annikillisaaneq tummeraasani alloriarfinnut tunngatillugu katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarutit qaffasitsippai, assersuutigalugu inoqutiginni aningaasarsiatigut isertitat 278.000 kr.-nit 282.000 kr.-nut 4.000 kr.-nik amerleriarpata katillugit 4.866 kr.-nik (122 %-inik) tamakkiisumik ilassutitut akileraaruserneqassapput, taanna naliginnarmik isertitanut akileraarummik 1.680 kr.-usumik (42 %-iniittumi) aammalu meeqqanut tapiissutit ikilinerannik (3.186 kr.) katitigaasumik. Assigaa aningaasani atorsinnaasani *ilanngateqarfigalugit appariarneq* 866 kr.-usoq.

Ikaarsaariartortumik annikillisaanermt – assersuummi 4 %-iusoq - katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraaruserneqassaaq 42 % + 4 % = 46 %, isertitanut akileraarummik 1.680 kr.-usumik aamma meeqqanut tapiissutit appariarnerannik 160 kr.-usumik, katillugit 1.840 kr.-ulertumik katitigaasumik, assigalugu isertitani *ilanngateqarfigalugit siuariarneq* 2.160 kr.-nik nalilik.

Ineqarnermt tapiissutinik meeqqerivinnullu akiliutigisartakkanik assingusunik assersuusiortoqarsinnaavoq.

Pilersitaq 4.

Maannakkut isertitanik tunngaveqartumik naatsorsuisarneq

Soraarnerussutisaniq iluarsaaqqinnermt aamma ineqarnermt tapiissutit pillugit inatsip allangortinneranut atatillugu ikiorsiissutisinnermt isertitanut tunngavigisaq isertitanit akileraarutigisassanit maannakkut isertitarisanut allangortinneqarput. Maannakkut isertitanik tunngaveqartumik naatsorsuisarneq nutaajuvoq, tassani innuttaasup qaammataki kingullerni 12-ini isertitai amerliartuurtut naatsorsorneqartarlutik, ikiorsiissutillu tunniunnissaanut tunngaviusarlutik.

Pisortat ataatsimoorussaattut IT-mik aqqissuussiffimik ineriartortinneqarsimavoq, taanna maannakkut isertitanik naatsorsuinnerminnut kommunit atugaralugu. Aqqissuussiffik 2015-imi decembarimi ingerlanneqalerpoq. Ulumikkut isertitanit akileraarutigisassanik tunngaveqarluni meeqqanut tapiissutit, meeqqerivinnut akiliutit atugarissaarnermullu ikiorsiissutit allat naatsorsortarneri maannakkut isertitanut ikaarsaariartinneqarnissaat siuernerineqarpoq. Inatsisit ataasiakkaat tamakkununga tunngasut iluarsaannerat ilutigalugu tamanna pissaaq, tamannalu pingaarnersiugarineqassaaq.

Pilersitaq 5.

Akinik iluarsaassineq

Ikiorsiissutit akinullu killigitat arlallit ingerlaavartumik naleqqussarneqarneq ajorput, taamaattumillu ikiorsiissutit naleerukkiartortarput. Taamaattumik najoqqutassamik, akit aningaasarsiallu allangoriartornerannik katitigaasumik pilersitsinissaq Naalakkersuisut sulissutiginiarpat. Taanna akigititanik akinullu killigititanik naleqqussarnermt atorineqassaaq. Najoqqutassap katiternerani ilanngussamik ilanngaatigineqartartumik ilaatitaqarnissaq, aammalu politikkikkut pingaarnersiukkatut siuarsaernermt iliuusissanut aamma ilutsini ajornartorsiutinik anertuunik anguniagaqarfigalugu iluarsiinissamut sulianut atorineqarsinnaasunik ilanngaammik tassanga iluanaarutaasut siuarsarnermt agguassassanut inissinneqartassat siunnersuutigineqarpoq.

Ungalusaq 4.x. Danmarkimi pisortanit ikiorsiissutitut isertitanik akinik iluarsaanerit

Danmarkimi pisortanit ikiorsiissutitut isertitanik akinik iluarsaanerit

Pisortaqarfiup iluani pisortanit ikiorsiissutitut isertitat akigititallu aamma akinut killiliissutit arlalippassuit amerlanersaat ukiumoortumik Danmarkimi akigititanik iluarsaanerit procentitit taaneqartartoq aqquutigalugu iluarsineqartarput. Ilanngaassutaasartup annikinnerusup kingornatigut inuiaqatigiinni ukiumoortumik aningaasarsivinni siuarsarnek procentimi akigititap takussutissiivoq. Ilanngaataasoq sipaarutissiivoq, akigititanit agguassassanut inissinneqartumik.

Akigititanik agguassassaniipput aningaasat, ukiumoortumik isumaginninnermik, peqqinnissamik suliffeqarfimmillu suliassaqarfiusumi immikkut pilersitanut inniminnerneqartartut. Taakku inuit ikiorsiissutitut isertitanik aamma inuit eqimattat sanngiiffeqartut atuqaannik pitsanngorsaassapput. Agguassassanut aningaasat ikiorsiissutitut isertitat imminnerminik iluarsaanerit tiguneqarsinnaapput najoqqutassami toqqarneqartumi annertuseriarnermut naleqqiullugu iluarsaneq assersuutigalugu 0,3 procentinik annikinnerusumik qaffassapput.

Assersuut:

Ullumikkut politikikkut piumassuseqartoqarnerani aningaasaqarnikkullu atugassaqaraangat meeqqanut tapiissutit iluarsineqartarput. Nassataraa meeqqanut tapiissutitut ikiorsiissutit annertuupilussuarnik nalimikkut nikeriartarnerat.

Ikiorsiissutit annikinnerusumik ilanngaatitalerlugu akigititani aningaasarsianilu iluarsivigineqassasut Naalakkersuisut siunnersuutigaa. Assersuutigalugu ukiut arlaanni 2 pct.-inik akigititani aningaasarsianilu allanngoriartortoqarpat, ilanngaallu 0,25 pct.-iulluni akigititani iluarsaanerup ikiorsiissutit 1,75 pct.-inik iluarsaavigissavai. Iluarsaneq sioqqullugu ukiup siuliani ikiorsiissutitut 50 mio. kr. immikkoortinneqarsimappata ukiumi takkuttussami meeqqanut tapiissutitut 875.000 kr.-it amerlanerusut immikkoortinneqassapput, siuarsarnermullu agguassassanut 250.000 kr. inissinneqarumaarlutik.

Najoqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Ullumikkut politikikkut piumassuseqartoqarnerani aningaasaqarnikkullu atugassaqaraangat meeqqanut tapiissutit iluarsineqartarput. Nassataraa meeqqanut tapiissutitut ikiorsiissutit annertuupilussuarnik nalimikkut nikeriartarnerat. Ikiorsiissutit annikinnerusumik ilanngaatita-

lerlugu akigititani aningaasarsianilu iluarsivigineqassasut Naalakkersuisut siunnersuutigaa.

Assersuutigalugu imatut pisinnaavoq: Ukiut arlaanni 2 pct.-inik akigititani aningaasarsianilu allanngoriartortoqarpat, ilanngaallu 0,25 pct.-iulluni, akigititani iluarsaanerup ikiorsiissutit 1,75 pct.-inik iluarsaavigissavai. Iluarsaneq sioqqullugu ukiup siuliani ikiorsiissutitut 50 mio. kr. immikkoortinneqarsimappata ukiumi takkuttussami meeqqanut tapiissutitut 875.000 kr. amerlanerusut immikkoortinneqassapput, tulleriissaakkanulli agguassassanut, inatsikkut erseqqinnerusumik aalajangersakkatut malittarisassiat naapertorlugit atugarinissaanut Inatsisartut isummerfigisassaannut 250.000 kr. inissinneqarumaarlutik.

Pilersitaq 6.

Eqquusuinerit akitsuutinik akinik aningaasarsianillu naleqqusaanerit

Tupamut, cigarettinut imigassamullu akitsuutit ullumikkut imatut killegalersimapput akitsuutit qaffanneri iluarnaarutinik apparsaanerit nassataqassalluni, atuinerullu annikilliarneranik suli sakkortusaaqqissalluni. Taamaallutik akitsuutit qaffanneri annertuumik ileqqulersuutinik iluarsaasutut sunniuteqassaaq, aamma aqqiussuseqqinnermisammiviit 3-mi nassuiarneqartut tamakkiusumik inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut sunniutit akitsuutini iluanaarutit annaerannut naleqqiullugu annertunersapput, aammalu WHO-mi inassutaasunut naleqqut-tuussallutik, aamma takuuk ungalusaq 4.x.

Eqquusuinerit akitsuutit sinnerisa ilaat oqaluttuarisaa-nermut tunngasutut iluseqarpoq. Assersuutigalugit kaffimut tiimullu eqquusuinerit akitsuutit, taakku siusinnerusukkut inuulluarniutitut pigisatut isigineqarlutik. Taamaattumik maannakkut nioqqutit akitsuusersukkat ilaat iluaqutaasumik nioqqutissanik pingaarnerusunik allanik taarserneqarsinnaanersut isumaliutigisariaqarpoq.

2014-imi eqquusuinerit akitsuutit iluanaarutit tamakkiusut 473 mio. kr.-upput. Allannguuteqanngitsumik atuinermi akitsuutinik imminnerminik iluarsaneq akigititani aningaasarsianillu najoqqutassiami procentikkaamik qaffariartortillugu akitsuutit ukiumoortumik iluanaarutit 5 mio. kr.-nik qaffariassapput.

Ungalusaq 4.x Imigassamik eqqussuinerit aamma imigassamut akitsuutit

Imigassamik eqqussuinerit aamma imigassamut akitsuutit

Immiaaqqanik, viinninik imigassamillu kimittuumik eqqussuinerit Naatsorsueqqissaartarfiup nalunaarsuutaasa 1989-imiilli allangorannigsumik apparitortortoqarnera takutippaat. Misissuinerup "Befolksningsundersøgelsen i Grønland 2014"-ip ("Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq"-up) takutippaa imigassamik annertuumik atuisartuusuni allangoriartorneq 1999-imi 25 %-init 2014-imi 18 %-inut apparisimasooq². Aalakoorniutigalugu imigassartornerup allangoriartornera misissoraanni assinganik pisoqanngilaq³. 1999-imi minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik pisumi tassani ataasinnguanik tallimat sinnilinnik angutini 56 %-it imigaqarput, 2014-imi kisitsit taanna 56 %-iulluni. Piffissami tassani aalakoorniutigalugu imigaqartut arnat 1999-imi 35 %-init 2014-imi 43 %-inut amerleriarput.

Imigassamik atuiueq annikilliarloruortoq Kalaallit Nunaanni innuttaasuni peqqissutsikkut ajornartorsiutini ataasiakkaani imigassamik (aamma aangajaarniut hashimik) atornerluinerit sulii annertunerpaartaapput.

Imigassamut akitsuutit

Imigassamik atornerluineq erseqqissumik isumaginnikkut tarnikkullu ajornartorsiuteqarnermut erseqqissumik atasuteqarfeqarpoq. Atornerluisartut meeraat angutaasernernik isiginnittuunissamut annertusisamik aarleqquteqartuupput, inuillu imigassartornermik atornerluisoqarfimmi alliartorsimasut imminornissamik isumaliutiqarnerullutillu imminoriartartuusarput.

Angutaasernerni, toqutsinerni kinguaassiuutitigullu atornerluisunik suliassat amerlanerpaartaat imigassartorsimasumit iliuuserineqartarput. Imigassamik atornerluineq aningaasaqarlunermut qaqutigunngitsumik attaveqarpoq, ilaallutik ilinniagaqarsimannginneq, inigisaqarlunneq, aamma suliffeqannginneq.

Ileqquliussani imigassartornermut pinaveersaaraluni iliuuserisat sunniutit ajoqutaasut pillugit paasissutissiisarnermik sammisaqartarsimapput. Tamanna piffissamut ungasissumut sunniuteqartitsivoq, isummiussat ileqqorisallu arriitsuinarmik allangoriartortarmata.

Taamaattumik piaarnerusumik sunniuteqartunik ilusilersukkatut sularisassanik WHO inassuteqarpoq. Inassutaasoq siulleq tassaavoq akinik aalajangersaaneq, tassani ajoqutaasumik imigassartortarnerup annikillissarnissaanut akitsuutit assut sunniuteqarlutikum akuleruffiusarnerat nalunaarneqarluni. Tassaavoq meeqqanun, inuusuttunut aamma atugarliortuusunut immikkut ittumik sunniuteqarlutikum akuleruffiuvoq, taakku aningaasaqarnermikkut qaqutigunngitsukkat atugassakinnerusarmata. Aammattaaq soorlu imerusaatinut imigassartalinnut, inuusuttunut immikkut kajungernassuseqartunut inuusuttut imigassamik atuiuerannut pinaveersaarutit immikkut ittumik akitsuutit eqqunneqarneri sunniuteqarsinnaapput.

Najoqqutat: Naatsorsuuserisarfik, Peqqissutisimut Naalakkersuisoqarfik aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Pilersitaq 7.

Ilanggaassivik, akileraartitsisarfitut aqqissuussap pitsanngorsarlugulu pisariillisarnera

Qitiusumik kontomik, Ilanggaassivimmik pilersitsinissaq aalajangiunneqarpoq, tassani innuttaasup isertitai akilerneqartarlutik, tassanngaanniillu pisortanut akiliutissat naatsorsorneqartarlutik (assersuutigalugit imermut, kiasarnermut, inimut akiliutit, akileraarutit, akilersuutit, meeqqerivinnut akiliutit, eqqaavilerineq il.il.). Isertitai sinneri innuttaasup nammineqkontoanut inissinneqartassapput, innuttaasorlu qaammatikkaartumik pisortanut akileeqqusissutit sorliit akilerneqarsimanersut, akileeqqusissutillu sorliit piffissap tullianut nuunneqarsinnaanersut tamanik takussutissiamik pissarsisassaaq.

Ilanggaassiviup *innuttaasup* akiligassaanik pitsaanerusumik tamanik takussutissiinnermik tunissavaa. Aqqissuus-

sap akiligassaqalernermik pinaveersaarisinnaavoq, aammalu innaallagissamik/kiassarnermik matusisoqarsinnaanermut, imaluunniit attartortitsisup attartortitaqarnermik unitsitsinissaanik aarleqqutaasumik annikillisaassalluni. Sulisorisat akileraarutaasa aammalu aningaasarsiasanik tunniussaqqanngitsoorsinnaanermik aqutsineq sulisitsisut sipaarutigissavaat. Kommunit *aamma* namminersorlutik oqartussat akiliisitsisarnerup annertunermit pitsanngorsaaviginera angussavaat, taamaallutik pitsaanerusumik aningaasaqalissallutik, aammalu innuttaasut isertitaat aningaasartuutaallu pillugit paasissutissanik maannakkut pigisanik suliamik isumaginninnermut atuisinnaalissallutik.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik aallaaviatigut ullumikkut malittarisassiat atornerqartut assingi malillugit akiligassaatinik akiligaanngitsunik akiliisitsiniaasinnaas-

saaq. Taamaattorli aningaasarsianit ilanngaateqarnernik peqqussutit sulisitsisunut nassiinneqartarunnaassapput, ilanngaassivimmulli, aammalu ilanngaassivik aqutugalugu piomassutsimik akiliinissamik isumaqatigiissutit aqutarineqarsinnaassapput.

Ilanngaassivik sakkuulissaaq pisortat akiliisitsiniarneranik iluarsaasusaaq, aammalu akileraartitsineramik suliasaqarfiup, isumaginninnermi ikiorsiissutit aamma akiliisitsiniarnermik suliasaqarfiup akornanni sunniivigeqatigiinneq nukittorsassavaa, aammalu innuttaasut taarsigassarsiaqartualernissaannut pinaveersaareqataassalluni.

Pilersitaq 8.

Missingersuusiornermik siunnersuisarneq

Ataatsimoorussatut pisortat taarsigassarsiaqarnermut siunnersuisartunik, aammalu sulianik allanik akilgassaqarlerneramik pinaveersaarinnaasunik aamma taarsigassarsiaqartualernermik ajornartorsiutinik millisaasinnaasunik il.il. pilersitsinissamik pisariaqartitsinermik periarfissaa-sunillu misissuisussamik kommuninit, INI A/S-imit allanillu ilaasortaaffigineqartumik Naalakkersuisut suleqatigiissitat pilersissimavaat.

Suliasaqarfimmi pilersitanik ingerlataqartoqareerpoq. Assersuutigalugu iluatsittumik utoqqalinersiutilinnut utoqqarnut missingersuusiornermik/akilgassaqarlernermik kiffartuussivimmik Kommuneqarfik Sermersooq pilersitsisimavoq, takuuk ungalusaq 4.x. Taamatut assingusumik kiffartuussiviup pisortanit ikiorsiissutisartunut neqeroorutigineqarsinnaanersoq misissornerqarumaarpoq.

Ungalusaq 4.x. Kommunimit utoqqarnut missingersuusiornermik aaqqiissummut – missingersuusiornermik siunnersuisarnermut - assersuut

Kommuneqarfik Sermersuomi kommunimi utoqqarnut missingersuusiornermik aaqqiissummut – missingersuusiornermik siunnersuisarnermut – assersuut

Innuttaasut suliamik isumaginnittartumut saaffiginnipput, tassani aningaasaqarnertik pillugu oqaloqatiginnillutik, kingornatigullu utoqqarnut missingersuusiornermik aaqqiissummi attaveqalernissamut neqerooruteqarfiullutik. Piumasaqaataasooq tassaavoq pisinnaatit-sissummik aamma isumaqatigiissummik atsiuinissaat, taakkunani kommune missingersuummumut kontomik mattoqqasumik aqutaqarnissamut pisinnaatitaassalluni. Innuttaasup kontomit nammineq aningaasanik tiguisisinaasassannginnera isumaavoq.

Innuttaasooq atsiornat aningaasartuutit aalajangersimasut pillugit paasissutissat pissarsiarineqassapput, ilaallutik kontomi nalunaarsukkat aamma PBS-imi paasissutissat. Kingornatigut aningaasartuutit akiliisitsisarnermut kiffartuussisarfik (betalingsservice) aqutugalugu akilerneqassapput, missingersuullu innuttaasooq sinnerlugu kommunimit suliarineqassalluni.

Kommunip sulisuinut innuttaasup netbankianut isersinnaanissaaq pillugu kommunip aamma aningaaseriviup akornanni isumaqatigiissut atsiorneqarsimavoq. Utoqqarnut missingersuusiornermik aaqqiissut atugaqartuusunut tamanut iluatsissimavoq. Taamatut ilior-nikkut pisortat innuttaasut/atuisartut aningaasartuutiminnik aalajangersimasunik akiliinissaannik ikiorpaat. Atuisartut tassaapput ikiorsiineramik taamatut ilusilim-mik pisariaqartitsisut soraarnerussutisiallit, ilanngullu-git innarluutillit, utoqqaat sanngiitsut, tarnimikkut sanngiissuillit il.il.

Najoqutaq: Kommuneqarfik Sermersooq

Pilersitaq 9.

Pisortanit ikiorsiissutinut inatsisinik iluarsaassinerit

Pisortanit ikiorsiissutit pillugit isumasioqatigiinneq 2016- ip ingerlanerani Naalakkersuisut ingerlatissavaat. Isumasioqatigiinnerup pisortanit ikiorsiissutit pillguit ajornartorsiutit arllallit misissuiffigissavai, kommuninillu oqaloqateqarluni iluarsiissutaasinnaasut misissussallugit.

Inatsisaasunik naligisarsiuungitsitsineq

Ullumikkut pisortanit ikiorsiissutinik kommunit assigiingitsut qanoq aqutsinerat assigiingillat. Taamaalillutik illoqarfinit illoqarfinit *ikiorsiissutit pisariaqartut* assigiingitsumik nassuarneqarput. Tamatumunnga patsisaavoq pisortanit ikiorsiissutit pillugit inatsit assigiingitsunik nassuarneqartarnera. Taamaattumik inatsisaasut naligisarsiuungitsinnissa pisariaqarsinnaavoq. Tamanna illoqarfimmit illoqarfimmut/nunaqarfimmut suna pisariaqartuunera assigiingitsoqarsinnaanera sianigalugu pissaq.

Ikiorsiissutinik tunniussaqaqarnermut naligisarsiuungitsitsinerup tunniutissavai:

- Innuttaasumut annertunerusumik inatsisinik atuutsitsinermi isumannaatsuuneq, tassalu inuit ataasiakkaat missiliuisinnagit ikiorsiissutinik tunniussaqaqarneq
- Kommunit assigiingiaartumik periuseqartarnerannik pinaveersaarinnaaneq
- Sunniivigeqatigiilluni ajornartorsiutit aarleqquteqarfiunerisa annikillisineri

Atugassaqaqarnermut pisussaaffik

Ingammik aalisarnermik suliffissuaqarfiit iluanni piffissap ilaani sulisunik amigaateqartoqartarneq ajornartorsiutini ilisimaneqarpoq. Suliffeqarfiit sulisussarsiornerannik, tamannalu ilutigalugu illoqarfimmi tassani pisortanit ikiorsiissutisunik inoqarluni (imaluunniit suliffissaaleqinermi ikiorsiissutisusumik), aammalu piviusutigut suliffimmik isumaginnissinnaasumik pisunik pinngortoqassannginnera pingaartuuvoq.

Pisortanit ikiorsiissutit ullumikkut tulluarsakkanut pingasunut tamanut tunniunneqartarput. Ikiorsiissutit piviusuni assigiingilluinnartunut marlunnet (pingasunut) tunniunneqartarput. Suliffissarsiortut sulinissamullu piareersimasut, aamma sulinissamat piareersimalerniarlutik assersuutigalugu atornerluinermik katsorsaarnermik ingerlassamik naammassinneqqaartussat. Kingullit sioqqutsisumik soraarnerussutisalinnet piginnaanngorsaaqqinnermik ingerlassaq assigalugu pisortat tapiiffigisaannik suliffinnik piffissap ilaani neqeroorfigisariaqartassapput. Taamaalilluni oqariaatsimut atugassaqaqarnermut pisussaaffimmut pisortanit ikiorsiissutinik aqutsinermi assigiingisitaartumik paasinninnissamik pisariaqartitsisoqarpoq, pineqarlutik piviusumik sulianik isumaginninnermi, soorlulusooq ajornartorsiutaasup pingaarnerutitamik isumaginerani.

Pisortanit ikiorsiinermit aqqiissutaasumik iluarsaassinnisaq takkuttussaq suliffissaaleqinermi ikiorsiinermut inatsisip iluarsaassinneraanik isumaliutillu ataqatigiissinneqassaaq, ilaatigut atugaqarnermut pisussaaffiup erseqqissaaviginissaanik pisariaqartitsinermit apeqqummut tunngatillugu.

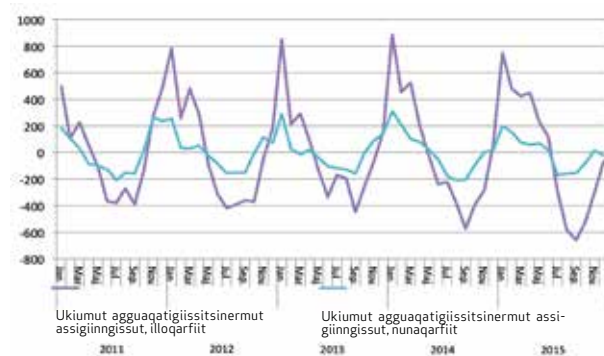
Naammattumik suliffeqanngitsut

Sulisunik pisariaqartitsinermit assut nikingasoqartarpoq, takuuk ilusiliaq 4.8. Aalisakkanik tunisassiorfik nioqqutisiasannik pissarsiaqarnissamik pisariaqartitsivoq, aammalu ukiup affaani aasaanerani sanaartortoqarfik takornariartitsisoqarfillu suliaqarnerpaapput. Nassataraa piffissap ilaani sulisunik pisariaqartitsisarnerup annertunerusua, piffissalli ilaani inuit ilaannut suliffissarsinissaq ajornakusoorarluni. Sulisorisat ilarujussuisat suliffeqarnermit suliffeqarunnaarnermut uteqattaartarnerat kinguneraa. Tamatuma nassatarisinnasavaa ilaasa suliffeqarfimmut attaveqarnerminnik annaasaqariartuuneraat.

Suliffeqarfimmut sulisut soraarsinnissaat aningaasartuuteqarfiuvallaarneq ajorpoq, assersutigalugu nioqqutisiasannik pissarsisinnaannginnerup nassatarisaanik. Pisut ilaanni iluaqutiginiarsarinissaantu taarsiullugu aalisakkanik eqqagassat igiinnarnissaat akilersinnaasarpog. Suliffeqarfimmi atugassamik nukittorsaaneq, assersuutigalugu sivisunerusumik soraarsitsiniarnermi nalunaaruteqartarfiliinerit suliffeqarfiit niuerfittut periarfissanik ullumikkut atorneranngitsunik (nutaaliornernik) takunnissinaalernerannik neriunartortalittut nassataqarsinnaavoq.

Suliffinnik ataavartussamik aalaakkaasunillu pilersitsinisamik sammisaqarneq sulisorisat aalaakkaasuunngortinnerusinnaavaat.

Ilusiliaq 4.8. Ukiup qanoq ilinerani allanngornerit, suliffissarsiortut. Illoqarfiit/nunaqarfiit 2011-2015.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Pilersitaq 10.

Piginnaanngorsaaqqinnermik iliuutsinik sammisaqarneq
Sulisinnaassutsip pinngorteqqinnissaa siunertaralugu innuttaasunut annikilliumik sulisinnaalersunut piginnaanngorsaaqqinnermik iliuuserisaq Naalackersuisut nukittorsarlugulu anguniagassalerniarpaat. Sakkussat ilaat tassaapput piffissami nikerartuni suliffissat.

Sumiiffinni inunnut annikilliumik sulisinnaalersunut nalinginnarmik atugaqarfilinni suliffeqarnermik pilersitsiniarnerup ajornakusoorfiani **iluqausiissutitut suliffinnik** pilersitsinissamut kommunit pisortani anignaasaliissutitut attaveqarsinnaanissaat isumaavoq. Iluqausiissutitut suliffiit inuiaqatigiinnut iluaqtussatut siunertalittut suliffik tapersersugaasutut, aammalu suliffiusussaangikkaluartutut nassuiarneqarpoq. Pineqarsinnaapput napparsimmavinni, utoqqaat illuini, atuarfinni, meeqqerivinni, politiini oqartussaasoqarfinnilu allani kiffartuussisutut suliffiit, kantinani ikiortit, atuarfimi pedelimumt ikiortit, oqaluffimmi ajoqimut ikiortit il.il.

Sioqqutsisumik soraarnerussutisinermit aqqiissuusseqqinnermi iliuutsinut taakkununga aningaasaliissutit immikkoortinneqarput.

Iluqausiissutitut suliffiit aamma suliffissaaleqisut suliaqartilernissaannut atorveqarsinnaapput. Atugassaqarnermut pisussaaffimmik innersuuteqarlutik pisortanit ikiorsiissutinik akiliinerni iluqausiissutitut suliffiit inuttalerneru pillugit kommunit piumasaqaateqarsinnaasapput.

Suliffeqarfik inissaqarluartitsisoq

Inuussutissarsiorfimmu, matuma ataani Namminersorlutik Oqartussani, kommunini ingerlatseqatigiiffinnilu Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuni annertunerusumik inuiaqatigiit pillugit akisussaassusermik tiguisoqassaaq suliffeqarfimmillu inissaqarluartitsisumik pilersitseqataassallutik. Taamatullu ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanik pigineqartut suliffeqarfiillu Namminersorlutik Oqartussanut pilersuisut piffissami nikerartumi suliffinnik suliffinnillu mianersuussisunik il.il. pilersitsinissaanik pisussanngortinneqartarneri nalinginnaanersagalarpoq, suliffinnik taama ittunik naammattunik peqarnissaa qulakkeerniarlugu.

Pikkorissaasarnermik ukkatarinninneruneq

Siunissami piginnaanngorsaaqqinnermik iliuusissani iliniartitaaneq ilinniaqattarnerlu pingaartinneqarnerusapput. Ullumikkut ileqquvoq piginnaanngorsaaqqinnerit pikkorissarnermik isiginagit, suliffimmik misiliinertut isigineqartarnerat.

Pilersitaq 11.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni taarsiisarnermik aqqiissutinik naleqqussaanerit

Taarsiisarnermut procentit ikiorsiissutini pingaarnerni arlalinni allanngortinnissaat Naalackersuisut siunnersuutiigaat, ilaatigut iliuuseqarnerup nukittorsarnissaat siunertaralugu, ilaatigullu innuttaasut suliaqaratik pilersugaaernermit suliffeqarfimmi suliaqarlutik peqataalersinnissaannut sakkunik atuinissaannut kommuninut erseqqissumik kajumissaassummik pilersitsiniarlutik, takuuk takusutissiaq 4.17.

Taarsiisarnermut procentinut siunnersuutit:

Takusutissiaq 4.17. Taarsiisarnermut procentinut siunnersuutit.

Aaqiissut	Taarsiisarnermut procenti, nam. oq.-nit kommunit pisarsarsiaat
Sioqqutsisumik soraarnerussutisarneq, aaqiissut nutaaq	50%
Sioqqutsisumik soraarnerussutisarneq, ikaarsaariarnermi aaqiissut	50%
Sioqqutsisumik soraarnerussutisarneq ikaarsaariarnermi aaqiissutip kimgorna	0%
Utoqqalinersiaqarneq	90%
Sioqqutsisumik piginnaanngorsaaqqinneq	80%
Piginnaanngorsaaqqinneq	75%
Piffissami nikerartumi suliffik, mianersuussiffittut suliffik, iluqausiissutitut suliffik	75%
Ineqarnermut ikiorsiissutit	60%
Pisortanit ikiorsiissutit	0%

Kommuninik oqaloqateqarnerni takkuttussani siunnersuut saqqummiunneqarumaarpoq.

Pilersitaq 12.

Aserfallatsaaliuinnermut ininut akiliutit aningaasanik qulakkeerissapput

Pisortat pigisaannik inigisanik attartortittakkanik iluarsaassinermit nutaanillu sanaartornernut aningaasartuutit siunissamut tunngatillugu imatut iluarsineqassapput piffissami tamarmi SIK-mi appasinnerpaamik aningaasarsiaqartumut inigisamut akiliummik tapiiffiqeqarani akiliisoqarsinnaalerluni. Pilersitat ataatsimoortillugit isigineqarnissaasa pingaaruteqarneranik tamanna takusutissivoq. Suliaqarnermi ilanngaati pingaasat atugassat annertusisissavai, ilaqutariinnullu meerartalinnut ikior-

siissutinik iluarsaanerit ilaqutariit meerartallit sanngiin-nerpaat, angajoqqaavi suliffeqartut nukittorsassavai. Pilersitat taakku aamma ingerlanneqartut peqatiginagit iluarsaassinerup nassatarisaanik inigisamut akiliutit qaf-fanneri aningaasani atugassat naleqqutinngitsumik anni-killieriarujussuarnik nassataqartitsissapput.

Tamatuma saniatigut inigisamut akiliut aserfallatsaaliu-nermut ingerlaavartumik aningaasanik immikkoortitsinis- samut naammassapput, taamaalilluni aserfallatsaaliuinis- samut suliassanik kinguartiterisoqassanani.

**Pilersitaq 13.
Ernianik ilanngaateqarnermut taarsiullugu ernianut ta-
piissutit**

Pisortat inigisanik pilersuisuunermut akisussaasuunis- saanik, aammalu pisortat inigisanut aningaasaliinernut aserfallatsaaliuinernullu isumalluuterpassuarnik pituttui- suunissaannik ullumikkut naatsorsuuteqartoqarpoq. Anin- gaasat allatut qinigaqarluni pilersitanut siuarsarnermik pilersitsisunut imaluunniit iluserisani ajornartorsiutit iluarsiiiviginissaannut aningaasaliissutaasinnaagaluartut.

Sapinngisamik innuttaasut amerlanerpaat imminnik inigi- sassanik pilersugaqarnissaannik Naalakkersuisut angu- niagaqarput. Taamaattumik innuttaasut imminnik inigi- sassaminnik pilersuinissamik akisussaaffilernissaannut kaammattuisunik ineqarnermi suliassaqaarfimmi aaqqiis- sutinik peqassanera pingaartuuvoq. Maannakkut akile- raartarnermut malittarisassiat nassataraat pisuni aala- jangersimasuni inissianik piginnittunut ernianut tapiissu- taasup ukiukkaani 20.000 kr. sinnerlugit inoqtigiiit ernia- nut aningaasartuuteqaraangata tunniunneqartarnera. Taamaattumik ernianut tapiissummik inissianik piginnit- torpassuit tamakkiisumik iluaquteqarneq ajorput. Ineqar- nermik suliassaqaarfimmut tunngatillugu ernianut ilan- gaat, soorlu Savalimmiumi Islandimilu pisutut ernianut ta- piissutinut iluaquteqarfiusumik allannngortinneqarsinnaa- nera misissorneqarumaarpoq. Allannguuteqarnerup ilaa- tigut nassatarissaavaa maannakkut akileraartarnermut, aningaasaqarnermut ineqarnermullu politikkip akornanni iluarinangitsumik ataqatigiinnerup taamaatinneqarsin- naanera, tamannalu ilutigalugu inissianik piginnittunut ern- ianut tapiissutit attanneqarlunilu pisunilu aalajangersi- masuni pitsannngorsineqarsinnaalluni.

**Pilersitaq 14.
Pisortat inissialionerat anguniagalissaaq, aamma innut-
taasunut inissanik pilersorsinnaangitsunut pisortat il-
luutaat saaffeqartissapput. Attartortumit piginnittumut
aaqqiissutit nukittorsarnera**

Siunissami pisortat inissiat attartortittagaat sapinngisa- mik attartortut akiliisinnaassusaannut ininik attartorner- mut akigititaq naleqqutsillugu sanaartorneqassapput. Pi-

sortat inissiaataanni nutaani inimut akigititaq SIK-mi an- nikinnerpaamik aningaasarsiaqartumit piffissami tamar- miusumi suliffeqartumit akilerneqarsinnaassaaq.

Pisortat aningaasaliiffigisaannik sulisunut inissianik sa- naartornerit sapinngisamik annikillisarariaqarpoq, ilan- gullugu ilaatigut sulisunik inuttassarsiorsinnaanermut pingaarutilittut immikkoortoqarfiit pisariaqartitsinerat sianigalugu.

Taarsiullugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu namminersortunik inissiaatileqatigiinnik isumaqatigiissu- teqarsinnaapput, assersuutigalugu pensionskassit pigi- saannik inissiat aalajangersimasut ilaannik attartornissa- mik, sulisunut neqeroortutiginnaasanik. Taama ilior- nikkut aningaasaliisnnaasut aggersarneqarsinnaapput, namminersuutigisatut pilersitsiniarneq annertusarneqar- luni, tamakkulu ilutigalugit inigisanik pilersuinissamut pi- sussaaffigisap ilaanik pisortat ilanngaavigineqassallutik.

Tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik tunisaqarnis- samut Illuut A/S pisinnaavoq. Allatut qinigassatut Illuut A/S-imi inigisanut akiliutit annertusiartuaartariaqarput, taamaalillutik pisortat taarsigassiineri ernialinngortinne- qarsinnaallutik, piffissallu ingerlanerani nungusarneqar- lutik. Taamattut aaqqiissuteqarneq ingerlatseqatigiiffiup ernialikkatut taarsigassarsiaqarnerata nungusarnera ilu- tigtalugu ilanngukkiartorneqarsinnaavoq.

Kiisalu attartortartumit piginnittumut aaqqiissutit nukit- torsarnissaa Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat, taamaa- lillutik inissiap attartortakkap inissiamut pigisanngortin- nissaa pisariunnginnerulersillugu. Inissianik niuffaffimmi annertusisamik savituussusermik pilersitsissaaq, inuillu ataasiakkaat akisussaaffimmik tigusaqarnissaat pillugu Naalakkersuisut takorluugaannut naleqqutissalluni.

Pilersitap ilaatut attartornermut inatsisaasut iluar- saannissaannik Naalakkersuisut piareersaaniarput.

**Pilersitaq 15.
20/20/60-imik aningaasaliinerup iluarsaannera**
Aningaasaliisartutullullivinnit inassutaasumik taarsi- gassarsiap aallaaviatut annertussusaanik 10 %-inik pigin- nittut taarserneranni ilanngaattissaq siunnersuutigineqar- poq. Aamma pisortanik 20/20/60-inik taarsigassarsiat pioreersut piffissaq sioqqullugu akilerneqarsinnaanerat eqqunneqarpoq.

20/20/60-inik aaqqiissutit nutaat ernialigaanissaat, ima- luunniit ukiumoortumik akitsuuserneqarnissaat siunners- suutaavoq. Erniat/akitsuutit ilusilissapput taarsigassars- iat akiligaanissaannut piffissaliussaq sioqqullugu nun- gullugit akilersorneri kajungernarsisillugit, tamannalu ilu- tigtalugu ernianut aningaasartuut siumut nalunangereer-

lunilu inissianik piginnittut isumagisinnaasaannut naleqqiullugu qaffasinnerussanani. Tassaasinnaavoq realkredittimi taarsigassarsianut ukiunut 20-nut inissitanut assingusumik ernialiineq. Aningaaserivinnit aqunneqartumik iluarsisutissaaq pillugu aningaaserivinnik suleqateqartoqarsinnaanersoq Namminersorlutik Oqartussat misissoriarpaat.

Taarsigassarsiaaersut namminersorlutik oqartussanut/kommuninut aamma inissiamik piginnittumut iluaqutaasumut nalingititamut akilerneqarsinnaanerat neqeroorutaasinnaapput. 20/20/60-imut taarsigassarsiap nalinganik Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiinni ilaasortap naatsorsorsimavaa, akiligassanut piffissap sinnera tassaalluni nalingititaq 36-mut ukiut 20-t². Ernialiusaaq qaffasinnerusoq nalingititaq naatsorsorneqarpoq. Maannakkut erniat inissisimaffigisaanni nalingititap qaffasinnerunissaa nalilersorneqarpoq, ernialiisinnaassutsip nalingata appasinnerunera pissutigalugu.

Taarsigassarsiasatut neqeroorummik 20/20/60-imik aaqqissuussamut assingusumik pilersitsisoqarsinnaaneranut tunngatillugu aningaaseriviillu isumaqatigiittoqarsinnaassappat inissianik niuffaffimmi pisortat akulerunnerannik annikillisaaqataassaaq. 20/20/60-mik taarsigassarsiaaersunik piffissaaq sioqqullugu nungusaanerit, inissianik pigisallit neqeroorummik atuinissamik toqqagaqarnerat aalajangiilluni ataasiartumik iluanaarutissamik pissarsiviussapput.

Piginneqatigiilluni inissiat

Piginneqatigiilluni inissianut inatsisaasut allanggortinneqassapput, inassutaavorli naafferartumik akiliisarnermut ernialigaanginnermullu aaqqissuussinerup attatiinnarinnisaat, taamaalillutik inoqtigiinnut killilinnik taarsigassarsisinnaasunut – soorlu ilinniakkaminnik naammassinernerlaanut – piginneqatigiilluni inissiat periarfissaajuusammata. Malittarisassiat allanggortinneqarsinnaanersut iluarsaaqqinnerup ilaatut isumaliutigineqassaaq, taamaalilluni ukiut 30 kingornatigut taarsigassarsiaq ernialerneqarlunilu naafferartumik akilersorneqartalissalluni.

Inissiat pisortat pigisaat

Pisortat inissianik ingerlatseqatigiiffiit immikkut ittunik tapiissuteqarnermik aaqqissuussinerit pinaveersimaartariaqarput, taakkulu namminersortutut inissianik ingerlatseqatigiiffittulli inissisimaffeqassapput. Tassunga ilanngutissaaq attartortartumit piginnittumut aaqqis-

2 Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit 2014-imi ineqarnermut isumasioqatigiisitsineranni taakku siulersuisuineersup Anders Møller Christensenip saqqummiussaa. <http://naalackersuisut.gl/-/media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20Raad/202060Ln%20af%20Anders%20M%20Christensen.pdf>

suussinerup Naalackersuisut attallugulu nukittorsarniarnerat.

Pilersitaq 16.

Niuffaffimmut naleqqussakkamik pisortanit taarsigassarsisinnaaffiit

Pisortanit taarsigassarsisitsisarneq niuffaffimmut naleqqussassasoq Naalackersuisut siunnersuutigaat, takuuk takussutissiaq 4.18.

Imikkoortut siuliini taaneqartut nunatsinni inissianik niuffaffit assigiinngiaartupilussuuvoq, inissiamillu pigisaqartup taarsigassarsisinnaaffii annertuunik assigiinngissuteqarput. Taamaattumik innuttaasut sumi najugaqarnerat apeqqutaatinnagu inissianik imminnik pilersornissamik kissaateqartut naleqquttunik taarsigassarsisnaanerannik qularnaarisumik ilusissamik nassaarnissaaq Naalackersuisut kissaatigaat.

Iluserisaaq niuffaffinni nunap ilaani sisamani agguataarinermik, piginnissinnaaffinnik marlunnik (namminersortut imaluunniit pisortat), aningaasaliinissamik akisussaffimmik (inissianik pilersuinissamut nammatassat), kiisalu taarsigassarsinissamut tapiissuteqarnissamullu aaqqissuussinerinik arlalinnik tunngaveqartinneqarsinnaavoq. Iluserisaaq sapinngisamik ikinnerpaanik pisortanit tapiissutitut aningaasaliissutinut inissianik amerlanerpaanik sanaartornissamik kissaateqarnermik aallaaveqarpoq. Tapiissutaasut Nuummi inissianut ikinnerpaanissaannik, illoqarfinni anginerpaap tulliini annertuneralaarnissaannik, illoqarfinnullu minnernut nunaqarfinnullu annertusiar-tuaartinnissaannik tamanna nassataqassaaq.

Inissianik niuffaffik savituvoq, allangpallassinnaasarlunilu, assersuutigalugu sumiiffimmi annertusisamik aningaasaqarnikkut suliaqarnerup nassatarisaanik, takornariaqarnerup annertusisap nassatarisaanik, aatsitassarsiornermit il.il. Taamaattumik tulliatut immikkoortitsineq maannakkut pissutsinut naleqqiullugu isigineqassaaq.

Nuummi inissianik pilersuinissamut nammataq namminersortuni 80 %-it aamma pisortani 20 %-it akornannut agguataarneqarsinnaavoq. Inissianik tamatigoortunik inuusuttunit, utoqqarnit allanillu najugaqarfiusinnaasunik sanaartornermikkut pisortat nammatassatik kivissavaat. Namminersortut 20/20/60-imik aaqqiissut imaluunniit piginneqatigiilluni inissiaqarnermut iluseq (ABF1) atorsinnaavaat, kingullermi atugaallutik pisortanit taarsigassarsinerit 50 %-it, realkredittimit taarsigassarsinerit 45 %-it, namminerlu akiliutit 5 %-it.

Qaortumi, Sisimiuni Ilulissanilu inissianik pilersuinissamut nammataq namminersortuni 50 %-it aamma pisortani 50 %-it akornannut agguataarneqarsinnaavoq. Inissianik tamatigoortunik inuusuttunit, utoqqarnit allanillu najuga-

Takussutissiaq 4.18. Niuffaffiit aningaasaliinnaaffiillu. Maannakkut pissutsit. ABF 1, ABF 2 aamma ABF3 tassaapput nassuiarneqartunut piginneqatigiilluni inissiatinut taarsigassarsisinaffiiit

Niuffaffik	Nuuk		Sisimiut, Ilulissat aamma Qaqortoq		Maniitsoq, Aasiaat aamma Tasiilaq		Najugaqarfiiit sinneri	
	Namminersortut	Pisortat	Namminersortut	Pisortat	Namminersortut	Pisortat	Namminersortut	Pisortat
Piginnittuuneq	ABF 1.	Små boliger	ABF 2.	Inissiat mikisut	ABF 3.	Inissiat mikisut	Illorput	
Tapiissuteqarnermut aqqiissut	&		&		&		Nammineq sanasassat	
	20/20/60		30/30/40		35/35/30			
Pigineqati-giiffik	80%	20%	50%	50%	60%	40%	100%	0%

qarfiusinnaasunik sanaartornermikkut pisortat nammataq namminersortut 30/30/40-mik aqqiissut imaluunniit piginneqatigiilluni inissiaqarnermut iluseq (ABF2) atorsinnaavaat, kingullermi atugaallutik pisortanit taarsigassarsinerit 55 %-it, realkredittimit taarsigassarsinerit 40 %-it, namminerlu akiliutit 5 %-it.

Maniitsumi, Aasianni Tasiilamilu inissianik pilersuinissamut nammataq namminersortut 60 %-it aamma pisortani 40 %-it akornannut agguataarneqarsinnaavoq. Inissianik tamatigoortunik inuusuttunit, utoqqarnit allanillu najugaqarfiusinnaasunik sanaartornermikkut pisortat nammataq atorsinnaavaat. Namminersortut 35/35/30-mik aqqiissut imaluunniit piginneqatigiilluni inissiaqarnermut iluseq (ABF3) atorsinnaavaat, kingullermi atugaallutik pisortanit taarsigassarsinerit 60 %-it, realkredittimit taarsigassarsinerit 35 %-it, namminerlu akiliutit 5 %-it.

Nunap sinnerani inissanik pilersuineq inissianik piginnittuusunit inunnit namminersuutigisaqartunit 100 %-imik pissaaq, pisortalli taarsigassarsisitsisimassallutik. Ullumikkut innuttaasut sanaartugassanik neqerooruteqarfisartut, nammineq aningaasaliineq inoqutigiiit isertitaannit aalajangerneqartarluni. Inoqutigiiit isertitaannik aalajangerneqartumik Namminersorlutik Oqartussat taarsigassarsisitsisartut, isertitanut 200.000 kr. ataanniittunut 5 %-imit isertitanut 500.000 kr. sinnerlugit 30 %-inut. Taarsigassarsiat ilaannakortumik ernialigaanatillu naafferartumik akilersugaaneq ajorput.

Pilersitaq 17.

Ineqarnermik suliassaqarfimmi aqutsinerup pitsaanerusumik aqqiissuunna

Ullumikkut kommunit aamma namminersorlutik oqartussat inissiatileqatigiiffinnik ingerlatsippat. Pisortat inissianik suliassaqarfianik aqqiissuussineq Naalakkersuisut allannortinniarpaat, taamaalilluni akisussaaffik kommuninut tunniunneqassalluni. Namminersuutitut niuffaffimik, kommuninut ataasiakkaanut naleqqussakkamik ineriartortitsinissamut tamanna pitsaanerusumik periarfissiisaaq. Allannuuteqarnikkut kommunit namminersorlutik oqartussat illuutaat tigussavaat, inatsisaasullu imatut ilarsineqassapput kommunit inissiatileqatigiiffinnik pilersitsisinaalerlutik.

Maannakkut iluarsaassinissamik aserfallatsaaliuinissamillu suliassat kinguartooqqasut tassunga atatillugu kommunit akisussaaffigilissavaat. Taamaalillutik kommunit suliassanik pilersaarusiorluarnerusinnaapput, aammalu maannakkut inissanik pisariaqartitsinerup suliffeqarnermilu pissutsit akornanni ingerlalluarnerusumik sunniivigeqatigiinneq anguneqarsinnaalissaaq. Aammattaaq pilersaarusiorneq pillugu najukkami suliffeqarfinnik qanimut suleqatigiinnermik pilersitsinissamik periarfissiisaaq, taamaalilluni suliassat pilersaarusiorneqarsinnaallutik, aammalu ilinniartut inissaannik pilersitsinissamut periarfissat pitsanngorsineqassallutik.

Aqutsisarfiit minnerusut inissianik immikkoortoqarfinni kiffartuussinissamik ikiorsiissutinik arlalinnik suliarinnittussarsiuussinerit oqilisassavaat. Namminersortutut inuusutissarsiorfimmik tamanna ineriartortitseqataasinaavoq. Ikorsiinerit suliarinnittussarsiuugaallutik, taamaalillutillu unammillerfiulerlutik akinnerullutillu sunniuteqarnerusumik pilersuutigineqarsinnaasut misissuinerit

takutippaat³. Taamaalillutik inissiaatileqatigiit suliassamik pingaarnersaat sammisarilersinnaavaat.

Ilaqutariinnut arlalinnut inissiaqartunut illoqarfinnut tamanut immikkoortortanut pilersaarusiortoqarumaarpoq. Inissiaatit kommuninut tunniunneqarpata immikkoortortanut pilersaarutit tapiissutinik isumaqatiginninniarnerni ilaatinneqassapput. Kommunit ilisimatinneqarlutik tunngavilimmik inissianik tigusinissapput. Kommunit inissianik iluarsaassinerit isaterinerillu naammassereernerisa kingornisigut tigusaqarnissamik toqqaasinnaassapput, imaluunniit inissianik tigusaqarlutik suliniutillu missiliuutigisatut aningaasaliissutinik ingerlassallugit.

Pilersitaq 18.

Akileraarutitut tunngaviup siammartinera

Isertitanik A-nik oqaatigisartakkap sakkortusiner

Isertitanik A-nik oqaatigisartakkap tamatigoortumik sakkortusinerata akileraarutitut akiliisarneq nukittorsasavaa. Aningaasarsialinnut imitittartut, siunnersuisartut aningaasarsisartut il.il. assigiissinneqassapput, akiligasaliortarneq apeqqutaatinnagu. Pisortaqaarfinnut aamma suliffinnut namminersortunut inissiamik, biilimik angallammillu attartortitsineq, kiisalu tunisaqarneq aningaasarsiaqartarnertut suliarineqassaaq, taamaalilluni akiliuteqarneq sioqqullugu aningaasanik akileraarummik tigusi-soqartassalluni. Sakortusinerup sunniuteqarluarnerusumik akileraarutitut akiliisitsisalissaaq. Assingatut aningaasaanngitsunik atortussanik akiliutitut, kiisalu sulisunut ajunngitsorsiarititassat sinnerisut iluseqartut aningaasarsisitsinerit aningaasarsisarnertulli akileraarutigitissannut pisussaaffiligaallutik allanngortinneqassapput.

Sulisunut ajunngitsorsiasanik akileraarusiinnginneq imaluunniit sukangannngitsumik akileraarusiineq tassaavoq aningaasarsiatut isertitat aningaasaanngitsunik atortussanik akiliutitut allanngortitsinissamut sakkortuumik kajuummisut, inernalugu akilerartitsineritut tunngavigisaq naleerussagaq. Ingammik akissarsiamittut ilaannik sulisunut ajunngitsorsiasaqartartut tassaapput qaffasissunik akunnattunillu aningaasarsiaqartartut.

Aningaasatigut iluanaarutitut akileraarusiinerit, aktiaatinik iluanaarutitut akileraarusiinerit

Pappiaqqanik aningaasanik nalilinnik iluanaarutitut akileraaruserneqarnissaat pillugit inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussinissartik Naalakkarsuisut naatsorsuutigaa. Siunertaq tassaavoq isertitat suuneri apeqqutaatinnagit isertitanik assigiissumik suliaqarfiusumik assi-

giiaartitamik akilerartitsineritut aqqisuussaq pillugu kissaateqarnermut takussutissaavoq. Pappiaqqanik aningaasanik nalilinnik akileraarusiisarnermut paasiuminartunik malittarisassiat saqqummiunneqassapput, taamaalillutik isertitatulli allatut assigiimmik pappiaqqanik aningaasanik nalilinnit iluanaarutaasut akileraarutaasalissallutik. Anguniakkat tassaapput malittarisassiat erseqqisusut, aningaasaliisarfirmik peqqissumik ineriartortitsinerimik siuarsaasinnaasut. Aktianik il.il. pisiaqarlunilu tunisaqartarneq sapinngisamik pitsaanerpaamik iluanaarfiususumik aningaasaliissuteqarnermi sorlermi tunngaveqartinneqartariaqarpoq, tassaassanani akileraarutitigut iluanaaruteqarniarnerup piliasaa.

Soraarnerussutisianit iluanaarutitut akileraarusiineq

Ullumikkut aningaasatigut iluanaarutitut akileraaruteqarfiusannginneratulli nunatsinni pensionskassini aningaaservinnilu soraarinnngornissamut sipaarutaasunit soraarnerussutisianit iluanaarutitut akileraarutitut (PAL skat) akiliisoqarneq ajorpoq. Soraarnerussutisianut sipaaruteqarnerup annertusisup aningaasaqarnikkut politikikkut attassisinnaassuseq nukittorsarpaa, taamaattumillu nammineq aningaasaatitut aningaasatigut iluanaarutitut akileraarusernerannut naleqqiullugu soraarnerussutisianit iluanaarutitut akileraarusiineq sakkortunnginnerussaaq.

Kalaallit Nunaat Danmarkilu marloqiusamik akileraaruteqarnermut isumaqatigiissummit 2012-imeersumit PAL skat'imik akileeqqusisarnissamut pisussaaffilerpoq, Danmarkimilu innuttaasunit akilerartartunit SKAT'imit iluanaarutitut nuttassallugit. Danmark assingusumik pisussaaffeqarpoq. 2014-imi Kalaallit Nunaata danskit pensionskassiini kalaallit akileraaruteqartartut sipaarutaannik PAL skat'imit 22 mio. kr. pissarsiarai.

Nunani allani soraarinnngornissamut aaqiissutini akiliutitut akileraarusiinerit

Ullumikkut soraarinnngornissamut sipaarutitut akiliuteqartarnermut akileraaruteqartartut ilanngaateqartarput/ ilanngutitassaannnginnermik pisinnaaffeqartarput. Taamaalilluni akileraarutitut akiliuteqarnerup nalaanut kinguatinneqartarpoq, innuttaasumillu akileraarummik akiliutitut innuttaasup inuunerani assigiiaarnerusumik siammartinneqartarlutik.

Innuttaasunut danskit pensionskassianni soraarinnngornissamut sipaaruteqartunut soraarnerussutisianit akiliutitut akileraarutitut Danmarkimut tussasoq Danmarkilu marloqiusamik akileraaruteqarnermut isumaqatigiissutit aalajangersarpaa, pineqarluni akiliuteqarnerup nlaanim inuit Danmarkimi najugaqartuugaangata.

2014-imi nunatsinni isertitanit akileraarutitut akiliuteqartoqarani danskit pensionskassiinut 140 mio. kr.-nga-

³ COWI p nalunaarusiaat 2014-imeersoq: "Reorganisering af det offentlige boligområde" ("Pisortat inissianik suliassaqarfianik aqqiissuuseqqinneq")

jannik akiliisoqarpoq. Tamatuma assingaa akileraarutinit iluanaarutissat annaasat 58 mio. kr. Soraarninngornermini Kalaallit Nunaanni najugaqanngitsunik sulinerminni sivikinnerusumik imaluunniit sivikinnerusunik Kalaallit Nunaanniittunik akileraartartut pisariaqartittuassapput. Taamaattumik Nunatta Karsianut iluanaarutaasut anaaneqassanngimmata nunani allani soraarninngornissamut aaqqiissutinut akiliisarnerit Naalakkersuisut akileraaruserniarpaat.

Akitsuutitik suliassaqarfimmik sukumiisumik misissuineq
Inatsisaasut aqutsinerullu aaqqiissuunneqarnerat Naalakkersuisut misissorniarpaat, ilaatigut eqquusuinermut akitsuutit peqqissutsimut avatangiisinullu tunngatillugu kissaatigisatut ileqqulersuutitik naleqqussaaneermik sunnuteqarnerat, ilaatigullu akitsuummik iluanaarutissatut sunniutip aamma akileraartarnermut pisortaaasuni aamma innuttaasuni aqutsinikkut atasutut isumalluutitik atuinerup akornanni naammaginartumik attaveqartoqarnera qularnaarniarlugit.

Aallaavimmigut allanngortiterineq akileraartitsisarnermik akitsuuteqartitsinermillu suliassaqarfiup tamarmiut sup iluani missingersuutitik allannguuteqartitsissanngilaq, tassanngaanniillu sinnilimmik iluanaarutaasinnaasut suliassaqarfimmi iluarsaaqqinnissamik suliassanik allanik anigaasaliissutitut atorneqarsinnaapput.

Pilersitaq 19.
Pinngitsoorani soraarninngornissamut sipaaruteqartitsisarneq
Soraarninngornissamut sipaaruteqarnermut piumasaqaat suliffeqarfimmi soraarnerussutisat imaluunniit namminerisamik soraarnerussutisinnissamik aaqqiissuussat aqutugalugit matussusiinerit aqutugalugit akuerineqarsinnaapput. Innuttaasooq suliffeqarfimmi soraarnerussutisat imaluunniit namminerisamik soraarnerussutisinnissamik

aaqqiissuussat aqutugalugit matussusersimannigikaangat pineqartumut tunngaviumik sipaaruteqarnissamik aaqqiissummik pilersitsisoqarnissaq Naalakkersuisut sulissutigaa. Tamanna pillugu inatsisissatut siunnersuut tusarniaassutaasimavoq. Ilanngullugu aaqqiissutaasup pensionskassamik suleqateqarluni – ilimanartumik nunatsinni pensionskasse SISA-mik – Akileraartarnemrut Aqut-sisoqarfimmit aqunneqassasoq siunertarineqarpoq.

Utoqqalinersiuteqarnernut sunniivigeqatigiinneq
2015-imi ukiakkut ataatsimiinnermi akuersissutigineqartoq utoqqalinersiutinut iluserisassaq nutaaq annertusisamik sipaaruteqarnissamik kaammattuuteqartarnissaq pillugu kissaatigineqarnermut ataqatigiissitatut isigineqassaaq. Tunngaviumik soraarnerussutisat atuutsilerneqarput, taanna utoqqalinersiuteqartup nammineq isertitarisaanik tunngaveqarluni, aatsaallu agguaqatigiissillugu isertitanik (220.000-it missaanniittumik) utoqqalinersiuteqartup isertitai qaangerneqaraangata annikillisarneqartassasumik.

Anguniagaq, 70 %
Innuttaasooq soraarninngoraangat aningaasarsiat atorunaarlutik soraarninngornermi isertitanik taarserneqartarput. Minnerpaamik 70 %-inik matussusiinnissap naammattuunera nalilersorneqarpoq, suliffeqarlutik suliqaartunut naleqqiullugit soraarninngortut annikinnerusumik pilersuisutut nammatassaqarmata, sipaaruteqarnissaminnillu pisariaqartitsinatik, takuuk takussutissiaq 4.19.

Takussutissiami isertitat malillugit sipaaruteqarnissamut pisariaqartitsinerup qanoq annertusiartornera takuneqarsinnaavoq. Appasissunik isertitaqartut pisortanit utoqqalinersianit tamakkiisumik matussuserfigineqassapput, qaffasissumilli isertitalli soraarnerussutisiatut isertitanik tamanik namminneq aningaasaliissallutik.

Takussutissiaq 4.19. Pisortanit soraarnerussutisat ilanngunneqaraangata isertitani atuuffittut sipaaruteqarnissamut pisariaqartitsinerit. 2016-imi kisisit.

Qaammam-musiat	Ukiumut aningaasarsiat	70 %-inik matussuneq	Pisortanit utoqqa-linersiutit	Sipaaruteqarnermut pisariaqartit / nammineq aningaasaliinerit	Nammineq aningaasaliinerup annertussusia
kr. 15.500	kr. 186.000	kr. 130.200	kr. 133.200	kr. -3.000	0%
kr. 20.000	kr. 240.000	kr. 168.000	kr. 133.200	kr. 34.800	21%
kr. 25.000	kr. 300.000	kr. 210.000	kr. 126.175	kr. 83.825	40%
kr. 30.000	kr. 360.000	kr. 270.000	kr. 77.075	kr. 192.925	71%
kr. 50.000	kr. 600.000	kr. 420.000	kr. 0	kr. 420.000	100%

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Piffissami matumani pinngitsuugassaangitsumik soraarnerussutisinermit aqqiissut 10 procentinut naleqqiullugu qaffasinnerusumut inissinneqarsinnaangilaq, appassissumik aningaasarsiaqartutut innuttaasut maannakkut pisortanit utoqqalinersiutaasutigut 100 pct.-it sinnerlugit matussuserfiussanerat akiliutip qaffasinnerusup nasatarissammagu. Ilanngutissapput sunniivigeqatigiinnermi ajornartorsiutit, pisortanit utoqqalinersiutit ikiliartuarterinnerisa malitsigisaannik katitikkatut isertitat aalajangersimasut qaangerlugit akileraarusiineq qaffasisunnungussalluni. Taamaattumik sipaaruteqarnissamik piumasaaqat qaffasippallaalerpat soraarnerussutisinnanissamut akiliutigisartakkat sakkortuumik akileraarusersugaannissaannut aarleqquteqartoqarpoq.

Isertitanik A-nik pissarsisartunut minnerpaamik piumasaaqatip 2018-imi 4 pct.-init 2024-mi 10 pct.-inut annertusiartuarterumik ilanngussornissaa naatsorsuutigineqarpoq, isertitanullu B-nut 2018-imi 2 pct.-init 2022-mi 6 pct.-inut ilanngussorneqassalluni.

Piffissami sivikitsumi akileraarutini iluanaarutit ikiliartuarterut

2023-mi pinngitsuugassaangitsumik soraarnerussutisinnanissamut aqqiissuusaq tamakkiisumik atugaalerpat soraarnerussutisinnanissamut akiliutit 500 mio. kr.-nik amerleriassasut 2013-imit akileraarutinit isertitanullu paasisutissanik tunngaveqartumik naatsorsuinerit takutippaat. Pinngitsuugassaangitsumik soraarnerussutisinnanissamut sipaaruteqarnermik eqqussineq isertitanik akileraaruteqarnermut inatsisip allanngortinneranut ataqatigiissillugu isigineqassaaq, tassani nunani allani pensionskassinut akiliutaasartunik akileraarusisannerup eqqunneqarnissaa nasataritinnerqarluni.

Soraarnerussutisinermit aqqiissuussanut akiliutit amerliartortut nasatarisaannik akileraarutini iluanaarutini tamakkiisumik apparianeq aqqiissutip tamakkiisumik atugaalernerani 115 mio. kr. missaannissaasoq naatsorsuutigineqarpoq. Tamaminngalu nunani allani soraarnerussutisinermit aqqiissuussanut akiliutit 50 %-iisa akiliutaasasanerat, aammalu taakkuninnga akileraartitsinerup siuartinneqassanera pillugu naatsorsuutiginnittoqarluni.

Taamaallitulluk ullumikkut Kalaallit Nunaata avataani pilersinneqareersunut soraarnerussutisinnanissamut aqqiissuussanut, kiisalu piffissap sivikitsup ingerlanerani Kalaallit Nunaannit Danmarkimut nuunneqarnissaannik naatsorsuutigineqartunut akiliutigisannik akileraarusiinnermit iluanaarutini akileraarutinit iluanaarutit ikilieriarnerat aningaasaliiffigineqassapput. Sinneri 10 mio. kr. pisortani aningaasartuutit sipaarutaasut aqutqigalugit aningaasaliissutaanissaat naatsorsuutigineqarput.

Inunnut ataasiakkaanut kingunerisat

Inunnut piffissami matumani minnerpaamik piumasaaqatip naapertuutsitsiniarlutik naammattunik akiliuteqartanngitsunut akileraaruteqarnerup soraarnerussutisinnanissamut akiliuteqartarnerup kingornatigut atugassanik aningaasatigisat ikilieriarnernik pinngitsuugassaangitsumik soraarnerussutisinnanissamut sipaaruteqarnerit nasataqassapput. SIK-mi isumaqatigiisutit atorfilittallu amerlanerpaat soraarnerussutisinnanissamut sipaarutit akiliuteqartereput, inatsisaasumillu nutaamik sunniivigineqassanngillat. Namminersortut, ilanngullugit piniartut angallateeqqaniillu aalisartut nalinginnarmik soraarnerussutisinnanissamut sipaaruteqarneq ajorput, sinneqartoortuminnillu 2 %-init 6 %-inut amerliartortunik soraarnerussutisinnanissamut aqqiissuussamut akiliisartussaassapput.

Takussutissiaq 4.20. Namminersortumut (soorlu angallateerarsorluni aalisartumut) sipaaruteqarnermi kingunerisassaaq.

Ukiuni 40-ni sipaaruteqarneq, akunnattumik aarleqqusikkamik sipaarutigisat	15.000	20.000	30.000	50.000
Qaammatikkaani isertitat	15.000	20.000	30.000	50.000
Sipaaruteqarnermut procenti	6%	6%	6%	6%
Qaammatikkaani aningaasat atugarisinnaasat (akileraarutip 43 %-iunerani) ikilieriarneri	513	684	1.026	1.710
Qaammatikkaani sipaarutigisannik soraarnerussutisinnanissamut akiliutit	3.305	4.485	6.845	11.565
Utoqqalinersiutit (kisermaa, 2016)	11.183	11.183	10.579	8.454
Isertitat tamakkiisut	14.488	15.668	17.424	20.019
Matussutissiineq	97%	78%	58%	40%

Najoqqutaq: Bankpensionimi naatsorsuisarfik aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik.

Pilersitaq 20. Suliffeqarfimmi soraarnerussutisiat qaffasinnerusumik matussusiivigineri

Innuttaasut tamarmik suliffeqartutut suliaqarnerminni isertitamik 70 pct.-iisa missaannik soraarnerussutisinnanissamut isertitaqarnissaat Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Appassissumik akunnattunillu isertitaqartartut pisortanit utoqqalinersiutit ataqatigiissitamik pinngitsuugassaangitsumik soraarnerussutisinnanissamut sipaarutit matussuserfiussapput, innuttaasulli 70 pct.-inik matussuserfiginissaq anguniarunik innuttaasut qaffasissunik sulinnerminni isertitaqartut 15-ini 20 pct.-inut sipaaruteqartariaqarlutik. Tamakku isumaqatigiisutit il.il. aqutqigalugit aammalu suliffeqarfimmi illua'tungeriinnut isumagineqartillugit iluarsivigineqassasut Naalakkersuisut naatsorsuutigaaq.

(Footnotes)

1 Pisortanit ikiorsiissutit aalajangersimasutut ikiorsiissutaanngillat, pisariaqartitsinermulli ikiorsiissutaallutik. Isumaqarpoq pisortanit ikiorsiissutisumit aningaasartuutit aalajangersimasut arlallit akilerneqartarnerannik tamanna isumaqarpoq, aningaasartuutinullu allanut, ilanngullugit nerisassanut il.il. aningaasat ikinnerusut (ullormut 55 kr.) tunniunneqartarlutik. Assersuut agguaqatigiissitatut kisitsisinik tunngaveqarpoq, taamaattumillu ilanngaateqarluni taarsiivigineqarsinnaassutsimik annikillisaasunik aamma annertusaasunik assersuusiortoqarsinnaavoq.

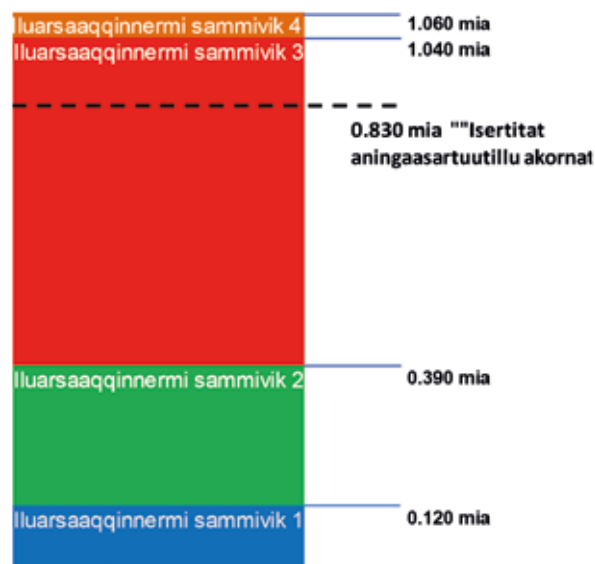
2 Annertuumik atuisarnermi pineqartoq tassaavoq imigassamik atuineq arnanut sap. akunneranut ataasinnguanik arfineq-marlunnik, angutinullu sap. akunneranut ataasinnguanik 14-inik imigassartornissamut inassutigisatut killigitanik qaangiisoq.

3 Aalakoorniutigalugu imigassartornermi pisumi tassani ataasinnguit tallimat sinnerlugit imigassartortoqarnera pineqarpoq.

Anguniakkat sunniutillu

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4-mi aningaasat ikipput, akileraarutit appartinnerinik sulinermi akileraarutinut ilanngaatit 300 mio.-inut appannerinik tamanna pissuteqarpoq. Tamakku suliasaqarneq qaffassavaat, iluarsaaqqinnermilu sammivinnut allanut iluaqutaassallutik.

Ilusiliaq 4.9: Iluarsaaqqinnermi sammivik 4

Iluarsaaqqinnermi sammivik 4	mio
Akilerartarnek pillugu iluarsaaqqinneq	60
Isumaginninneq pillugu iluarsaaqqinneq	-23
Ineqarneq pillugu iluarsaaqqinneq	-17
Ilanngaaseereerluni sunniutit katinneri	20

BILAGIT

Bilaagi 1

procenti (ernialiusaq)	2016-2030-mi kisitsisiliinernut tunngavittut najoqqutat
Erniat, pct	4,75%
Tunisassiorsinnaassutsikkut qaffariaarneq, pct.	1,25%
Aningaasat nalikilleriarnerat, pct.	1,75%
Ilanngaasereernikkut akitsuut, BNP tunngavigalugu pct.	3,30%
Naalagaaffimmit tapiissutit qaffariaatissaat, pct.	2,64%
Inuit ataasiakkaat pisortallu atuinerisa qaffariaatissaa nuutsisarnerillu	1,25%
BNP	Ukiumut 3% + sulisorineqarsinnaasut allannguutaat
Sulisorineqarsinnaasut akornanni inummut ataatsimut BNP	Sulisorineqarsinnaasussatut naats. tunng. BNP-p naatsorsorneqarnera
Ilanngaateqanngitsumik nuna tamakk. Isertitassat (BNI)	BNI: BNP-p naatsorsorneqarnera (3.0%) + Ataatsimoortumik tapiissutit naats. (2,64%)
Sulisorineqarsinnaasut akornanni inummut ataatsimut BNI	Sulisorineqarsinnaasussatut naats. tunng. BNP-p naatsorsorneqarnera
ISERTITASSAT	Ataatsimoortumik tapiissutit il.il.
	Nuunneqartut allat
	Eqqussinermut akitsuutit
	Isertitanit aningaasaatinillu akileraarutit
	Akitsuutit
	Isertitassat allat
ATUINEQ	Peqqinnissaqarfik
	Sunngiffik, Kulturi Ilageeqarnerlu
	Atuartitsineq (6-17 ukiullit)
	Atuartitsineq (>17 ukiullit)
	Nappaatit innarluutillu
	Utoqqaat
	Ilaqtariit meeqqallu il.il.
	Individuelt offentligt konsum i alt
	Ataatsimoortumik atuineq il.il. katillugit
NUUSSISARNERIT	Utoqqalinersiutit
	Siusinaartumik soraarnerussutisiat
	Suliffissaaleqisut
	Napparsimaneq
	Pisortanit ikiorsiissutit
	Erninermut atatillugu sulingiffeqarneq
	Meeqqanut tapit
	Ineqarnermut ikiorsiissutit
	Ilinniartuunersiutit (j)
	Nuussinerit allat
ANINGAASAATINIT ANINGAASARTUUTIT	Aningaasaatit amerl. katill.
	Aningaasaatini nuussinerit katillugit

Bilaagi 2

Mio. 2016-imi akini	2016	2020	2025	2030
Iluarsaaqqinnermi sammivik 1				
Ilinniakkami amerlanerit piaarnerusumillu naammassisut	34	74	127	195
Meeqquerivinni meeqqanut amerlanernut aningaasartuutit	0	-20	-37	-17
11. klassinut neqeroorutit	0	-46	-42	-31
Ilinniagaqartut ikinnerusut aallartittut	0	0	0	4
Suliffimmik sungiusarfiit - atuarfimmit suliffimmi sungiusartut	0	-11	-10	-9
Piffissami sivikitsumi inuussutissarsiutinik ilinniakkat	0	-3	-3	-2
Pinngortitami ilisimatusarnerit nutaat + inatsisilerineq (jura)	0	-8	-15	-14
Iluarsaaqqinnermi sammivik 1 katillugit	34	-15	19	126
Iluarsaaqqinnermi sammivik 2				
Aalisarnermut isumalluutitut ernianut akitsuutit	15	50	50	50
Aatsitassarsiorneq	135	287	122	122
Takornariartitsineq	8	31	69	107
Iluarsaaqqinnermi sammivik 2 katillugit	158	368	241	279
Iluarsaaqqinnermi sammivik 3				
Missingersuusiornermut inatsit, ukiumut annertunerpaamik 0,5%-inik piviusunik annertusisoq	0	67	354	650
Iluarsaaqqinnermi sammivik 3 katillugit	0	67	354	650
Iluarsaaqqinnermi sammivik 4				
Akilerartarnermut iluarsaaqqinneq	60	80	70	60
Inunnik isumaginninnermut iluarsaaqqinneq	-23	-37	-32	-25
Ineqarnermut iluarsaaqqinneq	0	-21	-18	-16
Iluarsaaqqinnermi sammivik 4 katillugit	37	22	19	20
Iluarsaaqqinnermi aningaasatigut atukkat katillugit	229	442	634	1074